

*Ex libris
Joannis Kandleri monae.
ad iriz*

Hist. Eur. P. 13 42.

594

<36619775850012

<36619775850012

Bayer. Staatsbibliothek

S

Vita Scanderbegi.

anfang.

liberlini qvi ex ista
forniculis man

106

Hist. Europ.

Pontanus.

*Calibus Ioan. Kandelari. Rem.
ad Conventu Monacense Dr. Rem.*

SCANDERBEGVS

S. P. HOC EST Regni. 1719.

VITA ET RES STRENVE

feliciterq; gesta, GEORGII CASTRIOTI,
Epiri regis, ob magna facta SCANDERBEGI
dicti, contra Turcarum immanitatem & perfidi-
diam, quæ omnia è suis orationibus & breui hi-
storico contextu cognoscentur, omnibusque
Christianis ad intelligendum detestandum & de-
bellandum Turcicam rabiem impiissimam,
præsertim hoc tempore valde
inseruiunt.

AUTHORE

Reuerendiss. D. GEORGIO BARTHOLDO PONTANO
Braitenberg, S. Metrop. Eccl. Pragen. Præposito, Olomucen. &
Budissinen. Canonico, Protonot. Apost. Com. Pal. S. Cæs.
Regiaq; Maiestatis & Reuerendiss. Serenissq; Archi-
ducis Maximiliani Consiliario.

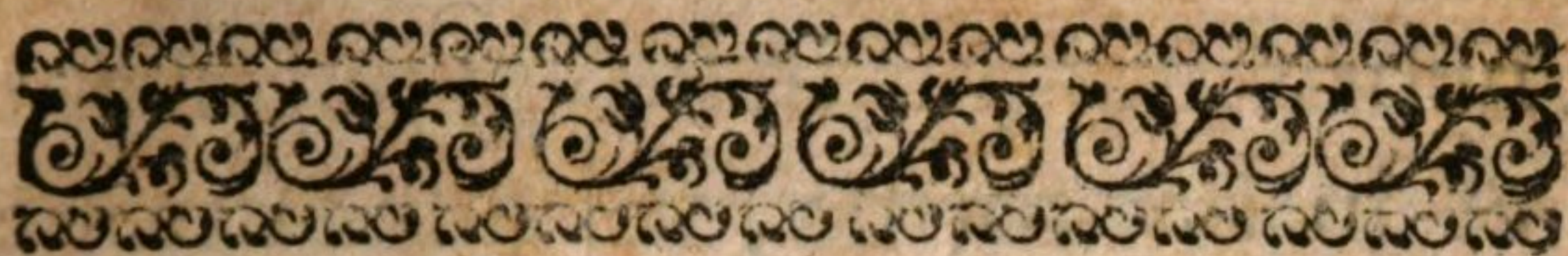
HANOVIAE, Typis Wecheliani apud Claudium
Marnium & hered. Ioan. Aubrii.

MDCIX.

SCANDERBEGHVS.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Illustri & Magnifico Domino,

D. IAROSLAO

BORZITA DE MARTINICZ,
Domino in Smeczna, Vokors & Mali-
kowicz, S. C. Maiest. Confiliario,
districtus Slanensis Capita-
neo, &c.

GEORGIUS BARTHOLDVS PONTANVS
*à Braitenberg S. Metr. Eccles. Præpositus &c. sa-
lutem, benedictionem, omnisq; boni incremen-
tum toto corde precatur,*

VÆ ratio me impulerit,
illustris Domine, vt
SCANDERBEGVM vi-
rum pietate Christiana
vereq; Catholica, nec non virtute
Heroica immortalem, virum toti
orbi spectabilem, imitatione di-
gnum, in omni ætate & populo, in
disciplina literaria & militari, è te-

nebris indignis, in lucem publicam
& in hac forma, vel dispositione
producam, præfatio sequens quæ
ad lectorem directâ est, sufficienter
declarabit. Quòd verò istius operis
patrinum aut patronum elegerim
Illustrem D. V. suoque nomini per-
celebri inscripserim, est, quòd in ea
non multo minore, quàm in GE-
ORGIO Epirotarum Rege, pro
Deo, Religione & patria, contra
Turcas immanissimos, animum,
pietatem, ingenium, voluntatem,
studium, laborem, industriam, con-
tra omnes, quotquot sunt Dei, Re-
ligionis & Patriæ, inimicos, non e-
go solùm, sed propè omnes boni &
de SS. Ecclesia & Republ. Christia-
na benè mereri cupientes, suspiciât
& ament. Illustre est, illustri genere
esse natum, illustrius verò longè, nō
tantum nomen illustre acceptum
confer-

conseruare, sed & illud virtutibus
propriis quasi sibi vendicare, ampli-
ficare & in posteros suos cum lau-
de & memoria perenni trāsfunde-
re. Non opus est exemplis longe pe-
titis, res ipsa vertitur in conspectu
omnium & in Illustri D. V. pulcher-
rimè elucet. Nota est familia, nota
educatio, noti sunt primi iique bo-
ni affectus. At vbi accessit lustratio
regionum & gentium, rerum vsus,
gratia & dignitas officiorum à Cæ-
sare pientissimo, ibi tum cœpit ef-
fulgere, quanta sit in Illustri D. V.
pietas erga Deum, erga Ecclesiā Sa-
crofāctam Catholicam zelus &
charitas, erga Rempubl. Christia-
nam iuuandi desiderium, erga pa-
triā affectus & propensio, erga sub-
ditos suos conuertendos & conser-
uādos sollicitudo paterna, erga cle-
rū reuerentia & beneuolentia, erga

maiores pia obseruantia, erga pa-
res æquabilitas & moderatio, erga
minores humanitas & affabilitas,
erga eos, qui scientiis, doctrinis &
artibus præclari censentur, animi
iucunditas & munificentia, erga li-
bros sacros & prophanos optimos
cura & diligentia, erga bonos o-
mnes bonitas, erga eos deniq;, qui
Deo, Ecclesiæ & patriæ aduersantur,
animi magnitudo, vis & constan-
tia (pulcherrimæ vtique coronæ
laudis margaritæ) quæ SCAN-
DERBEGIA CÆ non multum est
abfimilis, similior tandem pro Dei
gloria, cum Dei gratia, futura. Cer-
tè si in vno, in SCANDERBEGO
verè simul cernitur insignis adole-
scentiæ decor, mirus in Religione
& pro Religione feruor, contra
Turcas animus odiumque acerr-
mum, Turcarum mores immanif-
simi,

fimi, tyrannis, inconstantia & fraudulencia, strenui, magniq; Principis officium, vigilantia pro patria, occasionum non negligendarum studium, militaris disciplinæ rigor & conseruatio, mutua Principis erga milites & subditos atque vice versa charitas, Religionis veritas, necessitas & sanctitas, mirabile Dei pro gloria sua, Ecclesię suę sanctę & fidei Catholicę defensione adiutorium, strategemata militaria, documenta virtutum & officiorum in Rep. & sexcenta similia. In his tamen omnibus elucet Christianorum & eorum quidem, qui Catholici sunt, cum pietate & virtute, coniuncta Religio, natura, constantia & veritas. Ideo hunc eundem SCANDERBEGVM, tanquam speculum virtutum & exemplorum, quique comprehendit

✕ sacra & prophana optima, lectu iu-
cunda, scitu necessaria, imitatio-
ne digna, Illustri & Magnificæ
D.V. propter amorem & merita,
post alias rationes iam prænomi-
natas, & quas futuris temporibus
celebrandas relinquo, non minùs
gratulanter quàm confidenter of-
fero, vt virtutibus heroicis insistēs,
pro aris & focis pugnans, sicut cœ-
pit laudabiliter, fiat Athleta Dei &
patriæ communis nostræ columna
aliqua ex necessariis non postrema,
Bohæmia gratuletur, sibi que gau-
deat, Sacrosancti Patroni Bohemie
suffragiis meritisque assistant, filii
charissimi, nepotes, posteri que o-
mnes per omnes generationes, lau-
dum virtutumque suarum videant
monumenta sempiterna (sicut
SCANDERBEGVM hæc ætas cū
sequentibus) & quæ in terris parat
fideliter

fideliter laborans, in cœlis conse-
quatur triumphans præmia glo-
riæ & beatitudinis, in omne æuum
duraturæ. Maacte heros viuas, & sis
Marpesia cautes pro regno, patria,
Relligione, Deo. Pragæ è Musæo-
lo meo, die festo S. Wenceslai, Du-
cis, Martyris & Patroni Bohæ-
miæ, Anno M. D C-

VIII.

PRÆFATIO AD LE- ctorem beneuolum.

TURCARVM genus inuisum es-
se Diis & hominibus testatur o-
mnis historia, omnis temporis
series, initium, progressus &
successus ad hæc usque tempora
infelicissima. Illi enim à tenuibus primordiis
ad summum potentiæ fastigiũ, arrepta ex Re-
gum Imperatorumq; discordiis civilibus occa-
sione, intra breue tempus conscendere, nec so-
lum Imperium Orientis ad se rapuerunt, sed
etiam innumeris grauissimisque cladibus Ro-
mani Imperii reliquias angustiis arctioribus
inclusas attriuere, in armis semper excuban-
tes, non tam ut sua defenderent, quam ut alie-
na raperent, præcipuisque orbis terrarum Re-
gnis, nationibus & ciuitatibus cladem vasta-
tionemque afferrent, ut nemini, nisi qui aper-
tis oculis cecutiat, inde obscurum esse possit,
Turcarum rabiem & vastationem, flagel-
lum esse DEI punientis impietatem homi-
num, maxime vero Christianorum contem-
ptum-

Turcarum
detestatio,
ortus & suc-
cessus.
Discordiarum
ciuiles quã-
tum nota-
ant.

AD LECTOREM.

ptumque verbi & vericultus diuini. Sicut e-
nim à suo Mahumete edocti, ita in hodiernum
diem viuunt aguntque. Is idem Mahume-
tes natus est Imperante Mauritio, anno repa-
rata salutis 591. in generis humani perniciem,
parentibus obscurissimis, in pago Arabiae
Itrarip nomine, qui cum fraude & impostu-
ris magnam nominis sui famam inter seditio-
sos Arabes & Aegyptios comparasset, tandem
sub Heraclio anno 623. Sarracenorum & A-
rabum cum Dux tum propheta factus est. Mi-
litauerat apud Heraclium exercitus Sarrace-
nus contra Persas, cumq; non solum stipendia
ei negarentur, sed etiam Heraclii Quæstores
contumeliis eos irritarent, dicentes, difficulter
Romano Græcoque militi posse dari stipendia,
nec superesse pecuniam, quæ huic canum turba
obiiceretur: Hac illi permoti iniuria, cum
alioquin ad defectionem & latrocinia essent
proclines, oppida Damasco vicina diripiunt,
excussoque Romanorum Imperio Ducem sibi
Mahumetem, qui ducta uxore ditissima, lar-
gitionibus sibi seditiosorum animos facile con-
ciliabat, crearunt. Ipse impostura plenus
Enthusiasmus & colloquia diuina finge-
bat, nouamq; doctrinam ex deprauatione veteris no-
uiq; testamenti consutam, quam diuinitus sibi

Mahumetes
Turcarum
propheta
quis.

Causa Tur-
carum cur
desciuerint.

P R Æ F A T I O

Sergius
monachus
iniquus,

Mahumetes
veneno ex-
tinctus.

*reuelatam traditamq; falso gloriabatur, a seclis suis, opera Sergii cuiusdā monachi Arriani v-
sus, promulgabat. Ab his initiis impostor, diui-
nos sibi, inter suos, honores adeptus est, regnūq;
Sarracenicum, cū quo Turcas, eandem propter
religionē, coniungimus, instituit. Regnavit in
vicinia Damasci annis novem, mortuus anno
Christi 631. ætatis annū agens quadragesimū,
veneno (ut ferunt) extinctus. Nam cū gloria-
tus esset, 3. die se resurrecturū, ideoq; corpus suū
humo tegi vetuisset, unus ex discipulis eius, Al-
bunor, veritatē & doctrinæ & vaticiniorum
probaturus, clam ei venenum propinauit, quo
hausto, toto corpore tumefactus interiit. Cum-
que in duodecimum usque diē corpus eius in-
sepultum iaceret, nec vlla resurrectio, sed fætor
intolerabilis sequeretur, Albunor superueniens
corpus à canibus discerptum offendit, ossa-
que reliqua collegit, & in urnam conclusa se-
peliit. Hæc de Mahumete in sua Chronica,
Lonicerus. Qualis autem Pater, tales filii,
qualis rex, talis grex, malus coruus, malam o-
uum. Taceo hic de Mahumetanorum secta
impiissima, ceremoniis, legibus, officiis & id
genus alia, præterea successorum lineam & res
sceleratissime gestas, (cum non historiam
intendā scribere) sileo ipsorum impietatem,
per-*

AD LECTOREM.

perfidiam, latrocinia, insidias, dolos, fraudes, homicidia & scelera alia immanissima, quæ horret animus cogitare, stylus non sufficit exprimere; non est scelus, quod non patrarunt, & adhuc patrare non reformidant, indignum quod dicitur, dignissimū (faxit utinā DEVS) ut non è regnis florentissimis, sed è memoria hominum eliminarentur, pestis, ruina & exitium pietatis Christianæ virtutumq; omnium. Principes Christiani multoties in hoc desudarunt, ut militia sacra & aperta, hominem nephandissimum è regno suo, reliquam gentem subditam è bonis deturbarent, occiderent, exterminarent, alius alio felicius, vel minus felicius prout DEI voluntas, ipsorum intentio & peccata mortalium exigere videbantur. Inter quos sane admirandus est seculis omnibus incomparabilis ille Athleta DEI, diuinitus datus miles Christianis contra Turcarum ferociam atque superbiam, inuictissimus animo armisque Georgius Castriotus alias Scanderbegus, quod idem est ac Alexander magnus, Rex Epiri, cognitor omnium secretorum Tyranni, magnus domitor hostium & Religionis Christianæ tam strenuus defensor, quam mirificus propagator, inuentus est, qui non flagellum duntaxat, sed & domi-

Scanderbegi laus.

P R Æ F A T I O

nus & victor Tyranni fuit, ut cognosceret Tyrannus cum omni sua Mahumetana perfidia & turba, D E V M regnare & in terris habere, qui tot tantasq; nequitias Turcarum impiissimorum aliquando tandem, D E I voluntate & adiutorio possit compescere & exantlare. De quo Abbas Vrspergensis in sua chronica folio 445. Sed Lonicerus in sua Chronica de quo ante sic scribit.

Pater Scanderbegi.

Pater Scanderbegi Ioannes Castriotus illustris fuit Epiri Albanique Princeps, ex nobili regiaque Pyrrhi Epiotarum Regis pro sapia genus ducens, multarum ciuitatū Epiri, aliarumque regionum, inter quas Croia potentia & robore fuit præcipua, Dominus, à cuius oppugnatione Amurathes, ut dictum, Scanderbegi virtute & auspicio reiectus fuit. Castrioto huic quatuor fuere filii, Reposius, Constantinus, Stanislaus, & Georgius, inter quos minimus natus Georgius iis tū animi, tum corporis dotibus emicuit, ut quosuis in admirationem sui raperet, magnamq; iam tum in pueritia de se expectationem concitaret. Infestis armis eo tempore Macedoniam, omnesque circumiacentes regiones impetebat. Amurathes Turca, ferroque & igni obuia quæq; deuastans, nullius vel vite vel bonis parcebat. Quo mot⁹

Filii quot.

Georgii Scanderbegi dotes.

peri-

AD LECTOREM:

periculo Iohannes Castriotus Epiri Princeps, ut
fato urgenti cederet, nec cuncta simul in rui-
nam secum traheret, cum Tyranni seuitiam
reprimere aut euitare alio modo nequaquam
posset, è duobus malis, quod minus esset, eligen-
dum ratus, ultro in clientelam & fidem Tyranni
se suamq; omnia commisit, ut vel hac ratione ex-
tremum excidium à suis amoliretur, si fortè
Tyranni furor hac supplicis deprecatione miti-
gari, & à subditorum iugulo gladius, & tam
à priuatis quàm publicis ædificiis incendium
& rapinae auerti possent. Amurathes con-
tra ingenium suum, adeoque præter spem
ipsius Castrioti, hanc supplicis deditiorem acci-
piens, iis conditionibus se mitigari passus fuit: Castrioti
Ut Castriotus per omnia iuri suo cedens, totum patris fœ-
se sibi subditum ac tributarium profiteretur: dus iniquū
Nec ullum cum Christiani nominis Principi- cum Turca
bus fœdus iniret, quatuorque filios Turcorum dando filios
obsides. in obsides. Quid postrema ista conditione tri-
stius Principi huic Christianam fidem amplectenti
accidere potuisset, nempe, quod omnes simul fi-
lios suos immanis Tyranni & Christianæ
religionis persecutoris acerrimi tutelæ et fidei
vel potius laniæ & perfidiæ committere co-
geretur? Vicit tamen amor patriæ, quam ut
seruaret incolumem, multorumq; Christiano-

P R Æ F A T I O

Georgii
Scanderbe-
gi adoles-
centis indo-
les.

Duëllum
cum Scytha
& victoria.

*rum animas è morte eriperet, paternum ani-
mum exuit, quatuorque suos filios Turco tradi-
dit. Qui secum abductos protinus patriis in-
stituilegibus, nefariisque Mahumetistarum
sacris initiari, circumcidi, aliaque ipsis nomi-
na imponi mandavit. Cumque heroica pror-
sus indoles in minimo natu Georgio eniteret,
corporisque egregium decus eum summopere
commendaret, facile in quantum virum eva-
surus esset, coniecturis haudquaquam falla-
cibus Amurathes consequi potuit, ideoque
eum Scanderbegum, hoc est, Alexandrum
heroa, vel Alexandrum Magnum voca-
vit, eumque in militaribus heroicisque o-
mnis generis exercitiis accuratè informari ius-
sit. Qua in re ea adolescentis huius fuit in-
dustria, ea alacritas, adeoque corporis a-
gilitas, ut non solum omnes aequales in pa-
lestra, omnisque generis armis longe supe-
raret, sed etiam, cum heroica in eo esset animi
magnitudo, ante annos præclarum fortitu-
dinis frequenter ederet specimen, & cum
decimum octauum annum nondum attigis-
set, præferocem quendam Scytham, qui
vasti corporis sui fretus viribus, quosvis in
Aula Turcica confidenter ad pugna certamen
prouocare haud verebatur, ipse nudus &
quidem*

AD LECTOREM.

quidem pedes magna cum laude victum prostrauerit, caputque præcisum, ut victoriae suæ monumentum, Amurathi muneris loco obtulerit. Amurathes animi magnitudinem, corporisq; robur insigne miratus, amore singulari eum prosequutus est, regisq; munerib. ornauit, cumque vix dum decimum octauum excessisset annum, regias ei præfecturas commisit, quibus ea fide, dexteritate, animiq; moderatione præfuit, ut non solum in omnium admiratione fuerit, sed ultro ei subditi quæuis obedientiae præstarent officia.

Usus deinde eo fuit Amurathes, in difficillimis expeditionibus, bellisq; grauissimis Duce summo, nec eius ductu & auspicio, unquam victoria excidit, sed absq; aliquo suarum copiarum detrimento, regna, nationes, & vrbes complures suo imperio adiecit. Ea porro præter heroicam animo insitam magnitudinem in hoc Scanderbego fuit clementia, ergaq; afflictos commiseratio (quæ duæ virtutes nisi coniunctæ fuerint, immerito sibi viri fortis vel magnanimi nomen aliquis usurpauerit) ut in omnibus bellis & victoriis eam inierit rationem, ut humani cruoris quam minimū effunderetur, præsertim si aduersus Christiani nominis homines ei pugnandum esset. In urbium expugnatio-

Dux Scanderbegus in adolescentia felicissimus.

Scanderbegus clemens & compatiens. Virtutes viri fortis.

Christianum sanguinem semper conseruauit, quoad potuit.

P R Æ F A T I O

*ne vexillum, quod manu gestabat, primum
semper in hostili aggere vel muro apparuit. In
Grecia, Ungaria, vicinisque regnis virtus
eius in primis fuit conspicua, semper in eam
curam incubuit, quomodo cum minimo Chri-*

*Scanderbe-
go pugnan-
ti sanguis e
labris eru-
pit.*

*Scanderbe-
gus inuulne-
rabilis.*

*Scanderbe-
gus sua ma-
nu interfe-
cit supra
2000. in hi-
storia inue-
nies tria
millia.*

*Scanderbe-
gus habuit
obtrectato-
res & amu-
los apud A-
murathem.*

*Scanderbe-
gus prudens
& circum-
spectus.*

*retur. Pugnam ingredienti è labris, aestuan-
tis animi vehementia, sanguinem erupisse a-
iunt. Narrant etiam nunquam eum pu-
gnam detrectasse, nunquam terga vertisse,
nunquam vulneratum esse, nisi leui sagitta
in pede, nec hostibus plus quam sena equi-
tum, terna peditum millia opposuisse, & sua
manu supra duo hominum millia, Barbaro-
rum praesertim, iugulasse, tanto ictuum im-
petu, ut multos per medium dissecuerit trans-
uersim ad umbilicum usque. Nec eius virtus
invidia obtrectatorum caruit. Cum enim
Christiani sanguinis effusionem saepenumero
praecauerat, non defuerunt, qui eum apud
Amurathem in crimen perfidiae & prodi-
onis vocarent, metuendumque mussitarent,
ut vel ad Christianos deficeret, vel ad Ty-
rannidem aspiraret. Verum tanta ubique
in rebus gerendis utebatur Scanderbegus pru-
dentia & industria, ut tale quid ne suspi-
cari quidem auderet Amurathes, praeser-*

tim

AD LECTOREM.

*tim cum citra eius ductum expeditiones pa-
rum felices fore intelligeret. Interim regis
eum muneribus cumulare non desistebat, ut
si quid turbarum mouere animum fortè in-
duceret, regia tamen munificentia & libera-
tate prohiberetur, atrocissimisque eum qui-
busque periculis, velut alterum Herculem
vel Bellerophontem subinde obiiciebat, sic
ut contra duos præferoces Barbaros ipsi soli
dimicandum aliquando fuerit, quos ambos
pari virtute, qua Scytham illum, de quo
suprà diximus, victos vita priuauit. Tan-
dem mortuo Ioanne Castrioto, Epiri Al-
banieque Principe, Amurathes filios eius
tres natu maiores clam veneno interficien-
dos curauit, Georgium natu minimum ad
aliam fortunam reseruaturus, ut extincta
prorsus Epirotici Principis familia de regno
illo securior esset. Hanc suam suorumque
calamitatem & iniuriam vindicandam ratus
Scanderbegus, prudenter occasione rei geren-
dæ intentus fuit. Cumque post res plurimas
fortiter gestas exercitum aduersus Vnga-
riam, & Despotam Seruie ductaret, à Turca
desciscens Croiam urbem Epiri munitissi-
mam, quam Turcica præsidia firmabant, mi-
ra arte & astutia occupauit, totamque Epi-*

Scanderbe-
gus contra
duos Bar-
baros.

Georgius
ad aliam
fortunam
reseruatus.

Georgi⁹ in-
iuriæ vindi-
candæ in-
tentus.

Desciscit à
Turca.

P R Æ F A T I O

Ep̃rum re-
cuperat.

Scanderbe-
gus obiit.

anno ætatis

63. anno

Christi 1467

Marinus

Barletius de

scripsit res

gestas Scan-

derbegi li-

bris 13.

Somniũ de

Scãderbego.

Somniĩ in-

terpretatio.

rum, eiectionis Turcicis præsidij recuperavit, magna simul Macedonia parte sibi subiecta: cumq; in oppugnatione Croia à Mahumete grauitè affligeretur, Lyssiq; ad Dryllum amnem, de bellicis rebuscum præfecto Veneto consultaret, febricitans correptus è viuis excessit, anno ætatis sue 63. anno Christi sexagesimo septimo, supra millesimum quadringentesimum. Scanderbegi huius res gestas tredecim libris complexus est Marinus Barletius Scodrensis, diuinitus fortitudinis vestigia corpori eius impressa esse, matrem etiam prægnantem de filii huius magnitudine somnio præmonitam asserens. In somnis enim visa sibi fuerat inusitata magnitudinis serpentem parere, qui vniuersum Albanie regnum obtegeret, capiteq; in Turciam usq; porrecto, Regem Turcicũ deglutiret, caudam vero usque ad Christianorũ propugnacula, & mare Adriaticum extenderet. Quo somnio vehemèter territam maritus eius Iohannes Castriotus bono animo esse iussit, portendi enim eo magnitudinem nascituri filii, qui Turcicum regnum grauitè afflictorus, ipsumque Regem Turcicũ vita priuaturus, multosque Christiani nominis homines à Turcici Tyranni iugo liberaturus esset. Quam somniĩ interpretationem veram fuisse exitus tandem comprobauit.

Sua enim

enim defectione Scanderbegus effecit, ne Christianos in magno tum metu, & periculo constitutus amplius Amurathes affligeret, adeoque ex animi dolore, quē ob Croiam amissam, suosque in ea recuperanda conatus irritos, conceperat, deliranti similis vitā cum morte commutaret. Adhuc ferunt brachio Scanderbegi effigiem stricti gladii naturaliter impressam fuisse, sic ut artificis manu accuratius pingi suisque coloribus exprimi nequiverit. Hac de Scanderbegi rebus breuiter hoc loci exponere visum est, ut inde pius lector discat, quanta sit illa Turcorum Tyrannis, dum non contenti in tristissimam seruitutem Christianorum filios rapere, eos à D E O auulsos Mahometica blasphemiam imbuunt, bonisque tam corporis, quam animæ spoliatos iugulant.

Scanderbegi
brachio effigies
stricti gladii
naturaliter
impressa.

Marinus autem Barletius Scodrensis sacerdos, historicus insignis, omnem eiusdem Scanderbegi vitam resque strenue & feliciter gestas 13. libris eruditissimis complexus est, seriē, modum, artem bellicam, ingenium præterea Herois illius, viresque contra hostem nominis Christiani coniuratum, & quicquid in illo sceleris est edifferens, sed & orationes ponit ad militem habitas, & quæ inter eum & aduersariorum impiissimum scriptitata fuerunt,

P R Æ F A T I O

Marinus
Barletius
cur legen-
dus.

ex quibus Turcarum ortus, scelera & in Chri-
stianos odia perpetua manifestissimè dilucidā-
tur, & oculis Christianorum obiiciuntur. Di-
gnus author qui propter diuini nominis laudē
& auxilium, propter inuicti Scanderbegi glo-
riam perpetuam, propter Christianorum ani-
mos informandos confirmandosq̃, cōtra nequi-
tiam & impietatē Turcicam, & maxime his
temporibus non tantum Vngariæ, sed & toti
Christianitati extrema minitantem, & tan-
dē propter multam utilitatem exinde redun-
dantē ab omnibus audiatur, legatur & cōmen-
detur. Nam si patriæ historia in primis est ad-
discenda, quis non videt, ea quæ in Epiro fa-
cta sunt, fieri ab illo cane rabido Turca in Vn-
garia & locis nobis finitimis, idemq̃ odiū, per-
fidiam, fraudē, irruptionē, timorē, bellumq̃ ef-
se, quod fuit antiquitus, ideoq̃ exēpla Castrioti
nobis debere esse doctrinam, consolationem &
stimulum. Neq̃ Liuius neq̃ Herodotus neq̃ alii
hac docēt, neq̃ nobis cū Romanis amplius, sed
cū Turcis infidelibus, impiis & crudelibus pu-
gnandū est, quorum mores, animi, insidia, per-
fidia, & Tyrannis primo cognoscenda, ut ante-
uertatur vel euertatur. His aliisq̃ plurimis iis-
que causis iustissimis, cum exemplaria Marini
Barletii non sint præ manibus, & si quæ restāt,
aliis

Cur recu-
dantur Ora-
tiones cum
argumentis.

AD LECTOREM.

aliis operibus coniuncta manent, ut paucis de illa historia cōstet, nouā editionē in vsum Reip. maturandam censui, utq; iuuare lēctore orationes omnes prēmīssis argumētis suis, ut historia breuissime conciperetur, ordine posui, ut & in forma minori & ad ferendū vel versandū facili imprimeretur, & sigillatim neq; emptor solutione magna grauarietur. Et profecto res digna & labor dignissimus, ut hoc opusculum nō tantum ab Imperatoribus, Ducibus, praeſectis militia & militibus legatur & cōseruetur, sed & in scholis quibusuis loco fabularū & inutilium lectionum vel occupationum, tam pueris quā adultis praelegatur, explicetur, animis & memoria commendetur, quatenus à prima ineunte aetate odium erga Turcas execrandos detestandosq; concipiant, & sibi à quibusuis Turcarum insidiis nec nō conuersationibus exemplis aliorum edocti diligenter caueant.

Opus hoc
legendū ab
omnibus &
in scholis.

Quod ut fiat, quantum in me est hortor & obtestor. Hunc laborem ante decem annos auspiciatus sum & perfeci, sed nescio quis malus genius reliqua impediuit; ab illo autem tempore & lectio & relectio, commendatio, usus & quasi necessitas ultra alia me coegit ut eundem laborem resumerem & perficerem, solius DEI gloriam immortalem,

PRÆFATIO

*Ecclesiæ SS. defensionem & Reip. Christianæ
salutem, commodum, felicitatemq; attendēdo.
Qua in re quod potui, feci, Deo opt. max. Ec-
clesiæ SS. & Reip. Christianæ operam, studia &
officia mea in perpetuum consecrans & deuo-
uens, neq; mihi antiquius aliud aut acceptius,
aut memoria eterna magis dignum,
quam his pro virili placuisse aut
deservivisse.*

SCAN-

I
SCANDERBEGVS,

Hoc est,

VITA ET RES STRENVÆ
feliciterq; gestæ Georgii Castriotæ, Epiri
regis, ob magna facta SCAN-
DERBEGI dicti.

GEORGIVS Castriotus è Ioanne
Castrioto, Epiri Regulo & ma-
ximè Croiæ; qui sub Amurathe
floruit, itēque è Voisaua nobilit-
simi Triballorum principis filia,
ortum duxit, minimus natus, post
quinque fœminas, Maram, Iallam, Angelimã,
Vlaicam, Mamizã, mares item Stanisam & Con-
stantinum. Scanderbegi autem vel Alexandri
Magni nomen postea è rebus præclarè gestis,
sortitus est. quæ ipsa Natura præsignare voluit,
dum in brachio infantis dextro formam ensis
ita expressit, vt manu facta videretur: ad arma &
arcus à iuuentute mirè inclinatus, ea morum
elegantia & Christianæ fidei in eo erat promissa
Religio quædam, vt omnium in se ora oculos-
que conuerteret. Hic cum fratribus & sororibus
datus est obses Amurathi à patre iam post tot
bellorum clades compresso, spe pacis & quietis à patre.

Georgii
Scanderbegi
ortus & vi-
ta.

Scanderbe-
gus cur di-
ctus.
Formã men-
sis in brachio
dextro à na-
tura habuit.

Obses Amu-
rathi datus
à patre.

Linguas didicit.

Labores itē militares.

Scanderbegus factus Sanzachus.

Victor in Asia.

futura. Quem propter fidem datam, Tyrannus ritu Mahometico circumcidi cum reliquis, & noua nomina ex consuetudine gentis imponi fecit, prout & huic Scanderbegi, & illi honorifice alimenta, tam bona de illo concepta opinione, decreta fuerint. Breuidenique temporis spacio, promptum ad omnia ingenium linguam literasque Turcicas, Arabicas, Græcas, Italicas, Illyricas, didicit, simulque nunc gladio nunc arcu iaculoque, tum eques, tum pedes incredibilia prope omnia promptissimi corporis experimenta edere, atque audere aliquid semper maius annis visus est, vnde principis & omnis populi animos sibi mirabiliter conciliauit, sciens pati famem, sitim, algorem, æstus, vigilias & reliqua quæ sunt optimo militi necessaria.

Quare non passus Amurathes diutius priuatim eum apud se versari, Sanzachi insignibus, qui gradus dignitatis post Bassas secundus est, decorauit, quibus & fratres exornati fuerunt. Iam decimum & octauum annum egressus, in Asiam iussu Tyranni profectus, ibi prima belli sumpsit auspicia, & victor ad Ottomannum cum sociis reuersus est, cui omnes milites primas partes tribuerunt, vnde in Asiam paulo post Dux exercitus bellici expeditus delata ad eum rerum summa & fascibus Imperatoriis. Ex quo prælio, fusis pari celeritate fortunaque hostibus priorem gloriam facile superauit, præterque ingentia militum testimonia, alia quoque certiora longè eius gloriæ & fortunæ monumenta ad Ottomannum attulit, captiuorum magnum numerum, cæsorum hostium spolia ac signa militaria complura

S C A N D E R B E G I.

plura cæteraque bellica instrumenta, ad abusum
 vsque, exercitus prætereà integer ac penè illæsus
 reductus est, vt victi quidem apparerent, in vi-
 ctoribus autem nulla concertationis signa seu
 vestigia cernerentur. Venerat aliquo tempore
 post Scythæ quidam, qui ferox magis quam for-
 tis bellator familiam omnem Tyranni prouo-
 cabat, si quis ferro secum vellet decernere. Ge-
 nusvero certaminis id proponebat, vt in angusto
 loco, nudi ambo relictæ, singulis tantum gladiis
 fortunâ experirentur. Scanderbegus, vt erat sta-
 tura celsa, proceraque, brachia in homine pul-
 chriora non visa, collum robustum, obstippum-
 que, vt laudatur in Athletis, humerorum mira
 latitudo, color candidus, latenti velut purpura
 suffusus, aspectus oculorum non toruus, non va-
 nus, sed gratissimus, non curans munera ab A-
 murathe proposita, assignato loco certaminis,
 vt Barbarus petierat, deposita vtrinque veste, tu-
 nicisque vltimis cum Scythæ, nudus in medium
 profiliit. Cumq; Scythæ in hostem prior incum-
 beret & ilia eius punctim intenso ferro pete-
 ret, Scanderbegus toto maximè corpore infle-
 xus ac velut in arcum deductus, & læua simul ap-
 prehensens Barbari dextram, ictum inhibuit &
 adactò cæsî gladio, guttur illi cum singulis ar-
 teriis impigrè abscidit, Tyrannoque caput ala-
 cer obtulit. Sed & illud commemoratu dignû.
 Cum Amurathem sequeretur in Bythiniam ad-
 eoque in Bersam ciuitatem, quæ Imperii Asiati-
 ci caput, duo ex Perside viri Iaia & Zampsâ, ad
 Tyrannum aduolarunt, stipendii petendi causa,
 mutui suarum laudum præcones, & prouocan-

*Scytham præ-
 uocantem
 ad duellum
 nudum nu-
 dus vicit.*

*Scanderbegi
 constitutio
 corporis.*

*Persas duos
 prouocantes et
 malitioseps-*

*gnantes in-
terfecit.*

*Scanderbe-
gus vindex
& auctor de-
coris publici.*

*Primus mu-
rum conscē-
dit Nicome-
dia.*

*Contra Chri-
stianos pu-
gnandi mo-
dus Scander-
begi.*

*Virtutes il-
lius.*

tes fortissimum quemque ad pugnam, equum tantum, gladium, lanceam, scutumque ac reliquum corpus omnibus armorum praesidiis nudatum ostentantes. Amurathes, videns omnes obmutescere, Scanderbego persuasit certamen, quod ille amplectens in gratiam principis, vñ post alterum, licet dolose agerent, diuino adiutus auxilio, gladio sustulit; Rex, purpurati, ac focii deinceps omnes variis donis cumulatissime victorem honorarunt, Vindicem atque auctorem publici decoris eum appellantes. Nihil dico de expugnatione Nicomediae, Prusiae, Otræque non ignobilis Asiatici oppidi, spectante Amurathe, vbi primus murum conscendit, signa fixit victricia, urbem ferme solus intrauit ac cepit. Misus postmodum in Europam, saepius contra Christianos, nunc Græcos nunc Vngaros, prudentis magis quam audacis Imperatoris nomen tulit. Nam ante omnia DEVM orabat, vt in Christianorum sanguine hauriendo laudem non haberet, & gerebat ita se semper, vt neque superari ipse quoad posset pateretur, & Christianis salutis opportunitatem modis omnibus ostenderet: vel si aliter non posset, viuos caperet, tolerabiliorem seruitutem eorum ratus, quam necem: exercitum autem suum mirè conseruabat, cum multis victoriis. Exin nullus maior vel gratia vel authoritate ferè apud Regem erat. Militum animis nemo acceptior. Idem mitis, facilis, clemens, laudem non ex communi ad se trahens sed in medium conferens. Pecuniarum quantum colligebat, tantum erogabat, efficacissimū ad conciliandas amicitias meritò existimans & aptif-

aptissimum ad ingenia vulgi liganda vinculum. *Liber alitas ligat animos militum.*
 Et quisque ultro libenter sequebatur eius vestigia. Interim pater eius Croiæ moritur, filios veneno Amurathes enecat, ipsi vel auitum vel de suis in Asia offert imperium si iuris sui esse vellet, *Fratres Scanderbegi veneno tolluntur.*
 Cui Scanderbegus verbis & gestis se insinuans, maerorem ex patris fratrumque conceptum obitu pulchrè suppressens, & omnem suspicionem de regno paterno affectando remouens facile satisfecit. Quamuis Tyrannus, licet non *Suspitionē omnem à se auertit apud Amurathē.*
 erat perdendi hominis ratio, libenter occultè eum sustulisset, nec apertè audebat, cum tam acceptum videret omnibus, ne & plurium animos à se alienaret, & eo pessimo exemplo, in *Exteriorum virtute claret regnum Ottomanicū.*
 posterum externæ virtuti suum clauderet regnum, qua maximè semper Ottomannum creuerat Imperium. Vnde illum contra Georgium *Georgium Despotem superauit.*
 Mysiæ Principem Despotem Seruiæ vulgo appellatum cum apparatu bellico aliquoties expediuit, sed fœlix reuersus est Adrianopolim, multa singularia certamina per id tempus edixit, ut eum periculis omnibus exponeret, sed superauit omnia, Deo solo adiuuante, cui omnia accepta referenda. Cogitauit interim secum tacitus de laqueis mortis apud Amurathem euitandis, de regno paterno consequendo & de religione Christiana Catholica tam publicè profitenda, quam propaganda: & magnitudinē periculi perpendens dissimulauit omnia, donec in prælio, quod cōtra Wladislaum Pannoniorū Regē, *Modus, quo euasit iugū Tyranni.*
 Amurathes mouerat, prius summo studio cladem Turcis procurans & consilia cum amicis Tyranni.

6
 suis intimis concludens inclinata Turcarum fortuna, occasio sese offerret optima, assecutus scribam auricularium Bassæ, quem ad id summa ratione observabat, apprehensum hostili animo coniecit in vincula, ab eoque confestim mortis timore nihil quicquam recusante, fallaces literas ad Croiæ Magistratum extorsit, quibus iubebatur nomine Amurathis Scanderbego nouo præfecto designato, præfecturam & vrbis curam omnem tradere, aliaque multa scribendo addita, quæ probabili quadam ratione rem fulcirent, & ad credendum magis inuitarēt. Literis exaratis, scriba repente cum cæteris comitibus fugæ, obtruncatur, quo diutius ea res Amurathi esset abscondita. Inde cum suorum agmine discedens, septimo die Dibram superiorem peruenit, aliosque ad tradendas præfecto literas & accipiendū Magistratum, alios præmisit occultissimè ad latitandum per saltus & sylvas vicinas Croiæ, donec vrbis ipse possessionem acciperet, illosque ad arma capeffenda euocaret. & intra mœnia latenter introduceret ad opprimendum præsidiū Turcicum. Cesserunt omnia fœliciter & Barbarus præfectus credit & cedit, succedit sine mora Castriotus, cum magna lætitia & ciuium & hostium. Noctu autem introducto milite & obserratis portis locisque firmioribus à Castrioto signum ad cēdem datum, ab eodem Duce & militibus tum Croiensibus tum aliis hostes & in lectulis & vbi inueniebantur, occisi sunt, nisi qui vellent fidem Christianā amplecti, quorum exiguus valde repertus numerus. Ingens consternatio rerum, clamor, gemitus, querelæ, minæ, lachrymæ,

chrymæ, vbiq; confusæ resonabant, ab aliis verò dulce nomen libertatis clamabatur. Sic delota signa & vestigia Tyranni, & qui ex hostibus dimissi, in via cæli, ordinata Croiæ omnia, ipse Castriotus Dibram redit, Sfetigradum oppidum advendicandum sibi reliquum imperium & loca vicina, tum ad excludendos hostibus exitus, qui in prouincia erant, tum ad obsidendos aditus, si qui ab Amurathe interim mitterentur, forti milite muniuit. Habuit inter alios Mosen & Amefam laboris illius ardui socios: ac Principes Christianos & vicinos & ante multos alios Summū Pontificem optimè erga se affectum, à quibus & muneribus & militibus coadiutus fuit, simul etiam à suis consanguineis, viris principibus & fortissimis. At nunc ad orationes suas, valde Christianas & Catholicas, quæ etiam argumentis illustrantur vt & historia breuiter continetur & ratio orationis cognoscatur, stylum nostrum conuertemus.

*Libertatis
dulce nomen.*

*Moses & Amesa socii
Scanderbegi.*

Argumentum orationis.

Castriotus Croia expugnata & pro beneficio suo munita Petrellam oppidum cupit obsidione cingere, inque potestatem suam sicut postea & alia redigere: ideoq; militibus suis, causam cur Epirum liberare voluerit à seruitute Tyranni & cur consilia sua cælauerit, exponit: commendat postea illorum in se voluntatem & affectionem insignem, & Petrellam oppidum primo expugnari debere, vltimo contendit.

E LIBRO PRIMO.

Oratio Scanderbegi ad milites.

*Commen-
dat militem
ab officiis pa-
tri prestitis.* **N**Eque nouum, neque inopinatum quippiã
hîc video, Duces ac milites fortissimi, quod
non iam pridem animus meus præfagierit, & si-
bi promiserit, quum & veterem gentis nobilita-
tem, & publica vestra ac priuata in Ioannẽ pa-
trem officia mecum sedulus repeterem. De me
enim (verbo absit audacia) nullo vnquam vitæ
tempore dubitauì, quum hanc mentem, hanc
*Ab officiis
sibi prestitis.* pietatem in patriam seruarem, hos gererem pro
libertate spiritus, eadem vestra quoque deside-
ria, paria mecum vota erant, vt sæpius (id quod
*A sua in eos
affectione.* libenter memini, & nunc audacter refero) de-
gentem apud Tyrannum omnibus studiis at-
que officiis ad hoc muneris inuitastis, oblitus
fortasse tum patriæ, oblitus mei decoris, & im-
memor prorsus libertatis visus sum vobis, quum
nulla fatis certa spe, nullo præclaræ cogitationis
indicio mœstissimos domum remitterem, cõsu-
lebam certè mihi vobisque eo silentio, Ciues, ea
*Quedam
prius fieri,
quam dici
debent.* simulata animi remissione, quippe quum & eius
generis res essent, quæ prius fieri quàm dici de-
bebant, & vos freno potius quàm calcaribus in-
digere videremini. Cælaui, fateor, consilia mea
*Consilia cur
cælauerit.* vos, subticui tam diu voluntatis rationem om-
nem: non quod vel fides vestra mihi suspecta,
vel animi non fatis noti essent, quum priores ip-
si in ea rerum alea cogitatus vestros præmon-
strassetis, sed deterrebat mortalium fragilitas, &
incon-

inconstantia humana, quæ cum ad omnia præ-
 ceptis feratur, ad libertatem magis rapitur quàm
 ducitur, nihil pensi, nihil ordinati habet: & si mi-
 nimum occasionis, ad eam nō modo vendican-
 dam, sed tentādam arriserit, non mille (vt aiunt)
 enses, mille pericula, non manifesta mors, &
 apertum fortunarum vitæque discrimen à pro-
 posito auertere potest. Verum vbi frustra tenta-
 tare inanes conatus detexeris, aut funestissimū
 supplicium, aut deterior longè seruitus manet,
 omnisque in posterum abscinditur spes, ac lapsa
 semel occasio in perpetuum euanescit, semel tē-
 tatur ea res: quod si perperam cesserit, imperpe-
 tuum facultas amittitur. Proinde (verum inge-
 nue fatebor) vix mihi ipse satis tutus eius confi-
 lii particeps videbar, timebam, ne lingua tantæ
 impatiens rei, ne parietes ipsi domus me prode-
 rent: testis est Amesa nepos, præcipuus postea
 adiutor consilii, & comes laboris, & alii perpau-
 ci, quorum opera & fideli & impigra in exequē-
 da ea re vti sumus. Quod quum eadem mihi
 cum illis vitæ intercederet consuetudo, idem vi-
 ctus, idem propriè animus esset: nemo tamen
 me patriæ memorem, nisi in Hungarico bello
 deprehendit: nemo Christiani & liberi hominis
 vocem, nisi tum cum impunè potuit, audiuit.
 Poteratis alium vos Epirenses, (non enim dee-
 rant præclara ingenia in hac prouincia) aucto-
 rem libertatis, & ampliorem rerum vestrarum
 atque animorum inuenire, maluistis tamen (ita
 forsan volentibus Diis) libertatem hanc licet se-
 ram à me expectare, quam vel per alios quære-
 re, vel ipsimet vobis conficere. Non est pette-

*Inconstan-
tia humana.*

*Ad liberta-
tem vendi-
candam ten-
tantur om-
nia.*

*Periculosum
libertatem
appetere.*

*Lapsa semel
ocasio eua-
nescit.*

*Scanderbe-
gus nec sibi
tutus consilii
sui.*

*Amesa ad-
iutor consi-
liorum Scand-
derbegi.*

*Patria &
Christiani-
tatis memor
quando.*

*Dii ita vo-
luerunt.*

*Liberatoris
nomen Scan-
derbeg sibi
usurpat.*

*Epirensium
fides erga
Scanderbe-
gum et gau-
dium.*

*Libertas in
corde Epiren-
sum & in
armis.*

*Animat illos
à laborum
qui super-
sunt facili-
tate.*

sum tam egregios spiritus in libertate educatos, animos barbaricis subiectos fordibus tam diu tenere, vt me nunc aliquando videretis. Sed quorsum istud liberatoris nomen patientia vestra usurpo mihi? Non attuli libertatem huc, inueni, vix solum vestrum tetigeram, vix nomen meum audieratis, cum aduolastis, occurristis quadam contentione omnes; velut patres vestros, fratres, filios, à mortuis remeasse, velut DEOS omnes accessisse audissetis. Præoccupastis illico, obruistis ea magnitudine officiorum, ea animorum alacritate, vt tantum seruitutis videar vobiscum contraxisse mihi, quantum acquisuisse apud vos libertatis, non imperium ipse vobis, non urbem hanc dedi, vos tradidistis mihi, armatos inueni, non arma tradidi. Libertatem in pectore, in fronte, in ensibus, in hastis, vbique gestantes comperi, & tanquam optimi tutores à patre relictis seruatum mihi ad hunc vsque diem sceptrum, pari fide atque diligentia restitulistis, & in maiorum meorum possessionem labore atque industria vestra incruentum deduxistis: nunc in cæterorum possessionem (Diis iuuantibus) ducite. Maiorem vel maximam iam partem operis absoluimus. Croia recuperata, agro omni subacto, Dibris & reliquis deinceps populis nobis adiunctis, ac hostium nomine ex campis sublato, oppida supersunt. Si ad incommoda illorum specto, videns omnibus à nobis obsessis, præoccupatis, nuda tantum mœnia inclusis relictis, bono sum animo, si ad locorum difficultatem & præsidia intus à Tyranno posita, maximo vel ingenio aliquo, vel pertinacia vtendum videtur.

detur. Sed melius hæc presentes in ipso hostis conspectu, & ferrum ardenti dextera tenentes, quàm nunc absentes, & suspensis animis, consultantes iudicabimus. Mouenda itaque impigrè signa, & induendi vbique vincentium animi, adiuuabit conatus nostros fortuna, quæ hucusque in singulis nos egregiè est comitata & secuta. Petrella tamen prima omnium petenda nobis, non quod aliis situs difficultate, vel munimento nature, id oppidum cedat, sed ex eo, quod vicinior est huic vrbi, maiorem famam, & timorem Croienfis fortunæ, eo nos credo inuenturos, multa spectacula tum virtutis vestræ, tum calamitatis suæ in oculis habuere: mouere hæc poterunt non parum fortasse, & in quo non mouebunt, pertinacia certè nostra supplebit. Vnum illud fixum omnibus, obstinatumque esse debet, nisi ea expugnata sit vrbs, & voti compotes simus, domum non reuerti, experiendum est omne artis, laboris, patientiæ, ferri, auri, argentique genus, vt inde prima huius victoriæ auspicia sumatur, si per vim capere eam annuent Dii, nullus relinquendus obstinatis apud nos miserationis locus, sed vel insolentissimè vtendum victoria, vt cæterorum frangamus animos. Si deditionibus oppidanis potiri ea incruentis nobis licuerit, magna modestia tum priuatim, tum publicè agendum erit, ad inuitandos alios ad deditionem animos.

Fortuna comes.

Petrella oppidum.

A commoditate & fama.

Modi vincendi.

Parcere subiectis & debellare superbos.

Argumentum.

Cum iam Petrellam obtinuisset Castriotus,

Scanderbegus solo nomine audito perterritus.

Sfetigrades. duri & contumaces.

Sfetigrades. tenentur obsessi.

vbi non solum militem vllum in ea potiunda, sed nec verbum quidem (vt aiunt) frustra amiserit, licet multam intempestatem, hyemis vigilias itē & miseras cum suis coactus fuisset perpeti, Petram Albam profectus est, vbi oppidani, vix fixis humi signis se dediderunt, mox Stellasium obsidione cinxit. Oppidani & milites in deditiōe consensere, & cum Præfectum verbis flectere nō potuissent, vinctum cum aliis eius sententiæ sociis ad Scanderbegum deduxere & conditionibus acceptis urbem tradidere. Exin copias mira celeritate in Sfetigradum traduxit: at illi animosiores gerebant spiritus, vt nec minis nec pollicitationibus nec Desdroti Præfecti captiui sociorumque nece mouerentur. Hinc cōsilio capto, Mosisque sui amici intimi rationes sequēs hyberno tempore vt pote incommodissimo, vt præsidium, quod antea circiter erat collocatum maneret, constituit, ne turbaretur obsidio & inclusi intra muros tenerentur hostes, atque ita paulatim res protraherentur in tempus anni commodius, neque illis spatium concederetur ad respirandum. Interim vt & aliquam suorum videretur habere rationem Castriotus, & recuperatum imperium melius firmaret, inter dimittendum exercitum, res gestas attollit laudibus & militi gratiarum actionem exoluit.

Oratio Castrioti ad Duces, præfectos, & milites suos, pro rebus bene gestis, ac imperio recuperato.

Nescio quid prius, quid posterius, laudandum sit in vobis, milites, virtusne, an fortuna:

tuna: hanc illa inuitavit, hæc iuuit illam, & (quod maxime in hoc genere rerum gerendarum oportebat,) consilia, conatusque vestros celeritate æquavit. Quare maximum præfagium hinc futuri Epirotici splendoris, & dignitatis vestræ ce-
 pi. Quid negatura in posterum fortuna nobis? *Dignitas Epirotici regis
Fortuna.*
 Quid non superatura patientia vestra non video? Vix trigesimus hic dies est, ex quo secundis auibus, possessum à Barbaro solum, possessam patriam, animi dubius, ac penè ex tam longa peregrinatione ignotus tetigi. Hodie, Sfetigrado *Gloria.*
 excepto, non nomen est, non odor (vt aiunt) eius in prouincia relictus: gratiæ imprimis agenda sunt D E O, qui ita mentem ademit hostibus *Gratias agit
Deo Scanderbegus.*
 nostris, vt tot fortissimorum locorum possessionem incruentam etiam in vos transtulit. Tum patientia vestra suis non fraudanda laudibus, quæ non cæli minas, non hybernæ intemperiem, non subiecta tot oculis aspexit incommoda, non caput detorsit, donec conceptum iã pridem desiderium ex animi sententia exoluisset. *Militi etiam
propter labores duos.*
 Nunc vtrorumque voluntatem laudo, & qui sequendam, & qui differendam victoriam sentitis. Quippe cum nihil debeat fortem virum tardare, per aquam (vt aiunt) per ignem, per inuia quæque permeabile iter habere cõsuevit virtus. *Fortem virum nihil
remoratur.*
 Tamen si nihil hæc dilatio iniqui est allatura, potestis citrà iniuriam meminisse, humana quoque vobis corpora esse. Ite proinde fœlices, & victrices dexteræ, ac quod superest, spiritus refo- *Virtutis via
inuia.*
 cillate, solidiores postea in nouos actus ad clementius anni tempus reuersuri. Tunc arma cõdico, tunc sudores omnibus, tunc perpetuam

*Dimittit
militem.*

*Promittit
stipendia ex
hostili agro.*

belli materiam, tunc stipendia estis, quæ nunc promeruiſtis, cumulatiffimè accepturi. Nam ſi ita per ſilentium Ottomanæ licebit nobis ſine obſtaculo bellum, vt cæpimus, gerere, depopulandus eſt ager hoſtilis, diripiendus, incendendus, ac tentanda quædam præſidia locorum, ſi adiungere nobis poſſimus. Sed ſi bellum (id quod propius vero puto) aduerſus nos decerneret Tyrannus, accommodanda erunt ex tempore, & conſiliis ipſis hoſtium, conſilia noſtra.

*Sfetigraden.
primo expugnandi.*

*Providentia
Scanderbegi
in re bellica.*

Quicquid tamen de alijs ſumus acturi, in Sfetigradum primus quiſque impetus, prima arma depromenda. Turpe æque ac moleſtum videtur mihi, vt ibi radices adhuc per ſummam ignominiam Epirotici nominis teneat hoſtis. Sed ceddendum nunc tempori fuit, ne ſi pertinaciam Sfetigradenſem maiore pertinacia ſuperare contenderemus, fruſtra re tentata, turpius victi abiremus, & inſolens hoſtis paulatim conatus noſtros contemnere aſueſceret. Non enim cum viris tantum, ſed cum cælo ipſo pugnandum eſſet. Vitio datum accipio priſcis quibuſdam Imperatoribus, quod per imprudentiam, rei que militaris ignorationem, paratiſſimos exercitus magis incommodis rerum, quam hoſtili gladio amiſerint. Cæterum adeſt etiam præ foribus natalis Chriſtianus, non puto aliquid tentandum in hoſtem hoc tempore, non vitam alicui auferendam, quo ipſi vitam & lucem accepimus tempore, ſed crebris votis (vt ſæpius repetam) ubique gratiæ ſuperis perſoluendæ pro libertate, pro imperio, pro vxoribus liberisque, pro iſdem ipſis recuperatis. Ego vobis, ſi ob aliud quippiam

*Pugnandum
non eſt natali
Chriſti
feriis.*

impar sim, milites, ad gratias referendas, ob id
 præcipuè esse confiteor, quod tot præclara ne-
 potum pignora, tot gratissimorum, & inuictor-
 um Ducum aspectum restituis mihi. Magna *Consolatio*
 quæque his ducibus, his adiutoribus animus *ob Duces*
 spondet sibi, dabunt occasionem, dabunt mate- *adiutores*
 riam ipsi, unde vobis quoque olim ingentes gra- *belli futuri.*
 tiarum actiones habeam. Nunc si quid in me
 est, quod ad vos vel ornandos, vel illustrandos
 attineat, efferte audacter desideria vestra, nan-
 que (vt arbitror) eam pro magnitudine vestro-
 rum in me meritorum debeo vobis animi grati-
 tudinem, quam in me nunquam desiderabitis.

EX LIBRO SECVNDO.

Argumentum.

A Murathes ruminat doletque inopinatum *Amurathes*
 facinus Castrioti, iacturam militum suorum, vi- *de Scander-*
 ctoriamque Vngarorum, cædemque Bassæ, suo- *begi defecti-*
 rumque militum fortissimorum, vt diceret coram *one dolor &*
 suis valde dolenter, licet omnia nolens volens in *cogitatio.*
 laudem maximam Scanderbegi, nunc minax
 nunc querulus, nunc ingratus nunc sceleratum
 eum appellans, & maximè audito Croiam esse
 captam à Scanderbego, capta eodem tenore cæ-
 tera oppida, cæsa præsidia ac regnum auitum
 eius omne in illius potestatem miro totius gentis
 fauore redactum.

Oratio Amurathis.

Venenum iam diu seruatum, ingratus & sce-
 leratus cliens meus tandem aliquando euo-

muit. Idem fecisset iam pridem, si ei furori atque scelerato consilio modus adfuisset, tempus captavit, quo tutior impunitiorque nefandi voti cōpos existeret, propter grauiiores suas ex Hungarica clade belli necessitates & maiorū rerum momenta. Quærebat nunc callidus Princeps, quo magis in eum suorum animos excitaret, sibi que conciliaret. Quæ eum ratio (quamvis nullam rationem scelus habere diceret) ad tam impium facinus impulisset? Cumliceret apud se illi & ditissimo & maximo esse, nihilque penitus eorum desiderare, quæ insatiabilis quisque hominis animus ad omnem vel domesticæ vel militaris rei gloriam sibi ipse votis exposcere potest. Numquam homo alienigenus apud me maiori cura habitus est & educatus, & peregrinæ virtuti ingentiora præmia numquam proposita: hæc ne Principum meorum fides, bene nunc actum mecum atque cum Ottomano imperio, maximo onere domesticaque fraude atque insidiis sum liberatus, alia fortasse vis veneni, aliud perniciosum incendium fuisset si ea pestis intra parietes diutius coaluisset. Illud illud tantum vehementer doleo, de arbitris diis & hominibus pariter conqueror, neque vnaquam id sceleris inultum patiar, quod in Vngaria ab illo præter ius omne fasque, nefario consilio hostibus victoria sit tradita. Si enim aliqua suberat contrà me vlciscendi ratio & iusti doloris species, quod paternum eius regnum possiderem, quid exercitus meruerat per omnem fœditatem, & crudelitatem velut victima hosti oblatus? Quid innoxius meorum sanguis? Quid scribat tandem

inno-

innoxius, qui neque ipse manus impias effugere potuit?

Argumentum.

Dum ille dolet, dum accendunt alii Barbarorum animos relatione omnium quæ facta sunt, alii consulunt euertendos primò Vngaros, postea contra Scanderbegum procedendum, dum extrema contra eum consulunt, Scanderbegus è contra Sfetigradensium populos & agros etiam hostiles diuexat, depopulatur, hostemque se Tyranni apertè ferro flammaque commonstrat, in Lyssoppido à Croia duobus & viginti paulo plus milibus passuum distante Comitia instituit, quo selectissimi quique milites, virique Principes, & potentes tam viribus quàm opibus, contentione quadam promptissimisque aduolarunt animis: in qua conuentione adhortatus est Castriotus viros omnes, quotquot fuerunt, dignitate & fortunis eminentes, omnemque circumstantem populum, ut fidem Orthodoxam in primis amplectentur, defendant & propagent, hocque plurimis de causis, prout Oratio ipsa edocet.

*Adhortatio Scanderbegi ad uniuersum concilium,
pro tuenda Orthodoxa fide, in
Lyssoppido.*

Vtinam, Patres & Principes optimi, aliquis sit credendi finis Christianis nostris, & Ottomanæ nos fidei satietas tandem aliqua teneat, immò perfidia plusquam Punica palam fiat. Neque enim ego hodiè quietum patriæ statum, inuisus fortasse noui belli autor turbarem, & vos ad hæc belli incommoditates, & maximarum rerum pericula sollicitarem, nisi Iohannes Castriotus ille pater

*Ab impietate
Turcica
crudelitate
& perfidia.*

*In patrem
& filios.*

*A Christiani
imperii
fate.*

*Ab alieno
exemplo.*

*A successu
Turca per
dolos & insi-
dias.
Obiectio
pro Turcis
tacita.*

*A fortitudi-
ne Epirensi-
um heroum.*

meus, Princeps alioqui prudentissimus, tantum olim perfido huic Amurathi fidei habuisset, dum funestæ pacis prætextu, velut certa pignora obsides ab eo filios, non difficilius quam petierat, impetrasset. Sed quid de parente meo diutius conqueror? communis est hic error. commune factum omnium Christianorum Principum. Quid de Græco dicam? quid de Mysorum & aliorum deinceps Christianorum imperio? Omnes profecto nimia ista credendi facilitas perdidit, nilque iam illis à perfido Ottomano relictum est, nisi ut tantum eos pœnitere possit. Quare nihil est Patr. Con. quod vobis in hac parte orationis à me dici possit, cum satis alieno malo, vtili exemplo edocti esse debueritis. Dum tamen hæc conqueror, & Ottomanas ipse fraudes mecum diligentius repeto, & ante oculos pono, pariterque vos intueor, prudentiam æque & concordiam specto, illud me maxime confirmat, & bono iubet esse animo, quod vix ullam ab eo gentem, præterquam dolis & insidiis subactam, vel sua ipsa credulitate, & domesticis euersam simulatibus cerno. Age tamen dicat quispiam, multa quoque ab Ottomano virtute parata, innumeras prouincias, plura hac ætate imperia, armis eius sub iugo missa, numerat longos triumphos, irrupit ferox in Asiam, percurrit non semel Græciam, Mysiamque incruentus toties penetrauit, sic ne igitur indomitam Albaniam, inuictam Epirum iniuriæ illius opportunam putauerimus? ubi tot Duces, tot Principes inuictissimi, tot bellicosissimi populi vna concordēs vigent in armis; quanti enim faciant barbari, virtutisque vestræ tribuant,

tribuant, huiusce rei certissimum ipse testimoni-
um afferre possum, qui cum illis domi militiaeque
plures annos traduxi, inuiti, coactiq; contra vos
bellandi necessitatem omnem subeunt: inuitus
vero atque timidus animus quid boni, quid ma-
gni gerere possit, dicat mihi strenuus atque opti-
mus miles? Sed dum me cupiditas ista dicendi, &
iusti doloris causa longius protrahit, non de futu-
ros multos fateor, qui doleant, quod se tam diu
paci, licet non omnino honestæ assuetos, nunc
ad hæc belli incommoda euocem, dicantque
quemcunque euentum parit fortuna, nihil ta-
men posse sine cruore expediri. Dolebunt iden-
titidem matres, filios in belli discrimina missuræ,
conquerentur vxores de virorū salute sollicitæ, &
orbitatē sibi timentes paruuli domi relictī liberi.
Appellabunt me omnes forsasse crudelem, & de-
testabuntur (quod ominari horret animus) no-
uum belli periculorum, & sanguinis auctorem,
quanquam libertatis potius, (absit verbo teme-
ritas) assertorem & conciliatorem vocare de-
berent. Vix suppetit oratio mihi ad eam legi-
timam & iustam defensionem, auertat hoc
tamen D E V S optimus maximus: non est
ita publici boni oblitus animus, vt vnus tot ve-
stras vndique querelas audire, tot communia
omnium mala vnus videre possim, quin si mei
aliquem consilii poenitet, P. C. neque è Repub.
& ex omnium dignitate hæc belli capiendi à
me ostensa occasio videtur, & Croiam sum A-
murathi (si ita conducibilis videtur vobis) &
hæc omnes infelicis regni reliquias mox re-

*Ab experi-
entia pro-
pria.*

*Confutatio
Argumenti
detractan-
tium bellum in
Turcam.*

*A publica
utilitate.*

*A religione.
A patria pie-
tate.*

*Croia cor
Albani Im-
perii.*

stituturus, priuatoque periculo salutis pro-
specturus meæ potius, quam regnaturus publico
vestrum. Illud vnum tantum subditi mihi populi,
& innoxij ciuium sanguinis vicem doleo, quos
sine duce, sine tutore, velut victimas hosti offerri
non patitur animus haud immemor fidei illius,
quam nuper in me sibi restituendo omni ætati te-
statam reliquerunt. Sed quid per Deos immor-
tales (vt vobiscum iam liberius loquar.) An igitur
æquum erat ciuem vestrum à patria semper ex-
torrem in seruitute apud Amurathem inter tot
pericula, in damnata religione degere, potius
quam in Epiro in natali solo apud Christianos, a-
pud vos, quicquid ætatis erat reliquum exoluere
debuisse? An in Epiro prætereà esse, & auorum
sedes, paternum imperium, sepulchra, templa,
Deos ipsos in barbarorum potestate per om-
nem fœditatem & ignominiam aspicere potuisse
diutius? Quid de Croia demum (vt nulla sit pa-
triæ pietas,) an vrbs tam munita, tam opibus
clara validissimaque, in hostium manu relinquen-
da fuit? Cor Albani imperii, & vna ad omnes
ipse bellorum & pacis commoditates à maioribus
nostris condita, negare istud quidem (nî nimis
ipse blandior mihi) vix potestis, Patres Iustissimi.
Mitiùs tamen cû Amurathe agi potuisse quispiã
dixerit, non ita irritandum barbarum, non per
tot sceleta vel patriam recuperandã fuisse, si mo-
do scelus id potius, quàm necessaria vitæ defensio
appellanda sit, quæ non homini solum iure gen-
tium, verum brutis animalibus lege ipsa naturæ
est concessa, si tamen scelus hoc appellamus.

Quid

Quid de tot eius in me odiis, tot simulatibus di-
 cendum erit? Quid de insidiis illius? quæ non so-
 lum vobis, sed vniuerso fermè terrarum orbi,
 vulgaræ, vel cruentissimo hosti aliquid potuif- *A crudeli-*
 sent lachrymarum elicere. Quid demum de mi- *tate hostis.*
 serabili fratrum meorum cæde? quos omnes co-
 dem fermè temporis spacio vel momento, apud
 eum funesto fato absumptos his oculis vidi. Pa-
 rum ne hoc igitur (proh dolor) memè ad hunc
 vsque diem imbutas sanguine meorum manus a-
 spicere potuisse, & apud homicidam impium tam
 certo vitæ periculo omnes fermè dulcioris ætatis
 annos transegisse? Sed quid in his immoror?
 Ostendet propediem omnia an probè, an impro-
 bè facta, euentus belli iustus iudex: vnum illud *Euentus belli*
 polliceri ausim omnibus, vos militem me vel du- *iustus Iudex.*
 cem inuicta patientia ad omnes labores subeun-
 dos, ad quæque subeunda pericula habituros,
 non die, non nocte, non aliquo tempore, ve-
 stræ pariter & Christianæ rei sum defuturus: &
 quamuis animi hanc mei cupiditatem virtus &
 rerum gerendarum gloria æquare non poterit, *A fide Scand-*
 æquabit certè diligentia & fides singularis, lon- *derbegi, &*
 geque superabit, tamè non pœnitendū saltem in *diligentia.*
 eo consiliū nostrum esse poterit: nam quum ho-
 stis ingenium, artes, dolos, moresque deinceps
 omnes (quod maximum censerì solet in rebus
 bellicis) tam diutino vitæ vsu optimè norim, ni-
 hil incautè sum, nihil temerè, nihil non confi-
 deratè acturus, ni fatum aliquod vrgeat, quod
 nulla vis humana vincere potest. Cur autem hæc *A prasidio*
 leuia commemoro? quum maiora vel maxima *Dei.*

*Senatus po-
pulusq; Ve-
netus.*

*Ab auxilia-
ribus poten-
tiss.*

*Ab hostis
humilitate.*

*A libertate
patria, vxo-
ris, libero-
rum &c.*

*Ab indigni-
tate rei &
sona.*

plane omnia belli huiusce fomenta, D E V S vo-
bis optimus dederit. Habetis vobiscum Sena-
tum, populumque Venetum, vnicum Chri-
stianæ fidei columnen, terra, marique hac ætate
longe potentissimum, & qui cum omni homi-
nū memoria triumphos suos comparare, & de v-
niuerso laudis genere certare queat. Habetis
hosce Principes eius Reipublicæ non minimam
partem, qui tum sua, tum patrum voluntate, atq;
decreto, nobis omnia (quid nobis? Christianæ
certe Reipub.) pollicentur, iustissimum bellum
non recusant, grauib; & ipsi à perfido barbaro
iniuriis laceffiti. Timendumne quicquam est
his ducibus, his autoribus? Quid amplius, quæ-
so Albani Principes à Diis immortalibus pete-
re potestis? Pudeat iam nos (si Diis placet) for-
tunæ nostræ, turpetum nobis, tum Veneto no-
mini turpissimum, eos diutius, ita me mala
nostra dicere cogunt) dominos ferre, quos pa-
trum nostrorum memoria, infamis ille Scythiæ
vicus vix seruos perferre poterat, quibus nihil cō-
temptius fuit, & latrociniis tantū ac rapto viue-
re assueti, eo creuerunt hodie, vt extrema quæ-
que nomini Christiano audeant minitari. Dies
me deficeret, si omnia enumerare vellem: pudet
hostis humilitatem referre, cum quo bellum
gerendum sit vobis. Agedum igitur Principes,
patriam, vxores, liberos, fortunasque vestras,
per summam gloriam vobis vendicate, defen-
dite, & ad veram libertatis tranquillitatem reuo-
cate. Ecquid sentitis, in quanto contemptu viua-
tis? qui libertati idem, & vobis finis sit. Si tamen
tolerabilis videtur fortuna vestra, sumite pro
me ar-

me arma iustissima, non Albano, non Principis filio, non consanguineo vestro, sed Christiano, sed transfugæ. Non loquor apud recusantes iusta *A meritis* bella, Principes, defendite eum, quem Iohannes *Ioan. Castri-* Castriotus, Princeps ille de vobis non malè me- *oti.* ritus, fidei virtutiq; vestræ si posset, commendarer. Sed si adhuc nihil vos mouet fortuna mea, & vel ignominiosam pacem huic bello præponitis, ad gentis ipsæ meæ, populorum, & ciuium fidem confugiam, quamcunque dederit sortem fortuna, vna cum illis æquo animo subiturus, qui tam magno æque ac grato animo suam salutem pro mea salute deuouerunt. Defensuri tamen (vt arbitror) & vos estis P.C. Ad quid enim istuc conuocati tanto ardore conuenistis, nisi ad bellum, quum nullus alius vobis mei vsus esse possit, nisi in bello sit? Cæterum video iam ita omnium a- *Ab hypoty-* nimos concitatos, & in concitatis animis hosti- *posi hostiliū* les spiritus. Contemplor superbos vultus, vt ar- *spirituum.* matos iam iam aspicere videar mihi. Defendetis, inquam, vel inuiti, quum solū ab Amurathe oppressum auxilium vestrum implorans audieritis, quum hostem impatientem, ac victoria elatū, libertatem atq; imperia vestra euertentem, & rabido, cruentoq; ore, pollutis atque sacrilegis manibus ad sanguinē vestrum hauriēdum proruentem videritis. Nō expectetis tamē (obtestor) eas rerum difficultates, non expectetis, quousq; serum forsā istud à vobis auxiliū petatur. Sed nūc *Posthæc oc-* nunc vires viribus, arma armis conferentes, *casio calua-* vel expectemus quam primum erupturum hostem, vel in eum vltro irruamus, quum coniunctos viderit, vel pœnitebit eū consilii sui, vel si ire

*Ab extenua-
tione poten-
tiae Turcicae.*

perget, luctuosam fortasse vincendi cupiditatem malo suo est depositurus. Timet adhuc forsane quispiam vestrum, & in ancipiti sententia nutat animus, non vnum, neque debilem aduersus nos Amurathem exercitum missurum, sed & plures & validissimos, vel ipsum forsitan venturum ad eam iniuriae atrocitatem vlciscendam: parem autem non esse exercitum nostrum aduersus eas vires. Fateor ista omnia quidem, & libenter fateor, magna tamen omnia animus meus praesagit, sed vereor spondere quicquam incertis animis, quum futura in occulto sint, & omnis lateat euentus. Quod verò ad humanum ingeni-

Nihil tam difficile quod hominis consilio non expediatur.

A natura iusti belli.

A situ Macedoniae tutissimo.

um & consilium attinet, promptum vobis rerum omnium remedium ostendam, quippe cum nihil tam difficile sit, quod non hominis consilio expediri possit. ingeniosa est ad sui tutelam natura, & quicquid iuste geritur, faelices sortiri solet euentus. Sed quid hoc pacto difficultatem augeo? Nonne (vt de armis taceam) situs ipse locorum, & Macedoniae suapte natura tutissima regio, vos satis aduersus quosque impetus tutabitur, qua nihil ad propulsandam iniuriam omnem aptius, nihil commodius esse potest. Nonne praeterea loca singula, oppidaque ante hostis aduentum muniri poterunt viris, armis, com meatu? Quid ipse postremo cum exercitu à vobis commisso, intra muros & tectis inclusus eo modo opportunam calamitati prouinciam relinquam? & agrorum vestrorum direptiones, villarum incendia, & publica id genus mala ex tuto loco, & alta aliqua turri, cum pueris vestris degener aspiciam? Non patietur quidem animus tan-

tæ ignauia sibi esse nescius. Adero semper in ho-
 stis conspectu, cum copiis, cum militibus meis, &
 licet non iusto prælio, & aperta vi, impetus eius
 ultimo periculo tentaturus: ita tamen vtiliori a-
 lio militiæ genere, & incruentis fortasse legioni-
 bus meis, Amurathis vires pariter, & animos
 propitiis Diis frangam, vt relictis posthac omni-
 bus, vasariisque (vt aiunt) abiectis, omnem vo-
 bis prædam sit relicturus, nisi maluerit in hostili
 solo & alienis campis, exercitum suum in tantis
 rerum omnium incommodis consenescere, &
 obseſſo quam obsidenti similior esse. Vobis ni-
 hil quicquam defuturum est, ipse enim semper in
 oculis vestris ero, omnia obibo, singula pera-
 gam, quæ ad oppidanorum & exercitus mihi tra-
 diti vitam non sustentandam, sed laute quoque
 alendam facere videbuntur. Sed cur tantum vo-
 bis me ostendo hodie? & superbas minas istas,
 fortia dicta, ac feroces impetus non hosti potius
 seruo? Quid item de Amurathe nunc timidis
 mētibus obloquimur? Nihil est quod de aduen-
 tu eius terreamur, satis de hoc sum ipse à domesti-
 cis eius tum in recenti illo rerū mearū tumultu,
 tum proximis diebus admonitus, ita barbarorum
 quoq; animos mihi adhuc conciliata iampridem
 beneuolentia, & iustior causa seruat: ingentē ta-
 men exercitū aduersus nos, si quo intentius fieri
 possit, parari quotidie, tum fama ipsa, tum omni-
 um sermones affirmant. Quare tollenda est om-
 nis mora P. C. abiiciendæ iam nostræ istæ con-
 sultationes, quas bellorum necessitates expecta-
 re non possunt, peragenda omnis prouincia, e-
 dictum proponendum, percensenda capita ex-

*A persona
 sua dexteri-
 tate.*

*Ab aduersa-
 riorum be-
 neuolentia.*

*A fugienda
 mora.*

*A delectis
 instituendo.*

A debito.

exercitus impigrè scribendus, ne quum hostis in conspectu erit, & tubarum clangor ad milites euocandos auribus obstrepet, nos tum fera belli consilia quæramus. Surgite iam igitur Patres Inuictissimi, dignos tandem, iuuantibus Diis, vos Christiano imperio omni deinceps futura ætati ostendite, gratiarum tamen à me actiones pro hodierno beneficio, armati sub galeis ante signa in sudore in puluere expectate, tales denique habituri, qualia belli præsidia dederitis.

Argumentum.

Oratione supra dicta habita de defendenda fide Orthodoxa & Turca expugnando, ipse Scâderbegus Imperator, & Dux libertatis totiusq; gloriæ author declaratus est, totiusq; rei summa ac belli cura ei demãdata, iura, populi & arma cõmissa, illiusq; prouentus in Epiro ducenta aureorũ millia excessisse fama est: & licet imperium magnum esset, tamen subditi propter belli perpetuas calamitates plus conferre nequiuerunt, ideo qui adhæserunt illi potentiores, magna dederunt tributa. Reliqui quibus non ea erat vis neque facultas, ut tributorum onera subirent, corpora ipsa & perpetuam operam voluntariè sponpondere. Veneti item & alii, hominem sibi miris modis deuinxere. Amurathes verò non otiabatur, sed tantis odiis fremens Alybassã vnum ex præfectis suis strenuum & armis & cõsilio virum cum exercitu 40 millium lectissimorum equitum mittebat, qui cum omnibus suis facilem victoriam, prædã magnam nec cruentam futuram victoriã promittebant, Castriotum itẽ captiuum & de eo sumendum

dum supplicium : item & spolia diuidebant iam contentione quadam inter se agentes. Timor in Epiro propter hoc magnus apud ciues & agrestes, fletuque promiscuus, & ad D E V M preces lachrymæq; Inter hæc Castriotus, uti rerum peritus & vir magnanimus, ridebat hostis vanos conatus, tum vaniorem suorum trepidationem: nihilominus prudentissimè disponebat omnia per vniuersam prouinciam, dictis, factisque animos omnium speque victoriæ ita erexit, ut nihil vnquam desiderio maiore, quam hostis aduentum expectare sint visi, ut quisq; certatim enixam fortitudinis præliando ostenderet operam fidemq; Principi suo tum priuato tum publico merito modis omnibus testatam relinquerent. Cumque ad eū tot gentes & populi ferocissimi vndique aduolarent, collaudatis ille equè animis omnium lectissimorum hominum opera accepta & octo tantummodo equitum, septemque pedum millibus secum manere iussis, alios vel domos remisit, vel ad diuersas belli necessitates per loca quædam disposuit, atque perlustrato exercitu, mouens signa, Croia discessit, & non procul à Dibra inferiore, inhibitis vexillis, cum aduentare hostem magis magisque audiret, imperato per præconem silentio, nouus Imperator, nouos milites contrà hostes argumentis plurimis excitauit & confirmauit, incredibilemque Victoriæ consecutus est.

*Oratio noui Imperatoris Scanderbegi
ad Albanum militem.*

Vellem milites felicioribus meis rebus atque meliori Imperii tempore & vos me ducem

*Exordium à
tempore.*

*A necessita-
te.*

*Bellum su-
scipitur pacis
gratia.*

*A fine susce-
pti belli.*

*A calami-
tate ante-
noti tēporis.*

*A spe felici-
tatis futura.*

nacti essetis, & ipse hoc tam præclaro fidei ve-
stre spectaculo perfrui possem, quippe quum nec
tanta singulis hodie verecundia obstrictus, vos
ad hæc noua belli incommoda, cæteraque id ge-
nus mala inuitarem, & gratissimis nunc ciuibus
in quiete & ocio gratias agerem, quas olim cru-
entissimis militibus non incruentus Dux pro
sudore, pro periculis, pro hosti dando sangui-
ne referendas præparauit. At quando ita vr-
gentibus fatiis mea tulit fortuna, vt necessita-
tis sim vobis ludex, & periculorum magis quam
otii autor, ferenda omnia sunt vel æquo, vel
forti animo, & subeunda quantalibet belli hu-
iusce magnitudo, vt in pace aliquando & o-
cio viuere possimus, sumenda libenter & pro-
pere arma, vt præcis tandem tam diutinæ
seruitutis nexibus, fugatoque ex vestibulis ho-
ste, feliciorē post hac degamus vitam, &
inperpetuum libertate fruamur. Sed dum
vos alloquor nunc, intueor, omnium in me
animos pertracto, singulorum beneficia expe-
cto, vix ipse mei compos, nunc doleo, & lachry-
mis ferme temperare non possum, quum subit
recordatio miserrimi temporis illius, quod apud
Amurathē impium, longo à vobis, longo ab ocu-
lis vestris interuallo seiunctus, per omnem indi-
gnitatem & iniuriam pertraxi, nunc seruitutem
ipse meam, nunc omnis ætatis annos recolo,
pariterque deploro, quum metior ex habitu a-
nimorum vestrorum, quis libertatis, qualis im-
perii mei status apud vos fuisset, atque nunc
plane sentio, & barbari maleficia, & omnium ma-
lorum meorum seriem, quotque amiserim bona,
priuatus

priuatus tamdiu dulcissimorum ciuium consue-
tudine. Ex altera tamen parte, quum me dili-
gentius colligo, & tacitus ipse mecum nunc hu-
ius exercitus formam contemplor, omnia æquo
animo fero milites, neque fortunæ iam meæ, ne-
que tot perfunctorum malorum, neque longissi-
mæ pœnitet seruitutis, quando nunc ex ea tot bo-
norum, & perpetuæ forsan nobis libertatis occa-
sio est oblata, quando (vt cetera taceam) tam spe-
ciosæ fidei vestræ agnoscendæ cōcessa mihi est cau-
sa. Quid enim perferendum non fuit, vt tot
nunc ardores vestros spectarem, tot in me vobis
restituendo vota audirē, totius deniq; Epiri florē
ante oculos hodie haberem, arma tantummodo
petentē, & pro me attrectantē? Quid illo specta-
culo pulchrius? Omne Epiroticū nomē, & tot Ve-
netos Senatores, ac Senatorū filios ad hanc for-
tunā meam, velut ad communē periculi sortem
cōuocatos fuisse, præsto vidisse, quod nō Iohan-
ni Castrioto parenti meo illi, animis vestris tam
acceptissimo, non vlli (vt ita dicam) hac ætate
Principi contigit. Et vt ad vos iterum nostra se
conuertat oratio, quid illud rei nouæ miraculum,
totam fermè Macedoniam vacuam vidisse? dum
ex omni parte voluntarii ad me milites con-
curritis, & contentione quadam, arma quisque
bellumque poscitis, vt nemo patriæ, nemo ma-
gis suorum desiderio tangeretur, ita me defen-
so, vnà domos, focos, vxores, liberos, D E O S i-
plos defendisse videmini: approbet consilia ve-
stra D E V S optimus Maximus. Quod igitur ad
vos hortandos dicendum erat, nihil est, quod
à me agi possit, quum & ita animatos videam, &

*Amplificatio
à voluntate
suorum per
comparatio-
nem.*

Incrementū.

*A miseria
status præ-
sentis.*

*Exaggera-
tio crudeli-
tatis Tur-
rice.*

Conclusio.

Ab honesto.

verba fortissimis viris virtutem non addant: quid prætereà armatis vobis, ferrumque tenentibus, armatus & ipse dixerim, satis scire debetis, & hostis vos admonet, quem iam iam in conspectu habetis: admonent tot rerum indignitates, & armant omnes, singulosque, tum priuata, tum publica ira. Dicam tamen, quod & si non dicerem, res ipsa palam vos docere potest, quæ hæc nostræ (quæso) seruitutis species? Neque Christiani iam sumus, neque barbari, semel aut fortiter moriendum, aut arripienda possessio fidei pariter & libertatis. Quod hoc mali genus? Quotidie capitur, quotidie diripitur Epitus, in manu saltem vel tantum salus posita nobis, aliud nullum effugium. Quem nunc barbarum in nos creditis venire, quæ mandata defert? ad quod ultionis genus properat? Iam singulis suum statuit supplicium, non iusto belli odio, non veri hostis more, sed furore, ac rabie quadam ad sanguinem vestrum hauriendum fertur. Quare si cui patriæ pietas, si cui sua virtus, si cui parentum splendor subdere spiritus possunt, sumite arma, acuite iustissimum ferrum, Croiam, & auorum sedes, quas tam fortiter autore me in- cruenti recuperastis, cruenti (si ita res ferat) defendite, & regnum quod hucusque tanta fide seruastis mihi, & seruatum tanta virtute reddidistis, in posterum seruate. Maior debet esse animus, maior solet dici virtus arcentis, quam inferentis iniuriam. Prædam illi poscunt, regnandi sola cupiditate ducti in nos ruunt: vos ne præda sitis, & ut ciues patriæ debitum exoluatis, pro qua nunquam nimis sanguinis datum videri debet, omnia

omnia fortitudinis signa demonstrate, nunquam pro ea satis pugnatum, cuius pietas omnem superat pietatem. Sed (ut hæc iam libens omit- tam) quid defuturum est vobis ad summum victoriæ & gloriæ calcem, si oblato beneficio uti velitis, quum non modo quicquid est usquam Albani nominis, vobiscum in hac causa videatis, sed Venetos quoque Principes illos, quos vniuersa pariter colit & formidat Italia, pro vestra libertate stare conspiciatis, nunc recuperandæ tamdiu amissæ patriæ, nunc ampliandæ fortunæ vestræ spes & occasio adest, inducite in animum, quod non induxerunt patres atque vestri (pace illorum dixerim) ut concordia hac Macedoniæ, principis altricis, pristinum illum statum effingatis, & ex ignominia hac propiciis Diis Epirum in perpetuum vendicetis, ipsi præterea commilitonem, vel ducem habere me malitis, ad omnes labores periculaque, vos non vltimus sequar. Et si in cæteris non ita felix audacia erit, mea, hostis tamen ingenia, mores, artes omnes vobis sub manu dabo, qui cum diuino ita forsitan agente fato, maximum vitæ tempus ad facietatem usque transegi, funestissimo exemplo proprio malo edoctus. Piget me referre hoc loco eius humilitatem, quamuis alacriorem faciat militem, faciliors spes promissa victoriæ. Vix dicere audeo nunc, ne langueant vires, emanescant animi nimia eius contemnendi licentia, quippe quum sæpe contemptus hostis ancipitem fecerit victoriam, & cruentum ediderit certamen.

*A facili.**Veneti ter-
ror Italia.**Macedonia
principum
altrix.**A sua perso-
na.**Mores &
artes Tur-
carum nouit.**A persona
hostis.**Contem-
tus hostis sæ-
pe facit vi-
ctoriam an-
cipitem.*

Occupatio.

Primum præceptum militie.

*Turca qui,
& unde.
Vide Strabo-
nem libro 3.*

quare ita cum fiducia sui & sine contemptu alterius gerenda esse bella, primum fore præceptum, antiqui militiæ conditores statuerunt. Videbitis tamen ipsi, quamprimum contemnetis perditissimum hominum genus, quos & antehac fero-citer æque ac feliciter vel pauci contempstis. Ecquis non contemnat, pariterque abominetur vilissimam gentem? quæ omnis est ex seruorum colluione collecta, furtis, & latrociniis potius, quàm assueta præliis. Nonne (proh pudor) quorum hodie nomen tantum apud timidos mortales inualuit, Turcæ sunt isti serui, ex Scythis fugitiuis, qui (vt fertur) sedes patrias ultra Ripheos montes, & Taracontas insulas, etiam Aquilonis hubera ad Septentrionalem Oceanum habuere? Gens fœda, ignominiosa, in lustris ac lupanari-bus educata, quæ non luporum, non vulturum carne, non abortiuis hominum fetibus abstinet, & cætera cuncta appetit, quæ vel ipsa fugit natu-ra. Eos, fama est, Magnum Alexandrum tan-quam pecora in ouile & sæpe, intra Hyperbo-reos mōtes ferreis clausisse repagulis, qui vix ali-quid vnquam à se iusto prælio partum gloriari possunt, dolis tantum & insidiis magna sibi im-peria adepti, & maiora indies adepturi, si eis ex-ercendæ perfidiæ materia præbeatur. Ecquid creditis de vobis Albani? Videor iam videre mi-hi Amurathem, quum arma aduersus vos non proficient, ad funestissimas artes tendentem. Ad-est, adest in oculis subdolus Ottomanus cum ingentibus ad vos promissis, assueta ductus alio-rum fortuna. Ubique Græcos & Triballos, vbi-que Myfos fore putat, quos magis etiam quàm homi-

homines decet, fati sui ignaros, bona fide sibi traditos, bonus Princeps omnes aut internecioni dedit, aut luminibus priuatos, cæterisque membris mutilatos, deformauit, libenter horum meminuit animus, Milites, non quod fides me vestra vlla ex parte dubium habeat, cuius nullum vnquam Principem vestrum ad hanc ætatem potuit pœnitere, sed vt admoneam (vt par est) quos studeo conseruare, quibus vitam sanguinemque omnem deuoui, cum quo vobis hoste manus sint conferendæ. Vidistis nanq; omnes, vidistis quantum fidei, quantum virtuti vestræ tribuam, quos ex tot gentibus, & voluntario milite, solos ad rerum omnium summam gerendam delegi, alios mestissimos domum remisit. Vos omnes expectant quos laudent, aut accusent. Ego nunc nec laudandum quempiam, nec vituperandum censeo: quid enim fidei minaci in castris militi haberi potest? Sed cum fumantes sanguine hostili enses vestros aspiciam, quum prodigam vitæ virtutem spectator ipse & hortator imitabor, tunc omni laudis & munerum genere cumulabo. Quæ autem maior laus, quæ ingentiora præmia vnicuique vestrum esse possunt, quam seruata patria, quam omnes & singuli vobiscum fertis? Considerate igitur viri fortissimi, quantum momenti hodie sit in vobis. Hoc prælio victi, toto bello victi sumus; contra victores, tum præsens à nobis Amurathis excutiamus iugum, tum paci tranquillitatiq; perpetuæ in posterum consulamus. Proponite vobismetipsis iugum hostile, & ludibria victoris & superbos vultus. Proponite,

*Occupatio.**Læsis militum suorum.**Patria seruata supra omnes laudes.*

Ab hostium contumeliis. nite & illud, qua frequentia omnium generum multitudinis prosequente, à nostrorum conspe-

Ab expectatione omnium.

ctu profecti sumus, quam omnia votorum & lachrymarum plena reliquimus, in qua nunc expectatione, coniuges, parentes liberosque vestros esse credamus. Stant omnes sollicitis ac pendentibus animis, prospectantes, quem belli euentum vobis virtus vestra dederit. De

Occupatio.

fortuna enim nihil est, quod timeat vir fortis. Pudet aliquam fortunam fateri, quam

A fortuna.

non in manu atque ense positam habeatis. Diu

Ab aequitate.

nanque ibi esse consueuerunt, vbi ipsa quoque

A laudis

materia.

stat æquitas. Vestrum est igitur, vt conceptam omnium spem de virtute vestra factis æ-

quetis quo numerosior hostis, eo speciosior laus vestra, eo grauiore hostilibus spoliis domum

reducam. Verum enimvero si quispiam est timoris sibi ipse conscius, qui vires nostras ex ho-

stilis fama exercitus metiatur, & à quibus superatur numero, virtute quoque se credat supera-

tum iri, hinc bona cum venia facessat, ne impedimentum magis illum, quàm auxilium mecum

Degener milites excludunt.

traham. Reuertatur propere ad vxorem, ad liberos, quem victor postea exercitus domi in-

tra muros & tectis clausum inueniat. Si vero ea omnium voluntas & communis iste est ti-

mor, exercitum hunc, nisi pudeat, Deorum pariter & hominum maioribus firmemus co-

A loci natura.

piis, vel potius extemplo conuersis signis abeamus. Qui enim cum hisce legionibus, in Ma-

cedonicis præsertim tutissimis suapte natura campis, Amurathis præfectum timeat, indi-

gnus

ignus mihi videtur eo, quem gerit, ense, indignus aura qua vescitur. Inuitus in hac parte orationis moror apud vos milites, nedum fortes viros, sed Principes etiam fortium. Agendum igitur, pristinam excitare virtutem, generosos sumite animos, omnium rerum respectum, præterquam victoriæ, vobis abscindentes (ut cuncta vno verbo absoluam) morte sola vinci destinate. Si vicerimus, omnia in posterum felicia futura vobis credite, fortiter victis, idem erit malorum & miseriarum finis. Hoc si fixum omnibus destinatumque est, frustra me iam ardor iste dicendi vltius prouehit, quandoquidem nullus acrior homini stimulus, perspecta virtutis conscientia, ad vincendum à natura est datus.

*Militis est
morte sola
vinci.*

*Fortiter victis
est mors malorum &
miseriarum
finis.*

Argumentum.

Postquam confirmasset animos militum suorum, ut & ipsi pugnam poscerent, & quasi sine signis, sine Duce & ordine erumpere præsumerent, tacita lætitia singulorum feroces minas audiebat, nec satis tutum videns, tam iusta militum desideria sedari, tardari amplius, vota Deo alia soluit, alia vouit. Croiaque discedens prope Dibram inferiorem, in syluam quosdam locauit, ut obseruato tempore, à tergo hostium improuisi erumpentes, pari clamore & impetu, timidos exanimarent, ac inclusos cæderent, quosdam ali-

ter disposuit. Cuius quidem exercitum primo derisit Alybassa, cuius potentiam tandem sensit & indoluit. Pugnatum est à sole orto ad horam diei tertiam, cæsa sunt eo prælio Barbarorum ad 22. millia, virorum duo millia capta, signa militaria 24. Ex victoribus pauci cecidere, vix centum & 20 feruntur, licet vulneratorum maior longe numerus fuerit. Gratiisque Deo peractis, corporibusque cibo & gaudio refectis, milites ad agrum hostilem diripiendum adhortatur Castriotus, in quo innumeram prædam sibi accumulârunt.

*Adhortatio Castrioti ad milites suos ad agrum
hostilem diripiendum.*

Pugnâsti hucusq; mihi miles, pugnâsti patriæ, nunc tua te euocat militia, nunc propria inuitat fortuna. Vides late stratas virtute tua hostium legiones, & censes ingentia facta, & quanta apud me pro sudore hoc, pro sanguine, pro his belli laboribus exhaustis, vos præmia expectent, taciti fortassis vobis ipsi responderetis. Non fallam quidem expectationem vestram, quantum in me erit. Ita & publica & priuata cuique apud me laus manet, si modo laude sola (ut nunc liceat iocari vobiscum) militum ingenia pascuntur. Aliud nihil adest hodie mihi, quo fortes honorem dexteras, sed & si affatim essent omnia, & manu ipse mea darem vobis, quid gratius latioresque (arbitrio alieno) accipere potestis, quam quod quisque sua captum manu, domum ouans retulerit? En iacet non longe hostilis ager,

*A militum
ingeniis.*

lis ager, rerum omnium opulentissimus. Præ-^{A præda o-}
sidia per virtutem exuistis, nunc prædam vobis ^{pulcherrima.}
dimissam, per summum captate otium: & quos
nunc videt hilares patria, sentiat late victores ho-
stile solum, quandoquidem non minima est
hæc tam bene gestæ rei accessio futura. Ut tamen ^{A virtute}
hodierno prælio, & à me aliqua ex parte vos ho- ^{militum.}
noratos dicant mortales, neque miles militi in-
uideat, quum omnium æqua fuerit in bello vir-
tus, occisorum hostium equos, pedes habeat si-
bi, & omnes equites esse iubeo. Læti nunc igitur
me ad hæc dulciora perfunctæ militiæ præmia,
superis bene iuuantibus, sequimini.

*Littera Vladislai Pannonum & Polonia Regis ad Scander-
begum de Victoria gratulatoria & inuitatoria,
ut illum in persona cū milite suo contra
Amurathem adiuuaret.*

Vladislaus Hungariæ & Poloniæ Rex, Scan-
derbego Albanorum Principi S. P. D. Distulit
fortasse in hoc tempus fortuna seram istam gra-
tulationem nostram quo non tantum hodie
tibi ob recuperatum feliciter imperium, sed pa-
ri etiam prudentia, fortitudineque defensum,
duplici rei prospero euentu gratularemur. Et
gratulamur itaque nec tibi tantum, verum et-
iam Christianis omnibus, quod tanta sit be-
nignitate D E I per virtutē nunc tuā, rei Christi-
anæ accessio facta. Quandoquidem non mini-
ma semper inter cætera mala nostra clades illa
ducenda fuit, Epiroticæ gentis amissio. Cum ^{Laus Scan-}
iniquis sublatus fatis Iohannes Castriorus pa- ^{derbegi à Pa-}
ter tuus princeps, (vt audio) de omnium animis ^{tre.}

optimè meritis, neq; tibi in aliena degenti potestate, regnum auitum filio tradere, neque aliter, ab Amurathe oppressus, imperio suo consulere potuit. Et viueret vtinam nunc felix eo nato parens, qui omnium superasset fortunam, si te ante vidisset, quàm à vita discederet. Ita vnus planè videris mihi (pace omnium dixerim) hac tempestate princeps, sicut omnibus animique corporisque bonis, ita diuino quodam fato præditus, cuius auspiciis non solum tuta in posterum omnis Epiroticæ terræ ora futura sit, sed cuncti præterea populi à corpore Macedoniæ imperii, nefario Ottomanorum latrocinio iampridem direpti, in antiquam formam iuris ac ditionis suæ redituri. Quid enim (vt cætera taceam, quæ & apud Barbaros vel puero tibi olim tâta indies crescente inuidia, maximum nomen prodiderunt) victoria illa speciosius? quam nuper Alybassa cum tot copiis cælo, fugatoque, partam tibi ingenti admiratione æque audiuius, ac credidimus. Sed adest nunc Scanderbeg, Diis agentibus, qui te exacto quodam consilio in hac difficillima tēpora Christianæ Reipublicæ reseruarunt, maioris penitus tibi gloriæ materia. Subest occasio contra Amurathem, omnes veteres, nouasque tuas ac tuorum iniurias vlciscendi, nec priuatas istas tantum, sed & publica id genus mala, atque tot oppressæ, ne dicam extinctæ iam fidei ludibria, si cum victore exercitu tuo isto, nondum desperatis rebus nostris adesse velis. Inuitant te ad hoc omnes Hungariæ & Poloniæ principes, ac viri fortissimi: inuitat Iulianus Sancti Angeli Carr

*A victoria
Alybassa.*

*Vber gloria
materia est
Scanderbe-
go pugnandi
contra A-
murathem.*

li Cardinalis, cū piis illis Christianę salutis militibus, iamdiu nobiscum in armis instructus: nihil præter tua signa expectamus. Quam si nūc oblatam ultro à Diis immortalibus occasionem non reiicis, debellari posse penitus palam omnes affirmant, expellique Turcas, & à tam diutina Europę possessione deturbari. Omittendum itaque hoc loco apud te omne adhortationis genus censeo, pro ea causa, quę defensa, salutem, lucem, libertatem: omissa, ominari horreo, quę ferat. Satis nos hucusque tandem deseruiimus *Libertas.* Christiani, conflagrauius iam omnes, dum ne *Verissima* mo incendium ad se traiecturum putat. Quid de *sententia, v-* Græcorum cernimus, quantum de Triballorum *tinam Ger-* imperio? Iacturas demum ipsas meas, totque ex- *mania ha-* hausta ac exhaurienda indies mala, quis recense- *beret aures* at? Quis fortissimos Principes, Hungarici im- *audiendi.* perii propugnacula, per omnes ætates amissos, *Ungaria sta-* & tot validissimos exercitus eodem funesto bel- *tus.* li fatō absumptos, ac occidione fermè occisos? ita ut nulla sit in Hungaria iam domus, nulla matrona luctus expers. Audiunt hæc Christiani Principes, nec mouet vllum miserabilis sociorum fortuna. Sic nos velut piacula quædam, luendis omnium periculis, hosti passim obiectari patiuntur. Vnus Eugenius Sanctissimus Romanę rei Præsul, & Philippus Burgundiæ Dux, *Eugenius* afflictę fortunę onus non detrectarunt. Alter *Papa.* Iulianum hunc præclaro nobis milite adiunxit: *Philippus* Philippus classe instructa, & in Hellespontum *Burgundiæ* vsque missa, Turcis transitum, quantum in ipso fuit, fortiter prohibuit. Alia nunc nobis spes *dux.*

*Virtus Scan-
derbegi.*

*Discrimen
Wladislai*

propinqua subest, auxilii optandi: quare ultro nunc te ad tam necessarium bellum euocare, tū virtus tua in primis cognita suavit, tum rerum omnium nostrarum periculum, discrimenq; coëgit. Caterum cum ignoret nemo, quā id nunc sis incommodo acturus tuo, propter recentem adhuc domesticarum rerum tumultum, & vix dum pacatum nouiter redempti imperii statum, id temouere non debet, cum & tibi præclarissimum nomen hac expeditione sis pariturus, & hoc præsens beneficium apud minimè ingratos animos sis collocaturus. Quod enim prior tu hodie pro salute nostra dignitateque feceris, id nos pro tua laude, & imperii incremento semper faciemus. Vale ex Buda regia nostra. 3. Nonas Iulii Anno M. CCCCXLI II.

*Oratio Pauli Duchugini reguli
Epiren: de eodem negotio.*

Leges conciliorum ut libere loquendi, ita patienter audiendi.

Ab alienis periculis.

Quo sim genere vobiscum orationis hodie v-
surus, Principes Albani, & in quam vestrū sententiam iturus, expectatis omnes cupidis fortasse animis, sed frustra id quidem, quum neque ex Scanderbegi, neque Epirotici imperii dignitate, mihi quicquam elocuti videmini (cum præfatione honoris vestri dixerim) licet primæ sint leges conciliorum, sicut libere loquendi, ita patienter audiendi. Quoniam (quantū ad hæc Hungarici belli consultationes attinet) illam ego & probatorem longè sententiam dicerem, & æquiori animo audirem, quæ nullū penitus regi auxilium decreuisset, sed vicina incendia, periculaque aliena domesticis malis, ac propriis necessitatibus postha-

post habenda censuisset. Quid enim magis ridiculum, quæso, quam nunc octona millia hominum, nunc quinque nunc pauciora (si Diis placeat) ad tanti belli molem computari à vobis? quasi tanta contentione, potentissimum regem ad ultimum fermè certamen, eam militum paucitatem ab Epirotico nomine exigere credatis? Sequetur is miles Scanderbegū in Varnenses campos? ubi tot omnium publicis & priuatis votis expectatur. Videbunt tot proceres Hungariæ, & Christiani exercitus ducem principem vestrum, quem tanta vbique fama præcessit, non cum aliqua exercitus specie, sed quadam potius prædonum simili manu è cornu suo prodeuntem. Nanque si (quod Dii omen auertant) vinci illum contigerit, victum merito aduersis fatis hostes irridebunt, & sui magis, quod in alienis locis eum hominum numerum duxisset, qui vix domi esset tutus. Victorem modica laus, minora manent præmia. Sed mittenda alius auxilia nouo consilii genere hortatur, tenendum domi Scanderbegum, habendam ciuium rationem, habendam multitudinis inconditæ, quæ agrè alterius imperium sit passura. En eo iam vertitur omnis disputatio nostra, Principes (vt nunc dicebam) vt aut denegetur omne penitus auxilium regi, aut alium vos animum induatis. Mittemus scilicet Hungaris præclara hæc belli præsidia sine Scanderbego, in cuius nomine solo plus est illis præsidii futurum, quam si omnes secum nos habeant cum vxoribus liberisque nostris, quem præcipuè inuitant omnes, quem singuli exposcunt. Mitta-

*A tenuitate
auxilii.*

*A persona
Scanderbegi
non prostitu-
enda pericu-
lo.*

*Nomen so-
lum Scan-
derbegi ma-
gnū est præ-
sidium bello.*

*A praesidiis
sine Scan-
derbego in-
firmis.*

mus igitur, si quisquam est qui proficisci velit. Nō potestis ciues in otio sine Scanderbego diem vnum trahere. Poterit armatus miles aliena sequi auspicia? Non domus, non patria tuta sine eo videtur vobis, tutus erit in alieno solo miles procul ab assueti Imperatore? Quid igitur agendum? abhorrent Hungariam copiae vestrae sine Scanderbego. Vos patriae amor ac ciuiū beneuolentia mordet. Illud non vultis, hoc non potestis Principes. Oportet itaque vos aliter animatos esse, si Vladislai desiderium non respuitis. Ego & maximum delectum, quo celerrimè fieri potest modo, habendum censeo, & propositi belli occasionem suscipiendam, neq; formidandum cuiquam de patriae statu, quum aliis nunc Ottomanum imperium distineatur curis. Victoriā prætereā indubiam ex huius praelii euentu, quis non audacter spondeat sibi? nisi cui suum ita edoctum ingenium pauorem facit. De Scanderbego vero id vnum nemo vestrū negauerit, facilius vos inuenturos virum, qui ciuibz vestris in pace, & iure reddendo, quam ferrum tenentibus militibus, praesit. Sed ne ad hoc magnifica tantum verba attulisse videar vobis, ecce cum quinque millibus armatorum me ipsum Hungarico bello, pro Christi fide inprimis, & vestra omnium, ac Scanderbegi dignitate offero, & si ita res ferat, deuoueo.

*Pauli Da-
shagini pie-
tas & libera-
lis promissio.*

*Forma literarum & responsio Scanderbegi ad
Regem Vladislaum.*

Scanderbegus Epirensium Princeps, Vladislao
Hun-

Hungariæ ac Poloniæ Regi, S. P. D. Accepi
 literas tuas lætitia, d. siderioque pari, Inuictissi-
 me Regum, quas cum in maxima ducum meo-
 rum frequentia legi iussissem, nemo omnium
 est auditus, qui tam iusti belli occasionem à te
 oblatam, non vltro adeundam censeret. Ita
 & publicè omnes, & priuatim singuli dicere,
 gratus quicquam hodie à Diis immortalibus
 sibi tribui non potuisse, quam vt & optimum Re-
 gem aliquo sibi non ingratorum animorum of-
 ficio deuincirent, & rei Christianæ simul tam
 opportunam operam præstarent. Gaudisum
 maximè ipse in ea meorum voluntate, tum
 tua in primis, tum communi causa, quum
 ita animatos pro Christi fide, & affectos tibi mi-
 lites nostros, & omnium generum ordines, vel
 sine vlla adhortatione mea viderim; quanquam
 quis nisi Diis pariter & hominibus inuisus tam
 iustissimum bellum recusauerit, vt nullus sit reli-
 gionis pudor, nulla communis periculi ratio, pro
 eo rege, ad quē, quod regnamus Christiani, quod
 viuimus, quod spiramus, quod loquimur, vni-
 cè referre & possumus & debemus. Quis non
 arma libens sumpserit? & in apertum etiam ruat
 discrimen pro Hungariæ populis, quibus tanto
 malo sanguineque, per omnes ætates Christianæ
 salutis defensio stetit, qui vel ab ipsis propè in-
 cunabulis æterni hostium nostrorū hostes, Chri-
 stianæ sese iam dignitati inde deuouerunt. Vtinā
 vellet Deus Opt. Max. Vladislac, vt possem ipse
 ad hoc præclarum bellum tibi tantum afferre vi-
 rium, quātum sum animi & cupiditatis allaturus,
 nō iaceret diutius fortasse in eo squalore Europa.

*Vngaria
 Christiano-
 rum defen-
 sio.*

*Scanderbeg
 operam suā
 offert Vla-
 dislao.*

*Basilienses à
Basilis aliàs
dicta Baltia.
Vide Plin. lib.
4. cap. 13. de
insulis Pon-
ti.*

ab impio oppressa Amurathe: non velut piaculo quodam aliorum fumarent toties Hungarico cruore Basilienses ac Varnenses campi, & Epirotico sanguine omnis Macedoniae angulus. Perimus iam omnes, dum quisque sibi se tantum natum existimat. Sed quid nunc ipse mecum has inutiles querelas iacto, & nequicquam conqueror? Profecto neque vitium memearum poenitet omnino, neque si secundis Diis acies tecum mihi ad tam felix bellum coniungere licuerit, fortunę nostrę Christianum nomen (ut arbitror) unquam poenitebit. Ad ea nanque 15 millia militum, quę in Macedoniae finibus nuper Alybassam fuderunt, totidem adiicere in animo est. Cum quibus quamprimum integrum fuerit ad vos iter arripiam, signa tua in omnem euentum secuturus. Vale. Ex Croia, pridie nonas Sextiles, M. CCCC XLIII.

EX TERTIO LIBRO.

Argumentum.

Amurathes audiens cædem suorum insperatam per internuncios ab Epirensi factam, vidensq; Alybassæ reditum subtristem & infelicem, non parum arguit Alybassam rei minus dextrę feliciter ve gestę, quasi ipse sit reus omnium, deinde in Hungarico prælio quod contra Vladislaum gesserat, & ipse successus non optatos expertus est, sed victoriam cruentam valde obtinuit, ut dicere cogeretur; Nollem sæpe ita vincere, poterunt merito equidem conqueri semper Christiani de Despotis perfidia, (hic enim impedierat Castriotum, ne cum suis auxilium ferret Vngaris) qui Epirotica auxilia in prælio subtraxit. Ut
nulla

nulla enim futura fuerit tot millium hominum opera, quod non excellens præstitisset? quā non traxisset belli fortunam à Scanderbego, adiuta Hunniadis virtus? Quid eo præterea pulchrius spectaculum vidisset ætas? Qua ut dixi victoria cruenta perterritus & cladē vnam super alteram aduertens iamque senio indulgere volens, ab omnis belli cupidine cogitabat abstinere. Sed nunc à Despote nunc à Macedonia finibus hostilibus vndique armis atque Scanderbegi exercitu omnia deleta & deserta ferebantur, igni, ferroque. Res Christianorum florere, illos succumbere, agrorum culturam omitti, præter hostem assiduum, famem iam iam imminentem timendam. Mouerunt maximè omnes tum provincialium querelæ, tum recens Despotis meritum, Scanderbegi vires præterea tunc opprimendas & opprimi tutius posse rebantur, ne sensim per ruinas illas agrorum & tot oppidanorum vexationes, totius Macedonia vendicandæ occasionē quæreret. Meditatus est ergo tam vanum quam nouum consilii genus, quo notis artibus ac felici toties apud alios mendacio, captaret hominem, quē armis superare non posset: addit insuper quæ mala per Castriotum sibi facta.

*Litteræ Amurathis Ottomanis ad
Scanderbegum.*

Amurathes Ottomanus Turcarum Princeps, atque orientis Imperator, Scanderbego alumno ingratiſſimo, nullam salutem D. Officia, quibus te ornarem omni tempore, dum apud me ageres, nunquam defuerunt mihi, Scanderbege *A perfidia.* hominum ingratiſſime. Verba nunc quibus allo-

quar, defunt, ita multiplici tu genere perfidia quæ
 animum meum offendisti, læsisti dignitatem, ut
 quo sim genere orationis apud te præsertim do-
 mesticum vsurus, nec consilium, nec modus sup-
 peditet. Neque enim vel atrocior sermo, de-
 moliturus est ferox suapte natura ingenium, vel
 mitiori tu dignus oratione, qui feritatem omnem
 longe superasti, & ne quam mei irritandi omitte-
 res rationem eo es nuper amentia progressus, ut
 vel propria incommoda, & ciuium tuorum salu-
 tem, Hungaricis contra me sumptis armis post-
 habueris. Piget proloqui alia, & velut vulnera
 quædam attingere, si modò obliuisci vnquam
 pateretur animus, vel silentio tegenda foret tot
 nefaria tuæ fraudes, & ingratiissimi animi exem-
 pla. Monendum tamen aliquando, licet ferò for-
 tasse duxi, ne ea te ferocia præproperè cum tuo
 isto funesto imperio præcipitem agat, & tu ac
 diutini huius erroris cōfessionem exhibere velis,
 quum iam nullam tibi opem desperatis rebus o-
 mnibus reliquam feceris. Satis tot tuas hucus-
 que iniurias pertulimus: sat multis Ottomanum
 imperium contumeliis lacestisti, & tot ad mala
 patientem me satis præstiti. Impunè tibi proditus
 ille in Hungaria exercitus cessisse existimas? Im-
 punè tot direpta in Epiro à corpore imperii mei
 oppida, & cæsa præsidia? Impunè & hæc (recen-
 tiora loquor) cessura credis? deletū Alybassæ ex-
 ercitum, tot agrorum vastationes & incendia?
 nouiterq; adiutos, quantum in te fuit, Hungarici
 belli tumultus, ac Georgii soceri, quod te abstine-
 re ab imperii sui limitibus voluisset, latè depopu-
 latus ager? Resipiscas tandem aliquando im-
 probe

*Catalogus
 malorum
 quæ Scan-
 derbeg in-
 uoluit Turca.*

probe, neque expectes diutius quorsum sit hæc indignatio mea eruptura. Ne leuiuscula hæc secundarum rerum incrementa, eo stolidū desiderium prouchant, & acuant libidinem, vt miserabilior postea fortuna tua, vel infenso cuiquam atque ipsi mihi miserationem commouere queat, Memineris aliquando (si quid iam residet in perditio ingenio humanitatis) meorum officiorum, ne tam male in te locata longius deplorem.

Quamuis non ciuilis sit animi, commemorare ea, quæ in aliquem liberaliter contuleris: ingrattitudinis accusat Scanderbegum.

dolere hoc loco sortem tuam, Scanderbege, & miseratione quadam affici rerum tuarum. Vt enim omittam animæ salutem (id quod tu ad extremū perditus homo pro nihilo habes) vt spre- tas Machomerhi leges, & contemptum à te diuinum prophetam, præ Christianis superstitionibus taceam. Quid eorum, quæ magis cæca hominum ingenia delectant, defuit vnquam à me tibi, hæc pauperis regni tui sordes, tanti hodie æstimanti?

Machomerhi leges præferuntur Christianis. Ab occasio- nibus emergendi apud Turcam.

An arma, an equi, an longus seruorum ordo, an pecuniarum, rerumq; cæterarum superfluentia, quæ omnem ætatē solent allicere, an exercendæ virtutis, & totius gloriæ materia tibi deditur? an domi militiæq; negatæ dignitates, præfecturæ, & cuiusuis generis pares tuæ ætati honores? in aula demum quis te vnquam charior mihi? quæ acceptior indoles nō peregrina tātū, sed magis intima domesticaq; vnquam fuit? Qua diligentia, institutioneq; infantē fermè ad me delatū, educare curavi, & bonis artibus, ac optimis morib. alui, auxiq;

*Bellicum de-
cus in rebus
humanis pul-
cherrimum.*

*Venia offer-
tur.*

*Tempus fu-
it diuturni-
us seruitii,
quàm offen-
sionis.*

*Conceditur
regnum pa-
ternum au-
thoritate et-
iam Turca.*

crescentem indies virtutem, tum præmiis, tum omnimodis laudibus, & ita bellico decore (quo nihil pulchrius est in rebus humanis) omni tem- pore exornaui, vt nullo certaminis genere, vel notior apud me miles, vel Dux clarior habere- tur. Pro hisce tu beneficiis eum te exhibes hodie, Scanderbege, vt non modo non quem putâram virum, sed pestem quandam intra parietes meos aluisse videar. Sed age patriæ te amor sollicitabat, quam si à me petiisses, negaturus ne tibi eram, quum iam toties, si meminisse potes, vltro eam ti- bi promiserim? Maluisti tu tamen eam per malefi- cium ipse, quam à me beneficio habere. Habeas igitur Diis approbantibus, neq; me reprobante, & profectò qua sum animi clementia erga quos- cunque mihi aliquo tempore familiares, & co- gnitos, omnium nunc ipse tibi veniam trado, nō tuo præsentī merito, quod nullum est, sed quia & in hoc publico odio, tum priuatim in te collati officii, tum præstitæ tuæ olim in rebus meis fidei libet meminisse, quandoquidem multo diutur- nus tempus fuit, in quo seruiuisti, quam in quo offendisti. Croiam & regnum paternū tibi, licet nefaria fraude vendicâris, concedimus ea lege, vt cætera Epiri oppida, quæ nullo ad te iure perti- nent, sed virtute ipse quondam mihi, ac belli for- tuna quæsiui, vltro citroque restituas. Mysorum res socero meo incorruptas, quo ad magis fieri potest, quamprimum reddas, & cætera, quæ ab- sunt, æstimata pecunia rependas. Deincepsque in omne tempus, tam eum quam nos amicum ha- buerimus, violari à te, quàm hostes meos aliqua iuuare opera, nefarium censeas. Sic & Turcarum

odia

odia effugies in perpetuum, & idem erit apud
 me tibi amoris, & beneuolentiæ locus, qui antea
 fuit, nisi malueris malo edoctus tuo, tum pœni-
 tentiæ frustra locum quærere, cum audacia istæ
 tua & ferocia me præsentem implacabilem ultro-
 rem habeat. Nosti iam vires meas, nosti exerci-
 tus robur. Habes ante oculos Hungariæ fortu-
 næ non leue documentum, quare longiori ad-
 monitione non indiges. Cæterum quicquid es
 ipse facturus, scribere te ad summum velim. Po-
 teris etiam cum Ayradino nostro coram agere,
 homine & certo, & fideli, à quo & alia plura au-
 dies, quæ non sunt literis commissæ. Vale, si sapi-
 Ex Adrianopoli 17. Kalendas Iulii, à generatione
 Iesu M. ccccxliv.

*Terrificæ
 minæ.*

*Ayradinus
 legatus.*

Argumentum.

Siue setiò siue dolo scripsit Castrioto Amura-
 thes qui quidem propter Hūgaticum metum, &
 grauiorem senectam & filii ætatem imperii one-
 ribus imparem, & recentem illam Alybassæ cla-
 de habebat quod deliberaret: Castriotus tamen
 auditis etiam suis, qui nec indecorum fore, quum
 ipso Tyrannus prior inuitasset, nec inutile habe-
 re tanti principis gratiam, bellorum euentus
 incertissimos esse, itolide arma paci præponi, non
 fidendum felicibus fortunæ primordiis, & Vn-
 garos plura quàm se aduersus Ottomanum feli-
 cia gessisse prælia, asseruerāt, & illa consilia refer-
 ta sciens vires, ingenium, fidem & reliqua Turcis
 ingenia, pacem ferre fœdissimam, si tamen esset
 speranda: quodque Tyrannus illius ætatis sit ad-
 huc in qua possit bella mouere. Scanderbegus ve-
 ro aiebat consilium spectari in Imperatore non

manum, prudentiamque Ducum se magis, quam promptam bello dexteram ac stultam infelicemque temeritatem semper timere consueisse. Se igitur pacem, cum arma utiliora essent, bellum, cum otium mallent, habituros. Recuperarent prius avorum sedes & tot populorum suorum libertatem vendicarent. Tum denuum pacis consilia honorificè vel proponi vel admitti posse. Obtemperatur ergo Scanderbego, quem pœnitebat homines aliquid esse elocutos, quod ipse non probaret. Itaque Ottomani nuncio perbenignè habito & ostensis munimentis singulis, & militum stationibus, cū his literis constantissimis dimisit. Quamuis his lectis dixerat de Epirense Amurathes ut dissimularet timorē: Cupis cupis improbe, speciosū aliquod læthi nomē. Dabimus, dabimus mihi crede, aderimus ipsi alumni exequiis & præsentes iniusti pompā funeris, maxime Rex Albanorū, prosequemur, ne vnquā apud inferos ignobili refūctū fato cōqueri possis. Hoc bene Castriot⁹ præsēserat, vnde sic hosti respōdere voluit.

Responsio Scanderbegi ad Epistolam Amurathis.

Athleta Christi Georgius Castriotus, aliās Scanderbegus, Epirotarum princeps, Amurathi Ottomano Turcarū Principi S. D. Superaſti olim tu me (ut scribis) multiplici genere officiorum, ego te hodie modestia, & linguæ temperamento vincam. Neq; enim quicquā tam servilis ingenii esse puto, quam vel apud infestissimū hostem ea fœditate sermonis, & petulantia dicendi, abstinere non potuisse. Quare & literas tuas, & nuncium æquo animo accepimus, vidimusque, & risum (ut vera fatear) magis excitârunt mihi tuæ literæ, quàm

Vult modestia superior esse.

Quàm mouerūt stomachū, dum vel in ipso statim *Dammāe*
dicendi ingressu, tantæ ingratitudinis & perfidiæ *Turcarum*
audes me in simulare, & rursus leniori quodā in- *religionem.*
genio ductus animæ meæ iacturam recensens, mi-
serissimi fati tui ignarus, ac longi erroris studiosus
defensor. Demumq; nullo belli iure, ordineq; re-
rum seruato, imprudenter, ne dicā impudenter,
tanquam victor victo multas pacis condiciones
proponis, & eas præsertim, quas liberæ aures vix
queant audire. Ego quidē Amurathes, quāuis tot
tua maledicta possent, vel patientissimū quemq;
ad maledicendū armare, cōcedo tamē aliqua æta-
ti, & liberiori senis ingenio, dolori reliqua, quem
difficile est tēperare, præsertim quod ipse nō iur-
giis tecum, conuitiisq; sed armis, & iusta belli ira
certare institui. Quid tamē, quæso Ottomane, ita
I E O S hominesq; accusas, quasi prior sis à me ho-
stilia passus, nō prior intuleris? ita ne necessariam
à te defectionem perfidiā appellas? scelus obiicis
mihi, recuperatā ingenio & virtute patriam? Sed *Diluit obie-*
age obiicias nihil enim recuso, vt horū me reum *ctionem de*
criminum in omnia secula efferas. Officia quoq; *scelere & in-*
in me tua, quæ longo ordine recensens, comme- *gratitudine.*
morasque, recordarer & ipse libenter, nī ingen-
tium omnium malorū memoriam hæc traheres
secum cognitio, quæ si forent inuicē compensan-
da, obrueretur sane maioribus vndecunq; malefi-
ciis tanta magnitudo tuorū meritorum, reputare
tamen ea tecum te ipsum, quam me referente e-
rubescere malo. Miretur sanè illud vnū vnusquis-
que, qui sciat quomodo aut ipse ad ea patiēda suf-
fecerim, aut te non aliquo tēpore tantæ crudelita-
tis, odiorumq; satietas ceperit. Abstuleras regnū

*Crudelitas
Turca.*

Libertas.

*Consilia non
sunt peten-
da ab hoste.*

paternum mihi, nec aueras fratres, meque ipsum nihil tale timentē, iam pridem nefariæ morti deuoueras, & nouum adeo nunc videtur Amurathes, quod tunc nō immemor libertatis animus, tantæ seruitutis effugiū aliquod cōquisisset. Quousque tandem dominationem tam superbam laturum me putasti? Pertuli tamen multa diutius, neq; iugum apud te vllō tempore detrectaui. Pericula publica & quæ ac priuata, tum vltro ipse, tum iussu tuo adii per omnē ætatem. Serebantur colloquia de te quotidie, & frequēs apud me erat de insidiis tuis sermo amicorū. Ego tamen & verbis & factis tuis, fraudem omnem abesse diutius credidi, donec improba sese consilia late aperuerunt. Dissimulaui tunc & ipse, totus in tuas artes versus, quousque aliqua vendicandæ libertatis occasio affulsisset. Nihil est igitur quod doleas nunc, quum tuo (vt aiunt) perieris exemplo. Parua tamen hæc Ottomane sunt instar eorum, quæ spe ac animi cupiditate concepi. Omitte itaque imposterum acres istos minarū aculeos, & Hungaricę fortunæ nobis toties subiicere desistas exemplum, suum quisque animum habet, mi Princeps, suum genium, & nobis ea fortuna, quam Dii dederint, patienter erit ferenda: interim tamen neque consilia rerum gerendarum petimus ab hoste, neque pacem ex te, sed victoriam Diis propitiis quærimus. Vale. Ex castris nostris, pridie idus Sextiles. M. CCCXLIIII.

Argumentum.

Vngarico bello impediēte, vt ocium saltē & pacē Scanderbegi turbaret Amurathes, si tollere nequiret, Ferisiū vnum ex præfectis suis ferocis in-

cis ingenii & ad omnia impigri cum nouem millibus lectissimorum equitum multis additis pollicitationibus, si voti compos victoriam retulisset, in Epirum misit, ita tamen, ut prius hosti visus, quam auditus foret, proficisci iussit. Qui silenti admodum agmine Macedoniae fines intraret, & iam Victoriâ sese in manibus suis habere opinabatur, cum Scanderbegus vallem quandam angustam, Mocreum nomine, ubi solus barbaro patebat transitus, occuparet prior & milite completeret. Expectans ergo hostem cum silentio, quæ vel solius loci incommodis, & equorum impedimentis victum hostem, à tergo, à fronte, à lateribus adorsus est & cecidit. Capti sunt septingenti sexaginta, occisorum pars maior fuit, Ferisius fugit cum reliquis. insectus Epirota, & multos in via trucidauit, sine multis suorum vulneribus, & tunc in hostilem agrum toto agmine irrumpens, assueta prædæ dulcedine militum desideria expleuit. Ottomanus percepta cæde suorum Ferisio condolens, at in Scanderbegum acriori ira percitus, in cuius unius viri perniciem omne odium & consilium suum conuertebat, Mustapham præfectum (cuius frequenter postea & infelici in eis locis opera sæpe usus est) ad Ferisii copias addens sex millia in Epirum expedit, mandans sedulo, ut non ingrederetur ullo modo interiora Epiri loca, sed tantum fines provinciae deuastaret: quod & factum. Castriotus interim licet serius aliquantulum de his admonitus, cum quatuor equitum millibus, mille peditum, Mocream attigerat notas valles adhuc hostili sanguine madentes, lætus miles intrarat, & in silentio exitum expectabat. Tum Epirota quidam, qui ma-

nus effugerat barbarorum, multis insignis vulneribus & recentem sudans sanguinem, ante pedes Castrioti stetit, fidem eius appellans, ferocique adhortatione animos omnium incendens, desolatum agrum, euerfa omnia à barbaris, eosq; fusos & palantes passim vagari, praeda quemque funesta occupatū, posse de singulis paruo negotio, victoriaq; incruenta, quod ipsi voluerint supplicium sumi. Ex eodem intellexit plura quæ voluit Castriotus vnde & Mustaphæ prudentiā admiratus laudauitque, quamuis eius castra postinuasit & fugauit hostes. Solum imprimis monens cautè cū hoste agendum, qui nec ipse aliquid temerè ageret, neve cupiditate prædæ deciperetur.

*Oratio Scanderbegi antequam Mustapham
aggrederetur.*

Consueui, inquit, ego, milites rebus ipsis dare consilia, nunc ea me ab illis, & vos mecum vna accipere oportet, quæ & tutiora estis singuli, & honestiora (vt nulla sit vis rationis) vel ex ipso euentu omnium magistro iudicaturi. Populatores audieramus Barbaros sine ordine, sine vllò rerum respectu, per agros fusos, palantesque ac omnia magis alia, quam hostem timentes, sicque me auctore sententiæ, & comite, vtili tum proposito cuncti in eos ferrum strinxistis. Nūc opportunus iste viri aduentus quid noui attulerit consilii nobis, nihil est quod agam vobiscum, illū enim quæ apud hostem agerentur recensentem audistis. Vnum illud negare nemo poterit, si Barbari propositum in castrorum locatione, & tot armorum præsidio considerare velitis, non prædonis, (vt creditis forte) illum, sed callidissimi hostis animum ad-

num aduersus vos gerere intelligitis. Quamobrē
cautius est vobis (vt arbitror) & consultius cōtra
hostes agendum, quam in prædones acturi vide-
bamini. Abstinentum primo impetu à populato-
ribus, ne intento duci ex castris, prorumpendi si-
mul, & victoriæ materiam præbeamus, vbi dum
vagos ipsi vagi insequimur, duplici obruti hoste
indignè obteramur. Irruendum omni robore in
ipsa munimenta castrorum, quæ si pertinax (vt
solet) perfregerit virtus, & vel ducem in fugam
conuerterit, vel occisi caput reliquis barbarorum
turmis poterit offerre (quod D E V S optimus
max. nobis præstet) omnia profecto incruentis
vobis expedientur. Cætera nanq; prædonū ma-
nus, tum à suorum auxiliis exclusa, tum à vobis per
gradus singulos obfessa, vel mortua, vel viua si
malueritis, in potestatē vestram veniet. Cæterū ^{Cupiditas}
caueatis cōmilitones, ne in castris diripiendis, sor- ^{præda sæpe}
didē vos prædę cupiditas detineat, quę sæpe vel vi- ^{obest.}
ctoribus manifesto exēplo iacētis gloriā hostis è
manib⁹ per summū dedec⁹ extorquere cōsuevit.

Argumentum.

Nouus tumultus nouam felicitatem & victo-
riam Castrioto peperit. Nam cum Lecha Zacha-
rias regulus quidam quod liberis careret, à Le-
cha Duchaino Pauli filio potiundi regni causa
esset obtruncatus, & Bosa defuncti mater gra-
uis annis & ad imperiū onera planè impar, consi-
liis amicorū Scodrà confugiens, Venetis cū vni-
uerso regno se tradidisset, Castriotus qui præten-
debat pactū inter eū & Zachariā olim confectū,
vt quis eorum superuixisset alterius imperio poti-
retur, quæ lex iuramenti vinculo fuit confirmata,

nullo modo Venetis cedere voluit, sed Daynum urbem, quæ erat regni caput & robur in coronæ speciẽ obfedit, trifariamq; vires diuisit. Et quamuis in finibus Epiri cum milite nouo aderat Mustapha, qui paulo ante quinque millia in prælio rursus cum Castrioto amiserat & trecentos captiuos, eosq; omnes vulneribus deformes ac inutiles, desideratis victorũ ex equitibus viginti, ex peditibus quinquaginta qui ab equis obtriti sunt potius, quã gladiis interempti, & Venetorũ exercitus ingens esset. & Epirensis audaciam militemque exiguum qui erat 14. millia hominum derideret, Epirensis tamen ad obtinendam ablataq; iniuria possessionem vrbis, sicut Veneti ad tuendam deditorum fidem, erat armis paratissimus. Daniel Iurich Sebencinus Imperator Venetorum, sic suos allocutus est: vnde magis causa belli cognoscitur.

Adhortatio Imperatoris Veneti exercitus ad suos.

Omnia sibi licere statuit stolidam mortaliũ temeritas, vbi semel aliquo secundarum rerum inclemento delinitus est animus. Inde vix sui compos mens, & præsentis iam impatiens fortunæ, modo hac, modo illac pererrans, otia aliorũ turbat, & pro libidine aucupat bella, donec miserrimo tandem exitu, inanium luat cogitationum pœnas. In oculis exemplum est milites. Tam vanus iste quam superbissimus hostis, quem eo iam funesta audacia, & indulgentior prouexit fortuna, vt audeat in dies ex bellis bella serere, eosque laceßere principes, quorum si recenseat in se officia, nihil est sibi, temeritate excepta, reliquum

*A successu
qui erigit
cristas.*

A temeritate & magnitudine hostis.

quum futurum, quod ad illos non possit referri. Sed subuertit ita iam rerum omnium discrimen, ferox hominis ingenium, ut non publicis noster tantum hodie, sed priuatis quoque singulorum odiis in eum hostem armatos esse oporteat.

Obseruetur nanque ante omnium oculos Day-

A cura sociorum & consanguineorum.

nensium fortuna, irriter animos iustissima ira sociorum cura, sunt ibi liberi vestri Scodrenses, urbis praesidio positi, sunt multorum fratres, sunt consanguinei, & affines in ea obsidione, tam Illyrici, quam Itali nominis strenui, quibus iampridem à perfido praecoccupatis hoste, in rerum omnium necessitate nulla spes alia, nisi in vobis relicta. Vos late sollicitis ac pend-

entibus animis maestis prospectantes è mœnibus expectant, vestra hodie virtus vel libertatem eorum vindicabit, vel praecisa spe omnium rerum fœde iugum hostile subire illos necesse est, & ad superbos Castrioti vultus spiritum precarium trahere. Quo nemo intolerantior in victoria, nemo inclementior facile inueniri potest, utpote qui cum Barbaris diutino usu

A periculis libertatis amittenda.

educatus, omnem superat feritatem. Ut enim taceam cætera, quid hac temeritate maius? quid

A crudelitate hostis.

stolidius? quod tam nefario iure cuncta occupare nititur, & inani colore pactorum scelera- tam regni libidinem excusat, prohibet perditio exemplo mortalibus rerum propriarum deditio- nem, & aufert iura ipsa libertatis. Indignatur Venetos sibi à Daynensibus praepositos, oppugnat- que liberum matris consilium in defuncti bonis filii. Sed excæcauit (ut videtis) eo usque ea cupi- ditas hominem, & studium indignationis, ut vel

*Ab inquieti-
tudine.*

*Exhortatio
ad pugnam
contra Ca-
striotum.*

in perniciem ipse suam amens ira, odioque ruat. Non potuit tantum huiusce bellicuram differre, donec pulso barbaro hoste, quem in imperii limitibus effidue habet, integras ad odium Venetorum vires afferret: non in obsessæ urbis aspectu maioribus copiis congredi nobiscum melior ratio visa. Diuisit vires ubiq; peritus belli dux, nobis quàm sibi æquior iudex. Dumque hinc Mustaphæ, inde Daynensis obsidionis cura mordet animum, vobis victimam potius quam hostem suum reserua-uit exercitum. Agedum igitur multi paucos bel-
latores, prædatorum turbam cédite, vrgete, & inflatis stolidè animis extorquete iniusti belli confessionem, quibus profligatis, nihil est quod de reliquis copiis hostilibus, quæ Daynum obsidēt, vos noua cura terreat. Sequentes nanq; rei benè gestæ modum, tenore eodem infestis signis, præoccupatis eorum consiliis, priores ipsi petemus hostem, vbi euocato præsidio, ex vrbe interclusis his, vndiq; victoria omnis per summum otium expeditur.

Scanderbegus autem moderate, & leniter sic vt simul & suorum rationem & curam hostium habere videretur, suos erigere & confirmare statuit.

Adhortatio Scanderbegi ad milites moderata & lenis.

Honestæ necne videatur suscepti belli ratio, milites, neque disquirendū hodie armatis, neque decernendū nunc in ipso hostis conspectu fuerat, præsertim cū à me ipso vobis arma tradita videatis, quæ vel iustiora recusasse, vel appetuisse iniquiora nullo satis tempore conqueri potuistis. At quādo illud maximè in rebus omnibus agēdis torqueat mor-

mortalium ingenia & sollicitudinem augeat mili- *Belli sit iusta*
 tarem, priusquam gladii cominus in hostē strin- *causa, nescit*
 gantur, scire unde iustior esset causa, & utrum cū *opus deo-*
 hoste tantum, an cum Diis quoque pugnandum *μαχεῖν.*
 sit vobis. Non recuso ciues, vel quocunq; vestrū *Excusatio*
 iudice, si velut temerarium consilium meum da- *sui.*
 mnatis, & nimis studiosus belli author videor,
 statim conuersis signis abire. Neque enim is sum,
 qui vel ignaros velim ad periculum trahere, vel in
 eo imperii mei statu, & rerum Epirensiū tumultu,
 nouas cum Venetis obstinato proposito ordiri si-
 multates. Sed vbi vacet huiuscemodi reprehē-
 sione consiliū, & iusta æquē ac necessaria præsens
 belli ratio videatur, nullius magis interest, quā
 vestrum efficere virtute ipsa, ac animi pertinacia,
 vt felix quoq; euentus arma vestra iustiora ostē-
 dat. Quandoquidem nihil est turpius viro forti, *Felix euen-*
 nihil magis contra regium decorem, quam per i- *tus arma iu-*
 gnauiam pati iura sua occupari ab aliis, & com- *stiora osten-*
 pressis (vt aiunt) manibus sedere, vbi ius omne in *dit.*
 armis videas. Nostis ad vnum omnes, quę bene- *In decorum*
 uolentię vis, ac idē propē vitæ vsus fuerit mihi per *per ignauia*
 omnem ætatē cum Lecha Zacharia, cuius hodie *sua iura pa-*
 tam crudelis, quam præacerba mors, tot vndique *ti eripi.*
 arma concitauit, & quod vehementi illo affectu *Familiaritas*
 impulsī inter nos legē mutuo cōsensu dixerimus: *Scanderbegi*
 Qui nostrū prior decessisset sine liberis, regnū *cum Lecha*
 eius superstes iure pacti haberet. Sublatus est *Zacharia,*
 ille prior, ita agentibus fatis : Veneti imperium
 obtinent, ego lachrymarum tantum relictus hæ-
 res: renunciaueram olim rebus ipse meis in illa
 pactione, quum & priori mihi casus aliquis
 finem vitæ afferre potuerit ob communem

*Extenuat
obiectionem
cur in Ve-
netos Chri-
stianos vici-
nos bellum
moueat.*

*Victoria
spes.*

*Elevat quod
Veneti mul-
ti contra
paucos Scā-
derbegicos
agant.*

mortis fortunam. Nūc bello renunciare, nisi vel victus aduersis Diis, vel Dayni recuperata possessione apud animum meum non statui. Nemo sanus belli huiusce culpabit me, quod suadet tam pulchra ratio. Nemo illata mirabitur arma Christianis, Venetis, vicinis, quorum ipsi iustam dederunt causam vel occasionem, & quæ ipsi ferme nobis in manu tradiderunt. Obsidemus consanguineorum & sociorum urbem, non infestis adeò, ut ipsi putant, animis, non regni, non sanguinis hauriendi libidine vlla, sed ut eam pariter è manibus hostium, ac ingratis ciuibus obstinati erroris confessionem extorqueamus. Descendimus in aciem cum hostibus, priores ipsi hostilia passi. Quamobrem certis iam animis singuli, pulchrum tuendæ dignitatis vestræ propositum induite. Satis amplam belli materiam suppeditare videbatur Daynense imperium propositum victori, sed nulla (quæso) talis vos armet ratio, cupidorum hæc animorum vota, & ignobilis vulgi irritamenta esse solent. Conceptæ duntaxat desiderium laudis, stimulos ingerat fortibus viris, quamuis omnia sint vestra, si viceritis hodie. Pulso namque hoc hoste, oppidanus tum spe sociorum destitutus, tum fame ipsa victus, mox patentibus portis victores est accepturus. De victoria autem nihil est quod agam vobiscum assuetis vincere viris: nouus hostis est, nouum gloriæ genus. Sed multitudine superat Venetus? esto, nonne pauciores semper vos ad hunc usque diem belli laudem ex hoste tulistis? Indignatur eo modo vincere præclarus miles, vbi nec singulorum

virtus

virtus spectari, nec priuatæ multum laudis domū
 afferri potest. Quid præterea momenti in ma-
 ioribus eorū copiis? quibus sicut diuersa lingua,
 alius vestitus, alius armorum vsus, ita nec idem
 habitus animorum. Confectus est exercitus ex *Confusus*
 multarum gentiū colluione, Illyrici, Itali, Epiro- *miles hosti-*
 tæ, ibi vario ritu eadem ignari signa sequuntur, *lis.*
 dissonus erit in bello clamor virorum, inaniore
 ducum adhortationes. Quare agite, primo im-
 petu ad fugam quam ad pugnam paratiores im-
 pellite, dissipate, & renouate hodierna quoque
 laude tot contra barbaros victoriarum specio-
 sam memoriam. Remissiore tamen ira in hunc
 hostem vtendum, & pronioribus ad pietatem a-
 nimis, captiuos ducite, neq; per intemperantiam
 belli, & studiū indignationis, sanguine deditorū
 victrices de honestate dexteras. Non enim res est
 nobis cum barbaris, aut efferatis gentibus, sed cū
 Christianis. quibus iure decertamus, vt propulse-
 mus iniuriam, & in pace viuamus.

*Mosis (qui fuit tum amicus fidissimus & intimus Scan-
 derbegi) oratio obiurgans militem Castrioti sensim
 volentem hosti cedere, quem vinci
 fermè paratum, vincere
 docuit.*

Quæ ignauia viri? quod perditū insueti pauoris
 exemplum? Potuit Dibrensis assignatū semel lo-
 cum viuus relinquere? Potuit bellicā laudem vē-
 dere hosti? Vbi miles ille qui Alybassē copias dele- *Mosis obiur-*
 uit? Feris inibuit ferociā? Mustaphæ vires cōtu- *gans exclamatio ini-*
 dit? ac barbaricis spoliis Epiroticas domos dicauit? *gnauum mi-*
 Quò tumor ille animorū euauit? Quò minaces *litam.*
 illi in castris vultus, ac fortia promissa abiēre?

*Conseruatio
factorum ex-
ercitus Scan-
derbegici.*

Sic Daynum Scanderbego restituitis? Sic obsessæ
urbis ostium intrare paratis? Nusquam ne alibi
hostium virtus? nusquam fortis dextra? nusquam
radians ensis nisi hic? At vbique iam focii ve-
stri victores parti decoris fructus recensent. Ta-
nusius captis Ducibus, ac Venetis post terga ma-
nibus deductis in castra, mediam hostium aciem
omnem aut deleuit, aut dissipauit. Scanderbegus
perfracto Illyricorum robore, iam singulis per o-
cium iniicit vincula. Hic pauor tantum, & fugæ
memoria relictæ.

Argumentum.

Castriotus captiuorum Daynensium agmen
circa muros ducit, vt inhabitantes ad deditionem
compelleret, illi autem constantes putarunt, non
esse gerendam populis mutabilem fidem, cum in-
stabili Principum fortuna, & sperare se sub Ve-
netis patribus neque perpetua vincula eorum,
neque longam suam obsidionem futuram.
Quod cum spreta consilia sua ab oppidanis vi-
disset, captiuos etiam liberos dimisit, & Ame-
sæ nepoti, Marinoque Hispano Epirotæ, no-
tæ viro fidei, reliqua peragenda commisit,
ad obsidionem Daynensium properans. Amesa
impatiens otii laudisque cupidus, (quamuis non
consors,) Driuaсти vicinæ urbis oppugnationem,
dissuadente valde Marino regiminis socio, atten-
tat. sic enim Marinus locutus est.

Oratio Marini.

*Ostendit A-
mesæ consilii
vanitatem
& pericula
futura.*

Verius hostem te mihi Amesa, quam Venetos
Scanderbegus reliquit, quo cū hodie, quādo omni
bello flagrante prouincia, longè aliæ consultatio-
nes nobis incundæ erant, nouas ordire contem-
tiones, & latentia aliqua odia excitarem, dum stu-
dio

dio aduersandi & iuuenilis gloriae inuidia dissuade-
dere istuc ipsum fortasse videor tibi. Sed quid
de me doleo? qui Diis hominibusque abunde
videbor satisfecisse, si consilium in hac re meum
neque omissum desiderari, neque impensum
reprehendi possit. Vestra est iactura, te ipsum
patruumq; hodierno bello non Driuastrum urbem
oppugnare paras, ad ciuium sanguinem haurien-
dum, & exaturandum militum tuorum cruorem
hostile solum properas. Siccine instaurauimus
hanc nouam urbem, firmauimus copiis, ac ro-
bore armatorum, vt tam cito praesidio exutam
intento ad id hosti, ac nihil magis optanti, dum
alias stulte appetimus, velut in manibus trada-
mus? Siccine (vt nulla sit huius loci cura) ea
militum paucitate oppugnari vrbes quisquam
duxerit? qui vix sufficerent ad tutandas: Driuastrum
praesertim oppidum, quod sicut amplum est, &
numerosum ciuib; ita (liceat hac in hoste quo-
que laudare,) & armis, ac fortissimis viris refer-
tum. Idem (ni fallor) & tu & hostis expectat.
Irridebunt e muris senes, & imbellis multitudo
leues apparatus & inania vrbs capiendae consilia.
Iuuetus vero certaminis auda vel facta eruptio-
ne ad fugam ab oppugnatione per summum dedecus
nos conuertet, vel patentib; late portis, deceptos
intra muros, per securum otium recipiet, & vlciscetur
recentes suorum clades, ac Scodrensiu iniurias, tol-
let tu animos ceterae vrbes, insurget ferocia victis.
Depone igitur, quaeso, dum integrae sunt res, pernici-
osa audacia ista, neque adoratum patris nomen ea
indignitate per hostium ora trahi patiare. Expe-
cta secundis diis laudis amplioris & tutioris mate-

*Discendum
à senibus.*

*Adolescen-
tia haud
capax con-
sili.*

riā, tunc arma suadebo ipse, & in manu tradam. Nemo inuitus felicia signa sequetur, cohibe nūc feruorem istum & si difficile sit cohibere, disce prior ipse pati iugum à senioribus, quod hosti cupis imponere. Adolescentia nanque haud capax consilii (vt liberius iam tecum loquar) non sibi quam hosti sæpenumero æquior est, trahitur magis quàm ducitur. Nullum ea perniciosius onus mortalibus datum, consilio bella sunt gerenda, & vix, vbi omnia caute, recteque egeris, felix respondet euentus.

Argumentum.

Amesa, cū nihil horum curaret, sed importunè deditiōem vr̄bis Driuaſti vr̄geret, Andræas Angelus vnus ex optimatibus, clarus vir factis, & emeritæ in bello laudis, qui ad portam inferiorem, quæ planum & occidentem verſus ſpectat, inſtructa acie, vbi & diſpoſita per muros de industria armatorum agmina, & firmata præſidia portarum vidit priuſquam eruptionem in hoſtes faceret, his verbis ſuorum animos ad pugnam accendere adortus eſt. Et factum eſt vt Driuaſtenſes vicerint Ameſanos, qua de cauſa grauiter cū Ameſa expoſtulauit Scanderbegus, quia contra præceptum egiſſet & punitus fuiſſet, niſi milites interceſſiſſent. Oratio hæc eſt.

Andrea optimatis Driuaſti adhortatio ad ſuos milites & ciues.

*A prompti-
tudine ani-
morum.*

Si vnquam, inquit, milites, ſuperuacua vlla eſt habita fortibus viris adhortatio, hic planè dies, veſterque omnium hilaris, & promptus acceſſus idipſum mihi nunc clariffimè oſtendit. Quum quiſq; veſtrum à parentum, ab vxorum conſpectu, ab ipſo amplexu liberorū huc alacriter ſpōte veſtra

vestra conueneritis, & omnia ea vobiscum fera-
 tis. Quum pugnandum, & sub mœnibus, & pro
 mœnibus insigni spectaculo obtulerit fortuna.
 Nonne vultis, commilitones & ciue mei aman-
 tissimi, urbem vestram, patriam, lares, & Deos
 penates exemplo maiorum tueri, defendere, atq;
 seruare? Quid omnes nunc triumphos, quos de *A pietate in*
 hostibus reportârunt, scientibus gnarique com- *patriam.*
 memorem? saterit de multis paucos in mediū
 afferre, longam enim narrantis orationem angus-
 tum non patitur tempus. Memini me audiuisse à *Atrium*
 maioribus nostris, quemadmodum Barach ille *phis maio-*
 Turcarum præfectus Amurathe impetante, cum *rum contra*
 viginti millibus equitum in agrum nostrum ir- *Turcam.*
 ruens, pactis quibusdam & conditionibus urbem
 à ciuibz nostris primū petere aggressus est. Cui
 cum hi minimè obtemperassent, isque fata o-
 mnia, & quicquid fragiferi in campis erat, igni
 ferroque dare cœpisset, ciues nostri & populus
 Driuaastensis in vnum coacti agmen, hostes hinc
 inde per agros & campos sparsim diffusos, &
 palantes aggressi, partem eorum trucidârunt,
 partim viuos ceperunt, & in fugam conuerte-
 runt. Eo modo præclaram ac memorabilem vi-
 ctoriam reportârunt, & veluti triumphantes vr-
 bem victores ingressi sunt. Quid præterea de *Stephanus*
 Stephano, cognomine Herceco, duce Bosniæ di- *Herceus*
 cam? Qui cum & ipse cum viginti quinque milli- *dux Bosnia.*
 bus militum in agrum nostrū irruisset, similem-
 que expeditionem aduersus urbem nostram ten-
 tâset, & prius illā in suam ditionē potestatemq;
 petiisset, quum ei populus noster Driuaastensis
 parere noluiſſet, is in furorem & indignationem

versus, per omnē agrum & campos ad illum depopulandum, incendendumq; effusus est. Nostri præclaro admodum agmine tam equitum quam peditum facto, hostem adorti in fugam conuerterunt, atque profligârunt, de eoque insigni victoria potiti, quâ plurimis spoliis & signis militaribus captis, ouantes ad urbem reuersi, patriam decorantes incolumem egregie seruarunt. Quare agite præclarum hoc obstinatæ ciuitatis responsum solito hosti afferamus & extorqueamus prædonibus in posterum inanem spem urbium capiendarum. Pudeat deorum hominumque tam ignauum agmen diutius nos intra muros, & sub tectis clausos continere. Quid Daynensis pertinacia? in quam tamdiu Scanderbegus totis viribus incubuit. Nonne omnium animis graues iniiciet stimulos pudoris? Nepoti vilis vestrum tradita cura cum ea hominum paucitate, quæ mox vix ad tutanda propria castra idonea erit, si viri estis, quum vobis in promptu omnia sint, quum nihil roboris ibi sit, non gnarus dux, non certus ordo, promptissimus quisque cum paruo obest. Colluuiem tantum multitudinis, impatiens ocij adolescens, ad hanc obsidionem traxit.

E LIBRO QVARTO.

Argumentum.

A Murathes Epirotam sub Dayni mœnibus consenescentem, & tot præliis fessum vel exhaustum, Christianos etiam mutuas simulates alere audiens, Mustaphæ priorem ignominiam virtute noua cupienti abstergere, concedit, vt nouum bellum gerat, addita monitione,

vt cau-

*Apud ore, ne
iuuenili ho-
sti & paucis
se dedant.*

*A contemptu
Ducis &
ordinis.*

ut caute cum eo hoste agat. Castriotus per nuncium è præsidio suo quod ad fines Macedoniae reliquerat, de omnibus sufficienter instructus, alium nuncium celeriter ad suos expedit, monens ne ullam præberent Barbaro pugne facultatem, sed per montes & loca inaccessa ducentes agmen ludificarent, donec ipse cum copiis suis opportuno aduentu reformaret singula. Priusquam autem cum Mustapha confligeret, Barbarus quidam nomine Caragufio prouocauit quemcunq; ex fortissimis Castrioti, atq; inuētus Paulus Manessi, notus equestri gloria bellator, non ferens insultationē Barbari, cum Barbaro duellum subiit, eumq; hasta transfixit. Vnde Castriotus suos exemplo hoc gloriæ victoriæq; præuio animauit, atq; sex millibus militum refertur cæsa ex hostibus 10 millia, captos 72, signa militaria 15, Mustapham cum 12 purpuratis, vix è suis trecenti desiderati, spolia autem valde multa & opima inuenta; præter id quòd Barbari cum ingentibus donis ac magnavi pecuniæ s. 23 aureorum millibus pro captiuis redimendis venerint.

Oratio Scanderbegi, qua auget ferociam suorum, & minuit hostium.

Animatos satis vos singulos præclaro hoc priuatae virtutis spectaculo (si facta quicquam viuaces fortium virorū spiritus mouent) esse existimo milites, quippe cum nullum acriorem stimulum sublicere Dii hodie potuerint vobis, quam felicia hæc victoriæ delibamenta, quæ & augerent ferociam vestram, & minuerent hostium. Quare agite, factam ad laudem viam audacter ingressi,

fumantes adhuc cruore hostili militis vestri manus, pulchra omnes contentione imitemini. Vouit pro vobis, vouit pro victoria sollicita socii cura. Immolauit victimam pro vobis fortis dextera, quo incruenti vos postea secundo Marte deuota vobis corpora conficeretis, & promissa peteretis spolia. Irrumpamus igitur nunc nunc in hostem, prouocauit prior extra ordinem vos ille, prouocemus priores nos tota acie ipsum, extrahamus inuitos in funestum campum, dum ignauus dolor vires hausit, & torpor animorum homines mæsto silentio compressit.

Argumentum.

Mittebantur legati Decreto senatus Venetorum ad Castriotum pacem petentes, solutionem obsidionis Dayni & agrum quendam iuxta Drini flumen Buségiarpem dictum ad inuicem consignarunt: quos Epirota honorifice excepit & lautissime habuit, hilariter audiuit & liberaliter dimisit. Pax annunciata per vniuersam regionem restituta Scodrensibus ac vicinis urbibus, quæ fuerant adempta, & laudantur Veneti ob pacis amorem, à quibus & ciuitate donatus, interque clarissimas familias receptus, & totius rei Venetæ in Epiro Illyricoque summus creatus est Imperator.

Grata lautaque oratio Castrioti ad Venetorum Legatos, qui cum pace ad eum venerunt.

Viueret vtinam nunc bonus Princeps ille (sc. Lecha) cuius mors & præcipuum simul dolor mihi, & molestissima vobiscum arma excitauit, neque enim dum impii belli auspiciis, ac domestico
sanguini-

sanguine cruentam Dayni possessionem à vobis
 quero, cernerem hodie prouinciam Christiano-
 rum, & sociorum tot immerfam malis, & in-
 uiolata cum optimo Senatu pace gloriarer, quam
 læsam nunc tam leui causæ momento, vix vn-
 quam conqueri poterit animus, sed alia con-
 tentionis huiusce origo, excusabilem vestram
 sumpti bellirationem illorum perfidia fecit, qui-
 bus auctoribus primum Daynensis deditio fa-
 cta vobis, dum & iniquis consiliis facile mulie-
 ris ingenium à me abalienassent, & quæ acta
 iam pridem inter me, & Leccham fuerant, do-
 lose, & assentationis studio quodam reticuis-
 sent. Non sum igitur succensus eousque vobis, non
 arma sumpsi, vt iniustos arguerem, non vt re-
 gni libidinem imputarem Venetis, quos vn-
 quam iniqui alicuius belli auctores nulla satis
 ætas vidit. Illud tantum molestissime tuli, quòd
 minus mihi, quam par erat, credidissetis, & dum
 à verbis illorum non disceditis, contentionis me
 studio motum, & cupiditate aliqua imperran-
 di arbitrati essetis. Inii tum ipse belli occasio-
 nem, quam in manibus fermè mihi traditam
 videbam, quum ius omne in armis resideret.
 Depono nunc vltro poscentibus Diis, & si vos
 non posceretis, agrum & campos, quos in Day-
 ni compensationem decreto Senatus attulistis
 mihi ad fæderis huiusce firmitatem, & libenti
 animo accipio voluntatem patrum, liberalissi-
 morumque Principum amicitiam amplector, ali-
 ud quippiam neque peto, neque accipio. Sed &
 quicquid agri est mihi, si oporteat, regnum,

*Dolet de bel-
 lo contra
 Daynenses su-
 scepio.*

*Laudat Ve-
 netos, & ex-
 cusat se.*

*Fidas non
 adhibita
 Scanderbe-
 go.*

*Amicitia
 Venetorum
 Castrioto
 præ omni-
 bus.*

fortunas, vitam denique pro vobis, liberisque vestris, & imperii dignitate, deuoueo.

Argumentum.

Cum audisset Amurathes Castriotum pacis fœdera cum Venetis iniisse, agrum hostilem, qui perpetuum suum erat ærarium, vastare, sibi suoque Imperio esse hostem perpetuum, vt tandem illum post tot clades exterminaret, cum suis consiliariis sanctioribus hoc modo concludit.

Acris Tyranni adhortatio ad suos super bello contra Scanderbegum decernendo.

Fouimus iam hucusque, optimi duces, auximusque nefarii transfugæ felicem semel audaciam, dum nouis semper Hungarici belli necessitatibus præpediti, inuisi capitis supplicium distulimus, vt tot subinde iniuriis, contumeliisque, Ottomanum imperium impunè lacessiuert, quas neque audire iam aures, neque videre oculi possunt. Creuit, (pròh pudor) processit eo ferox insania, vt audeat hodie prior totis nos armis impetere, & aperte timorem simul, & ignauiam vestram arguere. Quid Alybassæ nunc fortunam, aliorumque ducum eundem euentum narrem vobis? Sumamus ex Macedonia imaginem conditionis nostræ, quam ita assiduus euersam excursionibus, & haustam incendiis audio, vt nulla iam simus prouinciæ, sed sola hostium vestigia visuri. Ita integros dies nuper populabundus ingressus, compositis ad id ipsum copiis, signisque, in deuastanda ea regione consumpsit. Quousque tandem scelerati hominis propo-

*Macedonia
deuastata.*

propositum passuri sumus? an dum vincula nobis ipsis circundet? Extinguendi sunt improbi conatus, ne sensim per negligentiam nostram crescat incendium, & serum (quod ominari reformidat animus) remedium conqueramur, quum à parvis initiis contemptus hostis olim funestum caput extulerit, & auxerit vires. Inuitant ad bellum omnia, & arma tradunt vobis. Nam & si nulla sit consilii huiusce ratio, nonne satis fortium virorum animos sollicitare debeat miserabilis aspectus subditorum populorum? An pudorem non excitent tot indies vincula nostrorum, & fumantia late incendia villarum ultorem eo ipso poscentia? Compressimus iam totiens Hungaricam rabiem memorabili semper clade, sordidaque in luctu suo Græcia relictæ, hausimus tot insolentissimorum Principum vires, Epiroticos tumultus per focordiam nostram crescere permittimus? & vectigalem, ac stipendiariam nuper prouinciam æquo nobiscum bello decertantem diutius cernimus? Itane alios tam repente Epirenses terra edidit? Nouine, & inusitati nobis hostes repente apparuerunt? Experiri iuuat igitur ipsi mihi, vtrum tam inuicta bello gens, & inflati pertinacia Ducis, iugum assuetum subire possit. Neque enim amplius ineunda sunt nobis inania consilia opprimendi per insidias hostis, non alternis ducibus, copiisque solitis decernendis, exaturandum sanguine nostrorum inuisum solum. Habemus namque in oculis eandem omnium fortunam, vel ductorum, vel copiarum, quorum ad

*Sero sapiunt
Phryges.*

*Miserabilis
aspectus po-
pulorum.*

*Victoria
Turcica.*

*Prudentius
agendum.*

*A fortuna
ductorum &
copiarum.*

*Contra Aly-
bassam &
Ferisium.*

*Contra Mu-
stapham.*

*A cade prio-
rum.*

*A victoria
futura.*

*Epirenses per
sinaces.*

*Hostis famā
minuit.*

hanc diem operam verius ad nos, quam ad ho-
stem oppugnandum elegimus. Alybassæ aut Fe-
risio ne exercitum tradamus? qui præter vulnera
suorum, deformesque reliquias, nullum reli-
quum hostile signum afferant? Mustaphæ in-
felicia consilia ulterius exerceamus, ut stipendiis
alat Christianos, & foueat hostium vires, dum
ignaua vincula cupit exsoluere? Victi totiens,
capti, ac redempti tot pœnas dedimus, ut pudore
merito iam nos tædeat fortunæ nostræ.
Quare subeunda est omnino nobis belli huiusce
ratio, incumbendum iis viribus, progrediendum
eo exercitu, quem vix capiat Epirus, nedum eius
sustineat impetum. Sicque incruenti omnia
expugnabimus, hostibusque aut expulsis aut me-
morabili clade domitis, amissas populorum per-
fidia vrbes, in antiquam formam redigemus. Vel
si pertinacia gentis (ut solet) temerario propo-
sito ducis tutandi studio in arma ruet, dabi-
mus excidio auidos supplicii animos, & cupita
tam diu ultione veteres publicas, priuatasque in-
iurias compensabimus. Sumenda hæc arma
sunt vobis fortissimi viri, non velut aduersus
Hungaros, aliosque hostes consueuistis, sed ma-
iori longè ira, indignationeque, tanquā in seruos
vestros, & transfugas, qui insolentes in vos spiri-
tus nefario iam pridem consilio seruatos excita-
rint.

Argumentum.

Postquam Castriotus Amurathis consilia vel
præsenferat vel inaudierat, otia dum amplius nō
putauit, sed ea quæ ad bellum necessaria præpara-
uit disposuitque arma suis militib. subministrans,
fœmi-

fœminas senes ac pueros à Croia cum armentis gregibus ac patrimoniis ablegans, quod spectaculum fuit miserabile. Croiæ Vranacontem Heroem Epirensē præfecit, singulorum fidem appellans, patriæ salutem commendans, nunc hortans, nunc imperans, nunc precibus agens, & tum perfidiæ pœnas ac sceleris, tum generosa fidei præmia statuens, & ab Ottomani fallacibus persuasionibus adhortans. Sic cum 10. millibus letissimis præsidium Sfetigradum, cui Petrus Perlatus præerat, & Moses ex Dibranis militibus ordinauerat (maximo quidem postea cum infortunio) ingrediens, in media vrbe, vbi maior erat concursus, de libertate vrbis, habitu & dimicandi nomine cum Tyranno, differuit.

Oratio Castrioti ad præfectum Sfetigradensem & oppidanos.

Non poterat hodie meliorem materiam, Sfetigradenses, offerre vobis Deus Optimus Maximus, non pulchrior occasio laudis, ardentibus animis, & cupidis militibus subesse, quā ea, quæ nunc iustissima vobis arma tradidit, quo & priuatam simul fidem mihi, & publicam Epirotico nomini in omne tempus præclaro exemplo testatorem sanciretis. Pro victoria hucusque pro decore imperii dimicauimus, nunc pro salute, libertate, & mænibus ipsis patriæ pugnandum est vobis. Enitendum, ne quas tot bellis feliciter gestis meis auspiciis laudes promeruiſtis, nunc per summum dedecus & ignauiam dehonestetis, multa ac maxima fermè fortunæ huiusce pars à vobis pendet. Primus nanque Amurathis transitus in Epirum, primus (vt nuncius sim ipse vobis

*Ab opportunitate temporis & fidei probanda.
Pro libertate nunc pugnandum.*

Fortuna pars à militibus.

Libertas.

*Timoris &
spei initium
à militibus.*

*Sfetigradi
urbis habi-
tas.*

Laus civitatis.

*Ab impedi-
mentis re-
motis & vin-
cendi facili-
tate.*

eius periculi) Barbaricus furor vos impetet, ut inde velut demolitis claustris Epiri, opportuniorem iniurię prouinciam perrumpat. Vos belli eius primitiæ manent. Vos (si residet quicquam in pectore virtutis, si viget in fortibus viris memor libertatis animus) contundere potestis superbas hostis vires, & feroces frangere spiritus. à vobis & timoris & spei initium sumpturus est Ottomanus. Si ita animatos offenderit, ut nunc ego vos in pulchro furore contemplor, & latus immodicos fremitus audio, maiorem ubiq; vim periculi timebit, & documentum eo ipso feret abstinendi à ceteris urbibus Epiri. Neque premet diutius vos inani obsidione, nisi consensescere hinc copias stolido proposito volet obstinatus senex. Is enim urbis est habitus, ea natura loci, quæ cōtemnere æque quantūlibet irritatū hostē possit. Quare inducite in animum, ciues, sola pertinacia animorum, ac fidei constantia incruentam hanc pariter & speciosam vobis victoriam parare. Ex euentu virtutis vestræ (id quod libenter repeto) fides quoq; cæterorum populorū plurima ex parte pendet. Vos spectabunt omnes, quos laudent, quos accusent, quos demū velut omni reformata belli fortuna imitentur. Quid enim obtendere fatum, & casuū humanorum necessitatem fortes viros decet? Ratione res optimè & suscipiuntur, & finiuntur. Vix est, ut fallat consilium fortuna, & non sequatur virtutem. Habetis autem omnia, quæ exactissimo iudicio potuerunt prouideri, & præstari vobis. Non arma, non commeatus, non validissimum præsidium extrinsecus desiderare potestis. Non inutilis vos turba vulgi impediet, non querulæ fœmi-

fœminarum voces, & molestæ occurræiones li-
 berorum, à muneribus publicis, ab armorum cu-
 ra, & patriæ custodia auocabunt. Solos vos vobis,
 & patriæ mœnibus, Diis, aris, focisque reliqui, vt
 gloriæ tantû, & libertatis stimulis, laboris, ac pe-
 riculi certamine, ipsoq; inter vos conspectu accē-
 damini. Adero tamen & ipse non longè cū expe-
 dito milite & spectator, & hortator tacitus virtu-
 tis vestræ. Et licet non in temeraria libidine pu-
 gnandi omnē cruenti hostis impetum, & vniuer-
 si fortunam belli æquo Marte subiturus, multos
 tamen labores vestros in me trāsferam, & vanos
 hostis conatus crebris infestationibus ludificabo.
 Quandoquidem nulla potior ratio dimicādi, nul-
 la tutior militia exercenda est nobis, inter eā ho-
 minum colluiem, & tot armatorum millia, quā
 nunquam satis copiam facere pugnandi hosti,
 nunquam, vel si certam victoriam videamus, to-
 tius aleam fortunæ intrare. Dabit nanq; de indu-
 stria primū materiam nobis bene gerendi Barba-
 rus, fouebit audaciam nostrā sanguine suorum, vt
 velut inescatam felici semel successu temeritatem
 facilius circumueniat, opprimatq;. Sed eludenda
 erunt sūma ratione cōsilioq; improba Ottomani
 desideria, carpēdusq; paulatim immodicus hostis,
 prout temporū suadebit, & locorū habitus. Lu-
 ctuosa nāq; mihi profecto illa esset victoria, quā
 militū meorū pernicie emerē, & tristius (mihi cre-
 dite) quā lātius spectaculū cernerē, cæsa octona,
 vel 10. hostium millia, paucissimorū quantumcū-
 que vestrū iactura. Satis laudabo Epirēses meos,
 & honorabo pro victoribus, si nō vinci se à Tur-
 carum Rege permittēt. Reliqua vos ipsos vobiscū

*Ratio dimi-
 candi cum
 Turca.*

reputare Dibrenses, quam sollicitè monendo de fide vestra tacita aliqua dubitatione referre malo.

Argumentum.

Annus erat vndecimus Imperii, cum Castriotus exercitu hostili, qui cōflatus erat ex nonaginta millib. equitum, peditum quadraginta millibus debebat expugnari, ille tamen præter quod fallendo hostē plurimos ex illis interfecit, cepit aut vulneravit, impiger & imperterritus, hostis insidias & vires declinavit. Atq; semper timuit blandas Tyranni persuasiones plus quā arma, sicut & terrēdo urbem Sfetigradēsem agmine & clamore valido, tentari fecit. Petrum Perlatum Præfectum, per legatos offerens libertatem, honores, munera, si urbē dederet. Cui Petrus se incōsulto milite nihil acturum, de reliquo, illos irridens, quamvis aliqui milites volebant, ut comprehenderentur & præcisis manibus, uti exploratores in castra remitterentur. Sed Petrus volebat ius gentiū inuiolatū.

Oratio Petri Perlati.

*Vult hostis
diem & mi-
litem lude-
re.*

Aptum quidē tempus, ait, observaſtis amici, quo arcana isthæc vestra in noctem differretis, ut nedum milites meos, sed diem quoq; ipsum luderet. Quare timeo, ne eius generis isthæc sint, quæ ad me affertis, quæ lucē ipsam non iniuria horreant, licet forsan verecundè factum à vobis, laudari debuerit. Non tamen accepi exemplum à maioribus meis, ut quicquam inconsultum milite meo agerem, quos laboris & periculorum focios haberem, ac summouerē ab hostilibus alloquiis illos, quorum præcipuē fidē ad Scanderbegi imperium, ad Epiroticā libertatem defendendam, ad mei denique corporis custodiam elegi. Neque con-

confueui prætereà noctem vllis externis consul- *Nox negan-*
 tationibus adhibere, in eo præsertim rerum tu- *da est exter-*
 multu, date veniam eius temporis, crastina luce, si *nis consulta-*
 vultis, vos ad satietatem vsque audiam. *tionibus.*

Argumentum.

Cùm redirent Barbari à Tyranno, ipsum de-
 spectum ægrè ferente, & tamen oppugnationem
 vrbis difficilem armis iudicante, ad priorem pro-
 positionem repetitam idem Petrus eleganter re-
 spondit.

Pulchrum responsum Petri Perlati.

Optimè ea causa acta est, nisi apud tam ob-
 stinatos animos & deuota libertati pectora age-
 retur. Inclinatoros sine variatione ad ea postu-
 lata omnes esse, si vel Ottomanum nomē & ina-
 nes hostium minæ ad fortes animos penetrarent,
 vel imperium Scanderbegi illis fastidio esset. Sed *Nullū ma-*
 nullum maleficiū eius ad hanc diem extat, ne- *leficiū Scan-*
 que beneficium Amurathis, quo præponāt ex- *derbegi, nul-*
 ternum ciui, amico hostem, Christiano Barba- *lum benefi-*
 rum. Agat, tentet, experiatur armis Tyrannus, *cium Amu-*
 ferro perterreat obsessos, perfringat muros, edat *rathis.*
 prius occisorum aceruos, vt eo spectaculo exani- *Conditiones*
 maticiues ad genua eius prouoluti, tunc has pacis *non nisi vi-*
 conditiones approbent. Turpe autem nunc vi- *ctis dantur.*
 detur mihi ac prope ridiculum, tantæ indignitati
 submittere animos, priusquam infestis signis im-
 peti muros, & discurrere armatos sub mænibus,
 priusquā gemitus, vulnera, & sanguinē suorum,
 priusquam effossam murorum compaginem ac
 nudata vrbis latera conspiciāt. Rectius ytiq; face-
 ret Amurathes, si conuersis signis Adrianopolim
 repeteret & senilis, quod superest spiritus, immu-

*Fatales po-
puli.*

*Fides Petri
Perlati.*

nis à bellica inquietudine transfigeret, neque fa-
talem sibi populum armis diutius lacefferet, quo-
rum egregiam in tuenda libertate fidem, ac pri-
uata, & publica in Duces suos studia, totiens tato
suorum sanguine est expertus. Ego promissam
semel Principi fidem & traditæ curam urbis, nisi
mortuus non relinquam: sat præmiorum, sat ho-
noris, delatum mihi credidero, si vel defensam
patriam superstes aspiciet spiritus, vel ea collapsa
vindex libertatis dextera & insons animus inter
meorum cadauera liber ad meliorem patriam
migraret.

E LIBRO QUINTO.

Argumentum.

A Murathes indigne ferens, quod Epirotici fa-
tales populos & inuictos se vocarent, agen-
dorūq; cōsilia sibi ab infami castello, clausoq; la-
tronum agmine darētur, nullū aliud remedium,
præterquā in armis cognouit: Reguli aut & prin-
cipes vicini & consilia & subsidia per legatos spō-
debāt Castrioto, ne pateretur ea impunitate diu-
tius Amurathem vrbes Epiroticas vexare. Nam
si iniquo aliquo fidere Sfetigradensium urbis a-
trox Tyranni animus cōpos fiat, cæterorum quo-
que sumptis velut inde victoriæ auspiciis & fe-
rociæ alimentis eandem fortunā facere. Ab hac
periculi vastitate tum publice tum priuatim inco-
lunitas omnium & quietissima possessio imperā-
di, tum provinciæ totius robur & perpetua Epiro-
tici nominis gloria pēdeat. Audiuit libēter Lega-
tos, gratiasque egit Castriotus, addēs nūc non esse
opus auxiliis, cum autem foret necessitas, se illorū
opera

opera æquæ ac sua vsurum. Intentus itaq; oppu-
gnationi Sfetigradi, qui locus ipse natura arduus
& erectus pellebat homines, & leuissimo quoq;
ictu oppidani deturbabant hostes & Perlatus cū
suis strenuè vbiquè rem agebat, septem millibus
equitū & tribus peditum instructis vsque ad duo
millia passuum prope hostem processit, nonnul-
lis in insidias locatis, ipse cum reliquo equitatu
maximo impetu apertissima & campestri via tē-
dit in hostem, & priusquam ad coniectum teli ap-
propinquaret, insigni sublato clamore, & op-
pidanorum animos erexit & depressit barbaro-
rum equitatus. Ottomanus ex hoc, intolerabi-
lem rerum, personarum & apparatus totius ruinā
expertus est. Tria namq; hominum millia con-
fossa, per montis latera sunt inuecta, vulnerato-
rum quatuor amplius millia excessere, instrumē-
torum bellicorum magnā vis perfracta, consūpta
incendio. Oppidanis 40 non amplius militum
iactura ea victoria stetit. Vulneratorum magnus
numerus. Ingens tamen telorum multitudo ac
spoliorum inuenta sub mœnibus, conuecta q; in
urbē dū circa Castrioti recessum simulatū occupa-
rentur hostes. Sed quicquid constāter & feliciter
præstitit Castriotus, hoc vnus è Dibrēsibus corru-
ptus à Tyrāno destruxit, proiciens in puteū, quē
unicū habebāt, canis cadauer, ex quo superstitio-
sè bibere volebāt, sed poti⁹ urbē dedere, quantū-
uis argumētis multis Perlatus resistebat, & ipse ex
eodē puteo primorib. præbibeat. Dimissi quidē
liberi qui volebāt & pmissi qui volebāt: proditor
ille manens apud hostem, 50. asprorum millia &
tres vestes preciosas honoresq; publicè accepit

*Superstitio
causa ruinae*

à Barbaris, sed paucissimis diebus postea nec visus nec auditus: sublatus utique occultæ perfidiæ luens pœnam. Sic autem Perlatus locutus dicitur.

Oratio Perlati urbis præfecti, ad Dibrenses suos, ne se Ottomano dedant.

*Puteus cor-
rumpitur canis
cadavere, &
fides super-
stitione, &
ciuitas perfidi-
a.*

Itane, inquit, Dii boni, tam leui momento fides vestra fundata erat, Dibrenses, ut non minus animos nunc vestros, & illam tot bellis spectatam constantiam, quam aquam ipsam corruerit? Quisquis ille est tanti reus criminis, Diis pariter & hominibus inuisus, vix possū (proh pudor) mei cōpos esse, animumque meum componere, cum & perniciosissimas has consultationes vestras, tamque subitam rerum omnium mutationem, & leuem, ac ridiculam quidem eam causam tantæ indignitatis aspicio. Prodere patriam sociorum satius ne videtur, vxores, liberos, aras, focos, Deos ipsos in manus hostium transferre? Et vos tam insignis perfidiæ reos in omnia secula offerre, quam sordidiori hoc, vel (ut vos appellatis) fædissimo etiam potu contaminatos, & obnoxios præclaros spiritus tantam animorum mundiciam, & fidei nitorem seruare? Nihil video cur pereatis, milites, nî Dæmon aliquis consilia vestra sana peruerterit. Iam certè eo decurritur, ut dum superstitiosiores sumus, quam par est, honestatis, pietatis, fidei rationem vniuersam abiiciamus, & malimus, ut perfidos nos, quam minus superstitiosos homines appellent. Ridebunt mortales, mirabuntur posteri, detestabuntur etiam hostes ipsi tam stolidam fidei mutandæ causam, tam faciles ad stultam, futilemque perfidiam animos, vel

*Perfida illius
superstitionis
vel supersti-
tiosa perfidia
detestatio.*

potius

potius credent omnes (in quam sententiam tamen & ipse, nî aliam vos mentem indueritis, licet inuitus descendo.) corruptos Barbaricis muneribus vos, & beneficiis præoccupatos, commentitiam hanc causam perfidiæ vestræ nunc velle prætere, qua certe obiecta culpa cū corā omnibus vacare contendatis, culpam profecto omniū iudicio, scelestissimumq; facinus confessione vestra confirmabitis. Quæ enim est tā efficax ratio? quis persuasionis modus? qui tot simul honestissimarum rerum, ac Scanderbegi officiorum memoriā abolere à pectoribus vestris potuerit? Quæ tam fæda animorum imbecillitas, mentiumq; inconstantia, vt adeo parua, contemnendaq; res, totius utilis, & honesti discrimen abstulerit à vobis, nî aliud sit tanti motus pretium, alio morbo infirmi sensus & corrupta ingenia. Hæc ne Scanderbegi præmia Dibrenses? Hæc constantiæ documenta? Hæc gratissimis hisce ciuibus & sociis vestris debita exoluitis? Piget ea apud fortes viros referre. Nihil tutum vsquam erit, nihil sanctum, nihil integrum, si tam delicatum prætextu, & perfidum sit genus humanum, si tam leuibus de causis mortalium pendeat fides. Et quis tam ignauus est, tam perditus hostis, qui non semper aliquem inueniat modum nocendi, insidietur, tentet, experiatur omnia, si tantum videat promissum fraudis fructum? Frustra mœnibus circumdedere vrbes patres nostri, frustra aggeres & turres in iugis montium constructæ, frustra & armatorum præsidia adiuuenta, si mutabiles cum singularum rerum & temporum mutatione homines gerant fidem? Si ratione hyc-

*Leues Di-
brēses & in-
constantes.*

ATINUS.

*Caius Ma-
rius.*

*De hoc Ti-
tus Livius,
Val. Max. &
Cice. in Phi-
lippicis.*

mis & æstatis velut arbores alios induamus, & inuicē exuamus animos? Quid, si immodici calores & intemperies cæli corrupisset aquā, facturieratis? Nempe istuc ipsum. O perniciosum fidei genus. O detestabilem ingeniorum leuitatē, Sic agimus, sic loquimur de vrbis salute, libertate, velut de re humillima orta sit contentio. Pedibus trahi oportebat vos exangues, semineces, de loci huius possessione, non sic voluntarios, integrosq;, tam præclaræ dominio fortunæ cedere. Nos ipsi (si Deus placet) ultro inuitamus hostem, subdimus iugo collum, abrogamus libertatem, ius omne, fasque polluimus, ne sordidiori potu superstitionis ora inficiamus. Sic ne Darium illum Persarū superbissimū & lautissimū Regem, quum superatus ab Alexādro nostro, fœda fuga memorandę cladis vestigia recēseret, oblata a seruulo sibi turbidissimam aquam, quam interfugiendum circa equorum vngulas & cadauera occisorum collegerat, recusasse audiuitis? Accepit insolentissimus Rex, & cum hausisset, nunquam se bibisse libentius testatus. Præterit ita iugum hostile, distulit fortunam, & regiones seruauit spiritus. Quid? Caium Marium magni nominis Romanum Imperatorem in bellico ardore, & inter militaria opera, ac obsessarum vrbium munia obeunda, coctam nē sēper habuisse refert antiquitas? Quid (vt Saguntinam pertinaciam o-mittam) Petilia ciuitas in Brutiis, Annibalis tempore, memorabili, ac propē incredibili exēplo, nō ne fidei suæ constantiā posteris testatā reliquit? Quæ non canū modo, quos tantopere vos execratis, sed omnis generis quadrupedū carne, su-trinæ

trinæq; coriis, radicibus, & corticibus, structisq;
 cois vesci non dubitavit, ut receptâ semel Roma- *Plutarchus*
 nis fidē, & nuda servaret mænia. Themistoclem *in vita The-*
 illum longè clarissimum Atheniensium, lethife- *mistoclis.*
 rum proculum hausisse ferunt, ut ingratiſſimam
 patriam interitu suo liberaret. Multa sunt per
 omnia secula vetusta, & nova huius generis ex-
 empla, quæ vos ipsos vobiscum versare, quam me
 referente cognoscere malo. Sed alienam for- *Civitas Di-*
 tasse patriam dicetis, non vestram. Vobis tradi- *brensum est,*
 ta, vestra est Dibreſes, vestram potissimum *ideo ab illis*
 fidem ad id muneris elegit Scanderbegus: vos *defendenda.*
 restituere principi commissam vobis urbem o-
 portebit. Date quæſo modū tempusque perditis
 consiliis, nec vim, ac necessitatē appellate, quod
 peruerſum consilium appellandum sit. Quid e-
 nim, si spretis conditionibus deditioſis vestræ ad
 supplicium vos vocet Ottomanus? An recusaturi
 exitialem potum sitis? Hausturi quidem omnes
 potius vos, quàm in vosmet ipsos sæuituri. Nunc *Nil nisi f-*
 quia salvis vobis, nihil præterquā fides perit, insa- *des perib:*
 nistis eadē cogitatione omnes, adeò minimū ma-
 lorum inuiolatæ crimen fidei videtur. Nequeo a-
 nimo meo imperare Dibreſes, nequeo lachrymis
 tēperare, quum obuersatur ante oculos, nunc illa
 cōcionātis Principis nostri species, obtestationes
 illæ, precesq; discedētis, quas in hoc ipso loco nu-
 per, tāta vestrūm corona fidē singulorū appellās,
 credul⁹ iactabat. Quū fremit⁹ itē vestros illos, &
 audaces singulorū tū publicè, tū priuatim polli-
 citationes, ac fortia dicta recolo, vbi nūc voces il-
 lę Dibreſes? vbi feroces spirit⁹? vbi vrbi huic deuor-
 ta pectora? vbi tā audax vite cōtēpt⁹? Eofdē quidē

Perfidia spectator Castriotus, qui fuit fidei hortator & propugnator.

Petrus sanguinem suum offert.

Sermo vanus.

viros, eadem arma video, diuersum tamē animorum habitū, & cum deplorata iam vrbe infelicissimum rerum omnium statum. Adest, adest forte in oculis vestris sollicitus Princeps, tā insignis perfidiae spectator. Quē putatis fore eius, quē ceterorum animū? Quos prouinciæ tumultus? Quāto-
tius Epirotici nominis fortunā? quum ea malorum & calamitatis suæ initia fluxerint à vobis. Proponite ante oculos, dum integrū est, facti huius indignitatem, & seruate vos vobis. Retinete patriam sociorum, retinete libertatē dignitatemq; vestrā, quę per summū ociū tenere potestis. Respici-
te mæstos ciues, respicite me ipsum iam iam, si patimini, ad genua vestra prouolutum. En offerunt iugulū omnes. En trade & ipse hoc pectus vobis Dibrenses. Aperite ferro, haurite (nihil enim recuso) sanguinem hunc, si iuuat potus iste, si fidem ipsi vestrā, si vrbe hanc aliter seruare nō potestis. Sed heu quos nunc sermones vobiscū iacto Dibrenses? Audire sine lachrymis hæc apud vos loquentē potestis? Neq; moueo (vt mihi videor) iam quempiā vanus adhortator, quos nuper, dū cruentis sanguine vestro mœnibus instaret hostis, ad pericula, sudores, & extrema quæq; audenda, vel nutu solo mouere potui. Expirassetis utinā tunc mecū omnes potius, quam ad istas nūc consultationes, ne dicam mala me vobiscū fata seruassent. Poteratis tunc impransi totum diem transigere armis, & pari sitis, ac caloris tolerantia perdurare pro muris istis, pro salute sociorum, pro Castrioti, & Epirotici imperii dignitate; nunc quum omne fermē iter per summam laudem emensi sitis, & verius hostem in castris obsederitis,
quàm

quàm ipse obsederit vos, inani hac superstitione dehonestare & pessundare omnia vultis? Intuemini, iterum repeto, intuemini sordidatos ciues, audite iustissimas sociorū querelas, & preces obsecrantium. Ne quos vobis tantis officiis, & sparso passim cruore deuinxistis, nunc vel tanquā iumenta, tradatis hosti, vel extorres patria per summum dedecus stipē mendicare cogatis? Momentaneum hoc erit Dībrenses, quod nunc vos abhorretis tantopere, palatum tantum & labra vestra inficiet; perpetuas vero calamitates, perpetuas sordes, æterna mala, amissa semel miseris ciuibus patria, obstinatio isthæc vestra est allatura, neque ora solum, oculosque, ac singulos sensus contaminabit, sed vret continua laceratione animos, & memores nequicquam spiritus libertatis. Sed, vt nullus sit horū respectus, nulla honestatis ratio, vestræ salutis, vestri capitis nō minus (vt opinor) cura est habenda. Seruaturū creditis Tyrannū pacta vobis, cuius vos totiens omnes pacis condiciones insolentissime recusastis? & studio tuendæ libertatis, dictis factisque ita hominis indignationem in vos acuisistis, vt nihil expectet, nihil quærat dies noctesque, quàm vnde tam diu conceptū venenū in capita vestra, in hanc urbem euomat. Ibimus scilicet sequentes fidem Amurathis, transibimus per tot armatorum ordines in hostiū oculis integri, inuiolati? Quos tot publicis, priuatisque calamitatibus affecimus; vt vel si prohibeat Amurathes, vel si ipsi nolint, manus tamen ipsæ hostium, impatientes odii, vlciscendi cupiditate sponte sua sint in ferrum dilapsuræ? Poterunt Barbari? Quis furor hic, quæ mentium

*A Tyranni
perfidia.*

*Ab hostium
exulceratione
& cupiditate
vlciscendi.*

infamia, truces hos aspectus, & cruentas adhuc sanguine suo dexterarum intueri, neque subrepet cuiquam tot cladium, tot malorum recentium memoria? Non feruebunt iustissimo dolore pectora, quum fratrum, parentum, quum filiorum occisorum umbræ ob oculos obuersari videbuntur? Victimæ omnes (mihi credite) erimus Dibræses. Et (utinam Dii omen auertant) dabimur pro cuiusque appetitu ad varia genera suppliciorum, iugulabimur alter in alterius conspectu, neque proderunt tum inanes querelæ vobis. Sera erit spreti hucusque consilii poenitentia. Expirabimus tanquam ignaua pecora, & rei proditæ urbis, rebelles sociorum, proditores sanguinis nostri, inter hostium tormenta infelices efflabimus animas, hominibus pariter & Diis inuisas. At quanto satius est nunc & cum sociis & pro sociis viuere. Nolite igitur per Deos immortales in vosmet ipsos crudeles esse. Agite dum, properate mecum, en propino ipse primus omnium vobis poculum aquæ eius, milites nunquam suauius estis, nunquam dulcius potaturi. Quandoquidem libertas eo, & vita vestra & dignitas Albani Imperii, opes, penates, focique, & chara sociorum patria seruatur.

E LIBRO SEXTO.

Argumentum.

S Fetigradum urbem quæ constitit Tyranno 30 millibus hominum priusquàm se dederet, iterum miris modis impugnat Albanus & conditionibus sollicitat. Sed frustra. Vnde Tyrannus secum accipiens centum 60 pugnatorum millia præter institores, operarios, ac omnis generis artifices, fabrosque, qui tum publico rei stipendio, tum priuatim

lucris

Quæ ignominia remanebit proditoribus.

Perlatus præbuit Dibræsis.

lucris cupiditate, ea castra secuti dicuntur ad expugnationem Croia totiusq; Imperii Epirotici se cū filio Mahomete cōuertit. Quā Croiam Albanus ita milite cōmeatu rebusq; necessariis instructā, Vranaconti duci propter fauorem militū, dexterritatē consiliorū, nobilitatem generis, & res præclare gestas cōcrediderat. Amurathes per legatos apud Vranacontē deditiōnē vrbis, tentauit, promittens quod libera illi foret cū præsidio & rebus omnibus, facultas abeundi. Ad hæc bis cētena Asprorum millia addita & insignis ei locus (si velit) inter purpuratos Principes promissus. Cæteris quoq; Croiensibus ne Imperiū eius fastidirent, omnia quæ vel ad pristinā libertatem, vel maiora etiam cōmoda attineant, abunde sunt promissa. At Vranacontes cum armatis ferro non verbis respondendū hosti, dixit, neq; conuitiis probrisq; quibusdam (vt solet) libido militaris abstinuit. Vnde decreta vrbis oppugnatio à Tyranno, milites animati & à filio Mahomete præter cætera à patre publicè promissa, centena Asprorum millia proposita, ei qui primus euadens in urbem, Ottomana signa fixisset.

Adhortatio Vranacontis vrbis præfecti ad Croienses.

Hæc sunt, dicebat Vranacontes vrbium munimēta, hæc incōfracta murorū propugnacula, hi immoti lapides, hoc firmissimū cimenti genus. Quid decoris, quid laudis, quē triumphum speraremus, si illæ sis his, integrisque recti munimentis, magis ab illis ipsi defenderemur, quam ea nos defēderemus? Scilicet & ignaui ita pugnare sciūt, & pecorum armenta luporum fremitum contemnunt, si tuto occludantur ouili. Sed murorum ea, non hominū laus, urbem Castricis nobis, nō

*Vrbs ciuibus
commissa nō
ciues vrbis.*

*Periculis as-
sueta virtus.*

A situ loci.

nos vrbi commisit, periculis assueta virtus est, in
difficilibus educata. Quis non bonus nauta tran-
quillo mari? Quæ firma sunt, per se manent, nul-
lamque opem humanam, nullam ferociam no-
stram quærunt. Proinde fugiunt ea viri fortes, ex
quibus vel seruatis, vel non seruatis, par sequi
solet laudis fructus: inclinata cupiunt sustentari,
eo properat virtus. Iterum repeto milites, ibi splen-
dor animorum, ibi præclari elucescunt spiritus.
Quare nudata ab hoste latera, armata dextera te-
gat. Fortium virorum corpora, pro ignavis munimen-
tis opponantur. Integris mœnibus pugnaturi ex
summitate murorum fœminarum more cratis,
nunc prostratis aliquantulum, æquiori descenden-
tes loco, cominus ferietis hostem, melius furorẽ
omnem iramq; exaturabitis. Accipiam ipse quo-
que certiora tum publicæ, tum priuatæ virtutis ve-
stræ experimenta. Adiuuat tamẽ & nunc pulcher-
rime vos locus ipse, & vix aliqua præsentis ruina
murorum, de pristina spe bene gerendi detra-
ctum videtur, si accuratius inspexerimus. Nam dor-
sum hoc montis quamuis non ita in sublime eri-
gatur, sicut ab aliis partibus, nonne satis ad onc-
randos hostes, & eludendam vim omnem ido-
neum videtur? Procliuitas quoque hosti infe-
stissima, nonne vires vobis indefessas seruabit,
suggeret, & concitabit tela? Exoptandum itaque
potius istud nobis erat, si cædem hostium ex hac
obsidione cupimus, si gloriam insignem ex hoc
bello, ac perennes in omnem ætatem titulos ani-
mo complexi sumus. Inuitabit nanque hæc aper-
tura murorum Barbaros, alliciet ad ascenden-
dum armatos, subibunt plures longè, quam mœ-
nibus

nibus integris forent subituri, tot nullo certè negocio vndique cadent, quot petierimus ipsi, nî compressis vos manibus, sedere malueritis. Restaurabunt vobis disiecta munimenta corporum suorum aceruis, si viri eritis, si memores libertatis, quid ad victoriam, quid ad memorabilem hostium stragem obstat, duces ac milites fortissimi, hæc tantum vrbis latera, impeti ab hoste possunt. Cætera omnia extra periculum posita, vim nullam humanam reformidant, hic tantum labor, hoc opus vobis relictum, omnes hic eritis. Virtus, animi, conatusque singulorum hic aderunt. Quid facietis tot duces, tot fortissimorum militum capita, longe plurimi defensores paucitate custodiarum sumus, agendum igitur ita, eritendum. Croienses vero vnica tantum pugna & vires contundamus Tyranni, & animum illius frangamus. Relinquet urbem, deseret aduersis Diis cœptam obsidionem, vbi prima belli auspicia tanto suorum cruore tincta conspiciet.

Argumentum.

Cum Scanderbegus per illam totam oppugnationem Croiæ, Amurathi & frumentationem vi eripuisset, militem illius nocturnis irruptionibus & ludificationibus & variis modis occidisset, cum ipsius hostis magna ignominia & exacerbatione, vt coactus fuerit Tyrannus dicere de Albano, Dimittendum indomitum leonem neq; effera- tam belluam diutius sanguine suo exsaturandam, ita melius fortasse rabie ipsum sua quam armis vllis vinci posse. Ultimo tandem Tyrannus id consilii iniuit atque vnum ex satrapis multæ apud se

authoritatis ac spectati ingenii virum cū duobus
feruulis, donis multis ac Barbaricis instrumētis ad
Vranacōtem misit, qui eum ad prodicionem op-
pidi & ingentibus auri argentiq. pollicitationibus
pelliceret. Qui cum primo proferens dona Amu-
rathis, multa ad ea & magnifica verba attulit, re-
spondit illi Vranacōtes, Præclara ex se munera,
præclarissimis quoque verbis ornasti, de cætero
iussa Tyranni effer. Tunc enim largitionem &
dona admissuri sumus, si postulata audierimus. I-
taque his verbis nihil confusus ad ea Barbarus
cœpit dicere.

Oratio.

*Cum pueris
& seruis a-
gitur mune-
rum largi-
tionibus, nō
cum viris
fortibus.*

Quicquid sit, ait, de cæteris rebus, nō ideo dona
attulimus, vt eo colore quenquā deciperemus, cū
seruis, eo pacto & pueris agi solet, nō cum liberis
& fortibus viris. Et licet suspecta omnia hostium
sint, vt verè locutus es Vranacōtes, id quod neq;
ipsi ignorabamus, non ausi fuillemus tamen sine
rubore manibus (vt aiunt) vacuis ad te venire.
Spernere gratitudinem animorum nostrorū non
debes, si vir es, qualē præ te fers, & quē homines
prædicant. Isthæc æquo animo accipe dona, quæ
vim tibi afferent nullam, neq; impediēt, quo mi-
nus in rebus tuis ius tibi integrum, ac plena sit po-
testas. Neq; si cōtempseris postulata nostra, & a-
lia quæ ad te attulimus dicenda, in quibus nō mi-
nor fortasse tui, quam nostri ratio habetur, neq;
si probaueris munera, tā ingenuo oblata animo,
exprobrabimus. Quandoquidem nihil tam for-
didi animi est censendum, quam ita dare, vt in-
de aliquid expectare velis. Liberè ad te veni-
mus optime dux, ex animo ipso loquimur, non

*Sordidi ani-
mi est, ita
dare, vt inde
velis aliquid
expectare.*

ver-

verbis, non donis capere cupimus, quem armis ferroq; toties sensimus in victum, qui omnia infra te ducis. Amat te ideo Amurathes, admiratur eas virtutes in hoste, & si quo fieri posset modo, secum habere cupit. Ibi certe melius apud tantū regem præclara hæc animi magnitudo, & ingenii dexteritas viam sibi ad omnis fortunæ & gloriæ apicem inuenire poterit. Nō quod Scanderbegū damnemus, quem ob recuperatam, & defensam toties, te tamē in primis adiutore patriam, hostes etiam celebramus. Sed alio tu Principe, alia fortuna dignior. Non qui in ea obscuritate, ne dicam sordibus (absit verbo temeritas) omnes ætatis annos transigas, & insignes exhaustas spiritus. Momentanea præterea hæc quæ videtur fortunæ facies Castrioto est futura, nimis immodicū hostē fata illi dedēre, differri potest supplicium homini, auferri non potest. Ita ad ingentes vires ingentiora quoque odia sumpsit in eum Ottomanus. Non impensæ, non labori, non periculis vllis iuravit se parsurum, non discessurum ex Epiro, donec funestissimū iugum ceruicibus eius imponat. Principium vero eius mali en ab hac vrbe à vobis potissimum orditur. Audimus quotidie his eius vocibus prætorium resonare, non si Adrianopolis, si regnū omne sit turpiter relinquendū, abiturū ex possessione loci huius, nisi vobis expugnatis, nisi exaturato animo laceratione corporum vestrorū. Et faciet profecto (q̃ ominari ipse reformido) licet n. & ego hostilē in vos animū cū aliis gerā, tamē & homo sum, & affectus humanos habeo, vix oculi, Croiēses, paterētur tā miserū fortunę vestrę spectaculū. Faciet inq̃, nī vos aliā mentē

Laus Vranacensis.

Odium Turca in Castriotum.

Mina multa sed vana.

*Ottomani
furor.*

*Fames vi-
etoriam pa-
rit.*

*Venetos co-
natur aliena
re hostis Cro-
iensibus.*

*Hostilis mo-
nitio.*

*Libertas ad-
uersis diis
non defen-
denda.*

indueritis, nū oblatā vltro salutem, lucem, liberta-
tem, pacē per summum ociū acceperitis. Nā agite
dū insignis vos locus iste, inaccessa mœnia, & vir-
tus præcipuè vestra protegat, sed quousq; tādē
hæc sunt protectura? Eousq; planè donec alimē-
ta, donec cibus corporib. suppetat. Ecquid creditis
Ottomanū hanc obsidionē medio belli ardore re-
licturū? Videbitis malo vestro, percipietis, si arma
nō proderūt, si omnes incassum aggressus cadēt,
hosce hostes, hæc tentoria semper habebitis in o-
culis, & præ forib. quotidie, donec fames diutina,
quæ omnia superare solet, vos tandem perdomet.
Quid quæso reliquū spei superest vobis? Vnde ea
cupiditas periculorum obstinata pectora inuasit?
An Scanderbegus suggeret alimēta inclusis? Qui
totos dies abditus in sylvis, & per iuga montium
fugiens, ac laboribus curisq; vndiq; oneratus, vix
miserū ducit spiritū? an Veneti cōmeatibus iuua-
bunt? qui omnia nobis aduersus vos belli huiusce
fomenta quotidie vel ad abusū conuehūt, & sug-
gerūt. Resipiscite proinde nimio plus fortes viri,
colligite vos aliquando. En hostis moneo, satis in-
pertinacia pstitistis, nō est adusq; patria, libertasq;
defendenda, vt vel aduersis Diis pro ea pugnetis,
cedendū est fortunæ, potentioribus obtemperā-
dum. Sed quid ego hāc libertatem appello? Vera
vos libertas, vera præmia, perpetua vitæ tranquil-
litas, apud Amurathem manet. Consulite vobis,
dum integra omnia sunt ad decernendum, dum
hostes hortamur, rogamus, & malumus volun-
tarios vos socios, quam coactos seruos habere.

Argumentum.

Posteaquā Turca per suum ad Vranacontē le-
gatum

gatum nil profecerat, quin magis audierat Cro-
ienses spernere ferrum non verba tantū, & ab V-
ranaconte, ne posthac ipse vel alius quispiā à Ty-
ranno ad urbem accedere auderet, aut se petere ad
colloquium: nam responsum aliud à se non aspor-
taturos, præter manibus, naso, auribusq; præcisīs,
totius corporis fædissimam deformationem, atq;
hæc ipse legatus corā Tyranno & primoribus suis
edisseruerat, Senex impatiens magis explēdæ iræ
causa, quam vlciscendæ eius ignominia, omissam
oppugnationem renouandam iubet, qua etiā ni-
hil effecit, vt exprobraret infelicitatem suam diis,
quod caniciem suam ad hæc mala, ignominiasque
seruassent, vt omnis eius anteacta vita ac Otto-
manum nomen penitus eo modo deturparetur,
resq; omnes per tot annos à se gestas vnū ignobi-
le Epiri oppidum denigraret. Ne autē prosequeretur
inanem obsidionem, neque crederetur in-
cludendum armis Scanderbegum, quo minus
fugere posset & fame enecaretur, Amurathes o-
ratorem suum, Isup nomine, mittit ad Scander-
begum, qui tributarium ipsum & vectigalem Ot-
tomani quo quo modo constitueret, si acceptare
conditionem vellet, exigeretq; ab eo 10. millia
aureorum annua, vel si tantū recusaret, ad quinq;
millia tantum rem redigeret. Satis ampla victoriæ
species videbatur hosti, si priusquam discederet
ex Epiro, iugum eo modo imposuisset hosti & ve-
ctigalem sibi fecisset prouinciam. Itaque legatus
per Dibrenses captiuos, & ob id liberatos, vt viā ad
Castriotum ostenderent, à Scanderbego hono-
rifice per noctem habitus & mane ad dicendum
admissus, ita fatus est.

*Oratio Oratoris Tyranni ad
Epirenses.*

Dedissent Dii iam pridem hanc mentem nobis
Scanderbege, quam ad te hodie tandem longis
admoniti malis, serius fortasse quam par erat, at-
tulimus: neq; enim vel ipsi tot exercitus deletos,
A bonis mo- tot præclaros duces eodem extinctos fato vidisse-
nitis quibus mus, neq; tu laceratum imperium quotidie in o-
parendum. culis haberes, & tot passim vulnera ac gemitus tu-
orum exaudires. Sed ita natura comparatum est,
Ad pacem ut ad pacem & æquitatem, nisi per sanguinem &
non nisi per bellorum iniurias venire non possit. Quare æ-
sanguinem quo animo quod superest accipiamus, & has sal-
venitur. tem reliquias melioribus Diis seruemus. Satis
inundavit per tot annos sanguine humano Epi-
rotica tellus, sat deformis sui spectaculum amœ-
nissima olim regio, & pulcherrima principum
sedes præbet iam diu, ingentes vires, ac quasi su-
pra mortalium vota Amurathi Dii dedere, tibi
minimas (si ad eum referas) ut liberè loquar
Collatio fe- Scanderbege. Non pœnitendas tamen illas, tum
licitatum militum, & tua virtus, tum (quod maximum est)
Turcæ & Scanderbægi. facit fortuna, ut præclarè omnibus bellis osten-
disti, quod & ipsi admirati sæpenumero, licet in
hoste, & publicè, & priuatim sumus; dum su-
perbissimos Hungariæ populos & Græciam tot
bonis affluentem, tam facile perdomitam à no-
bis recordamur, sola gens hæc inuicta ac impati-
ens dominii est reperta (nihil adulator hostis) Atq;
utinam ista vera non essent, quæ loquor, in vos
Epirenses tantum, ut video, hucusque neque fortes, ne-
fortes & fe- que felices sumus. Verum enimverò hæc vobis
lices. potissimum timenda fortuna Epirenses, quæ
forfan

forsan funesto exitu credulos erexit spiritus, ut
 velut perpetuam illius possessionem amplexi, tã-
 dem ruatis: neque tamen, si singulas fortunæ ve-
 stræ partes oculis proponatis, vobis quoque parū
 virium, & dignitatis hoc tam diutinum bellum
 abstulit. Nam quamvis non multa hominum ia-
 ctura hucusque nobiscum bellum geritis, Vbi
 Sfetigradum est? Vbi letissimus eius oppidi ager?
 Vbi tot villæ, tot ædificia, tot prædiorum orna-
 menta? Vbi rerum omnium facies? Cur tam fer-
 tilissima regio periit? Vbi tot horrea annonæ, qua
 omnes olim vicinas vrbes, & Italiam ipsam re-
 plebatis? Vbi denique (ut sileam alia) pulcherri-
 ma Croiæ mœnia? quæ ita deformata iacent, ut
 vix vestigia murorum, & spirantes intus homi-
 num vultus, nedum pristinae urbis formam reti-
 nere videatur. Quid expectas ulterius? Vides
 quam prægnantia tibi sint malis omnia, vrbes a-
 liæ captæ, aliæ obsessæ, caput ipsum Imperii Cro-
 ia, pene ad nihilum redacta. Sola autem homi-
 num adhuc resistit pertinacia, quæ tandem fran-
 gatur necesse est. Decreuit nanque Amu-
 rathes auctis copiis hyemem ibi omnem tra-
 ducere, & aliam æstatem, si opus fuerit, ac plures
 deinceps annos, donec fames tãdem, si ferrū non
 possit, iniiciat iugū hominibus: sed hoc ita demū,
 si tu quoque mali tui studiosus per eam imprudē-
 tiam allatas has ad te pacis conditiones spreue-
 ris. En ex funestissimo hoste socium te sibi, ac
 tributarium constituit Ottomanus, soluit Croiæ
 obsidionem, aufert imperpetuum hostilia si-
 gna ex Epiro, & mauult vectigalem sibi sine
 sanguine prouinciam hoc beneficio deuincire,

*Fame iugū
 hominibus
 iniicere, si
 ferro non
 possit.*

*Turca tri-
 butum petis
 à Scander-
 bego.*

quam tā cruentum diutius iugum quērere vobis. Perexiguū verò pro magnitudine officii onus imponitur, 10. tantū annua aureorū milia præstari sibi petit. Aliud nihil, neq; vestrū quærit neq; suū repetit. Potestis Epirenses, potes Scanderbege, pro tot oppidis nostris in Epiro, tot villis, tot pulcherrimis rebus, quas non vlllo hereditario iure, sed vi ablatas tamdiu possides, istuc citra dedecus, & iacturam tuam concedere Amurathi iustissime petenti. An ignobilior Epiro Peloponnesus? An Caramanus nobilitate tibi, vel potentia cedit, vel opibus? (sine reprehensione temeritatis dixerim) cæterique vetustissimi, & populi nobiles, à quibus quotidie Adrianopolim tributa æquo & libenti animo afferuntur, præcipue quod hoc non seruitutis loco, sed magis propter quoddam ardentius fidei vinculum imponitur vobis. Discute vires tuas, prudētissime Dux, discute fortunam omnem, neque hodie tam pulcherrimam occasionem præterlabi è manibus sine. Voles adhuc hæc fædera, si id neglexeris, tum cupies forte redire quum non poteris, quum mutatus rerum tuarum status, victorum quoq; superbiores sentiet vultus. Sed dū tā studiosus huius rei hortator apud vos sum, magis quam par erat, pro grauitate legationis, & dignitate Amurathis in hanc partē orationis incubui, nihil tamen reuoco ideo, quæ dixi. Quinimò si hostis apud vos aliquid possum precibus rogo, obtestorque, vt dum licet, dū consiliū nō mutat senex, vestri pariter, nostriq; rationē habeatis. Ecquid enim creditis, huius non impetratæ pacis, si id forte contigerit, dolorē Amurathis magis, an nostros animos offensurū; nostra hæc

*Tributum,
ardentius fidei
vinculū.*

*A viribus
& fortuna
Castrioti.*

Rogat hostis.

hæc proculdubio, ac priuatorum capitum iactura, qui ex libidine eius hæc vilia corpora huiusce modicisibus despōdemus, & si vestro non possumus, nostro plerūq; sanguine animum eius exauramus, erimus quotidie in viscerib. vestris, dabimus sanguinē, & hauriemus, donec tandē vel tot satietas malorū alterutros teneat, vel lōga pertinacia, & fatum aliquod vtrosque crudeliter absumat.

Argumentum.

Ridebat Scāderbegus & omnis exercitus, quòd defatigatum iam armis suis Amurathē & quasi iā victū cernerent, & quòd hostibus modo non posset, tributariis olim paulatim imponeret iugum, ideoq; Barbaris cōmisit quod Tyranno responderet, de suo contra hostem constanti animo.

Responsio Epirensis ad Oratorem Tyranni.

Haud absimilis multū est, inquit, hæc tua legatio illi, quā Aiaradinusq; dudū, (si memoria teneo) attulit, qui in ipsis fermē imperii nostri auspiciis quasdam Epiri vrbes, & Macedonia partē nomine Ottomani allatis ad id ipsum literis petiit. Proinde satis tum vobis in perpetuum credo fuisse responsum, nam neq; diminuta adeousque fortuna mea mihi videtur, neque vestra sic aucta, vt nouas has conditiones proponere nobis hodie honestè possitis. Quod enim longo ordine amissum Sferigradi oppidum, diruta Croia mœnia, & corrupta in campis omnia recensens, vix id iacturæ loco computatur à nobis. Salua modo hæc capita sint, incolumis miles, sospes populus, recuperabuntur amissa omnia, deuastata restaurabuntur, iuuantibus Diis (mihi crede.)

Hæc mortalium manuum opera facile & destrui,

*Saluo Castro
striato & mē
lite salua sū
omnia.*

*Scanderbego
viuente non
erit vectiga-
lis prouincia.*

*Liberum in-
genium ad
nullam tur-
pitudinem
debet inui-
tari.*

& construi facile consueuerunt, modo ar-
tifices, modo fortes dexteræ non desint. Sed
dic quæso, quando ita iuuat nostra enumerare,
quanti empta hæc vobis ad hunc usque diem sunt?
Quanto Sfetigradensis vrbs, licet non virtus ve-
stra sed ciuium superstitio eam perdiderit? Quā-
to Croiensis oppugnatio sanguine stetit? Agite
dum, nihil inuideo. Ita fortes, ita felices per om-
nia sæcula estote. Videam semper ipso eo modo
signa vestra in Epiro, obsidere vrbes, oppugna-
te, insultate agris, corrumpite quicquid tenet frugi-
feri Macedonia, dū ea relinquatis fortunæ vestræ
vestigia, ea fortitudinis ac virtutis monumenta.
Quare rogare potius vos, vt nō discederetis, ex-
pediebat nobis, quā vel ea pecunia discessum ve-
strū emere. Absit vt viuente Scanderbego vecti-
galem vobis prouinciam hanc vlla videat ætas,
vel hominum vllus audiat. Non si totius possessi-
onem Macedoniae, & omnes patrum nostrorū
sedes restitueris, non si mecum diuidat imperium
Ottomanus, ea nota inuri Epiroticum nomē pa-
terer. Frustrā itaque externa coaceruas exem-
pla, frustrā Peloponnesiacam fortunam, & Asia-
ticas seruitutes, ac cæterorum oculis nostris sub-
iicis, & dissertando animis inculcas, quando quidē
nullum est tam efficax exemplum, quod ad eam
turpitudinem possit liberum ingenium inui-
tare.

Argumentum.

Amurathes morbo confectus magis angeba-
tur ob responsionem magnanimi Castrioti, qui
ne tributarius esse volebat, sed ante & retro & v-
bi poterat inuadebat exercitū, vt hostis reditum
om-

omnino cogitaret nō obsidionem. At infirmitate magis magisque mortem minitante, lectulo cubans, multa cum purpuratis suis dolenter locutus, deinde Mahometē commendavit fidei suorum ut lachrymæ etiam senis vocem impedirent, & reiteravit, quæ non expectasset à Castrioto, & paucis horis post animam impiam exhalavit.

Oratio Tyranni.

Nunquam contemnendus hostis, ait, atque ego de eo vno pœnitentiam toto vitæ meæ tempore egi, & apud Tartara (si modo extincto corpore pars vlla hominis remaneat) posthac agam, quod per contemptum paulatim educato hoste, eam mihi ipse calamitatem & notam in perpetuum Ottomano nomini inusserim, dum tam sordide sub Croiæ mœnibus extinctum me, totus terrarum orbis & omnis deinceps ætas velut fabulose referet. Opprimendus tum erat transfuga, cum per scelus illud in Hungaria sceleratum vindicavit imperium. Tum in ea rerum novitate, & nondum firmatis populorum animis, deleri potuisset homo incruentis ferme omnibus suis cum ipso nomine. Non Alybassa, qui primus alimenta ferociæ suæ & felicitis auspicia fortunæ dedit, non alii fuissent mittendi, quibus tū captis tū occisis, ea & virium sibi fomenta, fidem apud subditorū ingenia perstruxit, ut ipse totiens tanta ignominia & imperii laceratione vix fando isthæc crederet, nisi experientia magistra suo malo edoctus esset. 160 amplius milibus armatorum (dicebat) intraimus Epirū, & hic consedimus. Nunc si vacat, conferte capita, discutite omnia,

Dolet quod non poterat vindictā sumere de Scanderbeg.

Scanderbegus quando poterat opprimi.

Principiis obsta.

animaduertetis quantum de summa sit detractū,
 non poterat homines tenere locus. Hodie quot
 tentoria vacua? Quot errantes sine dominis e-
 qui? Quā diminutis longe copiis Adrianopolim
 repetetis? nam spiritū hunc Epirotico solo deu-
 uere fata. Sed quid impedimenta, casusq; fortunæ
 imputo mihi? tum enim primum hæc malorum
 semina orta in Epiro. at quantis tum tot bellorum
 moribus ardebat Hungaria, Eugenii, ac cæterorū
 Christianorū cōcitans in nos arma? Quum nō de
 Epiri, sed totius possessione imperii certabatur, ut
 Varnēses Basiliensesq; labores præbēt omnib. do-
 cumentum. Ita dum ad tot negotia neq; tempus,
 neq; vires sufficiunt, creuit hic hostis, ut videtis.
 Quomodo autē posthac cum eo, quave arte bel-
 ligerandum sit vobis, consiliū à me expectare nō
 debetis, qui tā iniquus mihi ipsi æstimator in re-
 bus omnibus fui. Nunquā magis cogitatus meos
 fefellit fortuna, felicior tu forte bellator contra
 eū futurus Machumetes, & pro tot datis honori-
 bus mihi, Epiroticum forsā tibi triumphum ser-
 uauere Dii. Accipies itaque sceptrum hoc, & alia
 regni insignia fili, ac interea præcipue hostē hunc,
 ne inultam mortem hanc sinas, id vnum pro tam
 amplo honorificoque patrimonio tibi sumito,
 eam solū victimam seniles manus exposcunt.

*Consilium
 Consiliario
 malum.*

*Præ omni-
 bus commen-
 dat filio ul-
 sionem in
 Scāderbegā.*

E LIBRO SEPTIMO.

Argumentum.

CAstriotus summo perfusus gaudio ob Amu-
 crathis mortem, recessum Machumetis, vi-
 ctoriā obtentā, exultationē lētitiamq; suorum o-
 mnium

mnium, ob gratulationem ab externis gentibus, præcipue autem à Nicolao Pontifice Romano, Ladislao rege Vngarię, Philippo Duce Burgūdię, qui legatos ad eum contentione quadam cum ingenti auri argentiq; pondere miserunt, cū scirent satis eum tam longis bellorum incommodis exhaustum, auxilio tali indigere, prout & Alphonsus Rex Arragonū magnus suus amicus, ad maximam pecuniæ summam adiecit trecenta millia modium tritici, centum hordei, multosque artifices, pecuniis suis conductos, vt Croiæ muros instaurarent. Ideo promissas cū puella Donica Harriani Epirotici Reguli, filia nuptias celebravit, ludos & spectacula exhibuit. & licet Mahumetes eū impedire propter domesticas necessitates nō poterat vt volebat, appellavit tamē infelices nuptias & breue miserorum gaudiū, cum omnia funestissimis pensanda lachrymis præproperè diceret. Nihil horum tamen neglexit, quæ ad militiam recte instituendā regnumque Epiroticum defendendū quoquomodo videbantur necessaria. Mahumeti etiā repetenti paternā de tributo propositionē per legatos, respondit se nullas pacis condiciones cum Tyranno admissurū, si amicitia eorū vellet, subiturū id onus fuisse, cum omne penē Europæ atque Asiæ robur in visceribus, cum Amurathem cruentum in oculis, ac id ipsum sedulō petentem habebat. Sat illis esse debere, quod ad eam diem exegissent, & eius ipsius temporis molestissimam fore memoriam sibi. Nunc alium rerum habitum, alios homines exortos, qui cogitantummodo ad eas sordes, inuitari à nullo vnquā mortaliū possint. Ergo hostiles agros ingreditur, domi be-

ne constitutis omnibus incendit & diripit omnia, mox de regno ampliando & Belgrado oppido expugnando ad procures ac militum omnium ordines (quamvis alienos animos ab eius voluntate aliquantulum ostenderent, quos præuertit Vranacontis responsio) hanc fecit adhortationem.

Adhortatio Castrioti, ad procures, ac omnium militum ordines, de regno ampliando.

Ab otio iterum ad labores.

Barbarus occupatus dat occasionē pugnandi contra illum. Turpe est opportuno tempore abuti.

Satis iam (vt arbitror) Duces & milites fortissimi nouis saginati nuptiis, ab armis hucusque, à bello, à virtute ipsa cessauimus. Satis celebrauim⁹ victoriam illam ex Amurathe, dum nunc in publicis, nunc in priuatis voluptatibus, nunc in reficiendis, & nouis construendis vrbibus tempus conterimus. Iā elapsus est annus, ex quo insueto marcescens ocio non hostem vidimus, non vllum dedimus experimentum virtutis. Nunc quoque eadem fermè vitæ ratio sequenda relinquitur vobis, nī alium animū induatis, & oblatae melioris fortunæ occasionem, melioribus consiliis apprehendatis. Barbarus namq; (vt audistis) Perficis armis occupatus, oblit⁹ iā Epiri est, oblit⁹ nostri, cæterorumq; hostiū, pax vobis, ociumq; ad fatietatem concessum. Sed quid turpius fortibus viris, quam ita opportuno tempore abuti? cuius maxime rei rationem reddere debent mortales, quin inuitare hoc ipsum potius ad arma, cogere ad difficillima quæque aggredienda debet, dum alio versus hostis, vel Dii potius ipsi peruia vobis, & incruenta omnia ostendunt. Hæc duo maxime tempora sunt rerum bene gerendarum, quum
vel

vel aliis occupatum, vel afflicto videas hostem.
 Quo in statum Mahumetis sint (vt nulla sit aliis *Quod duo sunt maxime tempora belli in hostem gerendi.*
 fides) satis recens eius legatio declarauit, tributum perfidus petiit, vel solum pacem libentissimelaturus, si daretur, negauimus audacter omnia, nunc quo animo, qua ratione negauerimus, reliquum est demonstrare. An & ferenda ita semper Sfetigradenſis iactura? Concoquendæ tot inuiriæ, tot imperii deformationes ab Amurathe acceptæ? Vbi feroces minæ nostræ illæ? Quo ingentia consilia, & excelsi spiritus abire? Quantum dilatauimus verbis olim imperii huiusce terminos? Quantum Macedonia subegimus? Quousque Turcarum nomen inanibus inter nos colloquiis fugauimus? Sero hoc pacto, serò Albani priscum illum rerum decorem restituemus, libertatem vindicabimus, & cupita tamdiu illa auctorum secula effingemus. Dum nostri potius aliquid amittimus quotidie, & non solum de ampliando imperio, sed nec de ultione quidem vlla tot malorum cogitamus. Verum enimvero impediuit hucusq; cogitatus nostras necessitas, impedire maiora incendia, ac maxima quæque rerum momenta, nunc ne ignauia, & negligentia nostra impediat, enitendum est, milites. Quærendus aliquando, quærendus *Quærendus hostis nō expectandus.*
 pertinaciter hostis, non expectandus semper, modo velitis, modo iubeatis. Non deest virtutis exercendæ materia, non ingentis occasio laudis. En Sfetigradum vos tamdiu victores videt, expectat. Deterret (credo) superioris anni oppugnatio, & male tentatæ rei euentus. Neque ipsi vos in eum laborem, & tam apertum discrimen

*Praclara
sententia.*

*Dii mortali-
bus omnia
vendunt la-
boribus.*

*Belgradi op-
pidi descrip-
tio.*

*Belgradi ex-
pugnatio ser-
uit ad prae-
mia & ad
laudem.*

*Fruſtus belli
ſui.*

trahere velim, ſed multa de ea difficultate, tū tot
noſtræ victorię, tum Amurathis mors ipſa, & præ-
ſens hoſtium fortuna detraxit fortallē. Non de-
erunt prætereà tormenta omnis generis, cætera-
que inſtrumēta, quæ incruentis vobis, quam ma-
ximè fieri poſſit, aditum faciant ad hoſtem. Reli-
qua tempus ipſum, & viſus in oculis hoſtis doce-
bit. Vobis ego nihil ſine labore & cruore veſtro
audeo polliceri. Hoc maximè precium & Dii im-
mortales ab hominibus exigunt. Vix tamen tunc
quum fit, ſentit id ipſum vir fortis, nedum prius-
quam fiat, formidet. Sed ſi Sfetigradū abhorretis
tantopere, ſunt alia oppida & caſtella hoſtium
non longè, quibus penſari id damnum, & exple-
ri deſiderium noſtrum poſſit. Eſt Belgradum op-
pidum pari, vel minori fortallē ab hinc ſpatio,
quàm Sfetigradum diſtans, non indignum quidē
labore, & ſanguine noſtro, ſi vel præmia, vel lau-
dem reſpicimus. Pudere me ipſum maximè o-
mnium debet, quod iam agitur annus, ex quo hic
imperito vobiſcum, & tot auorū ſedes, tot conſā-
guineorū oppida, & Epirotici imperiū ornamēta
per eam ignominiam hoſti ſeruiētia cerno. Igitur
hoc ſaltem quod ſuper eſt temporis, ne labi diu-
tius ē manibus ſinamus, ſequamur Perſas & ipſi,
ſequamur fortunam à Diis immortalibus oblatā,
propagabuntur itā imperiū fines, libertas amplia-
bitur, vlciscemur iniurias, vlciscemur mala veſtra,
(& quod pulcherrimum cēſeo) ab otio iuuentus,
ignaviſque vindicabitur. Eundum eſſi nihil a-
cturi eſſemus, eundum tamen putarē potius, quā
quotidiē prædæ cupiditate cum agreſtib. finitimis,
& pecoribus pugnādo militū animos corrūpere.
Non

Non hac ratione Romanus Pontifex, non Alphō-
sus meus, & tot Christiani Principes eā ad nos vim
pecuniarū cum ingētibus donis misere, vt ociosi
domi inter cōuiuia, inter cantus & nuptiales ille-
cebras degeremus, sed vt armati sub galeis inter
sudorem & sanguinem versaremur.

*Responsio Vranacontis, qua dicit tempus fortibus viris sicut
nautis expectandum: & Castriotus acquieuit.*

Neque timor vllus, inquit, neq; animi desidia,
neq; experta Sfetigradensis fortuna, solertissime
Dux, nos hodie tāto pudore à cōsiliis tuis recede-
re cogit, sed anni tempus ipsū, tempus, inquam, id
non facere admonet, vt primus ego huiusce igna-
uię confessionē præstē tibi, in quo sēper maxima
pars agendorū inesse consuevit. En parū iam autu *A tempore.*
mni superest, vix delectus cōficietur, vix cæteris
ad oppugnationē necessariis expeditis, appropin-
quabimus muris, quod hyberna nos intēperies cū
multis circumueniet incōmodis, cum cœlo, cum
terra pugnandū erit. Imbres, glacies, niues, cupi-
dum laudis militem tardabunt, & tutabūtur ho-
stem. Nam licet incommodū ad omnia, iniquis-
simum tamen oppugnationi vrbium est id anni
tempus, quippe quum non paria nobis impe-
dimenta cum hostibus ferat. Muris inclusi illi,
tectique munimentis decertabunt nobiscum, &
in affluentia rerum omnium facile altera manu
pugnabūt, altera instaurabūt vires, nobis pertina-
cia sola, & prodigis animis vtendū erit. Quod. n.
ad tormenta attinet, vidimus satis tum in Sfetig-
rado, tū ceteris vrbibus, quā parū in hisce sit mo-
menti, & hoc ipsum hyemis tempore minimè

futurum. Quare fugiendos ego hos maximè inanes conatus, & militum perniciem censeo, atque tempus fortibus etiam viris, sicut nautis expectandum iudico, non detrahet hæc cessatio de animis nostris quippiam, non hosti addet. De Persico bello (si efferre liceat quod sentio) parū omnino ipse spei in ea re hodie pono, aut fama tantū vana eius belli erit, aut in aptius anni tempus, eos apparatus reiicient Persæ. Sed non ideo, si magis è dignitate, & vtilitate omnium ea sententia videtur tibi, consilia tua impedimus. Sequemur cupidissime quocunque nos duces, aptabimus sermones, dexteras, tempora ipsa ad tuam voluntatem. Mites tecū niues, mollis bruma, & lenissima omnia sunt futura, neq; labores, incōmoda, aut periculi genus vllum sub tuis nos grauabit auspiciis.

Argumentum.

Mahumetes iam cum Persa pace inita, contra Scanderbegum solum arma gerenda censuit, ad quæ Amesa quidā gloriæ & honoris cupidus Tyranno se vltro obtulit, cui Tyrannus 12. millia equitum ea de causa addidit: at Scanderbegus scriptis quinque amplius hominū peditum & equitū millibus occurrit hosti, sub ipsa nocte, Amesam Barbatum capit, & militaria omnia, & septē hominum millia interfecit, ex Scanderbegianis vix 30. desiderati. Ductus est vinctus Croiam Amesa ille ac humaniter tractatus, tandem 13. aureorū millibus redemptus, qui & multa Scāderbego de ingenio Mahumetis & ratione gerendi belli, tacite concredidit, & reuersus multa in Scanderbego commendauit. Quam iniuriam & Tyrannus & Debreas quidā vlcisci volens, acceptis quindecim

cim millibus in Scanderbegum signa mouet, hic septem amplius hominum millia illico confecit; (adiuuabatur nanque à Romanis Pontificibus, Regib. Apuliæ, Venetis & aliis Christianis Principibus, nec non à suis stipendiariis & subditis) & Barbarū in campestri loco præoccupauit. Cunctabundos suos milites pro temporis ratione admonuit. E contra Barbarus licet timorem suis nox incutiebat & fiducia Scanderbegianorum, necnō quod tāto animo progressus illos aduersus se extra fines proprias videbant, exhortatus est, quod non in hostili solo se noscerent pugnatuos, vbi vel infidiæ vel fraus aliqua à tergo timeri posset, sed illud præcipue, quod multitudine suorū & eo militū robore fidebat, & quod turpis admodum fugatōt millibus hominum cōglobatis vel cuius ignauo videri par erat. Debreas itaq; ex vna parte suos sic incitabat, alios deprimens, se efferens.

Adhortatio Debreæ ad suos ad fortiter pro victoria pugnandum.

Adeste, adeste vos veteres milites. En egregiæ vltionis, & vindicādi amissi decoris tēpus, vlcisci vincula, & cladē socio ū, vlcisci sanguinē ipsi vestrū potestis. Properant nocturni bellatores, afferunt iā cathenas (vt videre videor mihi) ad manus vestras vinciendas. Amesam hic credunt inuenire vrbānū hospitem suum, credunt Mocreas hīc valles, & inuios Modrissi saltus, ac assuetas prædonibus latebras secum futuras. Domi ferme (vt videtis) in rerum omnium securitate affertur pugna, numero lōge superiores sumus, virtutē etiā, si vos velitis, locus ad equestre certamē nō aptior vllus. Quod ad me attinet, aut vna expirabo vobiscū, & inter chara sociorū cadauera liber saltē, licet infelix

conquiescam, aut ea vobis adiutoribus efficiam, quæ leuera Mahumetis iudicia non arguāt. Non Croienses pueri irridebunt vincula, non studiosi clementia hostis appositis epulis, & esculētorum suauitate seruitutis turpitudinem leniet. Quare agite, quisque priuatum & publicum induat animum, vosq; cæteri, quos ipse mihi optaui, & manu ferme mea elegi ultores, restitutores fortunæ sociorum, memineritis quæ ipsi promissa mihi, quæ propter vos ipse dederim Ottomano. Nemo enixius hoc muneris petiit quam nos, nemo cupidius accepit, nemo vel laudē & præmia ampliora (si vincimus) vel superbiores vultus, & molestiora ludibria (si vincimur) expectare debet.

At Scanderbegus pro victoria, sic ad suos, ita vt & Debream lancea trāsfigeret & hostes in fugam conuerteret, & cæsa eo prælio hostiū 4. milia 120. donata non empta victoria Scanderbegianis.

Adhortatio Castrioti ad milites, vt fortiter, pro victoria decertent.

Proh pudor milites, inquit, sumpsēre iterum in vos arma, sumpsēre animos captiui vestri, adsunt turpes reliquæ illæ Amefani exercitus, dolent, conqueruntur vos malos conuiuas fuisse, nam optimi cōuiuæ erat ita agere, vt nihil esset reliquiarum. Adest & nouus miles cum nouo (vt video) duce: quid aliud, quam nouū glorię genus? Vincite, (vt consueuistis) non dicā, pugnate Epienses, ne si per socordiam vel ignauiam nostrā hodie ex tam diutina, ac recēti admodū possessione illa fortunæ deiiciamur, Modrissum, & Mocreas valles, non vos se vicisse dicant hostes. Aperto campo,

campo, aperta appareat virtus, non peditum vos cura tardat, non impedit. Expeditissimi omnes sumus, nihil præter ferrum & hostes, numero fortasse ampliores. Sed iacentes, (nisi me spes fallit) eos melius curiosi virtutis vestræ exactores numerabitis.

Argumentum.

Irritos conatus suos omnes aduertens Tyrannus, neque ferro neque milite superandum Castriotum, fidelissimum Ducem suum studet abalienare, ut vel Castriotum è medio tolleretur, vel relicto eo Turcarum arma sequeretur, data optione, vel pecuniæ vel dignitatis, tum apud Turcas vel in Imperio Epirotico Sicut autem cupiditas imperii & gloriæ facit obliuisci omnium, ita occultans hæc omnia coram militibus & tandem coram Castrioto non Sfetigradensium sed Belgradensium oppugnationem persuasit, ut eo liberius fidem datam hosti possit declarare: quod tandem factum, & perfide discessit, infeliciter contra Scanderbegum pugnavit, utiliter est habitus à Turcis, misere ad principem suum rediit, & turpiter suam perfidiam confessus, tamen in gratiam receptus. Scanderbegus vero ab Alphonso subsidium petiit ad prædictam oppugnationem, & accepit mille pedites, quingentos sclopiferos, reliquos sclopiarios, instrumenta præterea, siue bellica tormenta & artifices cum pecunia. Perfectis itaque singulis Epirensis ita locutus ad suos dicitur.

*Cupiditas
gloriæ facit
obliuisci om-
nium.*

*Oratio Castrioti ad duces & milites in profectione sua
ad urbem Belgradi oppugnandam.*

*Iugum Tur-
cicū non fe-
rendum.*

*Turca contē-
nitur.*

Vndecimus iā hic annus est milites, ex quo (ut videtis) nihil aliud agimus, p̄terquam ut in Epiro maneamus, ut auorum sedes, ut patriæ possessi- nem fato magis quodam, quā vlla ignavia no- stra amissam recuperemus, recuperatamque reti- neamus. Nunc enitēdum est tandem vobis, agē- dum ita, ne hostes hīc maneant, & frēna iugumq; quæ benignitate Dei tot vndecunq; bellorum pē- riculis, & laboribus exantlatis tam gloriose depo- suitis, aliis gloriosius imponatis. Quod si illis, q̄ imposuere vobis prohibet fortuna nostra, at sal- tem testandum præclaro aliquo documento, vi- res defuisse vobis, animos, & pertinaces spiritus non defuisse. Nī satis fortasse testatum est idip- sum vniuerso terrarum orbi, quum oblatas olim vero ab Amurathe, (cuius memoriam temporis libenter repeto) pacis non inhonestæ conditio- nes, immemores patriæ, immemores parentum, vxorum, filiorum, quietis, ocii, & omnium rerū, præterquam præcipui cuiusdam decoris, & incor- ruptæ libertatis obliti velut sordidissimas respu- istis. Non subiectas oculis cruentissimus Ty- rannus, non infixæ oculis vestris tam horribilis e- xercitus memoria, mouere feroces animos potu- it, & destinata semel pectora libertati, donec vel ipsi egregiē cum ea caderetis, vel memorabilis cu- iusdam victoriæ confessionem tanto hosti vel inuito exprimeretis. Adiuvit cogitatus vestros D E V s optimus maximus, vidistis, perspe- ximus omnes eodem fermē temporis momento & tri-

& tributa poscentem Amurathem, & efflantem
 nobis ingentem scilicet spiritum, & tot mortaliū
 votis petitum. Tunc relicta Epirus, & data est *Principium*
 nobis. Tunc veræ libertatis omen acceptum, ac *possessio*
 sequendum cupidissime fuit, & per recentis illius *Epiri.*
 sanguinis vestigia hic, quem nunc paramus, du-
 cendus erat triumphus, ac ampliāda gloria vestra.
 Sed quid frustra præterita querimur? præsertim
 q̄ & nō iniqua ratione possint excusari. Amplior
 fortasse hodie laus, & cumulatione omnia seruata
 vobis. Non ex patre solum fortunæ vestræ, sed ex
 filio quoque sat egregia auspicia sumpta. Dedit *Novus rex*
 experimentum novus rex, & animi, & fortunæ *nona omnia.*
 suæ, quale vos ipsi, si fors daretur, eratis petaturi.
 Tributum primo poposcit egregius dux, sat iam *Tributum*
 armis vestris domestico exemplo plane edoctus, *negatum*
 & altera ferme manu paternum funus ducebat, *Tyranno*
 altera pacem quærebat à vobis, licet honesto *merito.*
 quodam prætextu tributi, talem tamen laturus,
 qualem eratis concessuri. Sed consilium illud
 Tyranni propter Persicos tumultus, non timo- *Solutio qua-*
 rem quis dixerit? Quid dicam? Vos eodem vul- *lis.*
 tu, pertinacia eadem, qualiscunque ratio causam
 ei vel timori, vel consilio dedisset, expostula-
 tum negaturi fuistis. Et ita alacriter negata o-
 rania, neque negasse quemquam poenitet. Ar-
 matus postea id ipsum exigere voluit Mahume-
 thes, dati exactores ad vos, persolulistis egregiè
 omnia. Numerastis in Mocrea valle publice,
 priuatimque petitum tam cupide tributum i-
 stud, numerastis nuper in Pologensi agro. V-
 bi ubi est, oro, recens adhuc, & cruentum De-
 breæ caput illud? Hoc signum sequendum

erat vobis, hoc ad Belgradenses portas figendum. Prodesse hæc multū & possunt & debent, ad vos animandos, cætera quæ euentū ipsum belli respiciunt, tempus, locusq; optimè suggeret. Proinde nemo obiiciat hodie mihi vel maiores hostiū apparatus, vel formidandos aduentus Ottomani. Vbi armis oportebit, obnixo vultu, & intrepidis animis resistemus armati. Vbi cōsilio, prudentiaque opus fuerit, temerario laudis appetitu functam gloriam non petemus. Nemo vel pugnam, vel fugam nostram ritè initam poterit arguere, vt & in Sfetigradensi oppugnatione factum à nobis meminisse potestis. Obsedimus urbem, vexauimus quoad commodè licuit inclusos. Quum de aduentu Amurathis fama percrebuisset, nolimus expectare vt ipsi obsideremur. Qua tempestate nedum hostem immodicum, sed ne id tempus quidem expectaui, quod iniquiorem vobis proculdubio, quàm obsessis obsidionem illam faceret. Domum in hybernauos reduxi, omissa totius vltionis, omissa urbis recuperandæ, & honoris propè mei cura præ quiete commodoq; vestro. Belgradensis oppugnatione eadem ipsa ratione agēda est nobis, & agetur quantum consilio humano effici poterit. Considerabimus cautè sub muris, aduentum hostium cautissimè obseruabimus, vt tuti interim à tergo, & sine respectu aliquo pugnetis. Venientibus vel cedemus vel resistemus, pro vt rest tempusque feret, pro vt ipsi statuetis. Et accommodabimus rationem omnem eius obsidionis ad vestram omnium voluntatem. Si aliqua (vt fit) vel belli fortuna, vel pertinacia hostium desiderium

*Prouidentia
Scāderbegi.*

*Scāderbegus
militibus
tribuit omnia
quod est
cōciliare animos &
vincere.*

rium nostrum protrahet, aut eludet forsan, non
 ideò stolidi obstinatione cōsenescemus sub mu-
 ris. Idem & autumnus erit, & oppugnationis no-
 stræ finis, nī magna aliqua ratio continuandī e-
 ius belli nos impellet, aut aliunde illiceat. Sed
 neque autumnus virtus vestra expectabit, neq;
 inglorios vos ego, & vacuis (si viri eritis) mani-
 bus domos reducam. Nam per DEVM immorta-
 lem quid agent tot dexteræ? tot opposita artifi-
 cia, & bellici apparatus? Quid regius flos iste mi-
 litæ ex omni prope Apulia electus, & datus vo-
 bis, vel relegatus potius ad hanc causam in Epirū?
 Examina hæc omnia vobis summo cōsilio sunt,
 milites. Horū ratio exactissimè singulis animad-
 uertēda, & pensanda saltē hoc pacto Sfetigraden-
 sis iactura Epirenses. Nihil alienū appetimus, nō
 noua gloria vlla quæritur nobis, si vincimus, sed
 vetus restituitur nobis patrimonium, & recēs igno-
 minia aboletur. Nec nostra solum, sed totius penē
 Epirotici generis, nonne Christianorū id oppidū
 & consanguineorū vestrorū? Omnes ferè memi-
 nistis, quod post Theodori Coronæ, reguli eius
 loci mortē, intentus iam pridē Amurathes nefa-
 ria id sibi arte sicut cætera vēdicauit. Plena adhuc
 est vrbs (vt audio) veteri habitatore. Adiuvabunt
 hæc multū, (nī fallor) conat⁹ nostros, intus extra-
 que oppugnabitur hostis, & incruēta fortasse vos
 victoria manet. Expectant assertorē aliquem, ac
 auctorem consilii sui. Mox velut longis pressi te-
 nebris, ad oblatam à vobis lucem, & auditum no-
 men libertatis ardentissime conuolabunt. Quare
 agitedū, vel adeste expectatibus virtutē vestram,
 vel cogite hos quoq; vna cū cæteris, si obstinatos

A milite.

*Bellum hoc
 non propter
 nouā gloriā
 sed propter
 restitutionē
 & abolendā
 ignominia.
 Theodorus
 Coronæ re-
 gulus.
 Vrbs plena
 veteri habita-
 tore.*

Belgradum. inueneritis. Glorietur maxime Hungaria Belgrado suo Danubii ad ripam appposito, & inter maxima virtutis suae exempla id oppidum refert, ad arguendam hostium ignauiam. Patimur itane (si Diis placet) & ipsi insigni totius Epirotici nominis ignominia, Belgradum nostrum diutius in oculis, & visceribus nostris ab infestissimis hostibus possideri?

Argumentum.

Præfectus urbis Belgradensis audiens aduentum Castrioti ad oppugnationem, scientiq; multos Christianos in ciuitate adeoque in præsidio esse, & timens ne per proditionem se tandem cum Christianis & Epirotis coniungerent, cum senioribus multa de insinuatione suspicionis egit. Audiens autem suorum constantiam & rationes, animosq; eorum vultusq; contemplans aliquo modo illis credidit. Ut tamen esset securior, obsides ex Christianis petiit, qui dati & ducti in arcem custodiendi, ubi Turcarum tantummodo præsidium morabatur. Pacatis firmatisq; omnium animis & perlustratis omnibus, excitare deinde suorum animos eosq; fidei virtutisq; monere coepit: quamuis Castriotus oppugnationem ita continuauit, ut ab eo peterentur induciae, quas & spatio sedecim dierum concessit licet difficulter, propter multas rationes, atq; interim Sebalias magnis copiis contra Scanderbegum venit. Sic autem urbis præfectus Belgradenses hortatus est, ut urbem munirent, fidemq; seruarent.

Abhortatio urbis præfecti ad Belgradenses ut urbem munirent, fidemq; seruarent.

Si quid dicendum à Duce militibus in presenti
hac

hac causa erat, Belgradenses, & si quid animorum vobis ex me sumendū fuerat, præuertit certe id ipsum, præoccupauitque orationem meam omnem oculis subiectus hostis. Nulla efficacior *Adhortatio* adhortatio, nullus acrior stimulus vel fortib⁹, vel *est hostis ipse.* ignauis illo esse potest. Non hortatur vos ille, non inuitat, vt facio ipse, sed vrget, cogit ad arma. Strinxit ferrum in iugulum vestrum, attulit vincula iam iam impositurus, si iacentes inuenerit. Affert ampliora alia omnibus publice, priuatimque Scanderbegus. Videor iam videre mihi in *Seruitus detestanda.* solentissimum hominis aspectum, & cruentum os illud vocantis vos ad seruitutem. Obturate, occludite aures, rogo per Deos immortales. Ad sordidam vobis, turpemque vocem, non ore, non labris, non gladio, sed dextera respondendum est fortibus viris. Appositis fortasse verbis, & honesto aliquo prætextu societatis pellicere ad se animos vestros conabitur, & velut vana & leuia muliercularum ingenia in singulas partes versare tentabit. Eodem ad omnia vultu, eadem pertinacia vtendū est vobis. Luctuosū profecto est quouis modo, turpissimum autē ita libertatē pacisci, *Ignauia turpis confessio.* & priusquam sanguinis aliquid forti viro sit profusum, eam exprimi turpis ignauiae confessionē. Non ideo ferrum, armaque sumpsimus, vt verbis expugnaremur. Non portas eo animo clausimus, *Porta cur claudantur.* & valide fiximus, vt ipsi aperiremus. Aperiat tandem iter sibi hostis, si fortuna ferat, sed timendum hoc minus, quam nunc cælum ruiturum. Quod si vel vrbis munimenta, vel abundantes omnis generis commeatus, vel habitū ipsum loci, vel numerum vestrum, vel virtutem specto,

toties expectatum mihi huius belli euentum, & cupitam victoriæ palmam certissimo mihi animo spondeo. Potuit Sfetigradum in medio quasi hostium solo, & præsidio adhuc minore omnem Epiroticum furorem tamdiu continere, & Ottomanum nomen seruare in Epiro? Potuit Croia, (liceat ex hoste quoque exempla virtutis petere) vniuersum fermè Europæ atque Asiæ robur tam cupidè & audacter expectare, ac prostratis vndique mœnibus, omni nudata præsidio, pertinacia sola, tam insignem gloriæ titulum in omnia secula promereri? Nos in rerum omnium copia, ac fermè abusu, in proxima etiam spe auxilii ab Adrianopoli, infame huiusmodi prædonum agmen, non solutis vndiq; animis bona cum spe aspiciemus.

E LIBRO OCTAVO.

Argumentum.

SFetigradenfes inducias dolose à Caſtrioto petierant, quia ſperabant promiſſum à Tyranno auxilium. Interim tamen ceſſauit, licet inuitus, Tyrannus à Trapezuntio Imperio ſibi vendicando, ad quod iã in procinctu erat, vt diceret: Semper Epirus aliquid mæſti rebus noſtris affert: & Sebaliam aſtutum magis quàm audacẽ cum 40 millibus, precibus & promiſſis mittit, vt Scanderbegum vel tollat è medio, aut viuũ afferat, aut ſaltem occiſi illius caput, & ſic Epirotico bello finem imponat. qui præmittens nuncium ad obſeſſos Belgradenſes conſolatum, & ipſe quo potuit agmine ſilenti ſuperuenit inſperatus à Caſtrioto, qui carebat tum certis exploratoribus.

Muſa-

Musachius vnus è primoribus Scanderbegi, licet strenue dimicans, cum tribus millibus oppressus fuit. Scanderbegus Maham & Barach Turcas, qui in caput suum Tyranno iurauerant occidit magna virtute & animo, Barbaros vulnerauit aut enecauit, vt esset terrori hostibus, licet ipse in magnis periculis, tamen si Sebalias habuisset plus animi, eo prælio potuisset fortassis bellum Epiroticum confici. Nam Epirotarum quinque milia cæsa tum, tria peditum, reliqui equites, vulneratorum magnus numerus. Regium auxilium Apulorum totum fermè deletum, plurimi inermes oppressi, viui octuaginta capti. Scanderbegus vix credibilia diuini prope corporis ac inuictę virtutis experimenta dedit, & sola quasi sua dextera & animos & vires hostium fregit ac deinum eius prælii laudem è manibus victorū extorsit & illæsus cum reliquis non longè à Croia substitit, ne Mahometes auditis à Mose iā perfido, de quo paulo ante admirans & dolens, victum exercitū eius, eumque victorem diceret. Quem etiam per legatos Alphonsus multiq; Principes sunt consolati, adhibitis muneribus. Moses perfidus ille post tot petitiones & promissiones, de iugulando Scāderbego, factus, desideratos quindecim milium milites vti Dux in Epirū ducebat & præmisso duello cum vno ex Barbaris & altero ex Epirotis, victore Epirota & ipse Moses proditor ausus non erubuit benefactorem suum Scanderbegum ad duellum prouocare, fugit tamen ad conspectum illius, quem compariturum non putarat, vt & hostes palā assererēt, imparē eū maximè Castrioto, crederentq;. Quocirca Scanderbegus vidēs aper-

tum eum hostem esse quem semper apud se habebat excusatum, habens eximium militum robur nempe sex equitum, quatuor peditum milia, & affuturam iam multiplici omine ac certam quasi victoriā conspiciens, cum in castra redisset ab inani Mosi prouocatione, suos hortatus est tantumq; effecit, ut victor euaderet: Moses vero uti belli ita fugæ dux, cum infamibus reliquiis, vix quatuor hominum millibus elaberetur integer, labore tamen & fame confectus, cum ignominia ad Tyrannum rediit, & ignominiose ab omnibus habitus. Castrioti autem minus quàm centum occisi, vulnerati octuaginta.

Oratio Scanderbegi ad suos ante congressum cum Barbaris, & eius victoria.

Procedite vos quoque (quando exaturari adeousq; hoc spectaculo statuit fortuna) ad aliud utinam fortissimi milites. Traditū vobis ferrū, & vltrices poscenti patriæ expedite dexteras, ac armatos sequimini D e o s. Expellamus iam ocius quæso, si nulla alia ratio, vel temporis, vel hostilis impatiētiae studeat, ex oculis nostris tam nefariū, quā molestissimū spectaculū, ac paratiore iam ad fugam, quā ad pugnam hominē, ex infantis, atq; nihil huiusmodi meriti patriæ conspectu, graui aliquo impofterum documento tollamus. Ad audaciam, ad expectationē totius victorię, signa satis præclara ostensa, dataque sunt, dū pari virtute atq; iustitia progress⁹ hostis, alter miserabili cruore, ac capitis sui precio, alter sordidiore fuga expectatæ nobis hucusque victoriæ auspicia dederunt. Pugnauius satis pietate dum integrum fuit, inhibuimus publicè priuatimq; ardorē istū,

ac

Infans patriæ.

Argumenta victoria.

ac iusto imperauimus ferro. Nunc sola hæc pietas relicta vobis, patriam, liberos, vxores, ac caput hoc (quid proloqui reformidat animus?) libertati nostræ, ocio, quieti natū, dicatumq; defendere, fidē, delubra, sacra, deos ipsos, quæ omnia euertere, ac pristinas sordes inuehere in Epirum properat insignis patriæ ciuis. Vtinā audire potuissetis, quæ promissa, quam ignauia & ignominia vestra plena omnia præstiterit Tyrannus. Nullū accommodatius hodie esset, nullum acrius adhortationis genus. An creditis quod alia ratione maiores copias neque petiit, neque acceperit? nisi vel vires, & virtutem vestram contemnens, quum omnē pristinam fortunam Epirotici nominis in se tantum positam fuisse dixerit, vel perfidia vestra confidens, & sperans noua se hic auxilia, nouos exercitus inuenturum? & ob id ipsum Dibram hanc fortasse, ac locum istum, Dibrenses egregio facinori elegit, vt domestica saltem arma duci suo præsto essent, & armatum sequeremini, quem inermem sequi nolulistis. Sequendus scilicet nunc maxime fortibus viris, quum ad perfidia, ad rebellionis notam, fugæ quoque ignominia addita, contemnunt fugientem Dibrenses. Abominantur inuisum Diis hominibusque proditoris caput. At sequendus tamen, & persequendus totis signis, animisque. Et aut scelerata vestigia penitus ab hoc solo abolenda, aut ingrata ossa vitrici patriæ, & oppugnato nequicquam natali solo mature reddenda.

*Contemnit
Tyrannus
militem
Scanderbegi.*

E LIBRO NONO.

Argumentum.

Q Vantum Epirus in Mosis illius perfidi & resipiscentis reditu in patriam lætata est, tantū Mahumetis fuga illius excanduit & strategema Scanderbegi credidit. Sed ecce Amesa, nepos Scanderbegi socius etiam atq; collega quasi imperii, ingentis animi, callidi & excelsi ingenii, oculi vnus impatientissimus, humanitate & liberalitate gratus omnibus, facilis ad alloquium & officiosus, neq; ineptus simulator, dissimulatorque, vbi res poscebat, omnibus etiam exemplo Mosis neglectis ad Tyrannum defecit, atque vt illi fidē faceret, nec periculum capitis apud Ottomanum subiret, vxorem quoq; & paruulos liberos secum eius sceleris socios duxit, traditurus hosti velut nō inefficax fidei suæ pignus & vinculū. Et hoc quod alii de eo apud Scanderbegum mullitabant, hoc ille iam magno animi dolore atq; vltra omnē fidē expertus est. Vt autem defectionem suam credibilem faceret Ottomano, quamuis suo ipsius Amesæ malo, qui victus & captus fuit, (licet bis ab Isaac Bassa exercitus duce, Epiroticus rex declaratus fuisset prius,) sic se insinuauit.

*Oratio Amesa, qua defectionem suam excusat
apud Ottomanum.*

Si veterum in vos iniuriarum, & antiqui erroris nostri memoriam repetere licet, Mahumetes, ad supplicium potius nunc ad te, quam ad vllā vel gloriæ, vel imperii spem venisse videremur.

Quid

Quid enim grauius in Ottomanum imperium *Ab iniuriis*
 committi potuit, quā à nobis olim Hūgarici belli *Ottomano*
 tempore, tædo magis & scelerato, quā hostili a- *illatis & pœ-*
 nimo commissum vidistis, quum eodem perfidię *nitudine sua.*
 tenore, me consiliorū omnium adiutore & socio
 (neque enim defensio est vlla nobis, sed pœni-
 tentia quærenda) & proditus apud Morauam ex-
 ercitus vester, & Epirus tam nefaria fraude è ma-
 nibus ablata, atque totinde malorum, tanti cruo-
 ris causæ exortæ. Sed vanus hic profecto timor, *Ab impru-*
 inanis suspicio, apud prudentissimum & clemen- *dentia sua.*
 tissimum Regem, præsertim quod & ætas me
 tunc forsan, ac prona in malum suum adolescētia,
 neq; satis propriis subsistens cōsiliis animus dece-
 pit, Credidimus patruo, multa etiā ignari credidi- *In patrum*
 mus, atque allecti, (qui proprius est eius ætatis *culpam re-*
 morbus) regnandi libidine, vobis relictis ni- *icit.*
 mio plus creduli fidem illius sumus secuti. Co-
 gnouimus paulatim crescente cum annis consi-
 lio, & patruī tacitam perfidiam, & defectionem
 illam meam à vobis iniquiorem ipsi mihi, quam
 alii cuipiam fuisse. Recuperavit, auxit imperium
 Scanderbegus non sine multo labore & opera
 nostra. Expectauimus diu, si non auiti, & paterni
 iuris, portionem saltem & mercedem aliquam
 sudoris, & periculorum tantorum nobis daret.
 Ducta est non multo post vxor illi, quæsitus,
 & susceptus nouus hæres, nouus imperii succes-
 sor. Nobis præ pudore quodam hominum, ne
 priuati omnino degeremus, assignatus vilis qui-
 dam Epiri angulus, vbi (illo cætera obtinente)
 infamem traheremus vita. Vix poteram animo
 imperare, neque vnquam satis eam concoquere

*Georgius
Stresius so-
roris Scan-
derbegi fi-
lius.*

*Mosis defe-
ctio.*

*Fidei pigno-
ra sunt uxor
& liberi.*

*Excusatio
cur nihil a-
liud secum
tulerit.*

ignominiam. Coegit tamen temporis ratio, & insolens ingenium viri calare omnia, dissimulareque, ne suspicionem aliquam causatus me circumueniret, ut nuper Georgio Stresio sororis suæ filio fecit, quem confictis criminationibus insimulatum omni ferme imperio nudauit. Confugissem libenter ad te, reliquissem ingratum patrum cum infamis sordibus imperii, sed pristinae illius rebellionis, & tot iniuriarum memoria deterrebat, donec nunc tandem agentibus Diis, promissa, & fidem tuam secutus, lætissimus accessi. Vix innuisti, vix inuitasti quod iam diu ad id ipsum intentus, effusissimo cursu aduolauit. Non tardaui, non expectaui, vel aduersas Scanderbegi res, vel tuas secundas, veluti nuper Moses, ut præ timore aliquo, vel vicinitate periculi mihi ipsi potius consulere, quam voluntatem tuam amplexari merito videri possim. Cæterum neque vel suspicioni apud te locum vllum, vel reuertendi causam reliquimus in Epiro. Adsunt satis valida animi nostri vincula, & perpetuæ pignora fidei. En nostrum habes Mahumethes, quicquid charum, iucundumque hominibus natura in vniuersa vita dare potuit. Hæc ad te attulimus, quæ auferri debuerunt ab hoste, & quibus dubia aliquantisper fides obstringenda fuit. Reliquum nihil aduectum, neq; enim in ea celeritate rei, & tam occulta fuga, sarcinularum ratio vlla haberi potuit à nobis, & si colligere omnia per securum ocium licuisset. Turpe tamen nescio quid putassemus vllas veteris fortunæ sordes ad te præsertim tam opulentissimum regem deferre. Fides tantum præstanda tibi est, maius aliud quip-

quippiã certe non possumus. Et si certius aliquod
 cupis vinculũ à nobis, nihil recuso quod statuas, *Obedientiã
 offert.*
 quod decernas ipse: non enim leges huc daturi
 venimus, sed accepturi, non debellare cũ patruo,
 & Epiroticam frangere insolentiam quindecim
 hominum millibus pollicemur. Documento est
 tum Alybassæ, tum cæterorum fortuna, & Seba-
 liæ nuper rara, neque incruenta victoria. In nobis
 certe diligentem, & fidelem operam non deside-
 rabis. De cæteris quæ ad euentum huius rei, &
 ultionem tuarum iniuriarum attinent, neq; Prin-
 ceps à seruo, neque solertissimus belli artifex ab
 imperito homine consilium expectes.

Argumentum.

Bassa Isaac supremus Capitaneus exercitus Tur-
 cici quinquaginta equitum millium cum Amesa
 proditore, cui pro dignitate & Imperio ex his
 quinque millia decreta, contra Scanderbegum
 procedit. At hic cum purpuratis comitia cele-
 brans, omnia produxit in medium quæ essent
 considerata, tamen ad bellum cohortatus est,
 acclamantibus postea omnibus, nec voluit etiã pe-
 tentibus consilium suum belligerẽdi aperire, sed
 dixit sat sibi esse si crederent ei, se vna cum eis in
 eadem causa esse, neq; valere sponsionem suam
 vllam in tanto fortunæ iure atque potestate, &
 dum eludit postea per fugam hostes, impruidos
 obruit cũ ipsi in tuto viderentur & solliciti essent
 qua materia iã sibi gloriã speratã parerent, decla-
 rato rege Amesa, & non deuicto Scãderbego: A-
 mesa capitur, Bassa pnicitate equi fuga dilabitur,
 Signa militaria p̃cipue magnitudinis & formę 20.

Capiuntur homines viui mille quingenti, cæteri cæsi corruunt, præda incredibilis, Scanderbegi 60 tantum desiderantur, victoria & triumphus magnus, maior propter Amesam captum.

Oratio Scanderbegi ad congregatum exercitum.

Spes & timor relictæ sunt à natura ad vexandos mortaliū animos.

Tuta etiam timenda.

Ab exemplo veterū Imp.

Non timor est timor, sed consilium.

Timor est spei nutrimentum.

Inter cætera omnia, quæ ad vexandos, & agendos mortalium animos in tanta rerum humanarum varietate reliquere Dii, duo hæc maxima cernimus milites, spem, & timorem, lætius illud ac excelsioris cuiusdam, ne dicam leuioris ingenii. Prudentius hoc, & incruentius, quod & si protrahere aliquantisper desideria hominum, curare tamen demum, & condire pulcherrime solet. Hinc audire licet veteres imperatores magis vincere se consueſſe omnia timentes, quàm qui nihil timerent. Hinc Pœnus ille Quintum Fabium segnem suis, & nimio plus timidum visum grauem sibi hostem, Terentium Varronem grauiorem patriæ, & populo Romano appellabat. Sed quorsum tam insolenter, & tam sordide timorem nuncupauimus, quod proprio consilii nomine appellare debueramus? At quoquo modo vocitetis ipsi, haud in magno discrimine pono. Vnum illud negare nemo poterit, inde veteres disciplinas, inde antiquum militia rigorem emanasse. Hoc spem quoque ipsam fouet, alitque, nihil perperam agit, à fronte, à tergo, à lateribus gerit oculos, & pari lance futura, ac præsentia metitur. Iam satis intelligere potestis, quo tendat tam castigata & tam apposita oratio nostra. Volui prius colloqui vobiscum, & dis-

& disquirere voluntatem singulorum quam aliquid de belli huius ratione innouare: ut aut ipse in vestram, aut vos in meam (quæ semper omnium patientia fuit) sententiam iretis. Auditis, auditis iam auribus vestris, qui rerum, qui bellorum motus parentur in nos quotidie. Pulsat en fores Bassa nouæ Romæ cū omni Europæ flore, & robore Ottomani Imperii. Non deest animus mihi (ut neq; vnquam defuit) fortunam omnem cum eo, neque ingloriis vobis experi- *Prudentia vtendum aduersus hostē.*
 ri. Sed prudentia magis, consilioque, aduersus tantum hostem vtendum, quam solito impetu, & ardore animorum satius duco. Sua- *A victoriis prioribus.*
 det memorabilis illa Alybassæ clades, suadent tot insignes ad hunc vsque diem, victoriarum cumuli, tot rebus secundis parta, & confir- *Instabilis belli vis & incognitū fortuna in genium.*
 mata audacia, pares ad vim apertam, & animos, & vires adesse nobis. Sed instabiles bellorum vires, & nusquā satis cognitum ingeniū fortunæ, omnia hæc prudentes viros cum obliuisci, tū etiā timere facit. Nulli peculiare, nulli hereditariū fuit semper vincere, semper ad noua cōsilia, noua ratione est opus. Neque quod viceris heri, ideo captiua spolia hodie spondeas tibi. Hospes est vi- *Hospes est victoria.*
 ctoria, huc & illuc vergit, nullum proprium domicilium habens. Licet virtute, consilioque maximè & paretur, & retineatur, plerumque tamen vbi diligēter omnia, prudēterq; egeris, multū adhuc momēti fortuna, multū casus quidā sibi vindicare solent. Exigebam (memini) virtutē solam in militibus, spreta omni extranea causa, & cuncta fortunæ obsequia, si vos feroces animos promississetis, vobis constātissimè ōnia pollicebar.

*Quomodo
Scanderbe-
gus contra
Sebaliā
vicerit.*

Salus à Deo.

Sed clades illa nostra Belgradensis, cuius memoriam semper horret, & horrebit animus, multū cogitatus meos mutauit, & alium longè æstimatorē rerum humanarum, ac varietatis fortunæ fecit. Quid si aut longior ille dies, aut magis animi Sebalia fuisset, an non funditus euerti res Epirotica potuit? Saluati sumus magis à superis, quàm nos ipsi nosmet tunc saluauimus. Dissipati, vulnerati, fessi, fame etiam, & siti nouissima confecti eramus. Quid supererat aliud, nisi vt se-gnes victori vinciēdas dexterās traderemus? Tutata est nox, tutatus in primis D E V S, qui & mētem illis, ac vires abstulit, & nobis copiam ad ef-fugium, ac respirandum concessit. Opportuna iniuriarum erat multis locis prouincia, ac passim sparsi agrestes ignari fortunæ nostræ. Expe-ctabat fermè præda victorem, nihil abstulit, nihil abduxit, nimio plus parti decoris studiosus, & timens forsitan eos, à quibus maximè timeba-tur. Non refero idcirco hæc, vt quempiam ve-strum deterream, sed admoneam potius, & cō-sultem vobiscum, quomodo sint nobis tanti conatus vel eludendi, vel conterendi, quo-modo quærenda insignis aliqua sine precio san-guinis, & rerum vestrarum victoria. Hostium in-gens est numerus, atque nunquam ad hunc vsq; diem, (nisi urbium oppugnatio sit quæ sita) ma-ior visus nobis in Epiro. Si fixis signis apertis in campis expectetur, dubius est euentus belli. A-ge age feliciter nobis, & ex voto res cedat. Ca-detis profecto, cadetis multi (vtinam falsus sim vates) priusquā vel terga, vel inermes dexterās, & supremā vobis confessionē tantus exercitus tra-dat,

dat. Mixta cum lachrimis victoria, & non multū
dispar victoris, ac victi mœstitia erit. An pauci a-
pud Belgradum cecidimus? Itane ea iactura re- *Iactura apud*
sarcienda? Quanta ibi militaris ætas vix multis *Belgradum.*
recuperanda annis? quot fortissimorum virorum
corpora cæsa? Euacuetur citò Epirus, si tam au-
daci proposito, gloriosas solum victorias quæra-
mus, necesse est. Belligerandum igitur ita est no-
bis hodie, vt cras etiam belligerare possimus. Ne- *Minor iactura*
que par est hac in re nostri & hostium ratio, mi- *ra Tyranno.*
nor est iactura Tyranno, minus æstimantur cæsa
quadraginta & quinquaginta millia, quam mihi
centum ex vobis. Pauci sumus, idcirco maximo
studio seruandi. Et si causa nostra id nō facere cu-
raremus, vxorum saltem & liberorum faciamus,
quorum salus & libertas omnis à solo spiritu ve-
stro pendet. Nosco numerum, nosco vultus ve-
stros, & nomina singulorum. Hoc quoque ma-
gis studiosum facit, magis anxium salutis vestræ,
non tamen negarem ipse fortunam omnē huius
certaminis apertissimè subeundam, si depugnare *Vt finis la-*
cum Ottomanis hoc solo prælio possemus. Si *borum sit*
finem aliquem laborum in posterum, & ærum- *cum Otto-*
narum speraremus, exponerem libenter caput *manis omnia*
ipse meum cum corporibus vestris, ad perpetuā *pollicetur*
quietem, & pacem posteris parandam. Sed no- *Castrorum.*
uus semper hostis exoritur, noua semper bella
nos manent. Isaac exitum, alter subito Isaac ex-
cipiet, fatigabimur seper recentibus armis, circū-
dabimur recentibus periculis. Ad hoc destinata *Epirus desti-*
est (vt videre videor mihi) Epirus, ad hoc natæ cer- *nata ad ho-*
uices, & capita nostra. Colligendi itaq; cogitatus, *stium insul-*
dispensandæ vires, partiendum ita patrimonium, *tus.*

Quando fallendus hostis.

ut quotidie emergentibus creditoribus soluendo esse possimus. Dabit tamen Deus his quoque finem, neque bona, neque mala diuturna homini esse possunt. Respirabitis aliquando & ipsi, exaturabitur hostis tot vanis conatibus, atque deponet tandem perpetua odia ista, iuuabitq; olim vos tot laborum, tot periculorum memoria. Nunc (quod ad rem attinet) reliquam sententiam meam sequor. Dixi victoriæ incōmoda, damnaq;. Quid si vincimur? Vbi reliqua præsidiū spes? vbi auxilii erit modus? An cruentus hostis, & victoria tumens expectabit, donec vires instauremus, & noua illi occurramus acie? Instabit, vrgebit, donec quippiā supererit reliquiarum, & nobis expugnatis in oppida demum nostra, & patentem iniuriæ prouinciam reliquum furoris sui profundet. Insidiis excipiendum aduentum illorū, non aperto Marte quispiam vestrū forsā dicet, nostra quoq; nō dispar omnino sententia est. De tempore tamen dissentio à nobis, fallendos tunc puto, quum falli se non credent, quum in possessione quadam victoriæ, lasciuiantibus præ licentia animis, fraudē nullam metuent. Nunc tot alienis documentis, tot suis exēplis instructi, hac assidua suspicione, & intentis iampridem oculis ex Constantinopoli veniunt. Habent præterea secum sceleratum nepotem, & domesticam pestem nostram, qui quas nobiscum olim struxit insidias, præuidere, & cauere per opportune docebit. Euadendum igitur est in arcem ingentis alicuius ac supremi consilii. Qualiter & extra periculum prouinciam seruemus, & insigni aliqua, simul ac incruenta (quod raro contingit) victoria, veterem gloriam, & tantam

tantam ad hunc usque diem famam tot rerum gestarum retineamus, ampliemusque. Dabit tamen tempus diesque, ac visus oculis hostis consilium hoc. Nunc (ut perueniat tandem quo nostra tendit oratio) primum omnium tollenda est omnis materia saevitiæ ac victoriæ hosti, reducenda omnis ætas, sexusque ex campis in loca tuta. Præsidis etiam comœatuque, ad omnem variationem fortunæ munienda oppida. Quis scit præterea occulta Tyranni consilia? An ipse quoque iam pridem huiusce ultionis, & Epirotici sanguinis avidus Bassæ iter sequatur? Credo fortasse, & timeo plura, quam par est. Bonum est timere omnia, ut nihil timeamus. Si hoc modo provincia curabitur à nobis, si nihil erit in campis, in oppidis quod diceret, alar, quod formidet hostem, quod curam, & animos nostros ab huiusce contemplatione rei auocet, victores proculdubio erimus, & per securum posthac ocium, si ad voluntatem meam consilia. & arma vestra accommodabitis, cædendum vobis hostem in manibus tradam, & formidabilius, iuvantibus Diis, hodie Turcarum genti nomen atque ingeniū Epiroticū efficiam, quā vlla forsan auorū nostrorum memoria sit auditū. Non ipse me, non fallo fallo vos. Si polliceri quippiam potest in rebus humanis, isthæc polliceor, & in me recipio. Melius tamē fieri hæc, quā dici volo. Interim ne tempus cupiditate ista loquendi, & inanibus fabulis conteramus, qua nulla maiori iactura militi, singuli singula munientæ provincie, ac hostis expectandi munia capiamus, nihil impero ipse aliis, quod mihi ipsi non imperem. Nihil recusio, vel sordidum, quod è di-

Occulta Tyranni consilia.

Bonum est timere omnia, ut nihil timeamus.

Militi temporis iactura magna.

gnitate & vtilitate omnium censeatur futurum.

Argumentum.

Ottomanus valde confusus, victoria obtenta à Castrioto, neq; totis viribus, propter Vngarica bella, audens Epirū ingredi, nec consultū putans modicū militem ad custodiam & defensionē mitti, volensq; suū Sanzachū militem optimū cum reliquis captiuis liberatum, misit 15 aureorum millia petita pro vnus libertate, 40 pro reliquis, cū illa adiuncta cōmissione, per Messit ablegatū, vt Sanzachus iam liber cum Epirensi moderatē tamen de pacis conditionibus ageret. At Epirensis pecuniā accepit, aliquos etiam humaniter & gratis dimisit, pacem cum Turca constanter respuit, inducias tamen dedit, donec Legatus hæc referre posset Tyrāno: interim per omnē Christianitatē quasi, principibus spolia cum equis & captiuis distribuit.

*Scanderbeg respuit pacem cum
Turca.*

Non, ea, inquit, ratione toties aduersis etiam etiam meis rebus fœdera à vobis petita contēpsi, vt nunc secundis acciperem. Sed neque ita oblitū me conditionis humanæ, ac inconstantiæ suæ hæc qualiscūq. est, prospera certē fortuna mea eo pro-
uexit, ac inanes tanta spe inflauit spiritus, vt vel perpetuam eius possessionem spondere audeam mihi, vt tam insolentem amicitia vestra contēptorem futurum semper confidam. Mutare poterit hæc fallaces spiritus, & petitores nos forsau sordidioris apud vos pacis efficere. Tamen quicquid occulta rerum semina, & abstrusus fatō-
rum

rum ordo homini paret, non ideo quicquā hodie ex pristina pertinacia animorū mutam⁹. Fœdissimum omne amicitiae genus vobiscū reputamus, stantibus tot vndiq; Christianorum iniuriis, tot cladibus, ac sanguine adhuc recenti, quo Græcia iam omnis ac Hungaricum solum madet. Sic ne Peloponnesiaci imperii iacturam hodierna pace compensabimus? Sic & nouam Belgradensem victoriam, ac Hungaricam gloriam, ignavis vobiscum induciis dehonestabimus? Habeat quæ potest ipse Mahumetes fœdera, nos armis, ferroq; captam semel pacē, & ocium quæremus, præsertim quod non solæ nos iniuriæ, ac perfidia vestra, sed natura potius quædā hostes vobis fecit, sempernitque contra se inuicem armauit odiis. Gentiles vobiscum ipse, ac hereditarias quasi inimicitias exerceo, & domestici potius sanguinis, ac meæ simul & Epiroticæ seruitutis vltionem, quam nouam gloriā vllam, de vobis quæro, nunquam satis finem laboribus hisce, & periculis facturus, donec vel pristinum ciuib⁹ meis statum, vel inuisum vobis spiritum tradam.

*Fœdissimum
est amicitiam
inire
cum Turcis
nō desistente
Christianos
affligere.*

*Christianus
Scanderbegus.*

Argumentum.

Expectat Castriotus, quid probaret quid improbare Tyrannus quod per Messit fuit renunciatum: & ecce Hamur & Sinan veniunt missi à Barbaro, cuique eorum 10 equitum, 4 peditum millia demandata, vt Epirotica arma fatigarent, non hostem lacefferent. Cum autem Hamur intelligeret se armis non multū profuturum, donis & verbis pacē importantibus cōtēdit virū inuictū vincere. sed inania omnia, munera accepit, reddidit æquiualeſtia, & Tyranni fœdera respuit.

Castriotus respuit Tyranni fœdera.

*Voluntas nō
cogitur.*

Non ea, inquit, Mahumetis vel fides, vel officia in nos sunt, ut audire quippiam de amicitia eius æquis auribus possimus. Accepta est à nobis nuper legatio, postulata eius audita, & quibus visum est mihi cōditionibus pro honore, & utilitate Epirotici imperii appōitis, ad eū remissa. Responsum expectauimus: neque enim (quod ad alia attinet) cogi cuiusquam voluntas potest. Arma interea deposuimus, quousque ea quæsita hinc inde fœdera in suspensio starent, sed contempti ita ab illo fuimus, ut neque responso saltem, quale hostem oporteret, dignos esse censuerit. Quare, quo ad publicæ concordiae iura, nihil diutius te referente sumus audituri, tibi, si quid in tot communibus odiis polliceri hosti potest, fides à nobis, qualem ipse promerueris, non est defutura. Tamen quod pertinet ad compescendam lasciuiam militarem, & assuetas prouinciarum nostrorum incursiones, nihil ipse polliceor tibi, vel rei vllius periculum in me suscipio. Neque enim genus vllum publici fœderis vobiscum, quod semel contemptus contempsit, admittit animus. Ardor duntaxat ille vltionis tui comitate, ingenii fermè restinctus resedit. Publico odio nihil adimitur, tibi priuata hæc necessitudo, si quid forte vel temporum, vel fortunæ varietas, parauerit, multū est & decoris fortasse, & commodi allatura.

Argumentum.

Interea temporis Alphonsus rex Arragonum,
Castrioti

Castrioti intimus & ad omnia amicus paratissimus mortuus est, vnde ad Ferdinandum filium consolatum, suos legatos mittit, vnaq; mandat, & Amesam qui ab illo missus prius fuit Alphonso, vt ibi in custodia arctissima detineretur, in Epirum reducerent, qui reuersus reconciliatus est patrio ex integro. Hic autem & gratias agit immensas & consilium de liberanda vxore & liberis proponit, quod approbat Castriotus: verumtamen à Tyranno sublatus est veneno Amesa, & inter Turcam & Scanderbegum præter nomen solum, effectus omnis publicæ pacis vigere cœpit. Amesæ hæc est oratio.

*Sermo Amesa ad Scanderbegum, de
vxore & liberis.*

Salutis tu, inquit, nostræ rationem, nullo meo merito, sed sola patientia tua habuisti, æquū est me quoque vitæ parcere aliorum, ne dum nimio salutis & dignitatis meæ studio liberalitatem amplector tuam, hodie hoc beneficio tuo illos perdā omnino, quos satis olim perfidia mea perdidi. Est infelix atque innoxia vxor apud Mahumetem, sunt paruuli, atq; ignaui liberi nostri, viuunt tamdiu hi, viuentque, donec suum me apud te viuere Tyrannus credet. quum ab alienatum sibi præsentis beneficio, & vitæ liberalitatisq; munere sentiet, discindet protinus, distrahet ferus creditor inane fidei nostræ pignus, & dabit innocens sanguis paterni sceleris pœnas. Fallendus est igitur arte aliqua Ottoman⁹ nobis, vt seruē interim id pignus, donec redimere prorsus postea oblata occasione possim. Arripiam fugam ego hac nocte ex Croia, velut fractis, te inuito atq; igna-

ro, carceribus, fugiamq; ad Mahumetem omni simulatione, atque dissimulatione veteris in eum animi, fideiq;, nihil omittens vel in audiendo, vel in dicendo de tuis rebus apud credulum Regem, quæ antea meliore nostra apud eum fortuna cōsueueram, vt adempta illi omni suspicione, si quam propter captiuitatem meam, & diuturniorem apud te moram contraxisset, aufugere denique ab eo cum tota familia possim. Adiuvabis tu quoque multum hanc rem, si grauem molestiam quandam ex ea fuga nostra publicè ostendes, atque culpam eius, custodibus carcerum, (vt solet) apposita criminatione obiciēs. Interea tamen temporis donec apud Tyrannum stabimus, in expectanda reditus nostri occasione, exploratoris, spectatoris loco erimus tibi, nihil molietur, nihil apparabit aduersus te hostis, scientibus nobis, quod aures, quod iudicium tuum lateat,

Responsio Scanderbegi.

Cum vitam, inquit, & reliqua vitam ornantia concesso Amesa tibi, nihil prohibemus, qua vtiliore possis eam ratione accipere, atque seruare simul eos, qui te salutis, ac libertatis suę debitorem non iniuria possunt per omnia secula poscere. Ito, perge, accipe tempus, rationemque, quæ potior videtur tibi, & corrige te ipsum tandem, donec satis & ad emendandum & corrigendum superest temporis. Nos omnia credimus tibi, & probamus hoc consilii genus, neminem falles Amesa, decipies neminem præter te ipsum, si Barbari fidem & consuetudinem diutius sequeris, quā par ibi discrimen corporis, & animæ tuæ,

tuæ, & tuorum versetur. Quandocunque venies, gratius es nihil factururus, & idem erit apud nos tibi fortunæ & dignitatis locus.

E L I B R O D E C I M O.

Argumentum.

Alphonso rege Arragonum mortuo, ex Gal-
lia Ioannes Dux Renati Regis filius, cum in-
genti exercitu regnum illud hereditario quodam
iure ad se deuolui prætendens, spem omnem im-
perii Ferdinando regi extorquere contendit, eo
quod Alphonsus nominatissimus ea ætate prin-
ceps à Ioanna Regina duntaxat adoptatus fue-
rat, post hæc Renatus: ipse vero Ferdinandus fi-
lius fuisset, non legitimus, neque populo acce-
ptus, Regulisque charus, bellicis tamen rebus in-
signis & Apostolica autoritate post testamentum
in Imperio confirmatus. Ideo in agro Sarniano
pugnatum est vtrunque, at victoria penes Iaco-
bum stetit, Ferdinandus cum paucis Neapolim
aufugit. Pius secundus multa considerans &
auxiliares copias Ferdinando colligens, cum a-
liis Principibus ad Scanderbegum Legatos mit-
tit, vt properaret cum exercitu suo Ferdinan-
dum Regem liberare tutariq; amicum suum. I-
pse & propter sanctam sedem Apostolicam &
Alphonfi amicitiam haud vulgarem non inui-
tus paruit, omniaque disposuit vt debuit, & Ra-
gusium venit, vbi honorificentissimè exceptus,
donatus in Senatu pluribus diuersisque muneri-
bus, & in concione laudatus est, à Dauide Ragu-
sinorum scriba, qui virtutes suas cum laude recen-
suit, vt illum ad prædictam defensionem alli-
ceret.

*Davidis Ragusinarum scriba, laudatio
Scanderbegi.*

*A iubilo pu-
blico.*

*A concursu
publico.*

*Epirus et Ma-
cedonia ma-
gnorum Re-
gum & prin-
cipum sedes.*

Nescio quod hodie, Scanderbege Princeps il-
lustris, vrbi nostræ, & populo Ragusino clarius,
fulgētiusq; sydus, irradiantiorq; stella, præfeti⁹ nu-
men, propitiusq; tuo benignissimo aspectu, tua-
q; præfetiā exoriri, apparereq; potuerit. Verè ho-
dierna die, qua urbem nostrā inuectus es, omnia
nobis clara, omnia lucida, omnia læta atq; pro-
spera euenēre. Cœlum iam obscuratum, obnubi-
latūq; serenum, lucidum, atq; perspicuum tuo cō-
spectu factum, redditumq; est. Terra quoq; ipsa
te ingrediēte, gaudere, lætari, atq; iubilare visa est.
Ciues omnes, cunētusque populus te tanquam
DEVM, & numen quoddam cœleste conspice-
re, atque intueri visi sunt, læta nobis vndique iu-
cunda atque festiua omnia perstrepere, persona-
req; audita sunt. Verè nos, urbemq; nostrā, lares
atq; penetralia, veluti solis splendidissimus radi-
us illustrāsti, illumināstiq;. Nam vt primū littori-
bus nostris te applicuisse nunciatū, omnes ciues,
senes, iuuenes, virgines, mulieres, adolescentes,
pueri, sani, languidi, & infirmi, ad te videndum,
tuoque conspectu, & præsentia perfruēdum, cer-
tatim conglobatimque accurrerunt, nomenque
tuū, Princeps Serenissime, non tantū hīc, & in E-
piro, verum etiam per vniuersam Italiam, concu-
pitum, exoptatumque est. Quid plura? Te DEVS
optimus maximusq;, rerum omnium creator &
moderator in terris misisse creditus, vt non so-
lum in Epirum, & Macedoniam patriā illam tu-
am, magnorum Regum, atque Principum in-
uictissimorum sedem & altricem, verū etiam Dau-

Dauniam, Italiamque, omnium virtutum, & bonarum artium Reginam atque inuentricem, decorates illustratesque, protegeres atq; defēderes. Ecce iam nomen tuum, Princeps inuictissime, vbique euolat. Ecce te omnes in auxilium & defensionem inuocant, te assertorem, protectorem, & liberatorem appellant. Ecce Reges & Principes orbis terræ in sui tutelam & subsidium te implorant. Ecce nunc Pius ille D E I Vicarius, ac totius orbis caput & Princeps, cum Sfortia Mediolanensium Duce, & Ferdinando Siciliae Apuliaeque Rege, oratores suos ad te mittunt, vt in eorum auxilium, & Italiae liberationem, accelere atque festines. O felix patria, quæ te talem & tantum virum produxit. O felices parentes, qui te genuere. O felices proceres, & commilitones, qui te ducem, te rectorem, principem, & Imperatorem sequuntur, qui tanto Rege gaudēt, vtuntur, fruunturque. Ibis ô Rex tremēde & inuictē in Apuliam. Ibis ô lux & decus Albanæ in Italiam, liberabis eam, vinces hostem. Vicisti iam Amurathem illum Turcarum Regem potentissimum, qui toties Hungaricam ferocitatem & potentiam profligauit: vicisti Mahumetem eius filium, qui tot Reges, tot duces & principes, tam suæ sectæ quam Christianæ fidei superauit, qui tot regna & imperia subegit, qui toti orbi timor fuit. Cepisti, obtruncasti, profligasti tot eorum duces, tot principes, & Imperatores. Tu n. solus Turcarum timor, tu solus Turcas vincere nôsti. Ibis felix inuictissime Princeps, felicior redibis. Non sic Alexander tuus Epirotes, nō Pyrrhus ille Epirotarū rex, fulmen, bel-

*Nomen Scā-
derbegi.*

*Principes or-
bis.*

Pius II.

Italia.

Patria.

Parentes.

Milites.

*Amurathes
victus.*

Mahumetes.

*Ragusinorum
gratitude.*

lique artifex, victores ex Italia rediēre, quemadmodum tu potens, & generose rex, victor felixq; in patriam redibis. Ecce populus, & ciues tui Ragusini tibi arā constituunt, ecce te tanquā DEVM, & numen colunt, veneranturque. Ecce pro te, vt victor & incolumis redeas, preces iugiter ad DEVM effundere parati. Ecce tibi urbem, familiam, liberos, quicquid habent, possident, seque totum denique in mancipium dedunt atque tradunt.

Argumentum.

Vniuersa classe & exercitu instructo, Paulus Angelus Dyrrachinus Archiepiscopus, qui omniū laborum, periculorum, & consiliorum socius, & particeps fuit Scanderbego, ad ciues & populū Ragusinum gratias exoluens in hunc modum elocutus.

Oratio Pauli Angeli Dyrrachini Archiepiscopi ad ciues & populum Ragusinum.

Credo equidem, Patres conscripti, ciues optimi atq; præstantissimi, nullo humano ingenio, sed diuino potius, urbem hanc, & mœnia fundata fuisse, vt vnicuiq; mortaliū in summa essent admiratione. Quis enim vnquam tam eleganti fretum se putarit ingenio? Quis eā doctrine copia? Quis tanta eloquentiæ, vel arte politus, vel natura præditus? vt eius laudes, non explicare, sed concipere tantum aut valeat, aut audeat? Ragusina enim vrbs, quæ alio quoque digniori nomine Epidaurum dicta est, quasi ciuitas super omne aurum, immò omni auro dignior excellen-
tiorque, verè, rectèque Epidaurum appellatum:
nam

*Ragusina
vrbs Epidau-
rum dicta &
laus ipsius.*

nam quæ vrbs nostra ætate , quæ ciuitas huic comparari potest? Ea enim cunctis opibus, ac diuitiis plena refertaque: hæc optimis moribus, & virtutibus ac disciplinis prædita. In ea Senatus amplissimus, Respublica florantissima, patres cōscripti, & senatores, maiestate quadam augusta, & venerabili, qui cum omnibus gentibus & populis amicitiam, pacem, atque concordiam perpetuo seruare nouerunt. Quid enim per DEVM immortalem vrbibus pace melius, iucundiusve? Præterea hic artes omnes liberales, Philosophia, Theologia, Leges, cæteræque artes, & disciplinae vigent. Sed quid potissimum de naui factiua, de mercatura (pace enim cæterarum vrbium & ciuitatum dixerim) cum quibus vrbs vestra non cōtendere tantummodo, sed illas etiam longe superare potest. Nam quæ maria Ragusini mercatores non nauigant, quas terras ii non permeant, quæ loca tam abdita atque remotissima, ad quæ non accedant atque penetrent? Quid igitur vrbe Ragusina nobilius? Quid clarius atque præstantius? quæ nulli subdita neq; obnoxia, legibus suis viuit, moderaturque. Hinc mare, inde terram habet, agro satis feraci, & bene culto atque amæno fruitur, insulas, scopulos, in quib. omnis amænitās atq; cultura reperitur. Oppida munita cum salinis, portu satis tuto accommodatoq; vtitur. Sed quid de pietate & misericordia vestra in naufragos, profugos, exules, pauperes, ac mercatores dicam? Quid plura de vrbe Ragusina, nisi id quod de Roma iam olim dici consueuerat, *Ragusinum altera Roma.* Asylum esse mortalium & patriam, parique modo nunc de vrbe Ragusina dicendum:

Eam esse portum tutissimum, confugium, & receptaculum omnium mercatorum, diuitum ac pauperum, scholâ & magistram omnium virtutû, exemplar, & lumen bonorum morum, decus & ornamentum totius Dalmatię, Illyrici, Adriatici, Ægeique maris. Ideo dicendum Ragusium, siue Epidaurum, ab Epidaurensibus, diuino quidem nutu hoc in loco positum atque fundatum esse. Neque forte quis vanus esset vates, si hęc urbem vestram inter cęteras maximas vrbes orbis terrę, altius caput aliquando elaturam prædiceret, & cū his de imperio, armis, viribus, potentia, virtuteq; cettaturam. Sed quid de liberalitate vestra Patres cōscripti, de magnificentia & humanitate dicam? Quis enim vnquam mortalium ciues egregii, & præstantissimi, tot & tanta præclara opera, totq; beneficia vestra in nos, dignis satis extollere laudibus possit? De quibus mihi tacendum fatius puto, quam pauca dicere, vel ea frigide laudare. Quia quanto plura de his proferrem, eo maiora mihi proferenda essent, crederem equidem mihi potius diem quam materiam defuturam. Verū tamen ne omnino ingratus videar, pro vestra in nos munificentia, ac liberalitate, vtcunq; & quascunq; valeā, possimue, pro inopia, ac ingenii mei imbecillitate gratias agam, referre enim minimè possum. Itaq; in primis tuę serenitati, Princeps illustrissime, tuoq; sublimi consilio, benignissimoque Senatui, atque Reipublicę infinitas ac immortales ago gratias. Deinde vobis ciues egregii atq; præstantissimi huius almę atque magnificę vrbis: postremò vobis omnibus cuiuscunque generis gradus, & conditionis, quibus p. Illiceor,
DEVM

DEVM testor, fidemque meam obstringo, quod ob vestra in nos beneficia collata, vosque, nomenque vestrum, urbisque semper, & quoad vixerimus, & nomen Epiroticum durabit, animis, mentibus, & cordibus nostris, ossibusque medullitus fixa inhærebunt, & in archiuo, viuoque lapide sculpta atque incisa, semper apud nos permanent. Quæ nullus vnquam casus tollet, aut aliqua ætas delebit, nosq; filiis, ac nepotibus nostris, iique filiis ac nepotibus suis, ea referent atque prædicabunt. Quamobrem in præsentiarum DEVM summum optimumque, qui omnium benefactorum ac bonorum operum retributor optimus est, exoramus, obsecramusque, vt ipse vobis pro tot ac tantis vestris in nos beneficiis condigna merita, & æterna præmia retribuat atque condonet, Vos, regnum, imperium vestrum, urbem, Senatum, Rempublicam, liberos, opes, familiam, nomen vestrum, perpetuo conseruet, corroboret, consolidet atque confirmet.

Argumentum.

Scanderbegus ordinatis omnibus, quæ ad tantum exercitum ultro confluentem, commeatum & apparatus necessaria iudicauit, iam traiecturus è prætoriana naue, silentio per præconem facto, ante omnia DEVM in auxilium implorauit, quod hoc bellum pro gloria sua, sanctæque Romanæ Ecclesiæ & Italiæ libertate gesturus sit, post quem

Archiepiscopus sacrum celebrauit &

feliciter discessum

fuit.

*Deprecatio Scanderbegi ad Deum antequam
solueret.*

Domine IESV CHRIS TE, inquit, fili DEI viui,
qui ad dexteram summi patris omnipotentis in
gloria eterna sedes, qui ex nihilo cuncta à principio
creâsti, eaq; nutu, & imperio tuo, reguntur, & mo-
derantur, qui ab eterno tuâ sanctissimâ fidē Chri-
stianam præelegisti, tuo pretiosissimo ac sancto-
rum Martyrum, Apostolorumque tuorum san-
guine, eam miro ordine fundâsti, & per vniuer-
sum terrarum orbem dilatâsti, ampliâstique, cui
PETRVM beatissimum & sanctissimum vicarium
tuum, Principemque Apostolorum, eiusque suc-
cessores constituisti, quibus omnem potestatem
ligandi & absoluendi, tam in cælo, quam in terra,
tribuisti, donâstiq;: quorum monitis & mandatis
mortalibus omnibus, Christianis præcipuè tuis,
& præelectis mandâsti, iussistique, vt obedire, &
fidem tuam Catholicam, & Ecclesiam Romanâ
totis viribus, & ad sanguinem vsque tutari atque
defendere deberent. Eorundemque iussibus atq;
præceptis, ego supplex & humilis tanquam indi-
gnus de eorum grege, hanc expeditionem & pro-
uinciam humeris meis libenti animo suscepi vt
Ecclesiam tuam sanctissimam, urbem Romanâ,
fidem Catholicam, & Italiam ab impuglatoribus
& hostibus, te duce, te rectore, protegerem, atq;
pro viribus defenderem, liberaremq;. Itaq; Pater
omnipotens & misericors, colende, tremende,
inuoco, deprecorque, vt ceptis meis annuas, &
dexteram, brachiumq; tuum mihi porrigas, & e-
mittere digneris Michaëlem Archangelum, san-
ctissimum bonorum nuncium atque ministrum
tuum,

tuum, qui sit mihi propicius, mecumque die noctuque cohabitet, (est enim mihi venerandus) vires, robur, fortitudinem, suggerat suppetet, atque ministret, quo faustum felixque mihi sit iter atq; nauigatio ista, & sospes incolumisq; in Apuliã cum vniuerso exercitu meo traiciam, fugatisque hostibus, atque profligatis perduellibus, compos voti mei, saluus, incolumisque in patriam, & ad lares meos victor, spoliis decoratus, præda onustus, triumphans reuertar.

Argumentum.

Scanderbegus paucis diebus, impeditus licet aliquantulũ tempestate oborta, ad vicina Apulię feliciter cum exercitu suo appulit & quærens que esset terra proxima quam videbat, audiuit, esse mōtem S. Angeli, ideoq; dixit: Placet, huc dirigite naues, est enim mihi Archangelus Michael sēper venerandus, qui vt in conspectu terra fuit, Deo gratias egit quod bono suo sociorumque Apuliam viderit, & breui temporis spatio terræ applicuit, vbi postea ipse cum Archiepiscopo & quibusdam militibus desiliens è nauis, speculatores præmisit vt sicubi hostes viderent, illi renunciarent, qui ad eum reuersi, non procul abesse nunciârunt. Ibi sumptus cibus, & copiæ omnes in terrâ expositæ sunt. Verum cū Dux Ioannes, vna cū Comite Iacobo, vidissent Scanderbegũ tã ingenti instructoque exercitu in Regis Ferdinandi auxilium venisse, obsidionem deseruerunt, & cum copiis suis fere ad 30. millia passuum procul inde secedentes, castrametati sunt. Interea Ferdinandus videns, se ab obsidione liberatum & hostẽ iam discessisse, præ gaudio urbem egressus, Scanderbego obuiã processit, præmissisq; mutuis

amplexibus, congratulationibus & lachrymis, ingēti omniū applausu Baretim ingressi sunt. Tandē altero die prædatum cum quibusdā copiis suis agrum eorum, qui ad hostes defecerant, proficiscitur, & magna cōuecta præda Baretim reuertitur, quam omnem inter milites suos & oppidanos diuidendam concessit: ad noctem verò in concionē vocat omnem militē, & ad pugnam sic accendit, ad victoriam sic exhortatur.

Exhortatio Epirensis ad suos pro victoria.

*Ab exemplo
insigni.*

*Rationes
vincendi.*

Memini me aliquando, viri fortissimi, & cōmitones mei strenuissimi, audiuisse, Bellizarium illum ducem & Imperatorem Byzātorum, cum in Belgas siue Anglicos expeditionē ageret, & magna classe aduersus eos proficisceretur (quos etiā obtinuit) vt primum copias suas in terram exposuisset, naues omnes incendio cōbussisse, arsisseque, ne forte milites sui spe & commoditate earū detenti, animum redeundi in patriam haberent, & pro victoria consequenda totis viribus, & ad sanguinem vsque minime pugnaturi, victi nō victores essent, quod quidem milites mei amantissimi haud absimile valde nobis ab his hoc tēpore contigisse clara luce intueor. Nos vero procul à domo, à patria, trans mare, in hostili terra, inter omnia inimica, infestaq; solo alieno, omni spe ac commoditate ad propria redeundi destitutos penitus esse, in eoq; loco res nostras sitas, vt an maneamus, an redeamus hinc, deliberare minime possumus, cū præter equos, arma & animos, armorū memores, nihil nobis relictū sit. Quinimò salus vitæ nobis adēpta est, nisi de hoste præclarā

infi-

insignemq; victoriā reportemus. Sed bono qui- *Quare pū-*
 dem simus animo milites, cum diuino nos nutu, *gnandum.*
 ac voluntate huc omnes cōuenisse videam, quo
 Christi patrimoniu, domumq; eius, Ecclesiam,
 ac sedē suā tueamur, atq; protegamus, qui de cœ-
 lo nobis victoriā facilem & expeditam mittet. In *In Dei nomi-*
 cuius nomine ac virtute pugnaturi cum hoste, il- *ne pugnan-*
 lum profligabimus, victoresq; in patriā reduces, *dum.*
 & incolumes triumphando redibimus. Cuius rei
 (haud dubium est mihi) cū vestram primū so-
 litam virtutem, fortitudinemq; in memoriam re-
 uoco, cū tot victorias à vobis partas, tot de ho-
 stibus clades, & strages editas ante oculos pro-
 pono. Ideo fretus viribus, virtuteque vestra, hu-
 meris meis hanc expeditionem libēter suscepi, vt
 pote qui alios longē maximos validissimosque
 exercitus, & copias fundere atque prostertere
 vestra virtute cōsueui, quo magis milites mei for-
 tissimi strenuissimique has paruas copias, hunc
 debilem exercitum & hostem in fugam conuer-
 tetis, atq; profligabitis, qui (vt vidistis) ad nomen
 solum nostrum priusquam nos viderit (vt ita di-
 xerim) manusq; vobiscum conseruerit, fugam ar- *Ab hostis*
 ripuit, & obsidionem deseruit. Reliquum est i- *fuga.*
 gitur milites, vt ipsum timidum, & iam fugientē
 insequamur. Sed aduertite quæso, quod si forte
 hostis iste, timidus atq; imbecillis, nos expectare
 velit, manūque nobiscum conserere, (quod non
 credo) velit, ei in primis illudamus, & leuibus ex-
 cursionibus, assiduisq; hinc inde præliis, atq; cre-
 bris infestationibus ludificemus, illumq; fessum
 omnino reddamus. Quo facto, tunc aut interne-
 cioni (si placuerit) dabimus aut viuum facile capi-

emus. Est enim is graui armatura grauiq; onere, & sarcina præpeditus, atque armatus, equos habet cataphractus, qui nec ad nos persequendum sunt habiles, nec ipsi ad fugiendum sunt apti. At vero nos omnes (vt cernitis) tum armis expeditissimi sumus, tum equos citissimos velocissimosq;, & ad omnia promptissimos habemus. Proinde commilitones mei amantissimi, strenuissimique, quilibet vestrū se accingat, arma, tela, equos, cæteraq; ad pugnam necessaria præparet, quia D E O duce, crastina die in hostem egrediemur.

Argumentum.

Scanderbegus leui primum certamine tentauit Gallos, postea tota acie pugnavit, & feliciter, vt Comes Iacobus Piceninus rogaret Scanderbegum publicè, videns in sua manu iam quasi esse victoriam, vt receptui caneret, quod & ipse se facturum promisit, & sic fictè simulateque nec minus dolose, Albanum Principem, ad cuius conspectum primo quidem obstupuit, rectaque tum ad Epirenses quatuor armatorum militum acies captas duci aduertit, erant enim circiter centum, adorsus est.

Oratio Piceini ad Castriotum.

Scanderbege, Princeps illustrissime & generose, video (quod & pariter admiro) præfectos & milites tuos contumaces tibi esse, & rebelles, valdeq; irreligiosos. Hi enim (vt nôsti) post edictum nostrum, quod pariter vno eodemq; ore atque cōsensu fieri iussimus, vt per omnia hinc inde castra milites à pugna desisterent, acies has meas, & milites edicto nostro illico libenti animo parentes

res aggressi perturbârunt, oppresseruntq; , & summa cū ignominia dedecoreque, eos ad te pertraxerunt, quod valde iniquū atq; iniustum, & contra fidem atque decorem tuum mihi esse videtur. Nihilominus ego tū fidei tuæ, tum virtuti plurimū confisus, te enim semper magnifeci, inuictissime Princeps, quod fidem tuā & promissa semel mihi præstita (vt quemq; Principem & magnanimum virum decet) te nunc quoque seruaturum non despero. Quamobrē Scanderbege, Princeps generosissime, peto abs te, vt has meas acies, & milites, quos tui duces, & præfecti huc ad te contra sacram militiæ disciplinam tanquam captiuos trahunt, impunè & incolumes dimittas, mihiq; armatos restituas. Quo in hoc quoque ego fidem tuam, animi magnitudinem atque liberalitatem, quam de te semper Princeps generosissime prædicare audiui, nunc oculis videam, clareque perspiciam.

Cui Castriotus respondit.

Non possum equidem Comes Iacobe non admirari, te virum clarum & illustrē, ista non minus leuia, quàm ab omni prorsus veritate aliena, vel credidisse, vel dixisse, quod milites mei & duces post edictum nostrū tuas acies inermes, & nihil tale timentes, violata fide, præter sacre militiæ cōstitutiones aggressi oppresserint, maximoq; dedecore atq; ignominia ad me pertraxerint. Nam vidisti (nec inficiari potes) vt primū conuenimus milites mei & præfecti, priusquā edictum nostrū deponendi arma, & cessandi à pugna, ad vniuersū exercitū peruenisset, tuas acies, quas fortissime pu

gnādo deuicerant, ad me (vt iam vidisti) perduxerunt, quod an adeo iniustum tibi videri possit, non satis scio. Nam si per totam ferè diem (vt dixisti) pugnatum est à nobis, quo nam pacto fieri potuit, vt tam breui spacio edictum nostrum ad omnes castrorum partes vbique peruolauerit? Et adhuc amplius quod magis me mouet, quòd milites, & præfecti tui videntes acies meas, & armatas, & pugnantes, ipsi arma deposuerint, & à pugna cessauerint. Quo dum (vt dicis) religiosissimi scilicet homines, & mandatorū tuorum obseruantissimi esse malunt, turpius oppressi in captiuitatē traherentur, an inuiti potius bellī sorte superati victoriæ cesserunt, & seruitutem meritò subierunt. Præterea quod milites nostros contumaces & irreligiosos appellas, sane est mirandū. Siccine igitur ego cū iis ipsis, & paucissimis quidē quandoq; (absit temeritas verbo) tot Barbarorū & Turcarum validos exercitus fudissem, & tot duces eorū fortissimos, & Principes conuersos in fugā cepissem, si istiusmodi essent, quod diuino certè auxilio, nulla virtute, nullo ingenio humano effici potuisset. Nam quod ad obedientiam & ordinem militarem attinet, illud ausim dicere me ductorem, & commilitonem suum magis etiam ab eis timeri, quàm ipsi à vobis. Propterea si de legionibus istis & militibus ita insignem facilemque victoriam consecuti sunt, nihil est quod eos accuses, nihil quod de me conqueraris, sed tū bellī fortunæ, tum imbecillitati, atque tuorū ignauiæ imputes, liberalitatem tamen meam, & animi magnitudinem, quam (quæ est ingenii tui bonitas) mihi tribuis, hodie non desiderabis.

Quod

Quod enim acies istas tuas, quæ meritò nobis iure belli, & captiuitatis cesserunt, cupis, vt gratis, & incolumes tibi restituā, atq; donem, nihil frustra petieris. His enim quibus superstitibus in bello esse contigit, ego nec vitam, nec libertatem eripere consueui. Memor præterea illius egregii & præclari facinoris, quo Pyrrhus ille meus Epirotarum Rex in Romanos usus, qui cum eorū exercitum in his campis acriter pugnando profligasset, captiuos omnes, quos ceperat (vt magni & generosi animi erat) dono, gratisq; misit, atq; cōcessit. Eius sane præclarum dictum illud ad Romanorū legatos extat, qui ad ipsum pro redimendis captiuis venerant: Nec mi aurum posco, nec mi præciū dederitis, Nec cauponātes bellū, sed belligerātes, Ferro, non auro, vita certemus vtriq;, Vos ne velit, an me regnare hera, quidve ferat fors, Virtute experiamur, & hoc simul accipe dictū, Quorū virtuti belli fortuna pepercit, Eorundē me libertati parcere certum est. Dono, ducite, doque, volentibus cum magnis Diis. Duc proinde tu quoque captiuos tuos gratis potius, quàm aliquo iure causę, Princeps nobilissime, te petente cum DEO optimo maximoque. Sat enim mihi est illos ferro vicisse, quibus iterum DEO iuuante, virtute, fortitudineque militum meorum me potiturum haud animus deest.

Pyrrhus Epirotarum Rex.

Victos dimittit & vincēdos sperat.

Argumentum.

Piceninus die altero, in constituto loco expectans Castriotum, vt illū spe colloqui per suos in insidiis positos caperet vel trucidaret, quod ille per

*A militum
suerum rebus
prius præcla-
re gestis.*

quendam ex hostibus audierat & Piceninum non tantum fœdifragum vocabat, sed die sequēti ad certamen apertum prouocabat, nocte cum suis procul recessit, sciebat. n. Epirensem nocturnas sæpe moliri irruptiones, & studuit præoccupare montem Segianum. Nam (vt fama ferebat) qui montem illum & tumultum cepisset prior, ille erat futurus in acie superior, cum propter loci opportunitatem ad bellum peragendum prosequendumque, tum rerum omnium maximam commoditatem. Vnde Iacobus suos de præteritis rebus benè gestis laudat & ad maiora extimulat, licet promissiones effectum non habuerint.

*Oratio Picenini ad exercitum
suum.*

Non me fugit milites, quanta sit virtus & fortitudo vestra. Nec per singula rerum vestrarum gesta immorari atque discurrere nūc opus esse videtur, quum omnia mihi manifesta & in aperto sint posita. Verum ne ab alto exordiar, pauca in præsentiarum tantummodo in mediū afferre de vobis contentus ero. Nonne vos estis milites, qui Ferdinandum regem cum copiis suis æquo campo collatis signis, toties fudistis atque profligastis, quem & in vrbe Regia Neapolitana, & postea in Bareti oppido obsedistis, & vniuerso regno Apuliæ, Siciliaeque spoliastis, & expulistis. Nonne prætereà milites vos ii estis, qui exercitus, & præsidia Pii Pontificis, & Francisci Sfortiæ, ducis Mediolani, quæ in auxiliū regis Ferdinandi veniebāt, non semel tantum, sed bis in fugam conuertistis, obtrun-

obtruncastisq;? Quid superest igitur, milites, ut & Apuliæ, & totius Italiæ imperium vobis vendicetis? Quis resistet? Quis obuiabit vobis? Ferdinandus rex iam fatigatus à vobis, fugatusq; arma, & furorem vestrū fugiēs, de imperio iam desperās, nescio quo in angulo hucusq; latitauit. Nunc vero quia hoc præsidii quod videtis ei allatū, nobiscū bellum non gerere (quia impossibile ei) sed tentare tantummodo contra nos velle viderur. Sed heu miserrimum & infelicissimum hominem, aptum ad fugam potius, quàm ad pugnam, victus semper à vobis, nunquam vincet, profligabimus eum absque dubio cum omni præsidio, suppetiis, & auxiliaribus suis, delebimus, & ad internecionem dabimus, aut illum (si volueritis) captiuium cum omnibus faciemus, vel è regno fugatum omnino, & expulsum deiiciemus. Estote itaque milites bono fortique animo atque intrepido, & de victoria certi, quam (ut videtis) in manibus habemus. Vincere enim nos soliti, sēper vincemus. Fata enim vobis Apuliæ regnum iam promiserūt. Decretum, constitutumq; iam est milites, hæc omnia vobis à superis euenire. Sed quid Apuliæ tantum? Verum etiam totius Italiæ imperium vobis promitto, vrbes omnes, municipia, castella, diuitias habetote, vestraq; sint. Vos ô Galli viri fortissimi, & fortunatissimi, terror & pavor Italiæ, totiusque orbis. Vbi Romani triūphatores mūdi, quos toties æquo cāpo tota acies sēper fudistis & profligastis? Vbi Roma totius mundi caput? Nōne à vobis capta incendio conflagrauit? Omnes Patritios & Senatores in ea trucidastis? Vos Christiani, vos Mahumetani, vos oēs sectæ, gentes, &

*Ferdinandi
regis concern
ptus.*

*Vincere soliti
semper vin-
cunt.
Deorum pro-
missa.*

*Laus Gallo-
rum.*

Presumptio.

*Extenuatio
militum
Scanderbe-
gi.*

*Epirotas esse
latrones non
pugnatores.*

*Comparatio
militum u-
triusque
partis.*

Barbaræ nationes summoperè verentur, timent,
& ad nomen tantū vestrum & famam fugiunt.
Vos bellatores veri estis, vos fatales, vos diuini,
vobis non solum Apuliæ, Italiæ, sed vniuersi orbis
imperium à Deo promissum est. Itaque milites
bono, forti, & constanti estote animo. Hostes
quos videtis (pudet enim hoc vobis referre) nihil
penitus timeatis, quos hinc ad modicum tempo-
ris interuallum omnes captiuos vestros fore pro-
mitto, aut (si vobis placuerit) obtruncare licebit.
Eorum diuitiæ, spolia, equi, impedimenta vestra
erunt. Hostes nostri, & aduersarii fugituri potius,
quam pugnaturi sunt. Res cum fugitiuis nobis e-
rit, non cum pugnacibus. Nec hunc Scanderbe-
gum, ô milites, Epirotarum Principem, qui nu-
per ex Epiro & Macedonia cum suis Epiroticis
nudis & inermibus militibus contra nos in Re-
gis auxilium huc traiecit, quicquam timeatis, aut
existimetis, quia ipse cum agmine suo & militibus
primo impetu à vobis fusus, profligatusque erit.
Sunt enim inermes Epirotæ omnes, & nudi,
quos nostri scloponarii, & scorpionarii pri-
ma fronte & ictu de medio tollent atque pro-
sternent. Sed puto illos potius latituros esse,
quam pugnatuos, quia consueti & apti potius
hac illac circumcursare, & discurrere, quam pu-
gnare. Res non cum Turcis eis agenda erit, aut
cum Asiaticis mollibus, & effeminatis homini-
bus, sed cū fortissimis viris, & strenuissimis mili-
tibus, & indomitis Gallis, qui omnes graui arma-
tura armati sunt. Equi nostri Cataphracti omnes.
Itaque milites minime perdurare in pugna pote-
runt, sed à nobis fugati trucidabuntur, ex quibus
victo-

viſtoriam cum triumpho proculdubio reporta. *Ferdinandus*
 bimus. Nunc vero Ferdinandus victus expugna- *contēnitur.*
 tus, ac omni regno deiectus atque priuatus erit,
 qui tentat tantummodo nunc nobiscum bellum.
 Hic est eius vltimus conatus. Nihil ô milites ei a-
 stutiæ suæ proderunt. Omnia eius consilia & au-
 xilia in irritum cadent, huic bello finem impone-
 mus, vrbes, agri, cætera omnia vestra erunt mili-
 tes. Vos cum liberis, coniugibus, posterisque ve-
 stris hæc omnia perpetuò possidebitis.

Argumentum.

Comes Iacobus Piceninus postquam his finē
 fecit properans ad occupandum montem Segia-
 num, illum à Scanderbego iam præoccupatū in-
 uenit. Ex quo mæstus Princeps admodum in ca-
 stra reuersus, de victoria (vt aiūt) diffusus, Castrio-
 to illam adiudicauit. Qui tamen (vt erat callidū in-
 genii, rerumque militarium peritus,) ad confir-
 mandū militum animos, cōuersus ad suos inquit.

Exhortatio Picenini ad suos.

O focii & commilitones mei amantissimi, stre-
 nuissimique, nunquam certe de victoria diffidē-
 dum, neque desperandum est, nusquam euentus
 incertior, quam in bello. Quum totum istud, *Victoria in*
 quicquid est victoriæ, in incerto sit, & in manu *manu for-*
 (vt aiunt) fortunæ. Proinde fortiter & intrepidè *tunæ*
 incumbamus, in hostem irruamus, & cum eo a-
 cerrimè dimicemus, vt vel vitæ prodiga virtus, vel
 belli fors aliqua nos tandem superiores
 ostendat.

Piceninus quavis singulari arte acie sua instruxerat, teste etiam Castrioto & aliis peritis, qui postea omnia perlustrarunt, tamen eo die plurimi fuga elapsi, Apulum sociorumque caesa supra 4 millia, mille ferè viri capti, cum signis viginti quinque, militaribus, victores ad mille cecidere, comes Iacobus cum duce Ioanne paucis equitibus inter tumultum elapsus profugit, & errans hinc inde per Italiam, vilissimo indutus habitu latitavit, donec à Francisco Sfortia Mediolanensem Duce dolis atque blanditiis pellectus, falsisque deceptus nuptiis, eius gener factus, moxque ad Ferdinandum regem tanquam amicus missus, ab eo necatus, diem suum obiit. Dux Ioannes in Galliam reuersus est. Postquam igitur omnia in Regis ditionem & potestate venere, & vniuersum regnum ac imperium pacatum tranquillumque effectum, & omnis timor tumultusque in prouincia sedatus est, Rex cum Scanderbego, imposito ubique locorum praesidio firmissimo, quo post obtentam victoriam triumphantes intrarunt, Neapolim, ouantes posthac ad regiam urbem ambo reuersi sunt. Venerunt Legati Pontificis & Principum Italiae gratulatum cum muneribus, Pius Pontifex 2. etiam dignitates priuilegia & beneficia spiritualia promisit, Sed quia iam annus erat, ex quo Scanderbegus cum copiis & exercitu suo in Apuliam traiecerat, volebat in Epirum cum exercitu redire. Tunc Ferdinandus antequam Scanderbegum à se dimitteret, conuocatis omnibus castrorum Principibus & praefectis in concionem, sic eum allocutus est, referens à principio omnes laudes illius, semper illum posthac patrem appellans. cui & praeter ingen-

ingentem auri atque argenti copiam equosque cataphractos cæteraque arma, dona militaria, egregia ac pretiosa, urbem Trani & duo nobilissima oppida hereditaria in regno Apulię dedit dono, & honorificentissime dimisit, & hic felicissime ad sua reuersus est.

Oratio Ferdinandi plena laudum

Scanderbegi.

Et si vnquam, Scanderbege, Princeps illustrissime, nomini tuo deditus fui, nunc vero in præsentiarum permaximè tibi deditissimus sum: plura etenim profecto, ac supra quam de te dici & prædicari solet, ego coram re ipsa & vidi, & iam expertus sum. Nec mirum, cum tu huiusmodi progenitoribus, & loco originem traxeris, inuictissima siquidem Epiro, siue Albania, quæ quondam Macedonia dicebatur, in qua tot generosissimi & inuictissimi Principes, tot fortissimi & strenuissimi duces, & Imperatores orti, in ea semper floruerunt, qui vel totum terrarum orbem armis acerrime pugnando subegerunt, quibus postea successiue progenitores tui, tuq; inuictissime Princeps, diuinitus, & tanquam cælitus demissus, successisti, quo tot tantaque præclara, & propemodum immortalia pro re Christiana gereres, & fidem catholicam, orthodoxamq; defenderes, illustraresq;.

Quid in primis de te, tuisq; rebus præclarissimis, Princeps serenissime, commemorem? quomodo tu admodum puer apud Amurathem Turcarum Principem à parente tuo in obsidem cum fratribus tuis datus, ab eoq; postmodum præfectus copiarum creatus, validissimos hostium exercitus tam in Asia, quam in Europa fudisti, profligastique. Quomodo tu coram eodem Ottomano Principe,

*A Deo datus
Christianis
princeps.*

Ab infantia.

A duellis.

*Ab ingenio
suo.*

*A recupera-
tione regni
paterni.*

A victoriis.

*Scanderbeg
sua manu
3. millia Tur-
carum occi-
dit.*

*A promptitu-
dine sua.*

*Multitudo
imperantiū
nunquam
laudanda.*

*Belli necessi-
tas non expe-
ctat humana
consilia.*

à fortissimis viris & strenuissimis ducibus singu-
lari certamine prouocatus, præclaram egregiam-
que victoriam semper reportasti. Quomodo in-
genio tuo singulari & prudentia omnes eius insi-
dias fictas, ac simulatas fraudes quas sæpe sæpius-
q; in mortē tuam molitus fuerat (extinctis tamē
ille prius veneno fratrib. tuis) fortissimē, egregiē-
que semper euasisti, ac eximia arte illa tua, animiq;
inuieti celsitudine vniuersum regnū tuū auitū, &
paternū, breui tēporis interuallo ē manibus eius
extorsisti, tibiq; præclarē vendicasti. Quomodo
tu tot fortissimos, maximosq; exercitus, & innu-
meras eius copias, parua (vt ita dicā) manu in fugā
cōuertisti, duces & Imperatores cepisti, & obtrū-
cāsti ipsū quoq; Amurathē Principem, qui in te,
copiis suis omnibus & maximis irruerat, tandē ad
durā, turpissimāq; mortem compulisti. Omitto
præterea, quomodo tu ingētes munitissimosque
exercitus Mahumetis Principis, qui tot & tāta ma-
la ac dāna, tot iniurias ac cōtumelias Christianis,
& Catholicę fidei intulit, fortissimē debellasti. Tu
ille Scanderbege Princeps es, qui tum tua, tū tu-
orū ferē omnīū confessione, qui tecū omnib. ex-
peditionib. & pugnis semper interfuēre, supra tria
millia Turcarū propria manu pugnādo solus ob-
truncāsti. Tu es, inquam, Principū inuictissime,
quo in re tumultuaria & subita promptiorē ne-
minē, celeriorēq; neminē vllus vnquā vidit. Id-
eò te sepius dixisse memini, multitudinē imperā-
tium nullo pacto laudandā, q; propter sententias
varias, & dissēsiones, sæpius Respublicæ magnas
calamitates passæ essent, præsertim cū in bello,
req; subita maturē factō opus sit. Nam bellorum
neces-

necessitates humana consilia, & cunctationes nō *A simili*
 expectant. Comparare enim soles multitudinem
 imperantium, & vnius Principatum duobus ani-
 malibus, quorum alteri plura essent capita, alteri
 verò vnicū tantum, quę cum venatorū iacula fu-
 gerent, pariterq; truncum arboris vetustę ingresse,
 a venatoribus circūdata, non inde aliter extrahi
 possent, nisi adhibito igne, incensoq; trūco. Bestia
 cui vnum caput erat, subito & festinato cōsilio in
 fugam se conuertit, & in locum tutum se recepit.
 At cui plura erant capita, diu cogitans, quo pacto
 sibi salutem vendicet, igne correpta, statim absū-
 pta fuit. Idem rei publicę, siue populari frequen-
 ter accidere dicis, quę longo ambitu sententi-
 arum atque consiliorum distractę cadunt, labun-
 turq;. Ex quo optimum tibi semper est, si ab vno *Optimum*
 principe sapientissimo cuncta regerentur. Tu ille, *si ab vno sa-*
 inquam es, cui toties equo campo, collatisq; signis *pientissimo*
 cum hoste congredi cōtigit. Verū enim uerò alias *Principe cun-*
 quoq; virtutes tuas, inuictissime Princeps, taceo, *cta regantur.*
 aliaque complura egregia, ac diuina propè faci-
 nora, quę cōmemorare lōgum esset, quibus cum
 omni vetustate, vnus ætate nostra facile potes cō-
 tendere. Venio tandem ad ea, quę nuper ipse o-
 culis meis perspexi. Nam quum tu, Principum
 inuictissime, omni sublata mora istuc ad nos na-
 uigasti, cōuolasti, & hostis, qui nos vallo, & ob-
 sidione iam cinxerat, nomen tuum tantum au-
 diuisset, priusquā te vidisset, derelicta vrbs *Scanderbegi*
 obsidione, fugam arripuit, quo timorem de te *nomen ter-*
 suum cunctis indicauit. Quem tu postea per-
 secutus eximia virtute tua, & singulari scientia,
 tuorūq; ducum, & militū incredibili fortitudine,

*Ferdinādus
rex parentis
loco habet
Scanderbe-
gum.*

collatis æquo campo signis, iusto prælio superasti, profligasti, insignemque de eo victoriam & triumphum reportasti. Me ingenti honore, laude, & gloria in regiam sedem reposuisti, vniuersum regnum, & imperium breui mihi pacatum, atq; tranquillum reddidisti. Proinde quo fructu, qua mercede, quo præmio, quo honore quibusve meritis, tot, tantisque tuis in nos officiis sufficiam, non video, vel quonā pacto argumentum aliquod non ingrati animi aperiā tibi, non reperio. Regnum itaque meum, & imperium, quicquid mihi est, quicquid habeo, posside ove, quicquid ero, quā à Deo discesserim, ad te refero, cōditoris, parētis loco mihi semper eris. Omnia igitur nostra, vitam quoque, animam ipsam, & si quid altius & potentius in anima latet, in tua manu & potestate esse existimato. Ius omne, imperiumque nostrum, tibi tuisque semper cōmune, nihil à te diuisum, nihil separatum, æqua nobis vtriusque, parique lance atque proportionē sit regnandi potestas.

E LIBRO VNDECIMO.

Argumentum.

DVM Scāderbegus in Apulia moraretur, antequam trās fretāisset, & inducię pacis factæ, inter ipsum & Turcarum Principē finirētur, Mahumetes per id tempus secunda vltus est fortuna. Is enim non parua additamēta regno & imperio suo fecerat. Nam multa tam à Græcis quā à Mahumetanis, in Asia atque Europa abstulerat. Inflatus itaque Barbarus tāto rerum incremēto, ad Scan-

Scanderbegum opprimendum (ad quod animū suum semper intendit) conuersus est, contra quē Synam præfectum suum cū viginti millibus misit vt improuisus eum adoriretur. Sed Scanderbegus subito ab amicis præmonitus, cum octo millibus equitum, peditumque illi occurrit, & montem quendam, qui Mocres dicitur, quo ipse Syna cum exercitu suo trāsiturus erat, nocturno tempore præoccupauit, quē ex improviso aggressus, cum omni exercitu suo fudit atque dissipauit, quorū maior pars, amissis signis & impedimētis, cæsa est, ipse vero Syna vix cum paucis aufugit, multi ex Barbaris, qui viui capti fuere, pecuniis redempti sunt, quas Scanderbegus simul cum reliquis spoliis, & impedimentis militibus suis donauit. Per idem quoque fere tempus Assambegus citra Ocridam 30. millibus superatus, vno tantūmodo eodēque memorabili prælio, vel prostratus potius, Scanderbegi non clementiam minus, quam bellicam virtutē sensit. Et cum Scanderbegus informatus Assambegū quatuor millibus passuum post fugam tantum abesse, ad eas victoriæ reliquias expediendas conuolauit, equitatu fere omni sequente, à longè venientē Barbari conspicati, & mœsti omnia mœstiori duci exponētes, in consilio eius nō militare fortasse, imperatoriūq; necessariū tamen, atq; salubre consiliū ineunt, vt inermes omnes peditesq; victori obuiā procederentur. Et ita dux auctorq; cōsiliū multo deformatus cruore, ac squalore obsitus, nō Marco Antonio absimilis, ad Lepidum ex Mutinensi clade illa fugienti, primus ante suos vadens, ac ducis nostri habenas apprehendens, sola ac præclara

Syna, præfectus Turca, cum 20. millibus vult Scanderbegum inuadere.

Assambegus cum 30. millibus superatur.

Consilium ut inermes omnes & pedites victorū obuiam procederent.

*Assambegus
victus loqui-
tur victori.
Vincere non
semper de-
corum.*

*Oratio Scan-
derbegi ad
suos de As-
sambego.*

*Iussumbeg
casus & fu-
gatus.*

voce illa, se suosq; omnes saluauit. Immò & cul-
torem vix credibilem calamitatis suæ inuenit,
ô Scanderbege, clamitans, quo tendis? in quem
strinxisti ferrum? in quem spicula direxisti? Non
semper vincere decorum, nō gloriosum est, vin-
ci patiâre interdum, vinci patiare. Ita victus me-
lius, quam victor vinces, & laudabilius clemētiae
tuæ, quàm hostium triumphos exercituum atque
victoriarum numerabis. Subridens (vt moris sui
erat) Epirota, & ad suos conuersus:

Nihil, inquit, mala fortuna acutius: nihil ne-
cessitate prudentius, quàm scitè, quàm eleganter
victi loquimur, quæ nunquam sciremus victores:
& hostilem quoque manum apprehendens, bo-
no animo esse iubet, neq; enim quicquam vel cru-
dele, vel seruire passurū. Deinde à se dimissum co-
li curarique accuratissimè iubet, & necessariis o-
mnibus adiutum, à quibusdam suorum in tutissi-
ma loca deduci.

Iussumbeg interea cum 18. millibus Scopiam
ingressus, Epiri quoque interiora penetrare con-
ceperat animo, non tot suorum cladibus, non re-
centi Assambegi strage, satis edoctus atq; perter-
ritus. Scanderbegus eius aduentu audito, miratus
tantā hominum velut certam obliuionē, vel san-
guinis sui sitim, prout & Barbarus dixerat postea,
quod nunquam tantum sui cōtemptum, nunquā
tantam hostilem audaciam ratus, vt sic lōge fines
suos egressus Scanderbegus cum hoste & in ho-
stilibus locis fortunam belli experiretur, vbi neq;
victus euadere, vel copias reparare, neque victor
satis tutus foret. Itaque primo ferme impetu Ius-
sumbeg animo & viribus fractus fugam arripuit
& post

postillum exercitus. Sic autem Epirota prius ad milites conuersus ait: Agite dum commilitones mei, gens laborib⁹, vel victoriis potius nata, prodeamus obuiā nouo hosti, nouo Imperatori, honoremus hominē nos, mihi credite, primo congressu honoraturum.

Nihil profecerat Iussumbeg. Ideo gloriæ cupidus Carazabeg quidam Asiaticus multis expeditionibus celebris, at senex, militem contra Scanderbegum obtinuit circiter 40 millia, sed ignominiose turpiterque terga vertere fugamque arripere coactus fuit. Sic autem ad Mahumetē locutus dicitur.

Oratio Carazabeg ad Mahumetem.

Accumulaui hucusq; sub te, patreq; tuo, Princeps mi splēdidissime, totidē ferē triumphos quot annos, nunc & horum, & illorū obliuio quædā, ac nausea velut me præ tot Scāderbegi victoriis, tot cladibus nostris, tanta Epirotica insolentia cepit. Stat hodie mihi emerito iam militi, seni q;, omnia in alea ponere & aut sceleratissimū illū & ingrati-
tissimū Ottomani olim captiuū domus, nūc Epiroticarum sordidum regem, tot cæsorū exercituū tuorū, tot cæsorū Imperatorū debitorē viuū, vel mortui cadauer, ad hosce protrahere pedes, aut gloriā eius hac ceruice, hoc iugulo magis magisq; illustrare. Militē itaque ex sententia mea cōscribi
permitte Imperator, & delectū fieri. Ego omnia nō velut dux, sed miles atq; pastor, hisce tractabo manibus, & in eligendo, & in instruēdo exercitu solus omniū officia obibo. Bellū enim cū prædonibus est, cū maximo insidiarū artifice, & multis elato victoriis, multis saginato spoliis prædaque.

A triumphis suis.

Ab indignitate hostis.

Extrema promittit.

Argumentum.

Carazabeg iam exploratus à Scanderbego, de quo idem primò dixerat, se ducem magis quam totum exercitū timere, nisi senex esset, meliusq; sibi consulisset, ut erat cōtubernalis ante & notissimus, si ætati fortunæq; suæ pepercisset, nam infans olim iuuenem contempserat, dolens se suumq; exercitum proditum, & oppressos multos, occisos & in fugā conuersos audiēs, dubius quid facere, an Constantinopolim rediret an pugnaret; misit tamen, pudore confusus ut nō differret bellum, rogans Scanderbegum ut collatis signis, non more prædonis certare vellet. Epirensis anum vetulāq; appellans, mox se responsurū dixit, & ita dato signo irrumpit in hostē imparatū, sed pluuia triduana prohibuit, ne quid memorabile gestum: ideo primo vere ad Mahumetem reuersus, à quo primum acriter reprehensus, deinde collaudatus, quod saluasset exercitū. Videns autem Mahumetes Scanderbegum armis expugnari nullatenus posse, excogitauit eū insidiis si posset circumuenire, & Ottomana fraude seducere. Itaq; nuncium suum cum muneribus & huiusmodi literis ad Scanderbegum direxit.

Mahumetis litera ad Scanderbegum.

Mahumetes Begus, Amiræ Soltanus, omnium mundi partiū, Orientis atq; Occidentis Dominus & Imperator, Scāderbego Albanorū, Epirotarūque Principi S.P. D. Nullam puto, Scanderbege mi, arctiorē necessitudinē esse, nullā firmiorē amicitia, quā quæ à longa consuetudine inuicē, & assiduo victu emanauit, præsertim si ea sit à puerili,

*Carazabeg
anum & ve-
tulā.*

*Ab amicitia
quam in eun-
te ætate con-
traxerunt.*

rili, & tenella ætate inita, vt nobis vtrisque conti-
 gisse non ignoras. Qui ambo à teneris (vt aiunt)
 vnguiculis in regia patris mei, cum obles apud eū
 esses, diu vna vitam traduximus, incredibiliq; a-
 more atq; beneuolentia, vel omni temporis mo-
 mento tenebamur. Cum igitur Scanderbege mi,
 hæc omnia & alia, quibus illa ætas nostra delecta-
 batur, in memoriam reuocē, præter hæc memor
 ego omnium, quæ tu pro imperiū nostri, ac Otto-
 manæ familiæ, & regni gloria, amplitudineque
 semper gesseris, quibus equidem nunc summo-
 pere te, & amore, & affectu quodā ardentissimo
 prosequi debeo. Testor enim DEOS, nihil mihi
 gratius, nihil in vita iucundius contingere posse,
 quam te apud me habere, tuoq; aliquantulū frui
 conspectu. Nec de aduentu ad me tuo quicquam
 pertimescas. Quod paulo ante milites mei in re-
 gnū tuū irruerint, illudq; deprædati sint, ii iniuf-
 su id, & extra imperiū nostrū fecere. Itaque sicut
 debui, maxime moleste tuli. Neque displicuit vl-
 latenus illos ab exercitu tuo cæsos, & profligatos,
 scelerum suorū pœnas soluisse, remque tibi, (qui
 iustā fouebas causam) ex animi sententia cessisse.
 Verum his omiſſis, reuocata in medium pristina
 amicitia, & beneuolentia nostra, facile in hanc
 sententiā sum adductus, vt inuicē cōponamus, &
 perpetuo inter nos cōfœderemus, quo peruetus
 amicitia, & necessitudo illa nostra, quæ propter
 diutinam vtriusque absentiā pene abolita, reuiui-
 ſcat, augeatur, confirmetur, si non iniquæ viden-
 tur omnino hæ sint pacis nostræ conditiones,
 scio enim eius qui non petit, esse, leges dicere
 pacis. Primum enim est, quod à te petimus, vt

*Merita Scā-
 derbegi in
 Domum Ot-
 tomanicam.*

*Cupit sui
 præsentiam.*

*Excusat se
 Mahumetes.*

*Cupit con-
 fœderationē.*

*Conditiones
 pacis inter
 Turcam &
 Scanderbe-
 gum.*

*Secunda.**Tertia.**Quarta.*

exercitum nostrum per agrum & regnum tuum ad Venetorum vrbes infestandas, & agrorum depopulationes liberè & impunè transire permittas. Vt Iohannem filium tuum nobis in obsidem tradas, què vt vtrumq; semper ex filiis habebimus. Vt mercatores & negociatores nostri regnum tuum cum mercimoniis suis vbique permeent atque percurrant, & securi atque immunes negociari valeant. Præterea vt tu ipse ad nos securus & intrepidus accedas. Quibus rebus si ad nutum nostrum obsecutus fueris, regia tibi fide, regnoque tuo veram pacem, perpetuamq; tranquillitatem obseruare pollicemur. Neminemque apud nos vel fideiussorem, vel chariorem te vnquam futurum. Regnumque tuum ab vllis vel meorum, vel aliis hostilibus armis, pro viribus nostris vexari nunquã permittemus. Quæ vero ex ore nuncii huius nostri, & Oratoris Mustaphæ recognoueris, plenam his adhibito fidem. Vale. Ex Constantinopoli regia nostra, vi. Non. Maii, M.CCCCLXI. à generatione Iesu.

Argumentum.

Scanderbegus consilio suorum pacem à Mahumete oblatam acceptat & reiectis reliquis conditionibus hanc postremam de vtriusq; mercatoribus, vt liberè possint negociari hinc inde, admittit.

Litera Castrioti ad Turcam de pace.

Repetit verba Mahumetis.

Athleta Christi Georgius Castriotus, aliàs Scanderbeg, Albanorum Epirotarūq; Princeps, Mahumeti Turcarum Principi S. P. D. Redditæ sunt nobis literæ tuæ, Princeps illustrissime, quibus scribis, te maximo in me amore, miraque

raque animi beneuolentia affectum, quod testimonio antiquæ illius consuetudinis nostræ comprobari dicis, quæ longo inter nos usu coalita, & radicitus nixa, & in naturam conuersa, vim *Contra primam conditionem.*
 semper & robur obtinebit. Verum quia propter longam, diutinamque inter nos veluti consopitam à somno excitare visum, ut quoddam pacis vinculum, & nouam fœderis compositionem iniremus, cuius has condiciones proposuisti, ut exercitus tuus liberè per regnum meum iter ad Venetorum agrum depopulabundū habeat. Cui quidem petitioni tuæ Mahumetes Princeps, consentire me neq; ex æquitate foret, neq; ex dignitate mea, cum Veneti & cōfœderati mihi, & necessitudinis vinculo valde sint astricti. Illud vero, *Cōtra secundam.*
 quod Iohannem filium meum apud te pro obfide habere desideras, quo pax inter nos firmior permaneret: facerem id fortasse, neque inuitus, *Ioannes filius Scanderbegi cur non detur obfes.*
 Princeps Mahumetes, si paternus pateretur affectus. Sed cū vnicus sit nobis, & ætate tenellus, nunc à parentū abduci complexibus, cū muniri, nostrisque moribus imbui debeat, neq; illi, neque nobis conducibile videri potest. De mercatoribus *Ad tertiam.*
 tuis quod exigis à me, ut quacunq; voluerint, liberè possint, & immunes per regnū meū negociari. Istud ipsum & duces ac præfecti mei omnes comprobant, & admittunt. Egoq; vnū maxime desidero, ut merces, & negocia vtriusq; nostrū liberè possint hinc inde prouehi, atq; expediri. Ad hæc hortaris me summo opere, ut adeam te, idque & intrepidus, & securus, quo mutuo aspectu, consuetudineque tam diutinæ absentia nostræ desiderium repleatur. Laudo in hoc, Princeps opti- *Cōtra quartam.*

me, ingenii tui bonitatem, laudo naturæ liberalitatem. Amplecterer itaq; audacter consiliū tuum, si id per negocia mea & regni gubernationē, integrum nunc mihi esset. Sed quid faciam? Est (ut iam dixi) Ioannes filius paruulus admodum, & ad imperii gubernacula minime idoneus. Est gēs mea (ut scis) ocii impatiens, & populi feroces, & indomiti quos regere vel ipsi mihi perdifficile est omnino. Adibo tamen te prout iubes, commodiori duntaxat veniendi tempore captato. Vale, meque ama. Ex castris nostris, III Kalend. Iun. M.CCCCLXI.

Respondet Barbarus perlectis continuo literis.

Mahumetes Begus, Amiræ Soltanus, omnium mundi partium imperator, Scāderbego Principi Albanorum, Epirotarumque S. P. D. Dediti Mustaphæ nuncio, & Oratori nostro literas tuas ad nos, quibus scribis, nullam ex pacis nostræ conditionibus, quas proposueramus tibi, præter unicam tantum de mercatoribus & negociatoribus nostris placuisse, ut liberè scilicet hinc inde, & ex arbitrio merces ac negocia sua deuehere, & expedire possent. Hacque tantum lege pacem polliceris mihi, idque ex volūtate dicis, & mente tuorum esse. Amplector ipse voluntatem istam tuā. Excusationes cæteras equo animo admisi. Polliceor itaque tibi Scanderbege mi, in meque recipio omnia quæ petis, & menti tuæ tuorumque inhæreo. Pacem sanctam, inuiolabilem, perpetuo tibi (quoad nobis vita supererit) seruaturam polliceor, nî prior tu rumpendæ, violandæque causam præstiteris. Idcirco has nostras, quas Mu-

*De pace inter
Mahumetē
& Scander-
begum.*

*De publica-
tione & vio-
latione eius.*

sta

Staphæ nuncio & Oratori nostro ad te dedimus,
 signo meo imperiali & consueto obsignauimus,
 quo pacem istam perpetuo duraturam confir-
 memus. Ea propter tu quoque (si placet) his no-
 stris te subscribas, & sigillo tuo solito illas mu-
 nias, quo mentem & voluntatem tuam similiter
 habeamus. Iubeas præterea, ut ubique per regnū
 tuum iussiones & edicta fiant, quod & ipse per
 vniuersa imperii mei loca fieri præcipiam. Scias
 præterea me, quo amor iste in te meus clare o-
 mnibus innotescat, propria motum liberalitate, *Confirmat*
 omnia quæ in Albania & Epiro viâ parente meo *regnum Epi-*
 abstulisti, legitima tibi facere, ut ita illa possideas, *roticum &*
 ac si tua, tuorumque semper fuissent. In te igitur, *titulum.*
 tuosque, omne ius, omnemque potestatem,
 quæ mihi prius erat, transfero, vobisque trado,
 concedo, atq; confirmo. Teque deinceps in Prin-
 cipem Albanorum, Epirotarumq; semper habe-
 bo, atque id ipsum appellabo. Nunquā imposterū
 (ut fide regia promisi tibi) armis te tuaque vexa-
 bo, nī tu causa extiteris. Itaque his sigillo tuo ap-
 posito, eas Mustaphæ nostro haud dubiæ fidei
 nuncio, ad nos perferendas dato. Cui quicquid i-
 pse retulerit, dixeritve, plenam, inuiolabilemque
 fidem adhibeto. Vale, & in amore responde. Ex
 Constantinopoli regia vrbe nostra, x. Kalend. Iu-
 lias, à generatione IESV, M. CCCCLXI.

Argumentum.

Pax licet erat ab utroque publicata, tamen à
 Barbaris non seruata, quia Scanderbegi fines
 inuaserunt, & inde maximam prædam abege-
 runt. Qua de re Scanderbegus cum Mahumete

expostulauit, qui se id nescire respondit, idque excusando se ægrè ferre simulauit, itaq; nonnulla ei restitui curauit. Et quia sub eodem tempore Barbari Venetorum agrum in Peloponneso depredati sunt, miserunt Veneti ad Scàderbegum Oratorem suum Gabrielem Tr uisanum, qui statum Venetorum exponeret & pacem Turcarum Scàderbego dissuaderet, prout & dissuasit.

*Oratio Veneti Oratoris Paulique Angeli ad
Castriotum.*

*Non vult ad
laudes Scan-
derbegi se co-
uertere.*

*Legationis
argumenta.*

*Tyrannus
arguitur per
fidia sua per-
petua.*

Venimus ad te, Princeps inuictissime, nō vt omnes ferè, qui eiusmodi legationis obeunt munus, facturi accedunt, vt te laudibus extollamus, patrięque tuę dignitatem, & generis antiquitatem, nec non rerum gestarum, excellentiam mentis, præconiis celebremus. Neque enim id cuiquā vel disertissimo ex facili concedi posse contenderē, & alioquin præsentis ratio temporis, vt id decēter fiat, haudquaquā exposcere videtur. Sed hortaturi potius, & admonituri, rogaturiq; insuper, vt mentis tuę aciem, quæ procul semper intueri, & futura adhuc in occulto posita perspicere, & penetrare solet, ad impendens Reipublicæ Christianæ periculum, ad pullulans iā & exoriens malū, moxque, nisi cito occurratur, vniuersam Europā inuasurum, dirigere, & intendere velis. Certum enim tibi sit, atque exploratum, Princeps Sere- nissime, quod perfidus & subdolus Tyrannus iste non alia ratione, quàm summa perfidia atque simulatione pacem tecū inierit, cū nullum Turcis, Epiroticoq; generi naturale amoris cōmerci- um intendere possit, vt quo primum scilicet reli- quos

quos Reges, & Principes Christianos tibi vicinos sibi subiecisset, (videbat enim à te, armisque tuis valde infestari, nec ea sufferre posse) propagatis dehinc viribus, & imperio suo, in nos arma conuerteret. Iam vidimus postquam Barbarus iste tecum pacem composuit, & ab armis viribusque tuis tutum se esse & quietum perspexit, confestim arma sua in Rasianos populos, & Triballos conuertit, eosque pessumdedit. Deinde Illyricos debellatus est, Thraces euertit, Græcis è regno deiectis, Trapezuntium imperium expugnauit, vires suas auxit, remque in maius prouexit. Nunc vero rupto pacis fœdere, omnique violato iure, in nos arma conuertit. Agrum tuum pariter & nostrum longè latèque depopulatus est. Ecce Scanderbege Princeps, fides tibi à Barbaro quàm bellè seruata bellum excitauit, arma intulit, iam ad pugnam prouocat te, & haud perplexè suam indicat voluntatem atq; furorem. Ferenda ne hæc æquo animo? Tacendum adhuc? Confidendum Barbaro? Standum promissis eius? Dum Christianum nomen euertat, & nos funditus perdat, quum infelix bellum, tam ignominiosæ paci præferendum esset. Itane igitur oblitum putas Barbarum, turpissimæ illius paternæ mortis, quàm ignominiosè subire à te compulsus est? Adde cædes, & calamitates exercituū, ducum, & imperatorum suorum abs te editas. Cogitat hæc omnia rabidus, & truculentus Mahumetes, animo continuè voluit, die noctuque præ oculis habet, vlcisci appetit, atque exoptat. Sed heu Princeps splendidissime, simulat, simulat, (crede mihi) arte sua Ottomana vtitur, machina-

*Ab expugna-
tis gentibus
& regnis.*

*Barbarus in
iuriarum nō
obliuiscitur.*

tur assidue, quæ admodum dolis, & insidiis suis te capere, te circumuenire possit. Blanditus est hucusque tibi, ut à bello desisteres, arma deponeres, quoad bellum conficeret, cæterosque Reges & Principes Christianos tibi circumvicinos opprimeret, atque prosterneret, quorum nullum alium, præter te, videbat, quæ armis suis posset occurrere. Nunc verò postquam omnes alios subiecit sibi, & omnia ei ex sententia successerunt, ad te conuertitur. In te arma intendit, quo te cum omnibus Epiroticis, & regno tuo de medio tollat, & nos absorbeat, & rabiem suam Barbaram expleat. Quid igitur amplius Princeps optime, immorandum? Quid ulterius expectandum? Iam in eo res est, ut Mahumetes iste aut hostis, aut dominus habendus sit. Sumamus nos quoque aduersus eum arma, vires viribus conferamus, exercitus ad inuicem coniungamus. Bellum, quo nos prouocat, ei ultro inferamus. Agrum eius, ut par est, incendamus, diripiamus, nec patiamur tandem nos arte atque insidiis eius circumueniri. Quippe quum nihil aliud molitur perfidus, nihil parat, quam seorsim nos opprimere, donec orba consilio auxilioque res Christiana, in manum eius sine vlla dimicatione tradatur (Dii meliora) & deploretur in perpetuum communis omnium libertas. Quos si vnà coniunctos esse viderit, arma nostra formidabit, vires perhorrescet, vel si instare maluerit, omnino fortasse victus abibit.

Ventura mala qua. Sed si seiunctos animaduernerit, facili negotio obruet. Ita vnus est hodie potentissimus. Deinde non permittamus hanc pestem, hanc contagionem, hunc morbum in Europa esse, cui nisi celerius

rius occurramus, totam inficiet profecto atq; cō-
taminabit. Nosti enim iam Ottomanorum frau-
des, nosti dolos, & insidias, quibus omnia sua ex-
pediunt, & quæque maxima perficiunt. Quis vn-
quam, Princeps inuictissime, valeat huius trucu-
lentissimi Tyranni scelera & flagitia cōmemora-
re? quibus vel omnes maiores suos longe superat,
qui vel domestico ac familiarium suorum sangui-
ne quotidie non satiatur, qui etiam rem nostram
Venetam aggredi totis viribus cupit, quæ (vt nō-
sti) fidei Christianæ semper cōlumen, & propu-
gnaculum fuit, vt ea demum concussa, fracta, atq; *Venetia co-
lumen &
propugna-
culum fidei
Christiana.*
euerfa, non Epirotas modo, sed alias etiam Chri-
stianorum nationes suppeditet atque proculcet.
Sed neque hoc solum ferus & immanis Tyran-
nus intendit, quamuis magnum sit, & viris non
tolerādum, verū vt fidē ipsam destruat, & quæ so-
la via est salutis, hominib. interdicat. Errat enim,
si quis Mahumetem regiones magis Christiano-
rum deuastare, depopularique velle existimat,
quam fidem ipsam conterere, & ab hominū cor-
dibus euellere credit. Quid igitur? Quid tandē,
bone DEVS, nos Christiani speremus à belua ista?
qui & fide alieni, & omni viuēdi genere ac ratione
ab eo diuersi, alieniq; sumus. Itaque Scanderbe-
ge, Principum inuictissime, Christi athleta & mi-
les accelera, festina, tolle moras, tolle abs te &
ceruice tua mala & pericula. Caue tibi, caue rei &
imperio tuo, quum possis (potes enim si vis) prius *Prouide
& circum-
specta agen-
dum.*
quā mala & pericula te obruant & euertant. Nā
postquam tibi (quod absit) euenerint, voles
profecto & non poteris. Ideo (vt mihi videtur)

*Mahumetis
furor quis.*

*Venetorum
obligatio.*

*Fatalis Scā-
derbegi pu-
gnandi pote-
stas.*

longe tibi melius atque facilius erit, si antea pro-
spexeris, quam post illatum, (vt aiunt) susceptum-
que vulnus & ictum, remediū & medelam que-
rere velis. Consule igitur, consule mi Princeps o-
prime, quantocius, ne Mahumetis Principis rabi-
es, pestis, & contagio te inficiat, polluat, atq; cor-
rumpat, qui nihil certe aliud quærit, parat, atque
molitur, nisi vt te plectum ad fidē & crudelita-
tem suam, ad interitum & internecionem perdu-
cat, qui semper Christiani nominis & sanguinis
insidiator & effusor, cui Christiana orthodoxaq;
fides summopere exosa atque inuisa fuit, quam
totis viribus die noctuque prophanare scindere
atque perdere studet atq; conatur, Ad quā tutan-
dam, protegendamq; à furore immanitateq; ra-
bidi truculentissimiq; Tyranni, te Princeps inui-
ctissime, qui athleta & Christi miles vocaris, imò
sis Princeps noster, cum vniuerso Senatu suo Ve-
neto inuitat, inuocat. Aurū tibi, argentū, milites,
& quicquid in huiuscemodi expeditionib. opus
est, abunde pollicetur & offert. Te igitur Princeps
gloriosissime sine mora præcinge, militē expedi,
exercitum tuū & acies instrue, ferrū acue, corri-
ripe telum, irruē in Turcas orthodoxæ fidei acer-
rimos hostes, quos facile vicisti semper, & ad vin-
cendum fatalis quædam, & diuinitus tibi data
est potestas. Cui nisi celerius occurramus, totam
inficiet profecto, atq; contaminabit. Nōsti enim
iam Ottomanorum fraudes, nōsti dolos & insi-
dias, quibus omnia sua expediunt, & quæque ma-
xima perficiunt. Quis vnquam, Princeps inui-
ctissime, valeat huius truculentissimi Tyrāni sce-
lera & flagitia commemorare? quibus vel omnes

ma-

maiores suos longè superat, qui vel domestico, ac familiarium suorum sanguine quotidie non satiat. Quid igitur, quid tandem bone Deus, nos Christiani speremus à bellua ista, qui & fide alieni, & omni viuendi genere ab eo diuersi sumus?

Argumentum.

Scanderbegus habito consilio cum primoribus suis, conclusit contra Ottomanum nullatenus bella excitanda. Quamobrem Venetus Orator re intellecta & infecta mœstus admodum à Sanderbego discedens, ad Paulum Angelū Dyrachiensem Archiepiscopum Scanderbegi intimum, Venetorum obseruantissimum, quem idē ob illius modestiam, vitæ cultum & integritatē, summa in veneratione habebat, Epirotæ tanquā oraculum venerabantur, se contulit, & effecit, vt Scanderbegus pacem cum Mahumete faceret irritam, maximis adductis argumentis, quæ ibi notantur.

Oratio Archiepiscopi pro bello aduersus Mahumetem inchoando.

Felices, & perbeatas fore Respublicas, regna, & imperia, Princeps inuictissime, diuinus exclamat Plato, si eas ab optimis & sapientissimis gubernari contigerit. Quod quidem hac tempe-
Respublica beata qua à sapiente reguntur.
 state Albanis nostris euenisse clara luce intuemur, qui à te vno Principe sapientissimo, optimo, duce inuictissimo reguntur. Propterea non immerito omnes Reges & Principes proximi, ac circumvicini, te vnum ducem, strenuum, & imperatorem singularem, tanquam cælitus missum

*Scanderbe-
gus calitus
missus ad
Ottomanam
feritatem cō-
primendam.
Mahumetis
intentio con-
tra Chri-
stianos.*

*Barbaria-
ta.*

*Vlciscitur in-
iurias anti-
quas.*

sibi delegerunt, ut eorum impetia & regna ab Ottomana rabie, Barbaraque feritate protegeres. Qui hucusque præclare egregieque armis, prudentiaque tua, virtuteque ducum & militum tuorum semper tutati sunt. Nunc vero cum id Mahumetes omnium sagacissimus, callidissimusque insidiator, & Christianæ religionis persecutor acerrimus animadverteret, appetens immanitate sua infandum odium in Christianum nomen conceptum explere, versutiis, & calliditate sua Ottomana egit, ut icto tecum fœdere cum eo componeres, bellumque sedares, ne armis tuis, quæ summopere timebat, infestaretur. Qui quascunque pacis condiciones, quæ tibi placuerunt, per facile concessit. Sed heu, Princeps inuictissime, quis non videt Barbarum hæc omnia tecum Barbarica fide gessisse, fraudulenterq; pacē iniisse, ut primū alios Reges tibi vicinos, & Christianos Principes de medio tolleret, dehinc arma sua in te cōuerteret, ut effecit? Vbi vbi sunt n. Rasciani Principes? Vbi Illyrici Reges? Quo Trapezuntiū, Constantinopolitanū migravit imperiū? Nūc nūc demū ad te conuersus rupto fœdere, violata fide, agrū tuum longe lateq; depopulatus est. Cōfœderatos tibi assiduis excursionibus perturbat, atque exagitat. Quis enim Princeps nobilissime, queat explicare immanissimi huius Tyranni immensum aduersus te odium? An ita mortem Amurathis patris, luctuosas exercituum suorum strages, cædem ducum, & imperatorum suorum inultā omissurum putas? Confidis verbis, ac promissis beluæ istius? Accipis excusationes illius? Seruabit ne tibi fidē?

ser-

seruabit, quā nunquā habuit, neque cuiuspiā ad hāc usque; *Fidē non ha-*
 diē seruauit? Quis vnquē, bone DEVS, flagitia huius *bet Barba-*
 truculentissimi Tyrāni verbis posset recensere? quā *rus.*
 tamē silētio inuolui nefas esse duxi. Quādoquidē
 voluptas quādā est in criminofum, & improbum *Voluptas est*
 inuehi & auctores vitiorū ac scelerū in lucē pro- *in improbum*
 ferre, illosque nominatim appellare, quo cæteri à *inuehi.*
 vitiis & flagitiis deterriti sese abstineant. Igitur si-
 cut nec virtus merito relinquēda est, quin laude-
 tur, sic nec vitium quin vituperetur. Ex vtroque
 enim idē percipitur fructus, & ex bonis laudan-
 dis, & ex improbis vituperādis. Iustū est itaque, ut
 improbi omnes, & flagitiosi male audiant. Verū
 Mahumetes hic Tyrannus eo magis, quo ceteros
 sua improbitate excellit, superatque. Cuius quidem
 vitā, mores, & facinora, quo notiora sint tibi, illa- *Vita, mores,*
 que effugias, perstringēdo quā breuissime percurrā. *facinora Ma-*
 Mahumetes infimo infelicique loco, humilimisque *humetis.*
 parentib. natus est, ea gente, quā Barbarorū pessima
 locis loca mutare semper cōsuevit. Nā cū Scythæ
 Meotici Barbarorum pessimi sint, ipse adhuc tur- *Mahumetes*
 piore infamioREQ; loco natus perhibetur. Scythia *pessimo loco*
 etenim illius regio est, sed villa Otmanach, ex qua *natus.*
 Ottomanorū genus siue familia originem traxit.
 Cuius homines se seruos esse gaudēt, nihil eius pro-
 genitorib. turpius, nil vilius. Amurathes igitur ei-
 pater, cui ex genere imperiū tenere minime promi-
 sū erat, quū ex Ottomano familia esset, quā seruitio
 nata, atque sēper addicta fuisset, imperia Asiæ, aliaque
 regna fraude sceleribusque occupauit, omnia auxit,
 atque propagauit, remque a sordidis & sceleratis pro-
 fectā initiis eo prouexit, ut iam magnitudine labo- *Mahumet*
 ret sua. Cæterum ut ad mores etiā eius descēdam: *quis.*

Mahumethes magna vi animi & corporis, sed ingenio malo prauoque humani generis hostis, & communis inimicus sanguinis effusor, caput scelerū, Princeps omnium vitiorū, inuitator mortis, & pater omnium malorū, insatiabilis homicida. Qui cum talibus natus esset auctoribus, Barbarā intemperantiam immanitatemq; seruans, idem sēper æquabili peruersitate per omnē ætatē fuit. Huic ab adolescentia bella, cædes, rapinæ, discordiæ grata fuere. Ibiq; iuventutem exercuit suam, animus audax, subdolus, varius, cuiuslibet rei simulator, alieni appetens, ardens in cupiditatibus, immoderata, incredibilia, semper immensa cupiens. Primò igitur pecuniæ, dehinc imperii cupido supra quam dici possit, in eo creuit. Mens prauis artibus imbuta, libidinibus nō caruit, impudicus adulter, vitiorum inuentor, quæ vel ipsa abhorret natura. Hic est Mahumetes ille, qui regnandi cupiditate fratrem iugulauit. Rasbianos Principes, Regē Bolnē pfide obtrūcauit, cognatos partim in seruitutē & captiuitatem traxit, partim luminibus priuauit, aut aliqua corporis parte mutilauit. Quid de aliis dicam? in quos omnia suppliciorum genera est expertus, in seipsum profectò videtur sœuiturus, si alia absint, ita trux ingenium illud, ac præferuida ira nunquam exaturari potest. Nāque animus erga Deos impurus, hominibus infestus, perniciem semper machinatur, inimicitias non ex re, sed ex commodo vendicat, nusquam modum, nusquam modestiam seruat, fœda, crudelia in amicos subditosque committit, delubra publicè & priuate spoliât, sacra prophanat, omnia polluit, omnino rapit, omnia trahit, pudorem, pud-

*Mahumetes
fratris occi-
sor & malo-
rum mul-
torum au-
thor.*

pudicitiam, diuina, humana promiscue confundit. Nonne omnes fere contra fœdera subiugauit, interfecit, in seruitutem traxit?

*Argumenta, quibus suadetur Scanderbego,
ne fidat Tyranno.*

Propterea quidnam noui est, Princeps splendidissime, si fœdifragus Mahumetes fidē tibi nō seruat? Quum omni vitiorū genere contaminatus, scelera illa gentilicia, ac perfidiam hereditariā retineat. Proinde ne confidas Tyranno, ne verbis aut promissis eius stato, sed ab omni eius amicitia abstinens, pacem quam prior ipse tibi scidit atque dissoluit, solutam putato, neque illius gratia bello eum persequi super sedeto. Consule, consule iam tibi, regnoque, ne Barbarus insidiis atque dolis te tuosque opprimat. Nihil cogitat subdolus, nihil molitur perditus veterator, nisi quomodo fidem Christi expugnet atque obruat, pro qua (ut scis) semper insudare atq; laborare proposuisti tibi, & iuramento affirmasti, teque saepius dixisse meministi, ad hanc tutandam, defendendamq;, te natum, procreatumque fuisse. Cur igitur (pace tua dixerim) arma deposuisti? Cur militum tuorum animis ocio luxuriantibus, fidem Catholicam iam a Tyranno oppressam deseruisti? Bonum commune seposuisti, militię renuntiasti? Tibi tantum soli viuere delegisti? An mediocre discrimē conditionis secuturū tibi ex hoc reputas? Veteranus dux fortissimus bello, compressis manibus sedēs? Videbit nunc quispiam (proh pudor) videbit ocio luxuriare, atque euanescere viuidū illud quondā tanti Principis ingenium. At Mahumetes amicus tuus non torpescit, non ocio tabescit, inuigilat, la-

*Barbarus
fidem Chris-
ti vult ex-
pugnare.*

*Ad defendē-
dam fidem
Catholicam
natus Scan-
derbegus.*

*Studium
Mahumetis.*

Pius secundus contra Turcam.

Edictum summi Pontificis contra Turcam.

borat, accelerat, ut Christi Euangelium prophanet, Petri nauiculam subruat, vestem Christi discindat, atque dilaceret, secutus maiorum suorum vestigia, & Pseudoprophetae sui traditiones. Qui statuit, ut Christi nomen tanquam inuisum, & prophanum acerrime a suis persequeretur, sanguisque innoxius Christianorum effunderetur absque vlla pietate. Ex quo Tyrannus iste fidem Christi semper praeter ceteris acerrime infectatus est, in quem Principum inuictissime, si tu nunc arma tua non exponas, vires non excites, illi bellum non inferas, omnes profecto te timidum, formidolosum, & ocio deditum censebunt. An nescis quomodo omnes Christiani Reges & Principes una cum sanctissimo Pontifice nostro Pio, summo orbis Antistite, aduersus hunc Tyrannum conspirauere? Quae Deo adiuuante omnino persequi, & extra Europam expellere statuerunt. Id a summo Pontifice exiit edictum, & per omnia Christianorum ora propalatum est, quo omnes Reges & Principes Christiani veniam peccatorum suorum consecuti, aduersus Turcarum Regem cum ipso summo Pontifice quamprimum exeant, & proficiscantur. Ex quo Veneti cum Principe suo, & omni Senatu, tam terrestri, quam maritimo apparatu, una cum Pontifice maximo nostro ad hanc expeditionem contra Mahumetem te inuitant, & implorant, teque Principem, ducem & totius Christiani exercitus generalem Imperatorem praeficiunt. Et quamprimum Pontifex traiecerit, & Dyrrachium intrauerit, in Regem Albanorum & Epirotarum declaratum te constituit, dignum apprimere, cui summa huius belli demandetur. Igitur Scanderbege
Princeps

Princeps felicissime, quid facis? quid immorâris? *Dilemma.*
Aut in perpetuum bellū armaq; obliuioni danda
sunt, iugumq; accipiendū, aut huic, cū quo de im-
perio & totius rei summa certetur, nec virtute nec
patientia cedendū? Excita animum & vires tuas,
conuoca duces tuos, & imperatores, cōtrahe vn-
diq; gentes, & populos, inuita Reges, & Principes
vicinos tibi confederatos, instrue acies & legio-
nes, sequere omniū fidelium cætum, & Christia-
norum collegium, obtempera summo Pontifici,
consequere veniā peccatorū tuorum cum omni
exercitu tuo. Ecce Veneti me tui miserunt, vt hæc
tibi annunciē, te inuitem, te exhorter, quo vires
viribus, signa signis copias copiis cōferas. Sunt n.
Veneti (vt nōsti) Principes Christianissimi, beni-
gnissimi, terra, mariq; præpotentes, qui aurum &
argentum abunde pollicentur, offeruntque tibi.
Itaque Scāderbege, vere inq; Scanderboge, tu tu
prior, Principem decus, copiis tuis Barbaro bellū
infer, agrū eiur inuade, terrorē & formidinē ho-
sti incute, qui prior te prouocauit, rupto fœdere,
fide, & pace violata. Nam leges & iura omnia cla-
mant, permittant, fidem non seruanti non seruā-
dam. Audacter, audacter igitur Christianum præi
exercitum, hostem prior aggredere, Barbaro bel-
lum vniuersale annuncia, & summo Pontifici
iter præpara. Nam ecce iam Pius, ecce Veneti
tui, ecce Francigenæ, Hispani, Belgæ, Hunga-
ri, Germani, Boemi, Poloni, Itali, & omne
Christianum nomē te sequitur, tibi adest. Ex quo
fieri non potest, Barbarus tot Regibus & Princi-
pibus, tot copiis & exercitiis vt resistere valeat.
Ideo fugam statim arripet, Europam deseret.

Non proderit superbia Ottomano, non doli, nō infidiæ, non fraudes solitæ eum leuabunt. Aduertendum est tamen, & prudenti animo præcauendum, quod callidus Mahumetes hæc omnia præsentiens, statim nuncios & Oratores suos ad te destinabit, quo alliciat te, vt arma deponas, vt violatam ab illo pacem serues. Auerte tamen animum à malefica eius natura, occlude, obstrue aures illecebris. Iam illius noscis imperium, sat odoratus es hominem, & Ottomanæ gentis fraudes, vel (si quisquam) optime perspectas habes.

Argumentum.

Aliis pacem propter propria commoda domestica, aliis bellum suadentibus, quod Tyrannus prius pacem rupisset, neque credendum Tyranno, qui vellet allicere ad se Epirotam, qui iam Christianorum omnium conspiratione & maxime Pii Pontificis consensu, declaratus esset summus dux belli contra Mahumetanos, determinauit religiose Scanderbegus bellum intrepide aduersus communis fidei hostem excitandum, præsertim, quod ipse Pius Pontifex maximus cū omnibus Christianorum viribus in eum conspirasset; & nec sanctum nec honestum esset, summo Pontifici DEI Vicario ac vniuerso Collegio Christianorum non adhærere. Decreto igitur aduersus Ottomanum bello, exercitum instruit, omnia vi & impetu in Turcicum agrum per suos in limitibus constitutos irrumpit, 60 millia bouum, 80 millia pecorum, tria millia equarum cum pullis suis, qui de turma (vt aiunt) & ipsius Mahumetis Principis grege erāt, abigit, omnia deuastat & igne

& igne & ferro. Tyrannus valde commotus, tamē dolorem supprimens, & maiora timens, vultu hilari dixisse fertur: Quid mihi Scanderbege ista, qui Orientis & Occidentis Principatum teneo? Tamen extrema minans Scanderbego, & timens simul omnium iudicio etiam Barbarorum, si in tali expeditione Christiana aduersus Ottomanū Scanderbegus egressus esset, procul dubio Christiano victoriam adiudicandam iri, & de re Ottomanique imperio desperatum. Ideo Mahumetes omni calliditate sua laborabat, vt cum Scanderbego pacem hinc inde iuramento præstito vallaret, vt ex his cognoscitur literis.

Litera Mahumetis ad Scanderbegum.

Mahumetes Amiræ Soltanus, Orientis atque Occidentis Imperator, Scanderbego Principi Albanorum, Epirotarumque, S.P.D. Fidem tuam & probitatem, Scanderbege Princeps nobilissime, semper admiratus sum. Propterea non planè credibile mihi fuit, te magnanimū & generosum Principem, fidem & pacem, quam mecum iam pridem inieras, tam facile & temere soluisse. Nam (vt audio) maxima manu fines meos transgressus, omnia igni, ferroque deuastans, maximam inde tecum prædam abegisti. Cuius quidem rei causam Venetos fuisse, mihi certum exploratumque est, quorum consilio & suasu ad hoc faciendum impulsus es. Nam eorum illecebris, calliditate & astu seductus, mihi bellum intulisti, ruptor fœderis, violatorque gentium iuris factus. Idcirco exiguo, aut nullo potius tibi vitio esse dandū censeo, causā magis ignominiaē intuens, quā

A fide & probitate Scanderbegi.

Arguuntur Veneti.

Excusatur Scanderbegus.

*Scanderbe-
gus prado.*

*Amicitiam
vult Scan-
derbegi præ
omnibus.*

*Vult renouā
das pacis
conditiones
& quidem
iuramento.*

*Quæ ex pace
sequentur.*

*Si non.
A potentia
sua.*

ignominiā ipsam, sed omnem in eos culpam rei-
cio, qui mihi semper hostes & infensi fuerūt. Sed
quid hæc mihi Scanderbege? qui tot & tāta possi-
deo, adeone graui quadā iactura imperium nō-
strū afficere putasti? dū prædonis magis cuiusdā,
quam hostis more in agris nostris depopulādis, &
abigēdis pecoribus tā inlōlēs es factus, quod ego
tamen neq; iniuriæ loco duo. Sed perge age, si ita
equū videtur tibi. Pluris nanq; ipse facio amicitia,
& beneuolentiā tuā, quam omnia, quæ mihi sunt
chara, quod te (vt scis) semper vnice dilexi, & exi-
mio quodā amore sū prolecutus. Nā quoties te-
nellā ætatē illam nostrā & consuetudinē, dū vna
in regia patris mei, Adrianopoli cōmorabamur,
in memoriā te uoco, nō possum equidē nō omne
officiū genus debere tibi. Propterea Scāderbege
mi, te etiā atq; etiā rogo, & hortor, vt priores pa-
cis nostrę cōditiones renouātes, eā iureiurādo ex
integro cōfirmemus. Nam si illa prius iuramento
hincinde vallata fuisset, nequaquā à Venetis te se-
duci, aut circumueniri permisisses. Quamobrē o-
pus est, vt nunc denuo fœdus inter nos & pacem
iureiurando sacris hincinde adactis perpetuo mu-
niam⁹ atq; cōfirmem⁹. Quod si feceris (vt spero)
& me audieris, proculdubio tu cū posteris tuis sē-
per regnabis, & tua omnia tibi salua erūt. Sin secus
pœnitebit te (mihi crede) quam ocyslime. Nosti
iam vires meas, quibus an possis resistere, tute
consule. Nō reguli tui vicini, nō Veneti seducto-
res te poterunt à vi, & furore meo eripere. Non-
ne Græcos ferē omnes exterminatos vides? Tra-
pezuntium Imperatorem à nobis imperio deie-
ctum? Rascianos Principes, & Triballos euersos?
Illyricos

Illyricos prostratos, totiusque Asiae regna, aliosque Reges & Principes perdomitos, ac subiectos mihi? Sequere igitur, Scanderbege, consilium meum promissis statuto, non enim falleris mehercule. Mustapha seruo & nuncio nostro, qui ad te venit, de iis mandauimus, cui indubitata fidem adhibeto. Vale. Ex Constantinopoli vrbe nostra regia, Nonis Maii, à generatione I E S V, M. CCCCLXIII.

Argumentum.

Scanderbegus DEVM, Ecclesiam sanctam, Remp. Christianam, propriam conscientiam, occasionem optimam, & Mahumetanam perfidiam considerans, Mahumeti constanti atque infracto respondit animo.

Responsio Scanderbegi.

Athleta Christi Georgi⁹ Castriotus, alias Scanderbegus, Albanorum, Epirotarumq; Princeps, Mahumeti, Illustrissimo Turcarum Principi, S. P. *Repetis vobis Mahumetis.* D. Admiraris Mahumetes Princeps, quod milites mei (vt inquis) contra foedera, ruptis pacis nostrae conditionibus, ingressi fines tuos maximam inde praedam secum abstulerunt. Cuius rei auctores Venetos asseris, quos hostes tibi acerrimos dicis, subdisque, qd ista parum offendunt te, tu Principem potentissimum, tum quia propter maximam in me beneuolentiam omnia aequo fers animo, & maxime quod aliorum consilio seductus id ediderim, facili negotio omnia remittis mihi, dummodo foedus, quod prius inter nos ictum fuerat, eisdem tecum conditionibus iuramento confirmem, impellisq; ad id maxime, admones & hortaris, vt consilium istud

tuum amplectar, mihi, & posteris meis mirum in modum profuturum, nisi forte dum Venetis obsequi studeo, malim indignationem tuam subire. Adhæc, ut magis deterreas me, enumeras longo ordine gentes populos, Reges, Principes à te devictos, & tibi subiectos. Sed quid nā novi (rogo te per DEVM immortalem) quid tantum admiraris Mahumetes Princeps? & illud primum, quod

*Ad primum
de milite.*

Par pari.

*Excusat se in
Mahumete
culpā re
siciens.*

*Fraudis est
semper excu-
satio.*

milites mei id in agrum tuum fecerint, quod à tuis identidem militibus prius in rebus eorum commissū magnoperè (ut debuerant) dolebant, ac de me conquerebantur. Proinde si ipsi quoque militari quadā lasciuiā (ut tuus est dicendi mos) vlciscentes illatam, non nouam inferentes iniuriam prospexerint sibi, & damnum dāno compēsarint, nihil est quod admireris & me accuses. Cohibuisse ipse (verum ingenuè fateor) homines licet acerrimè læsos, sed assensum animum eorum tāto operè ad omne vltionis genus prouocatū, si vel cuncta tu eis, quæ amiserāt, reddenda curāsses, Princeps vnus omnium opulentissime & liberalissime, vel hanc tuorum licentiam, quam lasciuiæ velamēto regis (vix pueris dignas ambages) ut par erat, castigāsses. Quamuis enim delicta vbique grauiā existunt, in rebus tamen militaribus grauiora cense-ri debent. Quid quæso? vis ne me istam tuorū lasciuiam interpretari? tanta præsertim accepta iactura, quos & cohibere prius, & punire post factū potuisti. Accipe igitur tu quoque Mahumetes sapientissime, verba isthæc nostra, quæ nobis hucusque pulcherrimè & dare, & vendere consueuisti, dum semper fraudi excusationem & speciem aliquam iuris imponis. Illud tamen, quod dū me obtentu

obtentu pristinae consuetudinis, & benevolentiae nostrae excusas, in Venetos inueheris, iniuria me-
 herculè facis. Non enim erant Principes optimi, ius-
 tissimi, sanctissimi à te tãquã seductores calumni-
 adi. Quid præterea opus Venetæ Reipublicæ cõsi-
 liis mecũ agere, illecebris me allicere? ut tibi sim i-
 ratus, te ut hostẽ persequar, qui soli, soli inquam,
 quando ita res ferat, & apertè possunt tecum con-
 tendere, & facili negotio te superare. Nam quod
 suades mihi, ut eorum consuetudine abstineam,
 frustra agis mi Princeps. Quis enim mortaliũ ita
 perditus est, ita suis ipsis inuitus, qui non malit vel
 maximè errare cum Senatu illo, quam tecum o-
 ptimè sentire: ego præsertim, qui & cõfœderatus
 eis iam pridem sum, & vnus omniũ amicus, quod
 tu tamen (quæ tua est perfidia) nihil curasti, agrũ
 eorũ in Pelopõneso, ruptis pacis fœderibus quo-
 tidie infestando, diripiendo. Sed nec minæ tuæ
 hoc loco deterrebunt me, Ottomane Princeps,
 quas Barbaro more effundis in me, ingeris, euo-
 mis, nĩ consiliũ tuum fuerim secutus. Nã & pati,
 quãdo ita res ferat, & facere fortia Albanũ est. Nõ
 timorẽ incuties mihi, pusillo regulo cum Venetis
 meis. Quis tantus, (ut ipse te appellas) Oriẽtis Oc-
 cidentis, & omniũ mundi partiũ Imperator? Ri-
 sum profectò hoc loco excitasti mihi. Ridet te a-
 lii quoq; Christiani Principes. Quomodo ita im-
 prudenter, ne dicã impudenter, totius orbis im-
 periũ falso vocabulo vsurpasti tibi? Quid in maio-
 re Asia possides? nihil certè. an omnia, quæ in mi-
 nori cõtinentur, tua sunt? minimè. In Europa quid
 habes pter Thraciã, Mysiã, partẽ Græciæ, atq; Pe-
 lopõnesi, Mytilenẽ, & Tauricam regionẽ? Aphri-

*Excusat Ve-
netos & lam-
dat.*

*Contra mi-
nas.*

*Pati & face-
re fortia,
quãdo ita res
ferat, Alba-
num est.*

*Contra titu-
lum superbũ.*

*Documenta
humana in-
constantia.*

*Tamerlanus
Scythia Pa-
iazetem Tur-
carum Prin-
cipem subiu-
gavit.*

*Exercitus
maximus.*

Digitus Dei.

*Maiores exer-
citus saepe
minoribus
cesserunt.*

*Pulchrum di-
ctum.*

*Non lauda-
ueris Ducis
virtutem
nisi cum du-
ctus fuerit ad
triūphum.*

cum nunquam pes tuus calcavit. Hic ne est v-
niuersi orbis Principatus? Sed finge, finge Ma-
humet Princeps omnia ab ipso usque Oceano
subiecta seruire tibi, non tamen idcirco insur-
gendū est adeo tibi, ut alios cōtemnas omnes. De-
line, desine gloriari, & disce iam (si potes) huma-
næ inconstantiaē singulare documentum. Nam
ubi sunt Assyrii, qui orbis terrarum quandoq; im-
periū tenuerunt? Vbi Medi? Vbi Persæ? ubi Græ-
ci? Vbi denique Romani rerum domini? Maior
certē fuit Tamerlanus ille Scytharum rex, terror
(ut scribitur) gentium, quam tu. Qui auum tuum
Paiazetem illum, qui armis tot, & tanta gesserat,
cum 200. millibus in finibus Armeniæ profliga-
tum, & in fugam conuersum captum vinctumq;
catenis triphantis more ante currū suū traxit,
in cuius exercitu duodecies cētena millia homi-
nū fuisse tradūtur, Xerxe, atq; Dario maior, quo-
rum exercitu maria cōstrata, siccata flumina pro-
diderūt antiqui. Exterminati tamē sunt omnes ab
exterminatore gentiū, Mahumet Princeps, digit⁹
dei omnes extinxit. Disce proinde te quoq; homi-
nē esse cognoscere: noli tāto operē copiarū, & exer-
cituū multitudini cōfidere, saepe nāq; maiores ex-
ercitus minoribus cessisse historiæ testatur. Qua-
re non immerito receptū est illud: Nec laudaueris
ducis virtutē, nisi quū ductus fuerit ad triūphū.
DEVM quoq; ipsum meliorē causā fouere, an du-
bitandum videtur Mahumet? Scis tamen ubi benē,
scis ad totius imperii ius te quicquā præter Deum
habere, omnia violenta esse, omnia perperam à
te, & iniuste possideri. Propterea non deest mihi
animus Ottomanæ Imperator, tibi tanto rerum

do-

domino venienti modò resistere, sed vel prior
 te intrepidè, & audacter in campum prouocare,
 insignèq; de te (Deo propitio) & sperare, & refer
 re victoriam. Sunt & nobis milites, qui & ipsi
 tela tractare, procedere ante signa, versari media
 in mole pugnae sciant. Quare igitur de pace iterum
 firmanda agis mecum? Frustrà iam huiusmodi
 delinimentis me circumueneris quæris, ita est mi
 hi & fides tua suspecta, & beneuolentia usque qua
 q; iniusta. Quippe cum fictè semper, & dolosè ma
 iorum tuorum mores secutus, quicquid agis, quic
 quid polliceris mihi, facis omnia, quo facilius e
 uertas me, regnoq; exuas. Euasi tamen ipse hucus
 q;, Deo autore, insidias tuas omnes, dolos & frau
 des omnes. Sed breui, breui (vt spero) his omnib;
 finè dabis, quum non artes tuæ istæ, non insidiæ
 ullæ leuabunt te, non Ottomanum ingeniū, non tu
 mor iste Barbarus proderit tibi, neq; tamē vnus e
 go in te hos animos gero. Locus post me ordo est
 Christianorum Principium. Ecce namq; armatur in
 te, totisq; viribus contendit, quicquid est usquā
 Christiani nominis & splendoris. Cōiurârunt in
 te vnâ cū nostro summo Pontifice, Reges & Du
 ces omnes, & ad euertendū te, regnoq; spoliandū
 iam iā aderunt. Quamobrè ego obtentu pristinae
 cōsuetudinis nostræ, quāuis tu eam grauitè lese
 ris, penitusq; violaueris, admonēdū tamē de his te
 duxi, mi Princeps, quo diligētiore aliqua cōsultatio
 ne cogitatus oēs colligeres, tibiq;, atq; regno tuo
 cōsuleres. Vides impetus, atq; vires tantorum Prin
 cipum, quas an sic facile possis euadere, non satis
 sio. Poteris tamē, si me audies, poteris & imperiū
 nomēq; tuū, ex magno maximū, ex felici felicissi
 mū, ex celebri reddere efficereq; celeberrimum,

*Magnani
 mitas Scā
 derbegi.*

*Fides Mahu
 meti suspecta
 & beneuolē
 tia iniusta.*

*Gaudet de e
 uasione.*

*Coniuratio
 Principum
 Christiano
 rum in Tur
 cam.*

*Mahumetes
 quomodo pos
 sit facere
 maximum
 imperium
 suum & felici
 cissimum.*

*Stultissimū
est ex ore
Imperatoris
audire: Non
putaram.*

*Hortatur
Turcam pro
suscipienda
fide Chri-
stiana.*

si perfidia ista, & Mahumerana sectæ erroribus depositis, ad Christi fidem & veritatem te convertere volueris, animæq; tuæ tandem habere rationem. Neque tu quoq; qui altiori spiritu, & ingenii magnitudine maiores tuos omnes lōgè excellis, ceu hereditario quodam iure, in errore, & pertinacia ista te tuosq; versari amplius patiaris, faciasq; iā sponte tua (vt sapientissimū Principem decet) q̃ es propediē necessitate factururus. Turpissimū habitū semper est ex ore Imperatoris audire: Non putaram. Resipisce aliquando, tecū habitā. En offert materiā tibi DEVS optimus maximus, quo modo & rerū tuarū statū omnē trāquillū reddas, & ōnes te Reges & Imperatores nostri ament, venerētur, obseruent, neq; hac in re te regnandi cupido, ac bonorū istorū, quæ possides, sollicitudo excruciet. Quicquid n. iniuste, quicquid illicite vsurpāsti, omnia profecto Christiani Principes velut propria & hereditaria, licite & iuste te habere concedent, confirmabunt, sancient. Eris verus Princeps, legitimeq; dominaberis, dū modo fidem hāc, & verū DEI cultū amplectaris. Quam vt primum senties, dolebis per DEVM immortalē non maturius cognouisse: dolebis amissi temporis dispendium, exterminabis, eliminabis, quicquid mēdacii, quicquid fœtoris apud vos reliquit spurcissimus Pseudopropheta ille Mahumetes. Ex castris nostris 7. Kalendas Iunias, M.CCCCLXII.

Argumentum.

Postquā Scanderbegus huiuscemodi literas ad Mahumetē dedit, interim literis summi Pōtificis ei nunciatur, quod ipse cū innumeris copiis cruce signa-

signa^{is} contra Ottomanum Principem pro-
pediⁱ m urbem egressurus erat, & Anconæ por-
tum, maritimaque petiturus, quo inde in Epirum
cum vniuerso exercitu traiceret. Vbi primum
Paulum Angelum Dyrrachinum Archiepisco-
pum in Cardinalatus dignitatem & purpuram
assumeret, Scanderbegumque Albanorum at-
que Epirotarum Regem declararet, ipsumque
Christianis copiis præficeret, vt expeditionem,
quam cum omni fidelium cœtu in Barbarum su-
sceperat, totis viribus persequeretur. Quam-
obrem eum admonebat, exhortabatur, vt copiis
præiret, & Barbaro vniuersale bellum indiceret.
Quibus literis coram omnibus Principibus &
& præfectis castrorum perlectis maximo plausu
atque lætitia, Scanderbegus mox copiis instru-
ctis, in agrum Turcicum & hostilem maximo
impetu irrupit. Quem longe lateque discurrens,
omnia igni, ferroque deuastauit atque diripuit,
& maximum Barbaris terrorem inferens, Mahu-
meti generale bellum indixit. Verum cum Otto-
manus iam iam Scanderbegi literas perlegisset,
per idem fere tempus ad eum nuncius venit, Scā-
derbegum in agrum suum irrupisse, omnia diri-
puisse, atque incendisse. Quo tristi nuncio Ma-
humetes admodum territus, totusque ira atque
furore in Scanderbegum percitus, Seremetium
præfectum suum cum 14. millibus equitum ad
cohibendum potius impetum & furorem eius,
quam aliud quippiam præclare agendum contra
eum misit. Statimque ipse Princeps conuocatis
ducibus omnibus, & præfectis suis, coram eis sic
elocutus est.

Oratio Tyranni ad duces & praefectos suos.

*Imperium
suum fuisse
omnibus suis
comune: er-
go & curam
esse debere.
A regni sui
administratione.*

Nunquam dubiū mihi fuit, Principes optimi & cōmilitones mei, vobis omnibus illud vnum esse certissimum, exploratissimumq; regnum ius, imperium meū omne vobiscum semper fuisse commune. Eius proinde salus & incolumitas, non minus curæ vobis, quàm mihi ipsi est debet. Nōstis .n. bene, nōstis, quanti vos fecerim semper, vt me ipso apud me non essetis inferiores, quā humanè, quā benignè egerim vobiscū, vt nō tanquā Regē vestrū & Principē, sed velut cōmilitonē aliquē ex vobis vsquequa; me gesserim. Qui non mihi tantum, sed vobis, vobis inq; liberisq; vestris vixi, laboravi, insudaui, & ad sanguinē vsque studium operamq; omnē prestiti, quo regnū vobis pacatū, tranquillū & vndecunq; maximum redderem, efficereque, quo inimicorū impetum omnē propulsare, propellerē, & ciuitates, populos, vxores, liberos, fortunascq; vestras augerē, illustrare, extra periculum ponerē. Effectum, effectumq; est ita diuinis auspiciis, vt omnia, duce tamē virtute, fortitudineq; vestra, ex animi sentētia, cesserint nobis: nihilq; fere hodie, vel peragēdū, vel optandū supsit vobis duces inuictissimi, q; vel ad nominis splēdorē attineat, vel ad imperii āplitudinē. Quid .n. enumerē domitā iā Asiā omnē, puiētā Thraciā, expugnatos Triballos, subiectas vtrasq; Mysias, debellatā Tauricā regionē, Alycarnaseū Regē ē sede deiectū, Principes Illyricę expulsos, Pārones profligatos? Quæ regio est (rogo vos per DEOS imortales) q; tellus fortissima, ferocissima, quā nō arma vestra penetrarint? Qui populi, quæ gentes indomitæ & inuictissimæ, quæ nomen, virtutem.

*Narrat suas
victorias per
compendiū.*

tem.

remque vestram vel non timuerunt prius quam
 senserint? Nunc vero (proh pudor) quid istud de-
 decoris est viri Principes? Quis tantus rerum tu-
 multus? Vnde nouus & insuetus timor hic? Tāros
 nimirū rerū euentus pertimescitis? quos ignauus,
 subdolusq; Christianus iam iā minatus vobis. Per-
 suasit, itane persuasit omnia vobis (q̄ vestra est le-
 uitas) Scanderbegiolus ille doli totius artifex, in-
 exhausta malitiæ caput. Vultis, vultisne ita facili
 negotio homines fugæ magis q̄ virtutis memo-
 res, absq; pugna, absq; cōtentione, imbelli, inuti-
 liq; Christiano cōcedere ea, q̄ cū maiores vestri,
 tū ipsi vos tot sudoribus, tot vulnerib. cōparāstis?
 Cur n. liberius mihi apud vos loqui nō liceat pro
 rebus, pro liberis, pro fortunis vestris? Nō dispu-
 tare apud vos de rei totius statu? Nō accusare vos
 vnq̄ licebit mihi, quos & seruauī hucusq;, & nunc
 maxime studeo conseruare? Vultis ne sic absque
 cede absq; cruore destituta Europa, q̄ tāto & desi-
 derio & labore possedistis, in Asiā turpiter confu-
 gere, & rē, statūq; vestrū cuius mortaliū optabilē,
 hoc ignauo animi torpore vltro relinquere? Qua-
 re nihil hosti in vniuersa vita optabilius, nihil iu-
 cundius esse posset. Sed age tuti ne in Asia eritis?
 vbiq; gētium persequi vos nō abstinebunt. Quo
 vertemus? Quæ spes reliqua nobis futura? Quis
 Rex aut Princeps nos excipiet, gentem omnibus
 inimicā & ac inuisā? Idcirco fortasse quis quic-
 quid habemus, quicquid possidemus, alienū esse,
 violentumq; dicunt, sed iniuria mehercule. Dictū
 est enim, & vere mehercule dictum: Quodcunq;
 pes equi tui calcauerit, id totum tuum sit. Nihil
 mortales in hac vita tulerunt secum. Nihil ho-
 rum quæ hic sunt, cuius iam proprium esse potest,

*Scanderbe-
giolum vo-
cat in con-
temptum.*

*Turca pre
timore vo-
lunt fugere
in Asiam.*

*Deū asserit
rerū omnīū
Dominum.*

*Armat con-
tra Chri-
stianos.*

*Christianos
vituperat.*

*Nota huius
temporis ad-
huc Chri-
stianos*

omnia fortium virorum sunt. Deus omnium est dominus, & aperto campo cuncta in medium posuit. Quibus igitur eius nutu & permisso potiti sumus, quæ omni merito iure sumus adepti, & diuina voluntate per tanta temporum interualla possidebimus nunc, nunc sunt nobis pertinacissime tutanda, seruandaq;. Quāobrem, cōmilitones fortissimi, audite, animis adeste, nolite terreri, ne hostibus magis atq; magis audacia increseat, sed vna omnes, vt par est, consiliis non tumultuosis, & turbidis, sed sedatis, & quietis rem tantā capeffite, cogitatus vestros confirmate. Si pulchrū ducitis vos, vitamque ipsam, tot regna, tot imperia diuinitus permitta vobis, vxores deniq; liberos, fortunasq; vestras cōtra Christianam rabiē & furorē ptegere, atque cōseruare, arma vestra intrepidē, audacter in Christianos sumite, acriter aduersus eos (vt consueuistis) pugnate. Neque magni negotii atque operosa res videatur, quod auditis Christianorum Principes communi quadam concordia & consensu in nos arma excitasse. Nihil est adhuc vobis de summa victoriæ ambigendum. Quid tandem est, cur cælum ac terras misceant? Edocti estis sæpenumero gentem istā quā ignaua sit, quam imbellis, nullorumq; neruorum. Ignauī sunt omnes, timidi, languidi, somnolenti, otio assueti, deliciis & voluptatib. dediti. Omnes in plumis, omnes in Venere educati, in curia, in Senatu, pugnaces verbis, non rebus animosi, otio semper affixi hærent, in foro viuunt. Nullū neq; bellandi studium, neque belli artem tenent, neq; laborem corpus, neq; animus perferre periculū potest. Molles habent artus, & delicatos, nō dura assueti

assueti disciplina. Aestus, frigoris, inediae, laboris, penitus impatientes, non curae militaris gnari, ut vos cōmilitones amantissimi, qui quot milites estis, quot bellatores fortissimi, tot videre videor mihi optimos imperatores. Qui vitā omnē in expeditionib⁹, & totas ferē noctes in armis & in somnes ducitis. Nihil ita durū, ita difficile, asperum, quod nō vobis & lene, & facillimū videatur. Qui ex tanta periclitādi assiduitate, hi estis periculorū cōtēptores effecti, ut nō modo nō nolitis timere, sed etiā nō possitis, qui spreta plumarū mollicie, duos artus duriori iugo disciplinae premitis in bello & pugna, paucis minimisq; contenti humi procumbitis, dura & extrema omnia pati assueti. Ita ad victoriā cōtēditis, ita properatis, ut nihil q̄ sitis passuri, sed quo peruēturi tantū cogitetis, vulnerū prorsus, mortisq; immemores. Hæ sunt, duces optimi, fortissimorū, hæc optimorū militū studia, hæc officia, hæc artes, hæc vera militaris disciplina, hi strenue pugnāt, hi facile superāt, hos certa manet, hos indubitata victoria. Cōtendant igitur ad nos Christiani loquaces Principes isti, veniant magnifici adhortatores, verbis tātū feroces, operū militariū expertes, nescio quo fato, diu forsā longūq; huiusmodi expeditionis recordaturi, quū nō ingeniū, nō artes ullę eos leuabūt, nō faciūdia proderit, nō erit eis cōcionib⁹ vtendū. nō enses (ut solēt) muliebrib⁹ cōcinnādi speculis, sed hostili cruore aspergendi, quū strenuus ab ignauo, ab imbelli bellator exterminabitur. Hi ne timēdi vobis milites prestātissimi? His cedēdū? quib. nihil humilior, nihil cōtēptius reperiri potest. Quid miraculi cōspicor, in ancipiti sententia nutat animus. Ponite

*Laudat suos
à vera mili-
tari discipli-
na.*

*A prioribus
rebus felici-
ter gestis.*

*Quomodo
multa sunt
perdita.*

*Christiano-
rum discordia
inter se.*

quæso ante oculos vniuersi, ponite singuli, facti huius dedecus, atque indignitatem. Reuocate animos, pristinam excitare virtutem. Itane abiit omnis maiorum memoria? Nihil iam illius sanguinis superest? Nihil mouet præterea fortuna felicior, quæ in omni vos expeditione, & maximis bellorum motibus est semper ex animi sententia, & comitata, & secuta? Nihil efferunt tanti rerum successus? Vtimini proinde (si Diis placet) tanta rerum occasione. Viderunt tumultuosi Christiani isti, habent in oculis adhuc luctuosæ fortunæ suæ non vetustum, sed recens exemplum, contractas, contritasque reliquias Varnenses & Basilienses prælii. Quid de Græco imperio? Quæ vices rerum? Qui motus? Quantæ mutationes? Omnes tandem sub hasta venierunt, sed clamant rapacissimi, temerarii & fugacissimi defendunt ignauiam suam, excusant imbecillitatem, fortunæ casus, ac suorum perfidiam detestantur, non vestram admirantur virtutem. O ridiculum remedii genus, hos Imperatorum inscitia amisit, hos militum socordia, hos belli fortuna absumpsit, illos intestinæ seditiones, alios credulitas nimia, & perfidia domesticorum exitio tradidit, atque aliis deinceps nocuit dissolutior hostium cōceptus. Siccine igitur hos venientes timetis, nedum veturos existimatis, Viri fortissimi? id quod maxime optandum vobis fuerat, & votis omnibus expetendum. At ego (vt efferam planè quod sentio) nec venturos puto, domi se continebunt, (mihi credite) nec inuiti, deponent minas istas. Demittent animos ridiculi bellatores. Satis pugnatum videbitur eis, si hostem prouocauerint. Laborant præterea seditionibus assiduis, factionibus agitantur. Omnes præfese, omnes imperare volunt, parere nemo, tanta inter eos

ter eos animorū diuersitas, multi sunt inter illos Reges, multi Imperatores, quilibet in consilia sua pro libito volūtatis fertur. Nullus commune bonum & commodū procurat, simulant Christiani inter se, ambitiosi sunt omnes, cupidi omnes, odia inter eos maxima, consensus nullus, obedientia nusquā, in quib. vis imperiū versatur, in bello præfertim, nanq; his deficientibus, res militaris omnis ruit, nedum claudicat. Præter hæc, mutua cæde gaudet gens ista tā sancta, tā religiosa, vltionē inter se quotidie, & insidias parāt. Quas ob res, quæ perfidus trās fuga ille Scāderbegiolus ad nos literis suis tot minis & terroribus scripsit, cōtemnite æque, ac irridete. Coniurauit scilicet in nos omnis Christianorū cœtus, & turba, vna cū Principe suo, quē illi Papā appellāt, quē illi vt nos Calliphū nostrū veneramur. Cōspirauerunt omnes fidei illius Principes & Reges, iā arma cōmouent, vt nos omninō persequātur, Europā patrimoniū eorū iniuria à nobis occupatā vēdicēt. Secū nimirū moluntur hæc, secū videlicet loqui didicerūt, nō stulti homines, ita est vnusquisq; sibi bon⁹ interpretis. Sic & Agamēnō apud Homerū die quadā anteq̃ sol occūberet, sacros Troiæ muros diruere volebat, sed auersos oculos tenebat Iupiter, ridebat hominis vota. Properāt Christiani ad cōparādā sibi singularē gloriā, sed perinde difficilē, augebūt, ampliabūt (fidē meā obstringo vobis) rē, imperiūq; vestrū, dū absorbere cupiūt. Quid. n. (vt cetera omittā) de rerū, ac locorū incōmodis dicēdū? qd de cōmeatib⁹, cæterisq; impedimētis? in quib. vel maxime stat robur, & subsidiū belli. Nōne omnia, quæ deerūt eis, vobis in expedito sunt futura? Locus ipse præterea vos tutabitur, & rebus omnibus affatim

*Rei militaris
ruina qua.*

*Contra Scā-
derbegum.*

*Calliphus
Turcarum
Papa.*

Agamēnon.

*Commeatus
robur belli
est.*

*A commodi-
tate Turca-
rum pugnā-
di.*

armabit, ad inferendā magis, quā ad recipiendā iniuriam idoneus, & tam ad inferendum, quā referendū pedem fidelis & habilis. Domi pugnabit, vbi cuncta vobis affatim respondebunt. Incitabūt ad pugnā omnia, suggerēt omnia vobis animū, & modū vincēdi. Hinc seniorū parētū lachrymæ, hinc paruulorū liberorū oscula, hinc dulciū vxorum amplexus. Gentes ipsæ demum, quæ auspicia vestra sequuntur, fidē pertinacissimē serua- būt, nullis cōsiliis opus erit, nō stimulis, nō hortaminibus, accēsi erūt omnes. Inuitat, hortatur, cogit vnūquemq; cōmune periculū, cōmune suorū exitiū, vocat æque cunctos equa belli fors, monēt rerum maximarū vices, ac euentus. Hic vna libertas, hic seruit⁹ perpetua, hic totius rei sūma versatur, hic patriā, imperiū, liberos, fortunaſq; vestras, omnia in alea posita videtis. Agite ergo viri ipsa virtute maiores. Huc omnes gradū sistite, animos firmate, dū tempus agit, rē cōsultite, ne enerues Christiani isti (nisi instituti huius eos fortasse pœnituerit, & satius domi se cōtinere eadē existimārint) ignaros nos & imprudētes operiātur, adoriāturq;. Quippe cū in omni actionū genere euentus maximē in periculo esse solēt, quos nō diligēs aliqua, & expedita cōsultatio antecesserit. Quin etsi contemptibilis gens ista æque ac superstitiosa, vel sua sponte (vt moris sui est) ab incepto desistere maluerit, vel demū quispiā eorū cōsilia, & rē suo ipsā molimine grauē præverterit, ipsi vltro in eos progrediamur, vltro irruamus. Sic & imposterū quicquid periculi ē medio tollemus, & superabimus forsā omnes, (vt vno verbo cuncta absol- uam) ita superabimus, vt hodie orbis totius im-
peria

*Euentus o-
mnis in peri-
culo.*

peria sint in vos facili negotio peruentura, quod diuinitus est genti nostrę promissum, vt ex astro-
 rum scientia didici. In qua diuina arte (vt nōstis) *Turca ex a-*
 vel ab ineunte ætate operę plurimū impēdi, & ex *stris colligit*
 ea fructus maximos cepi, quam qui rectē tenent, *orbis imperia*
 neq; falli, neq; errare queunt. Vniuersam namq; *sibi promiss-*
 mūdi huius machinā à superioribus motibus atq;
 stellis gubernari nemo ambigit. Non deerūt præ-
 terea vobis (ne domo discedā) milites fortissimi,
 nō validissimi exercit⁹, nō multitudo, ac bene in-
 numerabilis copiarū immēsitās, nō equi, nō arma
 optima cuiuscunq; generis, nō tormēta, non qui
 eis perire vtantur, quæ ad victoriā comparandam
 sunt potissima, cum astrorū benignitate, & Deo-
 rum auxilio discesserimus. Quod vero ad Scan-
 derbegū attinet, qui tantis rerum successibus fe-
 rocior factus, fines nostros quotidie infestat, Ma-
 cedoniæ vestibula obsidet, & ad nos omni tem-
 pore nuntios mittit, nouum doctrinæ genus
 suadet, quod seipsum malè docuit, extirpabimus
 (quando res ita feret) delebimus. Extinguemus v-
 no ictu totum hominem cum omni gente & po-
 steritate sua, & si viuis sorte aliqua in manus me-
 as venerit, edam in nephario corpore illo omnia
 crudelitatis exēpla. Ita vnus omniū maximē tan-
 quā lerna quædam malorum, (vt de patris morte
 taceā) animum meū offendit, remq; & imperium
 nostrū afflixit, tot Ducibus, Principibus, tot for-
 tissimis viris absumptis. Sed indulgeat nunc ali-
 quantulū stultitię suę stultissimus hominum, de-
 sipiat, gloriatur regno isto suo atque ambitiosa
 paupertate, quousq; sibi fata permittunt, quādo-
 quidē hodie maiora nos rerum pondera vocant.

*Minatur a-
 trocia Scan-
 derbego.*

Argumentum.

Om nibus iurantibus in verbū, imperium, seruitiumq; Tyrāni, ipse Seremetiū præfectum suū cum 14 millibus militū, ad fines tutādos, in Thraciam & Macedoniam misit, quem Scanderbegus præoccupauit propè Alchriam, ad tria millia passuum cum 10 millibus equitū peditumq; in insidiis consistens. Et cum præmisisset, qui hostē ad pugnam prouocarent, frigide tamē resisterent, donec fugientes illos insecuti Barbari ad locū insidiarū peruenirēt, videretq; hostē appropinquāsse, repente ex insidiis profiliens, summo impetu eum ex omni latere adortus, fudit, cæsi ex hostib. supra 10 millia, capti plures, inter quos ipse Questor cum filio præfecti castrorū, aliisq; 12 magnæ authoritatis viris, qui vincti ad Scāderbegū deducti, tandem 40 millibus aureorū se redemerunt. Inter hunc triumphum, nuncium triste venit Pium secundū mortuū Anconæ, & militē Christianum ad propria rediisse, valde ille mœrore perculsus vna cum milite suo, qui iam de victoria Ottomanigloriabantur. Vnde dolorē suum Domino D E O cōmmdauit, multas Pontificis laudes enumerans.

Oratio Scanderbegi.

Vt Scāderbegus tulerit mortem Pii Secundi.

Dominus meus & Deus meus, cunctorū cognitor, qui nōsti omnia antequā fiant, cui præterita & futura tanquam præsentia patent, & in cōspectu tuo sunt, à quo omnia in vero & recto iudicio fiūt, qui cuncta optimè regis atque moderaris, cuius diuina & immensa sapientia, à fine ad finem vsque pertingit, & omnia suauiter disponit, vota mortalium, & desideria nostra quandoq; frustraris, nec nos permittis semper his ex animi sen-

sentētia potiri. Quæ & siquidē bona nos & vtilia apparēt, in cōspectu tuo tamen longē aliter se habent. Multa etenim profectō, quæ nobis vidētur profutura, maximē aduersa à te fore dignoscūtur.

Nanque (vt quod intendit meus iam exprimat animus) nulla est ita magna ciuitas aut populus, qui si foris hostem nō habeat, domi nō inueniat, cum quo certet & contendet, quo etiam praua-lida corpora ab externis causis tuto, suis se viribus premunt, & onerāt. Vtinam Romani Carthaginē sibi æmulā, & aduersariam non euertissent, hostem foris sustulissent, quo haberent quem semper timerēt. Nam ciuilibus inter se bellis nō conflagrassent, arma in se ipsos non conuertissēt, res eorū & imperiū nunc forte staret. Nam timor externus, qui optimus tutor, & maximū domesticæ concordie vinculū esse dicitur, eos tutatos esset,

*Timor exter-
nus maximū
domesticæ
concordie
vinculum.*

atque conseruasset. Ita nunc dicendū forsan nobis nec iniuria, de Christianis & fidelium populo, Quia si hostē foris non haberemus, aduersario careremus, qui nos sollicitatos & timidos teneret, proculdubio arma propria in nosmet ipsos conuerteremus, & domesticis, ciuilibusq; bellis vnā omnes rueremus. Igitur nequaquā inutile Christiano populo fuisse existimo, quod hæc Turcica & hostilis expeditio modo non processerit, ne dū hostem fugaremus, magis dolendum & truculētius domi pararemus nobis incendium. Quamuis fatendum est indubitāter illud atq; pro certo habendum, Ottomanum imperium, quod vi, insidiis & pessimis artibus exortum atque auctum est, & diuinis humanisque obrutum sceleribus, cito casurum esse, periturumque, quia malè parta

*Ottomanum
Imperium
malè partū.*

(vt sapienter dictum est) malè dilabuntur, vt nemo diu tenet violenta imperia. Rem verò Christianā, & Petri nauiculā diuino ore fundatā atq; erectā perpetuò duraturam certū est. Ex quo Deus omniū domine, & rex omnipotens, qui longe nobis vtiliora atq; meliora quā ipsi postulare nouimus, tua benignitate dare atq; cōcedere dignaris, te supplices humiliter deprecamur, vt mala & peccata nostra diluas, fidemq; tuā, & populū Christianū à rabie & Ottomano furore defendas, quē hic truculentissimus Tyrannus, Mahumetes cōtinuè persequitur, suaq; immanitate perdere atq; euertere conatur.

Argumentum.

Audita fuga & cæde militum suorum cum Seremetio præfecto Ottomanus, Ballabanū Baderā contra Epirotā indignabundus dimittit, cum 15. millibus equitū & tribus peditū, virum aliās bellicosum, quiq; in expugnatione Cōstātinopolitana sub Mahumete primus muros ascendit, urbemq; ingressus est, Epiro aliās oriundus ille at obscuris parētibus & subditus patris Scāderbegi. Hic ad fines Macedoniae pertingens, ad Scāderbegū maxima misit dona, at occultè, & simulatè, vt eū opprimeret. Verū insidiarū Turcicarū peritus Epirota, amicitia eius respuens, eidē ligonem, vomerē, falcem, aliaq; instrumēta rusticana dono remisit, mandans ei, vt omissis rebus bellicis, ruralia officia more maiorū suorum exerceret. Ballabanus indignè ferens iurauit vlcisci ignominiā hanc, noctu in eū molitus est irruptionē. Scanderbegus in valle Valchalia, suos cohortatus est, & collem qui à tergo sibi imminebat, præoccupandū. Barbarus
Scander-

Scāderbeganos aufugero ratus, inordinato milite vallē ingressus est, quod Scanderbegianis aliās imperterritis etiā profuit, prout & victoria obtenta: sed octo optimi duces capti, Cōstantinopoli excoriati, quantūcumq; propter illos Epirota sollicitaret, vel aurum vel alios captiuos obiiciendo.

Adhortatio Castrioti ad suos.

Commilitones mei, compertum est mihi hodierna die hostes nos ad pugną prouocatu-
 esse, sed prius quā veniāt, hinc castra amoueam⁹
 & collē, qui cōtra nos est, p̄occupemus, quo tu-
 tius commodiusq; esse possimus. *Hostis pra-*
 Ve aduertite, quod hostis, cum nos hinc discedētes viderit, nos *ctica.*
 fugam arripere existimabit, quia numero pauci-
 ores sumus, ideo repentē impetum in nos faciet,
 sed vos viri fortissimi impetum eorū fortiter su-
 stinete, in eosque conuersi acerrimē, intrepidē,
 (vt semper facere cōsueuistis) irruite, perterrefa-
 cite, & in fugā cōuertite, quos (haud mihi dubiū
 est) statim p̄fligabimus. Sed caute, caute (quæ-
 so) milites mei optimi & strenuissimi, cum hi in
 fugā cōuersi fuerint, & vos cādēdo, obtruncan-
 doq; eos persecuti fueritis, fauces illas, & Valcha-
 les furcas nequaquā ingrediamini, nec vltius pro-
 cedite, quia in his Barbarorū insidiæ latitāt. No-
 ui enim milites mei amantissimi, noui, inquā, Bar-
 barorum ingeniū, noui eorū strategemata, & cal-
 liditates, in quibus huiusmodi hominū genus
 plurimum versatur. Hæ enim angustiae & fauces,
 quas videtis milites mei egregii, plenæ sunt arma-
 tis, q̄ nos in insidiis positi expectāt. Vbi si ingres-
 si fueritis, omnes profectò ad vnū trucidabimini.
 Satis sit igitur vobis victoriā ad fauces vsq; sequi.

Argumentum.

Ottomanus, postquā Ballabanus suus Mosē Dibrense Scanderbego maximè charū ac fidū aliosq; septē viros bellicosissimos ceperat, qui & Constantinopoli excoriati fuerūt, valde gloriatus est, vt diceret, Nūc verè scio, nunc certū est mihi Scāderbegum corruisse, vires eius cōsternatas, atque prostratas etiā fortitudinē & audaciā suam amisisse. Postquā eum solus Ballabanus puer meus & filius meus ex omnibus ducibus & præfectis meis, qui ante eū fuerunt, strenuus vnus & bellicosus, vincere, superareq; nouit, à quo tot duces nostri & Imperatores fortissimi bello & pugna superati, partim sub iugo in captiuitatē ducti, partim cæsi & obtruncati sunt. Ideò remisit illū cum 15 millibus equitū & tribus peditum contrā Scanderbegū, sed hic exercitum eius vniuersum penè deleuit, castrisq; eius potitus est, haudquaquā tamen incruento milite suo. Idem tamen ex imperio Barbari cum 12. millibus equitū & tribus peditum rediit, vnde Epirota sic suos cohortatus est.

Cohortatio Scanderbegi ad milites.

Nostis socii & commilitones mei, nos aduersūs fures, prædones, atque Reipublicæ Christianæ persecutores, pro eiusdem salute atque tutela pugnare. Quamobrem forti, paratoque animo sitis, vt cū ad rem ventum erit, patriam, liberos memineritis vobiscum, gloriam, decus omne, præterea libertatem ferre, fortunasque vestras. Si superiores erimus, omnia tuta erūt nobis: si imbelles, timidique, nihil infelicius, nihil contemptius.

Deus

Deus ipse prætereà, qui hostes vestros persequitur, fouet nos, viresque suggerit, qui ad iniuriam propulsandam occurrimus, quo audaciùs aggrediamini, pristinae virtutis memores.

Argumentum.

Egressurus Scanderbegus aduersus hostes, imprimis Deo optimo maximo, pro victoria vouerat, deinde militibus dona varia distribuerat, atq; ordinata acie sua in partes quatuor palàm pugnat, cum hostibus, omnia officia Imperatoris & militis subiens, vt Barbari agnoscerent cū Christianis, Scanderbegum maximum in orbe terrarum bellatorem, Deum produxisse. Nam cæsi ferè omnes profligatique sunt, Ballabanus autem amissis castris & impediementis vix euadere potuit, & cum paucissimis ferè militibus ad Ottomanum præfectus; à quo acriter reprehensus ob multiplicem cladem acceptam. Ballabanus tamè ita se excusare conatus est, quem & in sententiam suam traxit, vt pro voluntate sua aduersus Scanderbegum omnia ageret & bellum conficeret.

Scanderbegus maximus in orbe terrarum bellator.

Oratio Ballabani ad Ottomanum.

Nihil sanè turpius (vt opinor) Princeps serenissime, nihil fœdus, nihil ingratitude detestabilius, quo vitio, qui aspersi atq; cōtaminati sunt, ii non solum ex cœtu & cælestiū collegio, verùm etià ex numero hominū, & ex finibus humanæ naturæ prorsus exterminādi. Quū n. sepe sapiusq; Princeps inuictissime, mecū cōsidéro atq; me reuoluo beneficia, q̄ à tua maiestate sēper in me

Laudat Ottomanum.

*Scanderbe-
gus hostis
Turcarum
acerrimus.*

(quæ tua est liberalitas) collata sunt, nulli pro-
fecto me magis (cum à Deo discesserim) quàm tuæ
maiestati debere atque obstrictum esse cōfiteor.
Tu enim mihi semper parens, tu benefactor fui-
sti, per te spiritum, per te vitam, & quicquid sum,
habeo. Longū etenim profecto mihi esset, nunc
omnes præfecturas, honores, & dignitates, quib.
sub imperio & auspiciis tuis functus sum, enume-
rare, pro quibus omnibus, quemadmodū metibi
posse gratū facere, vicesq; referre nō video, nisi si
toto tēpore vitæ meæ, diu noctuq; insudarē, inui-
gilarē, elaborarē, & tandē sanguinem effunderē,
& animā desponderē, quod (Deos testor) me sē-
per fecisse, ac in posterū omni fide, sinceritate, at-
que obseruantia facturū spōdeo. De Scāderbego
illo, Epirotarū Principe, hoste nostro acerrimo,
nunc tota res agi, versariq; videtur, à quo nuper
(sic forte Diis volētibus) profligatus, atq; in fugā
conuersus sum, ex quo tuæ maiestati (forte non
immeritò) me dignū reprehensione fore visū est.
Sed nunquid à Scanderbego tantū, an Deorū vo-
luntate potius profligatus sim, nūc tempus disle-
rēdi mihi esse nō videtur, verū potius deliberādū,
quid sit cū hoc hoste agendum, hoc tantū me di-
xisse tuæ Maiestati nūc ero cōtēr⁹. Testor n. Deos,
omnesq; cōmilitones meos, qui ex hoc prælio &
certamine superfuerunt, q̄antequā ad rem deue-
nirē, & cum hoste congressus essē, omnia parauī,
omnia disposui, omnia locauī, atq; firmaui, nō cō-
siliū defuit mihi, non tēpus aptum, accommo-
datumq; ad pugnā, nō locus, non miles, nō ordo,
nihil quod pro victoria, & ad victoriā consequen-
dam faceret, aut omisi, aut prætermisi. Verū quia
hæc

hæc nō in manu nostra, sed in manu fortunæ est, quæ pro animi sui libidine humanas res & negocia versat, alternat, variat, eademq; extollit, atque iterum deprimat, ideo non armis tantum Scâderbegi, sed voluntate Deorū potius me victum, superatumq; fuisse attribuo, quorum cōsilia & decreta nobis occulta, atq; omnino ignota sunt. Sed ad propositum redeo. Multa hercle de Scâderbego supra hominem prædicare audio, serenissime Princeps, illum esse fatalem, & diuinum, bello in-
Vaticinium de Scanderbego & de laudibus illius.
superabilē, armis inuincibilē, ferro inuulnerabilē, quem mater eius in vtero gestans, per noctem in quiete vidisse dicitur, serpentem immensæ vastitatis & magnitudinis se pariturā, qui aperto ore caput protendens in terram & gentem nostram, omnes nos dilaniabat, atq; deuorabat. Pedes vero & reliquas corporis partes in mari extendens,
Somnium matris de Scanderbego filio & patris interpretatio.
inter Christicolas pacificè quieteq; tenebat. Quæ cum somnii horrore vehementer exterrita expregisceretur, tota tremebunda, viro suo Ioanni Castrioto quod viderat per quietē, retulit: ipse lætus atq; hilaris sic eius somniū interpretatū fuisse ferūt, ipsā bono esse animo, nihilq; timere, quia nō serpentē, sed filium pareret, qui vir magnus, armis clarus, & strenuus euasurus, Turcis, & Ottomanæ legi hostis acerrimus atq; perpetuus foret: Christianorū vero, eorumq; fidei propugnator maximus atq; mirificus. Verū quid ego de homine plane sentiā, nunc proferā, & in mediū adducā. Scanderbegum virum strenuū, & bellicosum esse, belli
Ballabani iudicium de eodem.
& militiæ peritū, scientiā, & artē militarē optime callere, non eo inficias. Nam semper vel quasi à teneris annis arma exercuit, pertractauitque &

*Fuga Scanderbegi in
obsidione
Belgradi.*

*Captivi
excoriati.
Persuadet
bellum ab
extenuatis
viribus.*

militem esse, militiamq; inchoasse clarū est. Præterea in bello fortunatū, & velut fulmen, & fulgur in pugnā descendere, & cum hoste manū cōterere, tamen illum hominē esse, & mortalē quēadmodū cæteri homines, insuper vincibilē bello, armisq; superabilē, nec sēper victorē fuisse asseuero, nā & ipse alias victus est. Quis n. mortaliū tam demens & fatuus, gloriari se audeat victorē semper, & non victū quandoq; fuisse? vel perpetua in hac vita, felicitate, synceraq; voluptate vltim fuisse? quin ex altero dolio (vt aiunt) degustauerit. Nonne Scanderbegus (vt tua nouit Maiestas) in Belgradi obsidione à Sebalia præfecto tuo viro clarissimo & strenuissimo profligatus, eiusq; exercitus totus penecæsus, ipse nocturnis tenebris cum parua admodū manu fœdissimā fugam arripens, vix euasit? Ad angustias & Valchales furcas nonne à militibus meis pessime habitus cum exercitu suo, omnes fortissimos eius duces, & castrorū præfectos pugna & prælio superatos captos, cū maxima iactura & pernicie, tā eorum q̃ totius Epiri, ad urbē regiā tuæ Serenitati victos misi. Qui postea iussu tuo excoriati, turpissima morte necati sunt. Igitur extenuatę sunt iam vires eius, & exinanitę, ob hæc & alia complura ingentia, & assidua bella à nobis ei continuē illata. Nec mihi dubium est, Serenissime Princeps, quin (si nobiscum pugnare voluerit) aut eum viuū capiamus, aut prælio & pugna victū superatūque profligemus, & cædamus, vel (quod facilius crediderim) non valens armis nostris, copiis resistere, cedens victorię consilium fugiendi capiet, & vacuā nobis Epiri possessionē absq; cæde, absq; prælio & san-

& sanguine deseret, atq; destituet. Nouit nanque tua Serenitas, quod nulla in re plus ambiguitatis, maior incertitudo atq; instabilitas versetur, quā in bello. Nā qui hodie vincit, cras vincetur, & qui victus est hodie, postero die victor erit. Ea propter dici solitū est, incertos esse bellorum exitus. Quod quidē rei nostræ haud dissonū videtur, nā & si pridie victi fuimus, hodie vel cras victores erimus, quia nec sēper victi, nec semper victores perpetuo sunt mortales. Et si vna nobis non successerit via, aliā qua succedat omnino aggrediamur, nec vnquam de victoria desperandum, sed sæpe, sæpiusque fortuna tentanda est, quæ maxime in bello plurimum dominatur. Itaq; & nos bellum cū Scanderbego ex integro experiamur, arma aduersus eum sumamus, exercitus validissimos conficiamus, quia (vt spero) si dictis, & opinionimeæ aures, & assensum præstiteris, Princeps Serenissime, victores omnino nos futuros esse, nec Deos semper iratos auersosque habituros. De quo ego nunc facilem certamq; victoriā nos Diis propitiis consequi posse, animo concepim excogitauiq;. Placeat Maiestati tuæ, Serenissime Princeps, decernere, statuereque, vt duo optimi Imperatores, duo præclarissimi duces, & præfecti, cum valida manu, & florido exercitu aduersus Scanderbegum deligantur, qui non vna & eadē via, sed alter ab altero seorsim, separatimque ab inuicem per diuersa loca & itinera, simulantes, alio potius, quam in Epirū tēdere, deflexo postea itinere omni cū celeritate atque silētio regionē intrēt, ipsumq; Scāderbegū medium intercipiant. Nec vnus sine altero hostem adoriatur, aut

In bello summa incertitudo.

Spes victoria contra Scanderbegum.

Modus consequendi.

cum eo bellum committat, sed expectato altero collega, de cōmuni postea consensu, vno eodemque tempore simul illū inuadant atq; opprimāt. Ex quo perfacile victoriā consequentur, & illum cum omni exercitu suo obtruncabunt, quia fieri non potest, vt hostis vndiq;, & à tot laterib. interceptus, occlususq;, possit euadere, nec tot copiis & multitudini resistere. Sed ipse profecto victus à nobis, superatusq; finis Epiroticæ insolentiæ atq; belli erit.

Argumentum.

Ballabanus, impetrato quod voluit, nihil in vita optabilius sibi fieri posse censuit, nisi Scanderbegum profligatum cum exercitu suo, cæsumque audire aut extra imperium profligatum deiectūque, delectu quam maximo facto, ex robustissimis viris exercitum confecit, & assumens sibi lagup Arnauth in collegam, partitis cum eo copiis, illum admonuit, vt à parte maritima per Græciam & Thessaliam iter conficeret in Epirum, & expectaret donec & ipse cum exercitu adesset, qui citius q̃ alter per Thraciā in Epirum ingressus est. At Scanderbegus ab exploratoribus & amicis per literas præmonitus, cū Ballabano rē expedire volebat, ne simul cum duobus exercitibus, vno eodemq; tēpore adortus opprimeretur. Adiutorio ergo DEI, cui res Scanderbegi curæ erāt, cū videret exploratores missos ad castra Ballabani exploranda, corruptos utiq; & cōsanguinitate & largitionib. exploratū non redire, contra Ballabanū profectus est & in loco insidiarū sibi positarū vix cū socio euasit, reliquis cæsis, quē infecutus solus qdā Barbarus ab eo obtrūcat⁹ est. Alii cū in castra rediis-

Res Scanderbegi cura Dei.

rediissent, in loco qui Petralba dicitur ab hoste ad
15 millia passuum vbi octo millia equitum qua-
tuor peditum valentissimorum inerant, contra
hostem accingit, periculum in mora iudicans,
quantumuis alii aliter suadebant, prout & illum
cunctantem, & collegam frustra expectantem,
strenue fortiterque vicit, ipse licet viriliter pugna-
bat ultimo tamen cum paucis in fugā conuersus,
reliqui omnes Barbari aut cæsi aut viui capti sunt.

*Adhortatio Scanderbegi ad milites, ante profectiōem
suam contra Ballabanum.*

Turpe & superfluum, Commilitones mei a-
mātissimi, esse duxi, hodierna die, nouo apud vos
dicendi genere, longa orationis serie contexere.
Cum res gerenda sit nobis non cum nouo hoste,
nouoq; Imperatore, sed cum eo hoste, qui à vobis
vinci, facileq; superari consuevit. Nonne milites *A facilitate*
hic est ille Ballabanus Ottomanipræfectus, apti- *vincendi.*
or magis (vt scitis) ad ligonē, vomeremque, agri-
culturam, quàm ad arma, remque bellicam, quem
vos non semel, sed pluries profligastis, de eoque
triumphum cum ingentibus, spoliis reportastis.
Nonne hic hostilis exercitus, quem prę oculis ha-
betis, reliquæ sunt cladis superioris diei? quas
Ballabanus ductor secum affert vobis tanquam
debitas, & dicatas victimas, vt de spoliis eorū vos,
domusque vestras & impleatis, & ditetis. Verum
enimvero de hoc quid dubii? quid difficultatis est
perspicere? Nam ii omnes Barbari, quos nunc
videtis, hinc ferè ad horam (Deo propitio) aut
captiui vestri erunt, aut à vobis (si volueritis) in-
ternecione occisi. Nam illos hoc in loco (vt spero)
intra vallum, & tanquam pecora in ouile claude-

mus, nostrosque milites per montes, colles, & itinera, ne inde exire possint, circumquaque disponemus, atque locabimus. Igitur omnes hodierna die cum Ballabano eorum duce vobis tanquam victimæ offeruntur. Itaque milites ostendite vos viros, excitent maiorū vos præconia, excitent laudes, & fortia facta. Capite animos, capite vires & robur, imitemini vestigia, imitemini illorum acta. Acuite ferrum in Barbaros, æternos hostes vestros, sternite equos, præcingite enses, corripite tela, assumite clypeos, procurate omnia quæ ad pugnam, & pro victoria faciunt, persequimini hostes. Coërcete, cōterite infideles, cōculcate, & pessundate, eosq; penitus delete, quia ecce in fugam conuertuntur.

Argumentum.

Nondū Scanderbegus ex ipsa valle cū exercitu exierat, nec dū spolia Ballabani exercitus inter se se milites diuiserant, adhuc hostium corpora palpitantia humi prostrata iacebant, cum nuncius Mamizæ sororis à Petrella ciuitate, vbi ipsa cum cohorte & familia sua confederat, cum literis ad Scanderbegum euolauit, quibus ipsa admonebat, Iagup illum cum 17 millibus equitum, per viam Belgradi in Epirum irruisse, & omnia depulatum igni ferroque dedisse, & nunc in Tyranna minori iuxta flumen castrametatum. Quibus auditis Epirota, illuc quo Iagup, castra posuerat, ire pergit, anxius & sollicitus ne Iagup cum exercitu suo fugeret, si fortè de cæde & fuga collegæ sui audisset. Ita autem suos animauit.

Adhortatio Scanderbegi ad milites.

Etsi vnquam aliàs exhortatio ducis vel Imperatoris

ratoris ad milites minime necessaria fuisse visa est, hodierna certe die, id mihi muneris apud vos commilitones mei minus necessarium esse duxi, quum superuacaneum atque superfluum sit, equo (vt aiunt) currenti, maximeque concitato calcaria adhibere. Video enim vnumquemque vestrum, milites mei amantissimi, sine Imperatoris edicto, sine ducis imperio libenti animo praesto esse, ordinem seruare, vexilla, & signa propria sequi, vigilias, excubiasque, ducere, agereque officia, & munia militaria certatim subire, interdiu noctuque sollicitos, peruigiles, indefessosque, nunquam desides, nunquam pigros & ociosos, sed absque stimulis & calcaribus concitados, promptissimosque, & ad omnia, quæ ad victoriam faciunt, & pro victoria consequenda expediunt, intrepidos, inuictissimosque, hostem quinetiam extra ordinem viriliter, animoseque inuadere, atque opprimere, de victoria nunquam diffidere, neque desperare. Propterea si vnquam duci, aut imperatori de militibus suis gloriari licuit, hoc mihi quoque tempore de vobis concessum est. Cum quibus & si semper pauciores hostibus fuerimus, usquequaque tamen superiores, hodie victoriam de Ballabano hoste nostro acerrimo (quod tantopere optastis) præclaram, & egregiam adepti sunt. Qui quum tanta essent apud Ottomanum authoritate, & fide, quicquid ab eo petiit, contra nos obtinuit, eique pro libito voluntatis suæ omnia concessa sunt. Nam ipse cum ingentem,

Equo currēti nō opus est calcaribus.

Laus militum.

Scanderbegus semper pauciores hostibus habuit.

Ballabani hostis Scanderbegi acerrimus.

floridumque exercitum coëgisset, totis in nos vi-
 ribus intendens (vt compos voti sui esset) & fidē,
 quam de certa contra nos victoria potiunda pro-
 miserat, adimplere posset, duobus quam maximis
 nos exercitibus medios, insciosq; intercipere, do-
 lo atque insidiis opprimere, atq; delere credidit.
 Sed (Deo propitio & virtute vestra) factum est,
 vt nos priores in eum irruentes, illum cum omni
 exercitu suo profligatum, cæsumq; deleuerimus.
 Nunc vero nobis nondum lotis (vt aiunt) mani-
 bus, nondum finito conuiuio, nondum remotis
 mensis, Iagup Arnauth, vt bonus & optimus con-
 uiuator, totum vult prandium apponere, & suos
 conuiuas non fraudare, sed bene & optime illos
 accipere, ne fame fiant, exercitumque suum tan-
 quam reliquias afferre. Ecce milites mei amantis-
 simi, antequam vallem egressi simus, antequam à
 sanguine hostili manus nostras coinquinatas la-
 uauerimus, antequam thela terferimus, & arma
 purgauerimus, & ea in vaginis, & tecis recondi-
 derimus, ipse Iagup ad nos venit, vobis sua mune-
 ra, dona, & xenia, id est, exercitum, & reliquias ab
 Ottomano contra vos missas dicatas offerre, vt
 pro libito voluntatis vestræ ex eis quicquid visum
 fuerit, aut degustetis, aut deuoretis. Itaque socii &
 viri fortissimi & felicissimi, accedamus ad nupti-
 as, ad quas Iagup nos inuitat, conuocat, vt eis ad
 saturitatem abutamur, & quum affatim deuo-
 remus, tum nobiscum etiam auferamus. Expe-
 diamus igitur nos hinc, egrediamur vallē, occur-
 ramus Iagup, & exercitui eius, qui quidem tenuis
 est, & tantummodo profligatus. Nam si Balla-
 banum

*Pulchrè di-
ctum.*

*Nuptia Ia-
gup.*

*A maiori ab
minis.*

banum ipsum cum 24 millibus concidimus, cur non Iagup cum 16 millibus mactabimus? In hoc maxime vestro belli ardore, qui nondum bellicum furorem, nondum Martiales animos vestros & spiritus deposuistis. Videor enim mihi videre milites, & præ oculis versari Iagup à vobis cæsum *Pulchra imitatio.* cum omni exercitu suo atque profligatum. Quare acceleremus ad eum, festinemus ad replendos, faturandosque appetitus nostros, & ut spoliis diuitiisque hostilibus pleni, onusti que domum ad lares proprios, liberos & vxores reuertatis, nunc totis viribus contendite.

Argumentum.

Scanderbegus occasione pugnae noctu, postquam ad castra Iagup peruenit, nonnulla cæsorū capita exercitus Ballabani, quæ seruata cum cura attulerat, proiici ante hostiū stationes, captiuosque vinctos, ut erant, ostendi iussit. Iagup autem tanto simul publico familiarique ictus luctu agnoscere se fortunam Ottomanī fertur dixisse. Scanderbeg autem ad Iagup, penetrans omnes hostium cuneos, eum hasta primum transfixit, deinde capite obtruncavit. Barbari viso Iagup mortuo, omnes in fugam conuersi, & palantes cæduntur, viuique capiuntur. Qui vero ex hostibus manus & militum furorem euaserunt, à colonis, habitatoribusque locorum hinc inde fusi per agros, sylvas & campos, aut viui capiebantur, aut trucidabantur. Nunquam ex duobus exercitibus vno eodemque fermè tempo-

Insignis vi-
storia.

re & bello, tantum hostium à Scanderbego interfectum est. Viginti quatuor millia hostium caesa, capta sex millia, praeda magna alia cum omnis generis, tum auri argentique: Colonorum, qui capti apud hostes erant supra 4 millia capitū recepta. Scanderbegus cum magno gaudio omnium & gloria Croiā rediit mittens varia Principibus munera, militibusque omnibus satisfaciens.

E LIBRO DVODECIMO.

Argumentum.

His auditis Mahumetes cum 200 millibus militum ad Croiam oppugnandam proficiscitur, quam in modum coronæ ubiq; cinxit, & quia suis sciebat Scanderbegi nomen esse terrificum & formidolosum, subornavit duos, qui illū veneno aut ferro interimerent. Christiani autem sic dolose facti & baptizati dissidētes, alter alterū prodidit & sic ambo suspensi dederunt poenas. Venerat & ad eius obsidionem Ballabanus Badera Mahumeris præfectus cum octuaginta millibus electissimorum equitum, qui quotidie cum Croiensibus pugnam committebant, vario certaminum euentu, Croiensibus tamen ut plurimum vincentibus, sed & Scanderbegus in campo copias suas habens quotidie sine quiete vlla instabat, & iacturas maximas inferebat. Vnde desperans Mahumetes de victoria Croiæ, discessit, Ballabanum cum viginti tribus millibus electorum militum in obsidione reliquit. Cui etiam octo alios militum præfectos addidit, cuilibet septem millia optimorum militum subiiciens, atq;

inter

inter proficiscendum, quædam loca Scanderbegi, & populos multis promissionibus in fidem suam accepit, ad octo millia hominum præter mulieres & infantes sic trucidare fecit, postquam in Scanderbegum sæuire non potuit. Indignitatem hanc & Ballabani hominis villani nomen ægerime ferens bellum cõmune & gerere decreuit, & in castra eius irrumperet. Itaque conuocatis vndique Principibus, sociis, & confæderatis sic locutus est.

Oratio Scanderbegi ad socios, Principes, & confæderatos, pro auxilio ab eis impetrando.

Credo equidẽ vobis haud ignotũ esse, Principes & Commilitones amantissimi, quamobrem huc vos conuocauerim, quidve in præsentia sim disserturus. Nostis enim omnes quanta rabie, quantaque immanitate Mahumetes ille Turcarum Princeps in Christianum nomen, & orthodoxam fidem conspirauerit, illamque magis atque magis omni tempore insequatur ac premat. Pro qua nobis illi fortiter resistendum, atque etiam si mori contigerit, alacriter pugnandum esse duco. Maiores eius Asiam peruerterunt, dehinc in Europam traicientes, tot Reges & Principes Christianos prauis artibus de medio sustulerunt. Hic vero illorum sequens vestigia, in nos ceu maiorũ suorum reliquias versis (vt aiunt) prioris furorem suũ euomere, nomenque nostrum penitus delere conatur. Mahumetes inquã iste truculentissimus, qui velut sorte quadam prope in æternum hostis mihi datus, summa vi opeque me rerumque mearum statum omnem penitus euertere contendit.

*Mahumetes
Christiano-
rum hostis
pestimus, &
origo illius.*

*A perfidia
sua.*

*Mahumetes
conatur à
Scanderbego
suos fideles
simos auer-
tere.*

Qui cū paulo ante cū toto exercitu in me impe-
tum fecisset, nec ex sententia ei res successisset, tā-
quam furibundus & spe omni destitutus, præ mœ-
rore & tristitia hinc discedens, octo millia virorū
ex meis, exceptis mulieribus & infantibus, quos
fide sua, vel perfidia potius in deditionem acce-
perat, ferro sustulit atq; trucidauit. Qui si profe-
ctō mihi nunc essent, viuerentque, nequaquam
opus esset alienum implorare auxilium. Profici-
scens hinc igitur Mahumetes, Principes inuictis-
simi, hunc Ballabanum, quē prae oculis habemus,
sui exercitus præfectum cum huiuscemodi copiis
in Croiæ obsidionem reliquit, quo illam tam diu
durissima obsidione cinctam teneret, præmeret-
que quam diu in eius ditionem veniret. Quod si
quo casu accideret (quod absit) nec de vobis (ve-
reor) nec de vestris coniugibus & liberis, rebusq;
omnibus bene profectō esset. Nam sapius me di-
xisse memini, quod rabidus & truculentissimus
hostis iste nihil aliud molitur, nihil aliud mente a-
gitat, & expetit, quam nos seiunctos & ab inuicē
distinctos opprimere, atque de medio tollere, re-
gna, imperiaque nostra arripere, sibi que vendi-
care. Quare Principes amantissimi, nolite pati, ut
perfidus Tyrannus iste, atq; cōmunis omniū ho-
stis, sub iugo nos infidelitatis ac perfidiæ suæ sub-
iiciat, fidem & religionem nostram opprimat,
regna & imperia pessundet, vxores, liberosque
nostros in seruitutem tradat. Proinde omnes ad-
moneo, rogo, obtestorq; ut hosti sine mora oc-
currere properetis, qui prae foribus & in limine
adeat, qui festinat, & ad nos opprimēdos totis vi-
ribus accelerat. Itaque in auxilium & tutelam
fidei

fidei vestrae, cui quicquid corporis, vitae, ac sanguinis superest, & deuovere debemus. Vos Christiani Principes inuito, inuoco atque imploro, ut Ballabanum hunc communem hostem nostrum, quem videtis ex vrbe nostra, è regno, è patria expellamus, reiciamus, qui profectò si me oppresserit, nec vos impunitos relinquet (Epirotica enim gens inimica Turcico nomini est) & ex mea iam iam futura est vestra publica; omnium fortuna. In belluas strinximus ferrum, hauriendus illarum, aut dandus noster est sanguis. Cæterum fidem meam vobis promitto, quod vestra ope & auxilio mihi præsto existentibus hunc Ballabanum homuncionem, vilissimum & abiectissimum hominem, cuius maiores vitam semper ruralem & paganam sub parente meo traduxerunt, qui & ipse sæpenumero (ut scitis) est à me antea multiplici clade sedatus, fusus, profligatus, nunc cum omni exercitu eius in fugam versum, viuum aut aut mortuum (ut fors dederit) vobis tradam, victoriamque de eo insignem, atq; præclarissimam referam. Iam scitis, Patres optimi, me hucusque nullum à vobis vnquam auxilium, opemvè implorasse, sed solus semper cum copiis & militibus meis, propriis viribus contra communes hostes, vos, regna, imperiaque vestra protexisse, atque conseruasse. Nunc verò iam tot bellis attritus, tot expeditionibus exinanitus, tam longo tempore cum militibus meis continuè armis insistendo, viribus ferè exhaustus sum. Quorum maior pars & fortissimi bello ceciderunt. Alii acerrimè dimicantes capti sunt, aut vulnorum multitudine

*Epirotica
gens inimica
Turcico no-
mini.*

*Ballabanus
vilis homo &
ruralis.*

*Scanderbe-
gus Ballaba-
nus viuum
aut mortuum
sperat se ha-
biturum.*

corporibus mutilatis inutiles bello facti sunt. Propterea opus est socii, ut nunc ad vos confugiam, vestrumque implorem auxilium, quo ab hoc communi hoste, quem in ianuis & oculis habemus, urbem meam, vosque pariter liberem atque defendam. Quare mature succurratis mihi, me me sequamini, & quod ductu meo facere semper solentis, vincite. In hunc Turcicum & hostilem exercitum irruamus, impetum faciamus, quem statim (ut spero) in fugam conuertemus, facileque de eo victoriam consequemur, arma, insignia, aurum, argentum, spolia optima nobiscum referemus, milites nostros exuviis ditabimus. Rem igitur tantam mecum cape site, victores enim (Deo propitio) omnino nos fore spero: vosque pleni fortunarum, ac gloriæ simul, publice, simul private triumphantes domum ad penates vestros redituros. Nunquam vos profecto decepi, nunquam fefelli, nunc tempus est o socii, quo nos, regnaque nostra, uxores, liberos, aras, focos, & demum fidem Catholicam à tyrânide & iugo barbaræ servitutis atque captivitatis vindicemus, liberemusque. Victoriæ cum ingenti gloria & triumpho de hoste reportemus.

A fide Scanderbegi.

Argumentum.

Cum oratione hac habita, omnes se in Scanderbegi fidem arbitriumque committerent, ipse constituit ut quam maximus & validissimus exercitus cogeretur, interim dum hæc geruntur, sine mora sagulo gregali & vilissimo admodum habitu

bitu indutus, Romam ad Paulum 2. Pont. pro auxilio profectus est. Quem Pontifex ob nominis claritatem & viri præsentiam perbenigno vultu honoreque maximo & donis suscepit, atq; in Consistorium admissus talia verba habuit.

Scanderbegus it Romam uti rusticus vilis ad obtinendum auxilium.

Oratio Scanderbegi ad Pontificem Paulum.

Quis vnquam mortaliū, Romane Præsul maxime atque Sanctissime, Reuerendissimi Amplissimiq; Patres, non lingua dicam exprimere, sed ne animo quidem concipere posset, loci huius & sedis sacratissimæ, in qua statis, celsitudinem, & sublimitatē? Cuius nulla pars est, nullus angulus, quin totus sanctitate, diuinitate plenus, vndique resplendeat atque refulgeat. Vbi Petrus primum ille sanctissimus, beatissimusq; Christi Vicarius, vbi Paulus Doctor egregius, vas electionis, atq; totius orbis Christianæ Religionis buccinator? vbi tot viri sanctissimi, præsules & patres integerrimi diuinitus missi, cœlibem & diuinam vitam traduxerunt, vbi tot Reges & Principes inuictissimi gloriosissimiq; commorati sunt, qui omni sanctitate, omni virtute præditi, omni scientia referti, mundum totum, fidemque Catholicam erexerunt, decorarunt, illustrarunt. Quibus tu postmodum Romane Antistes sanctissime, ad hoc dignitatis fastigium natus magis, quam vilo mortalium iudicio vel consensu electus diuino quidem nutu, hac ætate tam aurea, tam felici successisti, qui totius fidei & religionis

A loci sanctitate. Petrus.

Paulus.

Cœlebs & diuina vita Roma.

Paulus sanctus Pontifex.

Laus Pontificis.

*Felix Scanderbegus ex
alloquio
Pontificis.*

*Felix Ecclesia
sub Paulo
secundo.*

nostræ summum lumen esses, summum decus, summus splendor, qui Christianum nomen vel ad vltimas terras transferres, & ab omni Barbarica rabie vendicares. Magna profecto fuit expectatio iam pridem, Pater beatissime, vel animi, vel ingenii tui, quam non ut æques modo, sed longe quoque superes omnia. Habes ex voto innocentiam vitæ, sapientiæ, atque consilii magnitudinem, naturæ liberalitatem, experientiam rerum, qui in vniuersa natura, in qua quicquid est neruorum, quicquid admirandi, ita es vndecunque complexus, habesque in manu, ut liceat semper ex te, tanquam ex thesauro aliquo depro- mere. Felicem me igitur, qui te hodie in- tueor, alloquor, admiror, quo nihil poterat iu- cundius mihi, nil optabilius contingere in vniuer- sa vita. Sed feliciorem plane Romanam Rempu- blicam, quæ Principem te pastoremque suum sentit, experitur, fruitur, quo meliorem, dignio- remque alium optare nõ potuisset, nedum inue- nire. Cuius an grauitatem magis admireris, an pietatem in omnes amplectaris, an Maiestatem atque eloquentiã obstupescas, nescias penè. Qui (ut vno verbo omnia perstringã) nulla re alia ma- gis eminet, quam virtutum omnium excellentia, qui omnium maiorum suorum, & superiorum Principum gloriam nõ æquaturus solum, verum vno omnium iudicio sit superaturus, longeque à tergo relicturus. Gaudeat proinde & exultet, quicquid est vsquam Christiani nominis vel splē- doris. Latentur gentes, iubilet DEI Ecclesia pe- ne afflicta, quæ per te sit spiritum & sanguinem receptura. Nihil iam timeat, tuta quosque pe-
lagi

lagi æstus, hilaris cuncta æquoris discrimina contemnat, Petri nauicula, te rectorem, te gubernatorem nacta, qui Christi fidem & Euangelium semper augere, amplificareque studes: qui vnus & pastor optimus & Antistes sapientissimus non solum super oues & gregem tibi à Deo commissum, exactissime omnē curam & sollicitudinem impartiris, sed alienas quoque ouiculas errantes, vagas, dispersas, in tuum ouile, & Ecclesiæ gremium reducere, ac congregare die noctuque inuigilas atque insudas. Bone DEVS, cur mihi non est tantum eloquentiæ, ea dicendi vis, qua possem virtutes tuas omni laude maiores, nō pro merito dixerim recensere, sed saltem non minores efficere: etsi non debitum persolvere, huic tamen meæ tantæ, tamque suauissimæ siti potum aliquem afferre. Sed & si possem, Pater beatissime, non est integrum hodie mihi per hos rerum tumultus, per tot maxima discrimina. In quo, nescio quo fato cum gentibus & populis meis sum vnus omnium maxime coniectus atque immersus. Non permittit, non patitur Mahumetes, Turcarum Princeps ille truculentissimus, me vobiscū diutius cōmorari, Patres sanctissimi, vos contēplari, vos admirari Principes meos, DEOS terrarū, ac mūdi totius luminaria, q̄ maiorū suorū vestigia sequutus, ac spurcissimæ illius Mahumetanæ sectæ nephandus professor & propagator, vestrum ouile quotidie inuadit, persequitur, dissipat. Et non contentus malis cædibus & rapinis, quibus in Asia vsus est, non satiatus Christiano sanguine, quem nuper tantum in Europa fudit, vt totam infecerit, polluerit, contaminauerit, &

*Miseria Scā-
derbegi cum
Mahumete,
Cardinales
dii terrarum
mundi lu-
minaria.
Contra
Turcam.*

*Vna salus
post Deum
in Pontifice.*

*Groia pro-
uincia robur
& caput.*

*Tempus re-
primendi Ma-
lum etem.*

Christi nomen prophanauerit, sed nunc me, gentemque meam tanquam hoc vltimum certamen relictum sibi euertere, atque de medio tollere conatur. Cui nisi repēte (quæ tua sanctitas est atque clementia) occurras, obsistas, tu Principū Christianorum Pater, iubar, atque sydus radiantissimum actum est de re omni, actum de imperio meo, quippe populus Epiroticus tot bellis, tot cladibus exhaustus iam corrui, iam defecit. Huc igitur ego concessi Patres Sanctissimi, ad vos ipse confugi, domi incendium maximum reliqui, hostem in ipsis vestibulis, qui non tantum gentem meam, & regionem assidue dissipat, euerit, depopulatur, in seruitutem trahit, sed & ciuitatem ipsam meam Groiam, prouinciæ robur atque caput iam diu in numero milite obsidet. Neq; hæc obsidionem deferendam proposuit sibi, antequam vrbe ipsa, aliquo modo potiatur & potietur (vereor) nī sublimitas tua succurrat atque subueniat. Ita oppidanos in rerum omnium necessitatem, & vltimum discrimen adduxit. Consulti igitur Patres optimi atq; sanctissimi (quæ solum tēpus patitur, prospicite, atq; opportune prouidete mihi. Cohibendus est enim impetus & ius ne phandissimi Tyranni, reprimendus eius furor, atque violentia, qui in tantum excreuit, atque inualuit, vt iam iam extrema omnia Christianæ Reipublicæ, ac Dei Ecclesiæ, quæ orthodoxæ fidei audeat minitari. Sed quid amplius? (proh pudor) quid peius? quid durius expectemus? Edidit iam in Christianum populum, edidit in gregem suum omnia crudelitatis exempla, prophanauit,

ita

ita iam fœdauit, omnique ludibrio habuit (pudeat
 Deorum, hominum, fidem, religionemq; vestrâ)
 vt non minus molestum mihi sit dicere, quâ vo-
 bis turpe audire. Videtis, ecce ingentis cuiusdam
 mali, non suspicionem modo, sed apertam speciẽ
 obseruari ante oculos omniũ. Videtis Patres am-
 plissimi Asiam fere omnem huic nephando, spur-
 cissimoque hosti subiectam, Græcos quasi cunctos
 ab eo exterminatos, Rascianos Principes, Tribal-
 los, & Thraces euersos, Illyricos perdomitos, Pe-
 loponnesum subactum, magnâ Macedonia atq;
 Epiri partẽ direptam, incensam, deuastatam. Vnus
 ego supersum, Pater beatissime, cum pusillo & te-
 nui imperio, cū militibus meis, adeo tot preliis at-
 tritus, tot certaminibus exhaustus, vt nihil iam in-
 tegri sit in corpore ad noua vulnera accipiẽda, ne-
 que quicquam supersit sanguinis, quod dari am-
 plius pro Christiana Republica possit. Hoc est
 reliquiarum ex tot Principibus, tot ducibus, in
 feraci Macedonia illa regum altrice, quod nunc
 perfidus Barbarus iste totis viribus, arte, ingenio
 perdere, atque delere contendit. Iam nemini
 ignotum, nemini dubium est. Audisti Antistes
 Sanctissime, audistis Patres religiosissimi, quot
 bella, quot expeditiones cum perfida gente ista
 maiores mei tot armis gesserint. Quibus ego
 postmodum ordine naturæ, diuino tamen præ-
 seruatus auxilio in regno succedens, nullum vn-
 quam tempus, nullum diem quieti aut ocio mi-
 hi concedere potui, sed cum prophana gente,
 bella maxima semper pertractaui, præsertim
 cum rabidissimo & truculentissimo Mahumeto

*Populi sub-
iecti Turca.*

*Vnus Scan-
derbegus su-
stinot Ma-
humetem.*

*Macedonia
Regum al-
trix.*

*A laboribus
suis.*

*Herbam
dare sermo
prouerbialis
est, victorem
agnoscere.*

*Plin. lib. 22.
c. 4. & Fest.
Pomp.*

*Petit auxi-
lium.*

*Scanderbe-
gus extrema
subiuit &
vult subire.*

isto, qui iam tot malis rem meam, tot cladibus affecit, vt nihil reliquum supersit mihi, nisi (proh pudor) herbam victori (vt aiunt) dare. Restiti hucusque, reluctatus sum, & diuina ope adiutus semper fere incolumis atque victor euasi. Sed nunc tot malis tam præteritis quam instantibus fessus, tot certaminibus exhaustus, tot ducibus amissis, tot populis, viribus adeo exinanitus sum, vt nihil fere præter animos feroces ex antiqua fortuna supersit. Et Barbarus iste (sic forte peccatis nostris exposcentibus) supra quam dici possit, suas vires auxit, imperiumque suum ampliauit. Propterea mundi totius iubar, ac Christianæ Religionis decus splendidissimum, ad tuæ Maiestatis pedes supplex, & qua decet veneratione confugio, tuum nomen iauoco, opem & auxilium imploro. Descendas iam Pater Sanctissime, prouideas, quo his tot procellis, & bellorum turbinibus obsistere, easque non ita certo periculo vitæ, ac rerum mearum dispendio perferre queam. Fidemque vestram sanctissimam, sanctissimi inquam Patres, contra vim & impetum huius immanissimi Tyranni protegam atq; defendam, pro qua & vsque in præsentem diem omnia extrema sum perpessus. Et imposterum me deuoui, neque vllum mortis vel periculi est genus, quod pro quocunque vestrum commodo & dignitate, in aliquo vitæ meæ tempore subterfugiam.

Argumentum.

Ballabano, vti diximus, ad obsidionem remanente

nente frater suus Ionimas venit in auxilium. At Scanderbegus reuersus ex vrbe, exercitum vndique maximum, ingenteque copias & validas in vnum contraxerat, vti nunquam antea ex validioribus & pugnacioribus. Ideo aduentum Ionimæ audiens, sine mora electo flore & robore militum, relictoque ibi reliquo exercitu, per totam noctem ad Ionimam summa celeritate perrexit, eumque de improviso aggressus fudit atque dissipauit, viuumque cum Heder filio suo cepit. Indeque per noctem eadem celeritate in castra sua victor reuersus est. Mane vero Ionimam cum eius filio vinctum in conspectu fratris adductum ostendit. Dehinc monte Cruino quem Ballabanus propinquissimum Croiæ occuparat deturbato, hostium præsidio potitus, in eius summitate victor euasit. Ballabanus desperata victoria, Croienses multis promissis ad portam citato equo, vt se dederent, petere contendebat, qui maxima vi eum adorti in fugam conuerterunt, & ictu sclopi letaliter in gutture percussus, mortuus ante tabernaculum suum in terram corruit, quo mortuo per omnia castra tumultuatū est, vt & magno silentio, relictis omnibus discederent. Duo tamen è castris Barbarorum venerunt petitum, vt illis vita tantum superstite abire concederetur. Et quamuis omnes reclamarent, & fame Barbari confecti ferro viam sibi tandem, licet multa illorum cæde & malo aperire coacti, sic Scanderbegus suis persuadere conatus est.

Victor Scanderbegus.

*Oratio Epirensis ad Principes, præfectos, &
uniuersum exercitum.*

Noui iam pridem, viri fortissimi, & commili-

P

*Alaudibus
militum.*

*Pulchrum
dictum sapi-
entis.*

*Locus emen-
dationi post
præliorum
delicta non
conceditur.*

tones mei, virtutem: noui satis fortitudinem, & constantiam vestram, qua semper Barbarum acriter perterrituistis, debellastis, in fugam conuertistis. Neque vereor hodie vobis animum deesse, hunc quoque hostem, quem in conspectu habemus, expugnatum à vobis, profligatumque iri. Sed animaduertendum est, milites optimi, animo sæpius reuoluendum sapientis illud. In tranquillo tempestatem aduersam optare, dementis esse: sanioris vero, quauis ratione ei occurrere, cum tempus aut necessitas vrget. Deus cælitus nobis victoriam sine ferro, sine pugna, sine cæde demisit. Vrbs ab obsidione liberata est. Ballabanus hostis noster, qui tot mala edidit, & indies minabatur nobis, extinctus est. Exercitus eius fugam arripuit, sumus in pace, sumus in quiete, omnia arrident. Cur bellum quaramus? Cur aduersam exoptemus tempestatem? Cur fortunam cæcam, & incertam tentemus? Nostis enim milites, quam inemendabilis, quam incorrigibilis sit Martis error. Nam aliis in rebus siquidem erratum est quidpiam, corripitur tamen, emendarique potest. At vero post præliorum delicta, locus emendationi minimè conceditur. Ex quo veteres illi duces gloriosissimi non tam numerosos exercitus, quam armis eruditos esse voluerunt. Dubius enim est pugnae euentus, incerti bellorum exitus, qui non in manu nostra, sed fortunæ magis repositus est. Hostis semper timendus est, nunquam paruipendendus aduersarius, nunquam contemnendus, quin & post consummatum bellum, post consequutam victoriam, non minori, quam in

in principio diligentia vtendum est. Neque vnquam cum hoste temere confligendum aut pugnandum. Quare si nos bellum cum hoste hoc, quem in oculis habemus experiri voluerimus, si fortunam tentabimus, salutem & rem nostram, quæ iam in tuto, & in portu est, in summo (quod absit) discrimine & periculo adducemus. Cohibete itaq; impetum istum, inhibete animi feruorem, satis victoriæ est adeptum. Multum iam de hoste triumphauimus, contenti esse debetis tot cædibus tot cladibus de hoste sumptis, tantisque afflatibus fortunæ, qua semper tam obsequenti vti estis. Videtis præterea has Barbarorū copias innumeras, ac pene infinitas neque est hominum certe colluies, sed eximius flos atque robur vniuersi Mahumetis exercitus, viri electissimi, fortissimiq; bello accincti atque instructi, necessitate præterea armati, quæ vltimum telum, ac maximum est, nihil præter pugnam cupientes, quo vindictam de morte Ballabani ductoris sui, & aliquid præclari facinoris ad Ottomanum Principem perferant, atque reportent. Simulant enim Barbari (mihi credite) se nobis dedere velle, fingunt timorem & pauorem. Noui commenta & fallacias eorum, noui insidias, dolos, & fraudes, in quibus maxime huiusmodi hominū genus semper versatur. Nihil profecto magis quam pugnam di copiam expetūt, quam ex nobis vltionē sumere. Itaque milites cauendum (si fieri potest) cum his bellum committere, fortunam tentare. Sed age nihil sit doli, nihil fraudis, rabidi fere sunt omnes, spe omni destituti, ignominie cladisq. pleni.

*Cum hoste**nunquam te-**mere pugna-**dum.**Necessitas**telum vlti-**mum.**Fallacia Tur-**cica.*

*Vna salus
victis nullā
sperare salu-
tem.*

*Suadet fama
hostem peri-
mendum.*

Omnia timentes nihil timent. Nihil periculosius quàm cum eis manus conferere, quibus vnatum salus est, nullam sibi salutem sperare. Audacter dimicat, qui nihil sibi reliquit, nihil in spem ponit. Quid & si omnes illos vel deleamus, vel in fugam conuertamus, & non istud ipsum sine malo vestro, sine naufragio, sine cruore, sine vitæ dispendio. Omnis ea victoria est mihi luctuosissima futura. Quas ob res, milites amantissimi, si me audieritis, si consilia mea capesseritis, profecto sine pugna, sine ferro eos superabimus. Laborant enim Barbari rerum omnium penuria, & maxime re frumentaria, sine qua exercitus absque ferro vincitur. Occludamus vias & itinera, ne quicquam subsidii, com meatu sive quoquo modo ad eos perueniat. Nos interim urbem nostram Croiam fortissimo milite, omnique præsidio communiemus. Hi vero sic occlusi & obsessi fame teterrima omnino peribunt, & funditus sine ferro, sine pugna euertentur.

E LIBRO OCTAVO.

Argumentum.

OTomanus audita Ballabani morte & obsidione Croiæ fracta, validissimo exercitu in Epirū profectus, ulturus ignominiam omnem sibi illatam, ideoque Dyrrachium urbem maritimam primo expugnare tentauit, quasi immunitam imparatamque, sed eum sua fefellit opinio.
Nam

Nam tum Veneti ipsi, tum Scanderbegus Princeps, tam terrestri quàm maritimo milite omnique præsidio eam munierant, à qua Ottomanus Princeps cum multa cæde suorum turpiter repulsus est. Credens autem Scanderbegum ibi esse eò, quod milites suos aliquos noverant sibi familiarissimos, Croiam se contulit, quam in modum coronæ vndique cinxit, primumque ab oppidanis petiit, ut urbem, seque in eius potestatem traderent, additis promissionibus & muneribus. Cui cum Crojenses variis tormentorum ac telorum generibus responsum dedissent, postea erumpentes ex vrbe, acerrimè cum eo decertarunt, victoresque cum gaudio & multis cæsorū hostium capitibus in urbem redierunt. Scanderbegus vero in campo nunquam impune ire permisit, castra die noctuque infestavit, varia damna inferens, ut coactus fuerit tristis Byzantium redire, vnde venerat, licet per montes & valles omnis populus eum fuerit hostiliter insecutus. Post cuius discessum illico duo è suis *Novi hostes:* præfectis, Ali, & Alias venere, missi ab ipso ad tutandos saluandosque duntaxat fines suos, qui Barbara arte vsi ad conciliandum sibi Scanderbegum egregia dona miserunt, quasi Ottomano inscio, quibus ille ut animi sui magnificentiam cognoscerent, pulcherrima iterum munera misit. Interea tamen idem iussit vndique delectum fieri, ut maximo coacto exercitu ad urbem Valmorum expugnandam, quam in hoc ultimo ingressu in Epirum Mahumetes tanquam desertam fundauerat, Epirotis periculosa. Morbo tamen

*Febris &
mors Scan-
derbegi.*

gravi implicitum, ab ea expeditione, fortuna eum subtraxit. Nam quum vniuersam prouinciam ad recensenda capita obequitasset, & Lyssum tandem peruenisset, Venetis subditâ, vt ibi confœderatos ad consilium congregaret, in grauem febrem incidit. Quia inualecente & finem vitæ aduentasse ratus, omnes socios Principes, Venetorum Legatos, duces suos, castrorum præfectos, & alios conuocatos sic benigne allocutus est, testamentum condens vltimum, terrena terrenis relicturus.

*Testamentum & verba, quibus Scanderbeg ad suos
duces & præfectos castrorum
usus est.*

*Deus summe
colendus
etiam san-
guine.*

*Trigesimus
annus quod
euaferit A-
murathis
manus.*

Summam veramque virtutem atque Religionem, Principes optimi, vosque commilitones amantissimi, esse arbitror, Deum summum optimumque imprimis iuste, sanctè, pieque venerari, colere, obseruare: Dehinc patriam, remque publicam, in qua natus quisque educatusque est, non amare solum, tutari, semperque præ oculis habere, sed etiam ad sanguinem vsque protegere atque conseruare. His enim omnibus, qui hoc faciunt, proprium in cælo locum diffiniuere sapientes. Quæ quidem omnia, quæ semper mihi cordi fuerint, ad eaque omni ingenio, totisque viribus contenderim, Deum imprimis, vosque optimos mihi testes adduco. Iam trigesimus peractus est annus, commilitones mei, quod impias atque nepharias Amurathis Turcarum Principis manus euasi, & in regnum meum auitum ac paternum confugi. Ex quo bella assidua, cum pro rei totius nostræ

nostræ tutela, tum Christianæ Reipublicæ dignitate aduersus perfidam gentem, & Ottomanam rabiem gessi semper, atque sustinui, omniaque propitio Deo fauste, feliciter, & ex animi sententia cesserunt nobis, nec victum vnquam iusta acie, aut profligatum me Principē & commilitonem vestrum, sed victoriam semper de hoste (liceat hoc & mihi dicere) excepistis: neque memini vnquam me præterquam semel sagitta in pede dextro à Barbaro quodam ictum fuisse, quem illico in totius exercitus conspectu obtruncaui, caputque eius cruentum ante pedes vestros proieci. Alias quidem nunquam (vt nostis) membra hæc, corpusq; meum tot bellis, tot periculis expositum, vel ferrum hostile sensit, vel vulnere aliquo indoluit. Nunc vero (sic rerum humanarum ordine procedente) reuoluto tertio & sexagesimo ætatis meæ anno, iã in seniũ vergens, ecce ô socii, ecce cõmilites charissimi, morbo graui correptus, & totus naturali virtute, & robore destitutus, iam iam deficio. Sentio iam commilitones mei, sentio inquam, diuina sic iubente prouidentia, qua cuncta constare, regique non immerito fatemur, deposita fragili hac mortaliq; sarcina, ad alia loca concedendum, vitæque huius breuitatem, atque ærumnas cum iis, quæ vera sunt commutandũ esse mihi, neque cogitatio me hæc, aut necessitas potius (Deũ testor) aliquo modo perturbat. Nõ inuitus iugum hoc subeo, quod nascentibus nobis fata dedere. Nihil dolendum est, nihil ingemiscendum, quod præter legem patimur. At ea sumus lege nati, vt omnes in hac

Felicia prælia sua.

Semel vulneratus Scanderbegus.

Scanderbeg vixit annos 63.

Omnib. moriendum, id est libentib.

*Non moritur
ut labores e-
uitet.*

*Ad defensi-
onem fidei
Catholica
hortatur.*

mortalitatis necessitate positi simus. Scio autem, quod omnibus necesse est, id ne miserum esse vni potest. Reddenda est tandem terra terræ, obtemperandū naturæ, restituēda æterna hæc, immortalisq; anima, cælestisq; spiritus, illi, qui tradidit, cōmodauitq; nobis. Neq; tamen hāc moriendi sortē idcirco ita æquo nunc animo subeo, āplector, ō socii & cōmilites dulcissimi, quo pericula illa fugiā, labores euitem, ærumnis me abstrahā, in quibus hucusq; pro Christianæ Reipublicæ dignitate & fide, annos omnes exposui & vitam peregi, quippe quum & plura, & maiora semper pro ea subire paratus sim. Sed video, video iam hanc esse diuini numinis voluntatem, sentio Deum, clareque perspicio, cui omnino est parendum, vt ex hac terrena fece, ac infelici ergastulo tandē recedā. Satis prætereā naturæ indulsi, vixi iam satis, & quem dederat cursum fortuna peregi. Verum antequam & spiritus me, & vos ipse deseram, atque relinquam, illud occurrit imprimis, de quo vos alloquendos, ac commonendos putavi, vt solitus sum semper, dum per melioris ætatis annos integrum fuit mihi, vt Christianæ Reipublicæ, ac Catholicæ fidei salutem atq; dignitatem, sicut pro ea hucusq; viuentem me tanto omnium Christianorum Principum fauore & admiratione ad extremum vsque spiritum elaborāstis, insudetis, ita impofterum mortuo quoque vnā semper in animis, vnā præ oculis semper habeatis. Habebitis autem (mihi credite) facillima semper omnia vobis, felicissimaque, si primum mutuam inter vos pacem & concordiam,

diam, qua vel minima quæq; maxima fiunt, si- *Ad pacem &*
 demq; atq; beneuolentiam inuicem seruetis, om- *concordiam*
 niaq; semper infrà commune bonum, & vtilitatē *mutuam.*
 publicam ducetis. Nullum est enim tam potens,
 validumque imperium, quod non corruat quan-
 doque, atq; dilabatur, vbi mutuis odiis atq; dissi-
 diis præbea locum, vbi priuatam vtilitatem, pro-
 priumque commodū publico bono anteponas.
 At verò si concordēs inuicem & coniuncti eritis,
 neq; hostis vllus, neque aduersarii impetus obesse
 poterit vobis: regna imperiaque vestra durabūt,
 semper permanebunt: populos, gētes, vxores, libe-
 ros, fortunasq; vestras, in quiete, & felicitate per-
 petua collocabitis. Non Ottomanī rabiem, non
 Barbarum furorem timere poteritis, non doli e-
 ius artes, vel insidiæ aduersus vos quicquam pro-
 ficient, qui vt vos, viresque vestras separet atque
 seiungat, dies noctesque molitur atque laborat,
 quo vestrum vnumquemque ita seorsim, sigilla-
 timque oppressum, ex animi sui voto deleat atq;
 euertat. Præter hæc, socii & milites fortissimi,
 Iohānem filium meum, quo maiore possum stu- *Scanderbeg*
 dio, diligentia, cura, commendo vobis, fideique *moriturus,*
 atque virtuti vestræ dedo atque trado. Qui pro- *filium suum*
 pter ætatem infirmus, & balbutiens ferè adhuc, *Ioannem cō-*
 neque ad præuidendam, neque ad propulsandam *mendat.*
 calamitatem est satis idoneus, ne fera & rabidi ti-
 grides eum deuorent atque dilanient, ne Mahu-
 metes perfidus, & communis hostis illum, re-
 gnumque eius opprimat (ad quod semper anxius
 est & ei rabido atque cruento ore omni tempore
 insidiatur.) Et obtinebit (prò dolor) obti-

*Quid post
mortem
suam futurū
ominetur.*

*Non vixit
sibi soli.*

*Labores sui
& amoris
testimonia.*

nebit, opprimeret misellum, nō virtus vestra, armaque eum protexerint, atque conseruauerint. Quum primum enim sentiet truculentissimus Tyrannus me ab humanis ademptum, non stabit vel temporis momento, aduolabit quam occysimè, tanquam rabida bellua, vt tot mala, tot clades, tot iniurias à patre acceptas, in paruulo infelicique filio vlciscatur, atque refarciat, edatq; in eo (heu me miserum) omnia efferatissimi animi, atque crudelitatis exempla. Amplectimini igitur focii & commilitones amantissimi, rem & Imperium eius, ea fide, ea diligentia, qua ipse cūcta commoda & ornamenta vestra (si vera fateri velitis) omni vitæ meæ tempore sum amplexus. qui non mihi vixi solūm, sed vobis omnibus, liberisque vestris, itaque laboraui, insudaui, vt neque dies, neque noctes à laboribus, & vigiliis cessare. Non ocio, non quieti superfuit mihi tempus aliquod in vniuersa vita, non locus certus, non tempus cibi, somniue sumendi fuit vnquam, noctes pares diebus insomnes ducebam. Cura & incolumitas regni, & imperii vestri non minus cordi mihi, quam propria erat. In quos, (Deum testor) vt nunc saltem, postquam in hunc incidi sermonem, animum meum aperiam vobis, nihil vnquam fraudis, nihil doli aut feci, aut machinatus sum. Vosque non vt milites, satellites, aut ministros, sed vt focios, & fratres semper habui, & dilexi. Nemo vestrum à me vnquam (quod meminerim) non modo manu violatus, sed ne verbo quidem inclementiori appellatus. In castrensi cura, & labore, in militari officio, in excubiis,

cubiis, in vigiliis nunquam vobis inferior eram, sed tanquam vnus ex commilitonibus me habebam, & facta mea, non dicta sequi volebam: nec disciplinam modo, sed exemplum à me peti. Nul- lum vnquam laborem, nullum discrimen aut pe- riculum recusabam, siue aliqua simulatione, aut tergiuersatione fugiebam. In hoste aggredien- do (absit inuidia verbo) inter primos versabar: è prælio & pugna cum vltimis redibam. Exuuias & hostium spolia, prædasque Barbarorum vobis imprimis impartiebar, diuidebamque, nihil mihi de his retinebam. Regnum, imperium, fortu- nas, mea deniq; omnia communia faciebam vo- bis. Nihil proprium erat mihi, aut certum, nihil diuisum à vobis, nihil separatum. Nunc commi- litones charissimi, ecce morior, ecce vos desero. *Bona Prin- cipum con- scientia.* Quare rogo omnes, obsecroque, vt hanc fidem, beneuolentiam, charitatem, quam in me vos vel nullo temporis momento desiderare potuistis, eā in Ioannem filium, regnum & imperium eius vl- trò exhibeatis, atque impendatis, quem ego effi- giem, atque imaginem meam, vicarium pro me vobis, do, dicoque.

Sic autem ad Filium.

Fili mi Ioannes, fili mi, ecce iam morior, & te in- fantulum atque tenellum relinquo. Equidem ti- bi ego regnum, & imperium trado firmum & stabile, si bonus eris: si verò malus, debile & imbecille. Stude igitur, fili mi, innitere, vt bonitatem & virtutem solam rebus cæteris *Scanderbe- gus alloqui- tur filium moriturus. Hortatur ad virtutem.*

*Veneti cura-
tores.*

*Venetorum
laus.*

omnibus anteponas. His enim & teipsum conseruabis, & regnum atque imperium tuum, non tranquillum solum, & quietum efficies, sed augebis quotidie, in maius prouehes, atque illustrabis. Verum quia nunc per ætatem impotens es fili, neque idoneus satis ad habenas imperii tui suscipiendas, præterea sunt hostes vndique tibi, sunt feræ pessimæ, quæ te continuè deuorare, atque dilaniare student. Est enim Mahumettes ille Tyrannus communis omnium Christianorum hostis, qui, si modo, fili mi, ita paruulus & infirmus paterni regni tui curam suscipias, te omnino opprimeret, atque euertet. Ideo anime mi, quamprimum oculos paternos contexeris atque compresseris, & corpus meum tumulo tradideris, confestim cum matre tua in Dauniam traicito, & ad vrbes, ciuitatesque tuas quam maturè properato, ibiquè vsque ad puberes annos moram trahito, quoad imperii tui regendi gubernandique idoneus efficieris. Postquam vero adoleueris, Venetum adeas imperium, vt tibi regni tui auiti & paterni sceptrum reddat, atque restituat. Sub cuius nunc tutela atque regimine illud relinquo, fideique committo, vt curam illius gerat, ab hoste protegat, tibi que seruet. Manent enim sic inter me & Venetos fœdera, sic leges, pacta, & conditiones initæ sunt, vt regnum tuum ab hostibus & inimicis tueantur, tibi que seruent, atque in eote, cum aptus ad id muneris fueris, reponant. De quorum fide & diligentia in rebus tuis nihil dubito, cum soli sint Veneti inter cæteros Christianos Principes

Principes (pace omnium dixerim) qui cum grauitate, prudentia, & rerum gestarum magnitudine nemini cedant, tum fidei maxime & bonitatis præstantia imprimis amandi, obseruandique sunt. Quod ego toto imperii mei, & vitæ tempore, in omni actionum genere, tantis rerum experimentis vnus melius, quam alius quispiam cognoui, comprobaui, & expertus sum. Qui & loci mihi, ac confœderati, locoque charorum parentum semper fuere. Eosdem tibi igitur fili parentes, eosdem Principes, eosdem tutores relinquo. Ab eorum monitis, consiliis, & præceptis, nunquam discedas. Soli sunt Veneti patres iustissimi, sanctissimi, Catholicæ fidei & religionis tutores assidui, pupillorum, viduarum, & omnium imbecillium, ac miserarum personarum protectores. Adeo præterea charissimi mihi, vt res eorum & imperium, curæ mihi, cordique perinde atque meum semper extiterit. Tanta nostra in eos fides, & beneuolentia, vt urbium, ciuitatumque suarum ius atque arbitrium, in manu mea omni tempore reliquerint, commiserintque, easque ita (propitio DEO) dum licuit mihi, maxima felicitate, tutatus sum, & ex animi eorum sententia conseruaui. Itaque fili mi tutus esto, & sub eorum vmbra atque tutela securus viuito, ad eosque, quum ætas tua patiatur, hilaris, & intrepidus accede, quia in sedem te vel cupide reponent. Vrbes ciuitatesque, regnum, & imperium per benignè reddent tibi, atque restituent. In quo, si bonus & fidus eris, ab omni hostium vi & impetu, ab armis & telis ad-

*Præcepta pro Principe for-
mando.* uersariorum protegent te semper, illudque tibi incolume seruabunt: utpote qui Principes

potentissimi, sapientissimi, terra marique in-
uictissimi, nullum socium sibi fidum, nul-
lum amicum deserunt aut destituunt, neminem
fraudent aut circumueniunt vnquam. Quum

Iustitia.

vero fili mi in regnum tuum pacatum & trāquil-
lum reuersus sederis, illiusque curam & regimen
susceperis, iustitiam imprimis cole, quæ omnium
virtutum apprime est clarissima: æquitatē serua,

*Amici, præ-
sidia regni
sunt.*

faciei pauperis, diuitis, & potentis nullo habito
discrimine, in omnibus modestia & temperantia
utere. Regnum tuum amicitia vallato stabilitoque;
Nam neq; thesauri, neq; exercit' sunt præsidia re-
gni, verū amici, quos neq; armis neq; auro habe-
re queas, officio & fide parantur. Quare extat di-

*Philippi vox
in Alexan-
dram regem.*

uina illa Philippi patris in Alexandrum Regem
obiurgatio: Quæ te fili ratio in hanc tam vanam
spem induxit, ut eos fideles tibi futuros existima-
res, quos pecunia ad amorem tui pellexisti, à cha-
ritate istud præstatur. Veluti enim terra ista hunc
solem, quem videmus, maxime desiderat, ita vita
humana amicitia plurimū indiget. Comparabis
igitur fili cuncta hæc, comparabis (mihi crede)
deuinces, tibi obligabis omne hominum genus, si
præcepta mea seruaueris. Quum sola quippe hu-
manitas, sola beneficentia sit, quæ Deo grata,
hominibus accepta, tutæ ubique, & extra pericu-
lum posita, mirabiles in omnium animis sui a-
mores generant, & cæteras facile superant vir-
tutes, ac longo post se interuallo relinquunt.
Solæ vel singulari sapientum testimonio atque

*Laus huma-
nitatis &
beneficentia.*

con-

consensu , cum omni hominum genere , tum Principibus maxime necessariæ. Habent enim omnium ingenia in sua manu , possident omnium animos in sua potestate. In arduis demum & aduersis fortis esto, fili. In secundis vero & prosperis felicem fortunam virtute modera-beris, atque domabis. Mollis, quietis, atque effœminati ocii impatiens esto, inde enim mala omnia proueniunt. Fomes omnium malorum ocium est. Milites tuos ignauia, vel desidia tabescere non permittas, sed laboribus, vigiliis, sudoribus assiduus exerce , eos tamen non vt ministros, sed vt socios & commilitones tractes. In castrensi labore, & cura militari, non Imperatorem te tantum , verum etiam militem exhibeas. Delicias maxime abhorre , luxuriam fuge, quibus fortissimi etiam & robustissimi viri molles, effœminatique fiunt. Seueritatem quoque nimiam, & crudelitatem, quæ proprie ferarum est, euitato. In laboribus patiens, & periculis intrepidus esto. Rerum vicissitudinẽ & varietatem, fortitudine, atq; prudentia moderare. Molestiorem fortunã ita feras, vt cœlato, dissimulatoq; vulnere nihil habeat hostis, quod de te gloriatur, nihil quod calamitati tuæ insultet. Quid enim minus est constantis, & recti Imperatoris, quam cuius animi motum vultus detegit. Barbarorum insidias præter cætera, in quibus maxime huiusmodi hominum genus versatur, vt fugias semper præ oculis habe. Fuge perfidiam, fuge dolos perfidæ gentis, contemne amicitiam, abominare societatem, & beneuolentiam

*Ocii fomes
omnium
malorum
est.*

*Quales con-
siliarii.*

nephandissimi Tyranni, sperne munera, blandi-
tias, & promissa eius, ne, dum allicere cupit, &
incautum te opprimat, & in æterna mala detru-
dat. Ideo consiliarios tibi notos, fidos, charos,
omni tempore adhibeas. Hæc sunt, lux mea fili
mi, præcepta & instituta, quæ ipse à parente meo
haud pœnitendo magistro accepi, & didici, qui-
bus delectatus sum semper : his me instruxi, his
edocui, his ætatem, & vitam omnem formaui,
ex his denique fructus maximos cœpi. Igitur ut
ea nunc tu quoque te ipsum doceas, amplectaris,
imbibas, obserues, te maxime hortor, admoneo,
& (si pateris) parens, parens inquam rogo, oro,
obsecroque.

Argumentum.

Interea rumor per vniuersam urbem excitatur,
Ahamathum Turcarum principem siue præfe-
ctum cum 15. millibus in agrum Scodrensem
irruisse, incendiisq; quo rumore inflammatus
Scandorbegus è lecto assurgens, arma clypeumq;
suum petiit & equum sterni, ita vegetum inge-
nium in pectore viuebat viuïdo: sed vacillantibus
& trepidantibus membris procidens in lectum
ad milites conuersus hæc verba dixit. Egredi-
mini, egredimini milites in hostes & Barbaros
præite, præite me, quia vos statim sequar. Quo-
rum nonnulli equites urbem egressi, ad caltra
Barbarorum peruenerunt, qui Scodrensem a-
grum deprædati, iuxta torrentem, qui Clirus di-
citur, prope urbem Scodræ castrametati fuerant.

Vene-

Venerat enim Ahamathius præfectus cum 15
 millibus ad agrum Scodrensem depopulandum.
 Quos ut Barbari viderunt, Scanderbegum ad-
 esse arbitrati, continuo vndique castris tumul-
 tuantibus, trepidantibusque, relicta maxima
 parte prædæ, per aspera & fere inuia, nocturno
 tempore aufugerunt: erat enim Mensis Ianua-
 rii, niuesque totam tellurem cooperuerant.
 Qui quum per ardua, & montium cacumi-
 na transirent, à regulis & incolis, qui ea loca
 inhabitabant, oppressi sunt, qui funestam eius
 populationem, & cruentam prædam fecerunt.
 Nam plures fuere capti, multi cæsi, prædam
 fere omnem amiserunt. Scanderbegus vero
 eadem nocte, qua Turcicus & Barbarus exerci-
 tus aufugit, post sacram pœnitentiam, cætera-
 que Ecclesiastica Sacramenta, qua decet vene-
 ratione percepta, continue se animumque su-
 um Deo Maximo tradens 16. Kalend. Februa-
 rias, Anno Domini M. CCCC LXVI. extremum
 diem suum obiit. Fertur igitur Scanderbegus 63.
 annos natus, 24. sui imperii anno è vita mi-
 grasse. Auguratus est autem Scanderbegus pri-
 ma auspicia imperii sui quarto Kalendas Decem-
 bris, anno eiusdem Domini, M. CCCC XLIII.
 Quem Lechas Duchaginus regulus Epirota, de
 quo superius mentio facta est, cum mortuum
 conclamari audisset, in publicum se proripuit,
 mæstoque vultu, & voce confusa, barbam sibi e-
 uellens & capillos: Concurrite, concurrite, in-
 quit, Reguli omnes & Principes Albani. Hodie
 claustra Epiri & Macedonia perfracta sunt. Ho-

*Oratio fune-
 bris pro Scā-
 derbego.*

Sepultura.

*Ossa Scan-
derbegi in ve-
neratione
summa apud
Turcas.*

die præsidia & mœnia nostra corruerunt. Hodie
robur omne & vires nostræ defecerunt. Hodie
fedes & imperia nostra collapsa sunt. Hodie o-
mnis spes nostra cum hoc homine penitus extin-
cta est. In eius quoque obitu equus quem ipse e-
quitabat, cum pugnaturus esset, ferus, rabidus, &
indomitus factus est, ita vt nullum amplius dorso
suo perpeti vellet, qui paulopost extinctus est. Se-
pultus autem est Scāderbegus in vrbe Lyssi in Ec-
clesia maiori diui Nicolai, cuius exequiæ & feriæ,
more maiorum ingenti pompa, læctuque militū
suorum, & omnium Principum & Ducum dolore
maximo, patrio ritu, deductæ sunt. Eoq; loco ossa
eius reposita in pace quieuerūt, quo ad Mahume-
tes Turcarum Princeps in Albaniam & Epirum ad
oppugnandam urbem Scodraë venit. Quo Tem-
pore Turcæ & Barbari potiti vrbe Lyssi, corpus
Scanderbegi summo desiderio repertū de tumulo
extraxerunt, & quam tantopere viuum reformi-
dabant, & ad eius tantum auditum nomen fugie-
bant, mortuum & iam dissolutum (nescio an id di-
uina dispensatione factum sit) videre summo opere
cupierūt, ne dicam venerari, & adorare ostēderūt.
Nam omnes quidem ita ad eius cineres ossaq; cer-
tatim confluebant, vt felix, & perbeatus is fore ex-
istimaretur, qui ea videre & tangere, feliciorque
tamen, qui minimam ex illis particulam vēdicare
sibi posset, quam alii argento, auro alii recondere
atque exornare faciebant, & ad collum appende-
bant, sibi tanquam rem diuinam, sanctam, & fa-
talem, & summa veneratione ac religione ob-
seruabant,

seruabant, existimantes illos omnes, qui eas
secum reliquias ferrent, consimili quoque for-
tuna & felicitate in vita vsuros esse, qua ipse
Scanderbegus à Diis immortalibus impetrata,
solus ex omni hominum memoria dum viueret,
semper vsus est.

E LIBRO SECVNDO

Scodrensiū oppugna-
tionis.

CVM Ottomanus Scodram urbem nobilissi- *Scodra urbis*
mam, prouinciæ principem, & caput Epiro- *descriptio.*
ticæ gentis, præsidium, oculum, robur & muni-
mentum totius regni, ianuam Ionii Adriaticique
maris, propugnaculum Italiæ, omniumque
Christianorum esse animaduerteteret: spem quam
maximam animo concepit, si ea potitus foret, se
facilem expeditumque aditum ad totam Dalma-
tiam, Illyricumque ac Dauniam habiturū, plane-
que voti sui compotē fore. Et quanquam optime
compertū haberet, urbem illam mirum in modū
& natura & manu munitam esse, omnique præ-
sidio fultam: tamen fretus vi atque potentia sua,
sibi persuasit, eam minime vires suas & impe-
tum toleraturam, sed breui expugnatum iri, ita-
que ingentes copias ad illam oppugnandam mit-
tere decreuit. Expectatoque tempore veris, quod
expeditionibus commodum & aptum est, præ-
paratis rebus omnibus bellicis, delectuque quàm
maximo habito, Sulimanum nouæ Romæ præfe-
ctum toti exercitui præposuit: qui Idibus Maiis,

præmissis speculatoribus, & levis armaturæ equitibus (ut eorum moris est) ipse deinceps cum reliquo exercitu maxima pompa subsecutus est, ipsamque urbem & mœnia undique circumuallauit: & euestigio ingenti terrore formidineque obsessos, copiis atque omni genere tormentorum urgere ac opprimere conatus est: & excisis euerfisq; muris, omni vi, apparatuq; tū machinarū bellicarum, tum fortissimorum militum, urbis expugnationem tentauit. Longum esset commemorare, quot millia Turcarum turpiter amiserit: utq; ciues Scodrenses se patriam, vxores, liberos, acerrime pugnando protexerint. Quare quum incassum elaborasset, retrocedens quam maxima ignominia atque clade, ab oppidanis expulsus est. Demū quum omnia, ut vrbe potiretur frustra expertus esset tribus post mensibus eā obsidionem reliquit. Ex quo Scodrenses ob tam egregiam & præclarissimam victoriam, duce rectoreque Antonio Lauretano, æternum sibi nomen & gloriam adepti sunt. Ille vero exactis 4 annis omnem potentiam viresque suas ad bellum Scodrense adhibuit, atque ut ad eam expeditionem vehementius excitaretur, constituerat vni quoddam stipendium, ut quotidie sibi Scodræ oppugnationem suggereret. Scodrenses vero è contra omnia quæ ad defensionem patriæ spectabant, & ipsi summo studio instituebant, nec decipi patiebantur dolis hostium, quorum perfidiam laus probe norant. Et cum exercitus Barbari in maximo numero ad oppugnationem conuenisset, missi sunt duo qui præ cæteris auctoritatem & graui-

grauitatem insignem præ se ferebant, & ab omnibus venerabantur, qui verbis sui Principis quædam ad præfectum vr̃bis, reliquosque oppidanos se relatu-
ros esse dixerunt, nec aliud nisi deditionem illorum sollicitarunt, prout oratio illorum testatur, at constanter, illi negarunt.

*Oratio Legat̃i Turcici ad obsessos
Scodrenses.*

O viri & oppidani, cuiuscunque generis & *A periculis
presentibus.*
gradus estis, hæc Princeps noster ad vos referre mandat: Videtis enim, in quantis angustiis, quantisque periculis positi sitis: quos longè maiora atque grauiora expectant, si rebus statuique vestro maturè non consulueritis. Audistis enim aliquando, quanta sit vis ipsius Principis quantaque opes. Sed nunc re ipsa sentietis, quam terribilis quamque tremendus sit eius aduentus. Nostis præterea, quocunque expeditionem fecerit, nullum locum, adeo munitum & inexpugnabilem, viribus *Potentiam
Tyranni pri-
oribus exem-
plis demon-
strat.*
illius minime obsistere potuisse. Testantur namque id & omnibus palam exemplo sunt, nobilissima atque Regia vr̃bs Constantinopolitana: Ad hæc Eubœa insula, tam opulentissima, quam egregia: Præterea Taurica regio, aliæque innumera. Quamobrem vobis omnibus consulit Princeps noster, & exhortatur, vt confestim in eius deditionem veniatis, vt Croienses, qui vestro *Croia exem-
plo.*
Principi parebant, deditionem pridie fecere: nec eius iram atque indignationem expectetis: non tormentorum ictus, neque machinarum, non militum suorum robur atque impetum,

*Promissa
hostis.*

quorum manus nullo pacto euadere potestis: quod si feceritis, omnes vos cuiuscunque gradus & conditionis summis muneribus & honoribus afficiet. Ciuibus enim, vt in patria libere, & ex voto degant, permittet. Reliquos vero exteros peregrinis præmiis maximis prosequetur: neminem equidem indonatum prætermittet. Sin vero alia mens, aliusque animus vobis extiterit, varia mortis genera, diuersa supplicia & cruciatus vos expectare iubet.

Scodrenses per Petrum Pagnanum ciuem egregium, virum eruditum, communi consensu responderunt, nolle se dedere.

Scodrensiũ responsio.

*Tria militũ
genera Sco-
dra.*

*Vnus ani-
mus omniũ.*

Vna fides.

O viri, & magni Ottomani nuncii, scire vos velim, in vrbe nostra tria esse hominum genera, Italarũ, naualium militum, & Scodrensiũ, siue Epirotarũ: inter quos sumus rerũ omniũ est consensus, nec minima alicuius dissidii suspicio: quia oēs Christiani sum⁹. Vnus De⁹, vna fides omnib. nō Meumethē, non Lunam, neq; Solem adoramus: non Martem, neque Mercurium: non Idola, nec quenquam alium fictitium, sed Christum Dei filium colimus atque veneramur: qui vnus & idem cum Deo patre, & Spiritu Sanctu fuit ab æterno, est, semper erit. Qui quidem summus Deus est, optimusque creator atque moderator omnium: à quo cuncta manarunt: in cuius verbo & nomine cuncta sunt posita, cuncta fiunt:

unt: cui cuncta parent, flectuntur, & tremunt: nec alius est Deus præter hunc: nec est qui ei resistere possit. In hoc spem ponimus, huic confidimus, ipse pro nobis pugnabit, ipse nos ab impetu Principis vestri defendet, atque liberabit. Quare, *Christus Deus pro illis,* quum Christum Deum nostrum, qui pro vniuersa humana redemptione in cruce mori voluit, nobiscum certum indubitatumque habeamus: quid Principis vestri vires? quid artes? quid demum copias timeamus, quum omnia ipse solus possit? Proinde sciat Princeps vester, nihil esse tam horrendum quod timeamus, quin omnia pro nihilo habeamus. Adducat secum quascunque copias velit, tormenta bellica, & cuiusvis generis machinas præparet, & tandem omnes vires suas & conatus in nos intendant: iam nos ipsos semel pro Principe nostro, & Veneto imperio, deuouimus: semel pro hac vrbe defendenda & sanguinem & animam effundere parati sumus: quasi Princeps vester tantopere potiri exoptat, ferro, & quacunque vi potest, irruat, & ad expugnandam prodeat: nam ciuibus nihil est patria charius. Italo & nauali militi fides firmissima: præmia verò & munera à Principe nostro longè maiora atque digniora expectamus: qui nunquam de se benè merentes deferere solet. Quare Principi vestro mentem nostram, & quicquid vno omniū consensu decreuimus, nunciate. Nam nulla est inter nos simultas, nullaque diffidia: sed idem velle omnibus, atque idem nolle. Hæc semel vobis dicta sunt, vt in posterum omnem spem

Constantia.

alicuius fœderis & cōpositionis abscindatis. Aut Deo bene iuuante victores erimus, aut si res aduersæ cadent, internecone omnes occidemus. quod si aliàs tale quiddam tentare audebitis, pro responso gladium acutum, pro verbis tormenta, missilia atque iacula semper reportabitis.

Argumentum.

Scodrenses vehementer perterriti fuerunt audita ob famem incredibilem deditione Croiæ, quæ Scodra distabat ad quinquaginta septem millia passuum: vehementius, quando singulis diebus tormentis ingentibus fuerunt oppugnati: vehementissimè cum Mahumetem aduenisse intellexerunt, cuius tabernaculi ambitus, duo millia passuum & amplius continebat, & circiter quadraginta millia passuum campi omnes & montes vndique tentoriis albescebant, ex quo rerum periti, & qui alias cum ipso Mahumete militauerant, censuerunt trecenta & quinquaginta millia in castris Barbarorum fuisse. Quæ tam innumera multitudo fidelissimos Christianos ad contemplationem & admirationem traxit. Sed cum animaduernerent agi de omnium salute aut citam mortem aut victoriam lætam instare, quo animos fortissimos & pectora constantissima ad pugnam præpararent, concionem omnium ciuium, Ducum & militum, in ædem intemeratæ virginis conuocârunt. Tunc Bartholomæus Epiroticus, sacre Theologiæ magnus assertor, ordinis prædicatorû, vir qui-

Bartholomæi Epirotici laus.

quidem prudēs, magnæq; auctoritatis, disertus, corpore decorus, haud obscuro loco natus qui olim dum nondum sacris initiatus esset, strenuè rem militarem sub diuo Scanderbego contra Turcas gesserat, eorumque vitam, mores, actaque quam optime nouerat: & in Italia quoque sub Ducibus clarissimis stipendia multa meruerat, ita publicè concionatus est, vt omnes pro fide Catholica, pro imperii Veneti salute se deuouerint: coniurarintque, quicquid ingenii, quicquid virium sibi esset, id omne absque mortis terrore exposituros, atque inuicem se complexi in oscula mutua abierint, Eucharistiam deinde suscipientes & omnes sanctos præcipuè verò D. Marcum inuocantes.

Oratio.

Oportet, viri optimi, & cōmilites strenui, *Ad veram*
 eos multa graua, aspera, ac dura subire ac perpeti, *gloriam via*
 qui ad veram gloriam nituntur. hoc enim pa- *aspera.*
 eto virtutes magis magisque elucescant, præclari-
 oresque reddantur, hisque homines in altum
 sublimeque prouehantur, necesse est. Traditum *Laboribus*
 est enim a summis viris, præclarissima quæque la- *magna confi-*
 boribus assiduis, & vigiliis confici: præmia verò *ciuntur &*
 sudoribus ac durissimis rebus rependi. Vnicuiq; *præmia su-*
 nostrū persuasum sit, nos omnes huc solo D E I *doribus re-*
 nutu voluntateq; conuenisse, vt hæc vrbs nostra, *penduntur.*
 præclare gloriosèque diuino eius numine fauete
 à Tyrannide, tantæque Barbarorum multitudinis
 excidio, virtute vestra hac tempestate defēdatur, *Fides or-*
 conserueturq; & vt fides orthodoxa minimè pes- *thodoxa.*

*Argumenta
Tyranni re-
felluntur.*

*Turca dolo
superat.*

*Turca ulciscit
ur anti-
quas iniuri-
as perfidus.*

sum eat, sed ad summum splendorem prouebatur: & vt Tyrannus hic insolentissimus & sa-
uissimus, tandem certissimis signis exploratum
habeat, solam fidem Christianam veram esse,
& indubitata: & Christum dominum no-
strum, cuius nomen profiteamur, colimus, vene-
ramur, verum esse & vnicum Deum, omni-
um patrem, creatorem, rectorem, cuius nu-
tu cuncta regantur, & Tyrannorum omnium
violenta imperia statim concidant, & vires,
quantæcunque sint, corruant, & momento col-
labantur. Nec impiissimus atque insolentissimus
iste Tyrānus sibi persuadeat, speretq; ex eo quod
tot regna, tot imperia, tantas vrbes atque ciui-
tates expugnauerit & eripuerit, urbem hanc quo-
que è manibus nostris vi, dolo, aut metu aliquo
subtrahere posse, potirive. nam neminem ve-
strum ignorare arbitror, quemadmodum, ô
milites, subdolus hic, nefandusq; Tyrannus locū
nullum munitum Christianorum vi aut armis
expugnauerit: sed dolo semper, siue proditione
aut deditione facta, multis pollicitationibus
oppresserit: quas quidem fidem datam cui-
piam nunquam seruasse palam est. Parcet ne i-
gitur vobis, ô Scodrenses, si in deditione recipiet?
Seruabit ne vos impunitos truculentus Otto-
manus, à quibus tot cædes tot contumelias pas-
sus est? Nonne memoria tenetis, nunc quartum
agi annum, ex quo superiori bello, quod vobiscū
gessit, tot millia ex suis à vobis cæsa amiserit? Igno-
scet igitur vobis? Dimittet ne vos impunè? minime
profectò. Discerpet membra vestra, & vt lanii pe-
cora in macello, ita viscera vestra dilaniabit. Non-
ne Cro-

ne Croienses finitimos nostros, quos hesternadie in deditionem hac lege acceperat, ut eos incolumes abire sineret, omnes acerbissima morte affecit? In Mysia nonne etiam Regem, qui sese certo fœdere cum patruo suo dediderat, Meumethes ipse, qui sanguine humano exsaturari non potest, sua manu (ut fertur) iugulauit? Rascianis Principibus nonne oculos eruit? In deditione Theodosiæ urbis, quæ nunc Capha dicitur, in Taurica ripa posita, quot Christianos, quibus fidē dederat, trucidauit? In Lesbo quot puberes palo transfixit? De aliis quid dicam quamplurimis, quos omnes vix infantibus parcens, violata fide, contra iura fœderis dire necauit? De quibus si sigillatim recēdere vellem, sane nimis prolixus essem. Sed quid hoc mirum, ô commilitones mei? nam quo pacto quis alteri, quo prorsus ipse careat, præstare possit? Quum enim hic perfidus semper fuerit, quomodo fidem ulli seruare possit? Ad hoc accedit, quod omni vitio intemperantiæ, perfidiæ atque superbiæ contaminatus sit, & à teneris (ut aiūt) vnguiculis animum suū crudelitati, insolentiæ, libidini, auaritiæ, flagitiis denique omnibus assuefecerit. An igitur credibile, ut impius impurusq; animus his omnib. innutritus, in senectute ista deponat, quæ iam dudum ab incunabulis, & à natura insita habet? Nemo n. in animū inducere potest, ut tot & tanta iuste possideat cū illum tam breui tantā imperii molē propagasse videat. Omnia profecto contra ius fasque sibi vindicauit, in rebus enim haud quicquam habuit: diuina atque humana eodem modo polluit cun-

Vita Tyranni.

Et a dolosè, perfidè atque libidinosè semper egit.
 Nullus est incestus, nullum stuprum, nullum adulterium, quod non nefariè commiserit. Hic tēpla violauit, hic sacerdotia omnium sustulit, hic ordines cōfudit: regna fœde contaminauit: quicquid religionis, quicquid dignitatis, quicquid honesti fuit, leges, instituta vitæ, mores, fidē omnē, honesti partes, rectam disciplinam perdere atque confundere semper studuit. Hæc sunt quæ nos ad insidias tanti Tyranni vitandas admoneant. Aures nostras eius illecebris occludamus, nō verba, non minæ nos moueant. Pollicitationes eius penitus reiiciendæ sunt. omnia n. scelera, omnia flagitia, omnē Tyrannidem exuperat. Plura quidem Catholicis polliceri consuevit, quo in potestatem suam redigat, quorū nemini vnq̃ pepercit, sed eorū cruorē veluti tigris truculenta sēper appetiit. Sed quid hæc tam multa ad persuasos? Bono sum equidem animo, cū nos omnes inflāmatos accensosque ad tuēdam fidem catholicam videam, & fortissimos intrepidusq; spem quā optimam victoriæ in hostem cōcepisse: præterea constantiam vestrā, ac millie (si daretur) pro fide orthodoxa, Veneroque imperio desiderium expirandi, hoc est, quod me lætum, me alacrem, me intrepidum reddit. nam omnes vnanimis esse intueor, nihil inuicem discrepare: sed omnibus eundem animum, eandemque inesse voluntatem, promptissimos labores ad opera die noctuq; peruigiles, indefessosque. Et quod summum esse existimo, omnes diuinis maxime intentos, D E V M summum optimumque omni cultu, fide ac pietate

Non credendum hosti illi.

Praoccupatio à zelo religionis.

tate colere, obseruareque: qui quidem cum fidelibus suis semper faueat, ac propitius sit, quid est quod timeamus? quod nos dubios trahat? Quis erit contra nos? quis nobiscum sub tutela diuini numinis pugnare audebit? Veniat igitur Meumethes ille, quem tot & tanta gessisse fecerunt cum Spaolanis suis, Charassariis, Anguriis, *Nomina militarium officiorum.* Polluis, Cutagiis, Menteliis, Sarchanis, Aidinis, Carailis, Pigiis, Prusiis, Macrinis, Alagiis, Amasiis, Concellis, Meneseniis, Giagidis. Veniant Caramani, auxiliares & focii sui: veniant Vrgatinocli, Candelorii, & omnes Asiatici: veniant item Turcambei, Auranes, Castoriae, Serrae, Constantini, Sophiae, Nicopolae, Zachariae, Zermari, Zurulli, Calliopolei, Sfricae, Scopiae, Coiaziae, Garripides, Saluatorii, Magullides. Veniat praeterea Ottomanus ipse longe stipatus Salefcariis suis, Olofanzis, Muselinis, Asapis, Mihiis, Caripytlariis, Dochanzis, Achanzis, Ianizaris, vniuersaque cohorte sua. Veniant praeterea ambo Bassae, & nouae Romae, & Asiae, cum omnibus legionibus & copiis suis. Veniant postremo vniuersi Barbari, qui sub potente Meumethe, ferocissimo superbissimoque Tyranno, militant: oblatrent circum vrbis muros, exclament, irruant in nos tormentis omnibus atque machinis, vt facere consueuerunt: contorqueant in nos missilia cuiusuis generis: spargant sagittas vndique in modum roris: exerceant demum omne tormentorum, machinarum, instrumentorum militarium genus, quod omnis aetas adhuc cogitare potuit, vel potest. Quid ad nos?

*Dextra Dei
pro nobis.*

A Pharaone.

Ab Oloferne.

*Assuerus.
Aman.*

Abraham.

*Ioseph.
Noe.
Loth. Saul.
David.
Tres pueri.*

*Jonas.
Adam.
Petrus.
Paulus.*

omnia enim sustinebimus, omnia perferemus, omnia denique superabimus ac peruincemus. quia virtus DEI nobiscum est: dextra DEI pro nobis pugnabit. Quis enim potentissimum durissimumque Pharaonem perculit, pessundeditque, nisi manus DEI? Quis Israeliticum populum de manu eius ab Aegyptiaca seruitute liberauit? Quis primogenitos omnium Pharaonis populorum occidit? Quis mare rubrum diuisit? Quis Olofernem maximum ducem Nabuchodonosor prostravit? Quis populum suum liberauit, qui in captiuitatem breui redigendus erat, nisi DEVS, eo occiso capiteque à Iudith obtruncato? Hic profecto benignitate sua populum suum electum, sub Assuero Rege captiuium, cum Aman crudelissimus, ut is populus trucidaretur, omni vi & auxilio intenderet, exitiali iam sententia damnatum eripuit. Hic inquam, Abraham illum summum Patriarcham de manibus Chaldaorum, & filium Isaac de gladio & immolatione patris liberauit, Iacob de persecutione Esau fratris, & Ioseph de insidiis fratrum suorum, Noe à diluuiio, Loth ab euersione Sodomorum, Saulem in monte Gelboe, Dauidem Regem à vi & oppressione Saulis & Goliæ gignantis: tres pueros, Sidrach, Misach & Abdenago de camino ignis ardentis, Ionam de ventre ceti, & Adam de profundo inferni, Petrum de naufragio, & Paulum de vinculis & carcere extraxit. Quid alios quoque complures ac innumeros commemorem? Quos omnes DEVS sua summa potentia protexit atq;

atque defendit. Itaque, ô milites, hunc inuocate, hunc pia puraque mente colite : huic vos humiles supplicesque commendate, cor, animumque vestrum dedite : nam ipse pro nobis pugnabit : nos urbemque nostram à feritate immanitateque spurcissimi nefandique Tyranni indicabit, euelletque. Scriptum est enim : Nisi Dominus ciuitatem custodierit, frustra vigilant qui custodiunt eam. Ad hymnos, ad preces vos conuertite, quibus peccata delentur : pœna pro his debita imminuitur. hæ enim nubes penetrant, oranti præsidium afferunt, aduersatio vero incendium. Quodcunque, ô milites, à Deo immortalis supplici mente petieritis, absque dubio reportabitis. Rectæ enim preces inefficaces esse non possunt, impetrant, exorant. Quis enim Albam Græcam, *Alba Græca.* quam nostri Belgradum vocant, à manibus furoreque huius sæuissimi insolentissimique Tyranni protexit, nisi preces ? Daniele de lacu leonum, *Daniel.* Susannam de falso crimine quis liberauit, nisi hæ ? *Susanna.* Plus enim Moyses precando perfecit, quam Iosue pugnando. nam de Mose legitur, in bello Malechitarum, quod eo precante, Israel vincebat : eo à precibus cessante, populus fugabatur. Nonne *Theodosius Imperator.* Theodosius Imperator, ille senior, suis precib. nō sine miraculo de Eugenio & Arbogaste victoriā reportauit ? cū tela & iacula hostiū violentissimus ventus in ipsos retorqueret, illa vero Theodosii supra vires humanas in eosdē inferebātur. Igitur, *Preces commendantur.* ô Christiani fidelissimi preces oēs pura & integre mente ad redemptorem nostrum effundite, in illis spem ponite, confitemini peccata vestra :

Eucharistiam, quo ardore, qua reuerentia decet, sumite. Vos quoque sacerdotes religiosissimi, omni pietate, cultu, & quibus potestis precibus, **DEVM** immortalem flectite: nec dies noctesque à sacris hymnis cessate: vt populus Christianus de hoste sæuissimo victoriam clarissimã consequatur. Credite omnes, ô fideles, in **DEVM** protectorem nostrum: in quo spes quidem nullum frustratur: confidite ei: quia nos perire non permittet, nos ab omnibus periculis liberabit. Hoc inter cætera vos impellere & concitare debet, vt non vitæ, nõ saluti parcatis, cum nobis munus defendendi totã Catholicam fidẽ & omnes Christianos iniunctũ sit. An ne vobis parũ hoc videtur, quod in hac expugnatione hostili, & salus & iactura vniuersæ Reipublicæ Christianæ posita sit? Quare ab astutiis ac versutiis & dolis Barbarorũ cauete: in quibus plurimum huiusmodi hominum genus versatur. Laborate, insudate, vos urbemque vestram vallis cæterisque præfidiis ac munimentis firmate: die, noctu inuigilate. Scriptum est enim: Vigilantibus data est palma, datus est honor, his quoque præmium. Sed quid hæc? cum currentes (vt aiunt) excitem. nam perspicio vos omnia, quæ ad urbem tuendam, vestræque incolumitatem conseruandam necessaria sunt, vltro & certatim subire. Bono equidem simus animo. nam ad victoriam nobis nihil profecto deest. In portu sumus, & in tuto. Arma, tela, bellica instrumenta, munitiones, præsidia omnia nobis abunde adsunt. Non hic enim est multitudo imbellis & inutilis, non lixa,

nec

Salus & iactura vniuersæ Reip. Christiana in quo.

Vigilantia.

A Scodrensi præparatione & virilitate.

nec coci, non mulieres, non infantes, non molles, neque effeminati: viri quidem omnes sumus, ad arma prompti, belloque experti. Nec est quod multitudinem Barbarorum admiremini, aut formidetis. nam eorum maior pars ignava & deses, potius prædæ & latrocinio assucta, quam præliis & oppugnationibus. Nos præterea munitissimus & natura & arte locus tueretur. Est enim mons arduus, viæ angustæ & asperæ. Decem ex nostris mille facile detrudere poterunt. nam hostes in ascensu magnopere laborabunt. Etiam nullis repugnantibus, fessi admodum ad vrbs muros venirent. Idcirco nos integris viribus, & recentes, hostes, quanto frequentiores erunt, tanto maiori strage, cæde & ruina ad ima montis præcipitabimus. primi cadent, & medii: ultimorum vix aliqua pars ad suos tutum receptum habebit. Turpiter terga dabunt: & eos, qui altera oppugnatione erant successuri, penitus terrebunt. Quamobrem fortissimo & latissimo animo, vanos & irritos Barbarorum impetus expectate: hostem temerarium, & in manifestam mortem ruentem irridete. Hæc erit æterna laurea, hoc conspicuum immortalitatis diadema, hæc palma, hæc vera victoria vestra, nunc nomen vestrum, nunc vrbs toto orbe celebrabitur. Deinceps omnes gentes & nationes Scodram, scutum & clypeum vniuersæ fidei orthodoxæ, ex virtute vestra merito appellabunt. Proinde, ô itali, viri religiosissimi & ingeniosissimi, vt magnanimitatem ingenuitatemque vestram decet, fortiter, alacriterque aduersus ho-

A multitudine Barbarorum.

A situ loci.

A facilitate vincendi.

Scodra clypeus vniuersæ fidei orthodoxæ.

item pugnate, urbemque & mœnia, diui Marci memores audacter defendite. Vos quoque maritimi, viri Christo deditissimi, robustissimi & intrepidi, qui semper Barbaros & pugnare consueuistis, vestra solita acrimonia, fortitudineque eos perterrefaciendo, in fugam conuertite. Vosque cæteri ciues & conterranei mei, viri Catholici, fidelissimi & constantissimi, urbem, patriamque vestram ferro, vel si moriendum sit, acriter defendite; cui quantum vos debeatis, quis ignorat? In hac primum nati estis, communemque auram hausistis. Quid beneficia commemorem, quæ ab hac recepistis? Hæc vos tute aluit, honeste ad hanc ætatem perduxit, bonis legibus, optimis moribus, honestis disciplinis instituit. Præterea parentes, vxores, liberos charissimos, fortunas denique vestras respicite: pro quibus nullum discrimen à vobis fugiendum est, omnia pericula subeunda sunt. Itaque vt compotes voti esse possimus, vos magnopere horror, vt prius crucis sacræ signum assumatis, pectora vestra illo muniatis, cuius admirabili vi Heraclius ille Romanorum Imperator de Cosroe hostem maximo, Persarum Rege, triumphum reportauit. hoc etenim inuictissimo signo gloriosoque fracta sunt Tartara, humanum genus liberatum est. Vexilla eius in muris, propugnaculis, stationibus, & vbique erigite: cuius quidem numine benignitateque omnes ciues tuti & incolumes erunt. si antesignani ante vos ferent, quoties vobis decertandum erit cum Barbaris: tuto in pugnam deicen-

*Crucis signi
vis.*

descendere, pericula studiose subire, hostem fortiter animosque pro fide orthodoxa, pro libertate, pro vestra vrbisque salute ac incolumitate proterere ac profligare poteritis: cum præsertim Barbarorum primus impetus repentinus sit, post quem statim mollescent, & enervati in fugam conuertuntur. Sed quæ gloria, quæ gaudia, quæ præmia æterna nostris præparata erunt, qui egregie strenueque pro fide dimicando ceciderint? ad perpetuam enim felicitatem & ineffabilem tranquillitatem cuncti transmigrabunt: vbi æterni Regis aspectu, laurea martyrii decorati, perpetuo sempiternoque ævo perfruentur: hique caeleste melos, quam suauissimos concentus & hymnos inter choros angelorum, immortalitatis decore vestiti gloriose referent, hostesque suos impiissimos in æternæ calamitatis abyssu dilaniatos, & extortos contemplabuntur. Qui vero diuino numine superstites fuerint, talem suorum laborum mercedem à Veneto Senatu reportabunt, ut eis ad honestandam & alendam vitam nulla res defutura sit.

Argumentum.

Cum tanta esset multitudo Barbarorum atque atrocitas, copia tormentorum cuiusvis generis, atque machinarum, & infinitas telorum, sagittarum vndique missarum, quibus Christianorum viscera transfigebantur assidue, omnes humani sensus, quibus hominum vita sustentatur, penitus prostrati essent, ut cuncta sub celo tremiscere ac ruere viderentur, nam hinc aliquos ictus mortatorum sub tectis opprimebat, illic aliorum membra à machinis & tor-

*Vbi humanū
desinit auxi-
liū diuinum
incipit.*

*Tormentorū
ictus quot.*

*Non homo
sed Deus est
qui cuncta
tuetur agit-
que.*

mentis carptim discerpta atq; dilaniata, in diuer-
sas vrbis partes spargerentur, alii ex vallo sclo-
pis percussī & iaculis transfixi, exanimis decide-
rent, & humanos fauor iam urbem destituere
videretur, ecce vbi humanum desinit auxilium,
ibi diuinum incēpit: DEVS enim exoratus
precibus illos crexit, excitauit fide, spe, con-
stantia, magnanimitate muniuit, virtute cæle-
stiac diuina corroborauit subito, vt longe vide-
rentur alii, & alter alterum ad labores, ad opera
omnia & ad victoriam cohortaretur, vt gigan-
tes reputarentur in ciuitate & extra pugnando.
Et si quis diligenter omnes tormentorum ictus,
qui hactenus vrbis mœnia concusserunt, suppu-
tare velit, duo millia, quingentos & triginta
nouem esse deprehendet, præter centum & no-
uem tormenti, quod vulgo mortarium vocant,
igneos globos decem, tamen his superatis &
hoste cæso fugatoque victoria potiti sunt Sco-
drenses: vt Tyrannus conuocare præfectos
suos ad tabernaculum suum coactus fuerit, vo-
ta collecturus, quo modo amplius Scodram
oppugnare debeat: quibus auditis ipse suam
sententiam sic breuiter protulit, qua pronun-
ciata, altera die statim vt omnes ad vniuersale cer-
tamen se præpararent, decretum fuit.

Oratio Imperatoris Turcici ad milites.

*Tres menses
oppugnata iā
Scodra.*

Credo quidem milites, neminem vestrum
ignorare, iam nunc tertium agi mensem, ex quo
vrbs

vrbs ista à nobis durissima obsidione cineta sit, ac
 omni genere tormentorum, machinarumque
 oppugnata, afflicta, atque vndiq; exagitata, mœ-
 niaq; penitus euer a: munimenta variis tormen-
 torum ictibus discussa, & (vt cernitis) euulsa. Pre-
 terea quoties ignem in propugnacula iniecimus,
 toties Scodrenses ad certamen prouocauimus:
 etiam duplici pugna eos multum vexauimus.
 Postremo vero (vt scitis) nihil inexpertum, nihil
 intentatum omisimus, quod excogitari potuit,
 vt eos fessos defatigatosque, & viribus exhaustos,
 facilius expugnaremus. Quam ob rem (vt mihi
 videtur) res vltcrius non proferenda, nec amplius
 differendum est: sed antequam hostis vires assu-
 mat, seseque præmuniat, crastina luce vrbs à no-
 bis corona circumdetur, præliumque vniuersale
 cum Scodrensibus fiat, & id grauissimum. Itaque *Prælium v-*
 vnusquisque vestrum se accingat: cæterosque *niuersale in-*
 milites in castris hortentur, vt quilibet manè cir- *timatur.*
 citer horam primam lucis armatus, instructus-
 que, ad urbem expugnandam prodeat: iam eos
 experiar, & agnoscam. qui stipendio digni sunt.
 Tu Romæ nouæ præfecte, cum tuis legionibus,
 & cohorte prætoria, vrbs partem oppugnandam
 inuade: reliquam Asiæ præfectus cum suis co-
 hortibus occupare enitatur. Quisque enim quæ
 ad huiusmodi certamē vniuersale necessaria sunt,
 præparet, secumque afferat. non animus nobis
 deest, quin crastina luce urbem istam expugne-
 mus. Quis enim nobis resistere poterit? Oppida-
 nus enim (vt videtis) & muro & omni præsidio
 nudatus est. Munitiones & fossæ vndique stratae *Vrbis ruina.*

*Scodrensim
urbis dete-
statio.*

sunt. facilis nobis ad illum accessus patet. Scodrenses fessi tot bellis, viribusque destituti sunt, nos verò recentes robustissimique, hi pauci rari-que, nos autem penè innumerabiles. Adde vim magnam tormentorum, quibus præualemus. Eorum plures dum munitiones tueri volent, machinarum ictibus interficientur. Igitur quis neget, Scodrenses captivos nostros esse? In eos qui supererunt, iure belli & captiuitatis vtar. Agite, ô viri, omnes moras tollite. Nonne Scodrense nomen omne vobis, & genus inuisum est? Quis enim vestrûm non cum summa indignatione in memoriam reuocet cædes parentum, aut fratrum, aut propinquorum, aut sodalium, qui sæuissime sub his mœnibus trucidati sunt? An redire vultis absque extrema ultione? Potestisne odia vestra in Scodrenses, & tantas strages eorum ab his editas concoquere? Verum ut prisca tempora, & quas calamitates iam pridem ab his reportauerimus, omittam, proximas clades, & veluti recentes respiciamus. Iam nondum peractus est quartus annus, quod bellum cum Scodrensibus gessimus. In quo tot milia nostrorum ceciderunt, ut adhuc eorum cædes penè ante oculos versentur, & ultionem exposcere videantur. Adhuc mons iste, saxaque omnia eorum sanguine respersa & polluta apparent. Idcirco properate, ô viri, arma in Scodrensem sumite, montem valido gradu conscendite, urbem acerrimè expugnate, pristinas inimicitias vlciscimini. Sanguinem Christianorum ad satietatem effundite, ad quod leges nostræ magnopere adhortantur; ferro & omnibus

mnibus viribus agendum , vt Scodrenſium *A facilitate.*
 nullus ſuperſit : quod quidem perfacile con-
 ſequi poteritis , cum omnia pro vobis adſint :
 nam nihil eſt quod obſtet , nihil vobis ad pugnae
 victoriam deeſt : omnia parata , omnia in prom-
 ptu ſunt. facile enim eſt forti debilem , imbe-
 cilem , viribusque defectum , vincere.

Argumentum.

Altera die dum Chriſtiani in templis eſſent
 diuinis officiis vacantes , barbari quaſi ex im-
 prouiſo obſidionem & pugnam adornarunt , &
 iam Scodrenſes alii acerrime contra hoſtem
 pugnabant , rerum omnium conſcii , quæ au-
 dientes qui in templo erant , ſuccurrerunt , &
 prælium fuit acerrimum , cogente hoſte , vt redi-
 rent , qui in fugam conuerterentur , & nunc Ty-
 rannus exultabat ſpe potiundæ vrbiſ in monte
 inſpiciens , nunc Scodrenſes victores fore dolens
 & furibundo ſimilis in tabernaculum ſeceſſit.
 Chriſtiani templa petunt , Deo gratias agunt ,
 pro omnibus , quæ illis tunc præſtitit ſimul , &
 glorioſæ Virgini Mariæ , quod muros & mu-
 nimenta vrbiſ quibuſdam religioſiſſimis Chri-
 ſtianis tutari viſa ſit , & ſpeciem Barbaris ipsis ma-
 gnotum numinum , quæ Chriſtianos tuerentur , *Viſio Sæcto-*
 obtulerit , vt hoſtes poſt oppugnationem teſta- *rum.*
 ti ſunt. Prætereà plures ciues circūferebant , ſibi *Viſio beatif-*
 genitricem redemptoris noſtri in ſomniis oc- *ſima Virginis*
 curriſſe , quæ eos ad fortiter pugnandum hor- *Maria.*
 raretur , futuramque victoriam polliceretur.
 ſic & B. Mariæ Magdalænæ gratias agebant.

Desiderati illo die quadringenti ferè fideles, vulnerati ferè omnes. Ex Barbaris autem, vt ipsi asseruerunt, supra duodecim millia trucidati sunt, fauciati innumeri, febricitantes terrore machinæ & fuga curati Scodrensi. Tertio die habito consilio cum suis primoribus, magis inflammatus in Scodrenses de nouo o. pugnationē decernit, dicens non iam credibile esse Scodrenses tot cædibus, tot vulneribus & certaminibus exhaustos, amplius posse resistere: itaque conuocatis Imperatoribus, ducibus & præfectis, facilitatem oppugnationis persuadet ordinemque præscribit & legem, addita præmiorum promissione.

Turcici Imperatoris oratio ad milites.

A casibus & periculis grauioribus.

Arguit illos remissioris animi.

A facili.

Non me fugit, viri & commilitones mei, vos, qui mecum semper in laboribus, certaminibus, periculis, aliisque casibus grauioribus atque durioribus intertuistis, continue animo magno, forti, præsentique affuisse, vitamque etiam si millies opus fuisset, intrepidè ingenuè exposuisse, & semper Diis fauentibus victoriam reportasse. Ideo hanc expeditionem libenter suscepi vestris viribus fretus, sperans vos eosdem futuros, qui semper in aliis oppugnationibus fuistis. At in præsentia miror vos animum illum remisisse in re tam facili, & prope peracta: vobisque fortitudinem solitam deesse in expugnandis his, qui pene expugnati, strati, viribus defecti & destituti sunt. Nam quid facilius leuiusq;, quam fessū exanimatumq;, non

non repugnantem , & se dedentem vincere? *Excusat pri-*
 Nec miremini , ô milites , si superiori proxi- *oris pugna*
 maque pugna urbem ingredi non potuistis. Nam *defectum*
 non verum (vt nôstis) neque legitimum certa- *quia certamē*
 men à nobis urbi illatum fuit , sed leuissima *non fuit legi-*
 admodum pugna , nullo seruato ordine , tu- *timum.*
 multuaria , & latrocinii potius similis , quam
 veri praelii. nam non vniuersus exercitus, non o-
 mnis ordo affuit, non acies instructæ: pauci enim
 montem conscenderant : nunc autem aperto
 Marte , omnes cuiusque gradus conditionisve
 certamen subeant , ordine incedant: nullus re-
 cuset, nullus remaneat : nemo pugnam renuat,
 nemo causetur , non nostræ cohortis milites
 robustissimi , non alii , qui nostris præfectis &
 ducibus parent , non milites gregarii, non ser-
 ui , non liberi , non summi , non infimi, sed
 cuncti se accingant , cuncti se præparent , cun- *A uirilitate.*
 cti ad pugnam prodeant. nunc agnoscam viros,
 nunc pugnaces & bellatores , nunc qui stipē- *Ab ordine*
 dio meo digni sunt. Partes urbis oppugnan- *instituen-*
 dæ turmatim assignentur. Exercitus instrua-
 tur , & in suos ordines diuidatur. Leges, con-
 ditiones oppugnandi præscribantur, legiones a-
 ciesque in cornua diducantur. Alii aliis suc-
 cedant , fessis quieti atque recentes , vulnera-
 tis integri atque intacti. Cuncta palam , cū-
 cta composita atque ordinata fiant. Nouæ Ro-
 mæ Bassa cum cohorte mea urbis partes obtineat,
 quas superiori bello tenuit, Asiæ verò præfectus
 alias urbis partes cum reliquo exercitu inuadat.
 Edicto tamen prius omnibus iubeatur , quo
 die armati ad certamen prodeant , & cuncti

A premiis.

extra omnem spem veniæ præsto adsint. Deinde ipse Princeps militibus præmia proponere cœpit. alia fortioribus & dignioribus, qui primi muros ascendissent: alia militibus cuiuscunque conditionis, si vel muros ascendissent, vel aliquod præclarum facinus edidissent. Seruis libertatem & honorem pollicirus est: his qui maiores honores gesserant, & multis titulis ornati erant, maiora munera promisit: & vnumquemque se cumulatuum pluribus donis quam enumerasset, attestatus est. Itaque eos longe maiora pollicitis sperare iussit. Præterea ad fortia facta adhortatus est, vt singuli vires & animos resumerent, nec in maximis periculis sibi parcerent, victoriam iam in manibus esse crederent, quod vrbs iam valido præsidio orbata esset, in eam vndique aditus paterent, stationibus relictis, & muris variis tormentorum generibus excisis. Si qui oppidani superessent, eos iam fessos & semineces, confossos & vulneratos esse asseuerabat. Post hæc his verbis vsus est:

*Oratio.**A premiis & spoliis.*

Diis nostris propitiis, qui & gloriam & æternam beatitudinem pollicentur, in pugnam prorumpite, oppidanos fortiter inuadite, vestras iniurias, cædem commilitonum acriter vindicate: hinc honor, hinc laus, hinc præmia cumulatissima vobis euenient. Totius vrbs diuitiarum, omnis præda vestra est.

Argu-

Argumentum.

Scodrenses quorum aliqui illorum linguam Turcicam callebant, de edicto certi, paribus animis, ut Turcæ bellum expectabant. Illi lunam adorabant nouam, qua vniuersale certamen inire solent, ita densi & conferti in monte proximo quem ascenderant, ut nec milii granum proiectum, iuxta prouerbum, solum cōtigisset, nemine ferme ad custodiam castrorum remanente. hi à Bartholomæo Franciscano, de quo supra, comitante Nicolao Moneta equitum præfecto, perlustratis per urbem noctu omnibus partibus, moniti à sacris hymnis & canticis non cessarunt. Et priusquam Barbari pugnam illam horrendam inirent, huiusmodi precibus D E V M placare conatus est Bartholomæus ille, ut expoleret veniam & salutem fidelibus Christianis, eludens Barbarorum vanas & irritas supplicationes.

Precatio Scodrensium.

Omnipotens & misericors D E V S, qui es dominus exercituum, pater & creator omnium rerum, rector & moderator optimus, in cuius manu sunt omnium potestates, & omnium iura regnorum: cuius voluntate ac nutu nos miseri peccatores in his angustiis positi sumus: qui non vis quēpiam turpiter iniuria affici: Respice in nos quæsumus, & miserere Christianorum tuorum, quibus in nullo alio spes est, nec fiducia, quam in summa potentia, clementia & bonitate tua, ut

gentes Barbarorum, quæ in sua immanitate confidunt, dexteræ tuæ potentia conterantur. O I E S V, fili David, propitius esto nobis peccatoribus, defende seruulos tuos, & miserere nostri, & populi tui Christiani, pro quo mori, & tot cruciatus pati non dubitasti. O Redemptor noster adueni, & succurre nobis: quia torrentes & aquæ inundauerunt in nos. Ecce obruimur ecce immergimur, nisi adueneris & eripueris nos. Tu solus es redemptor, tu solus qui liberare potes. Ecce Orcus, ecce Pluto nos deglutire paratus est. Terram iam dehiscere videmus, terram aperiri, vt nos absorbeat. Ecce furor, ecce rabies Barbaricæ gentis adest, quæ ad fidem tuam sanctissimam scindendam euertendamque accelerat pro qua tu, ô Redemptor, Petro dixisti: Pro te, ô Petre, rogavi, ne fides tua comminuatur, siue deficiat. Ergo potentissime & clementissime adueni, ne moreris: circumcinge nos muro tuo inexpugnabili, & armis tuæ potentie protege. Libera nos semper D E V S Israel, clamantes ad te: da gloriam nomini tuo, & erue nos in mirabilibus tuis: qui pro sanctissima fide tua & religione tutanda, tam diras tamque acerbæ procellas, tot damna, tantas cædes patimur. Et emittere digneris angelum tuum percutientem, qui iussu tuo hostes, Meumethanamque gentem prosternat, fuget atque pessundet: nec aliter quam pro liberatione populi tui Israelitici contra crudelitatem Sennacherib: ex cuius exercitu, imperio tuo & voluntate, vna tantum nocte, centum & octoginta millia hominum interfecit:

fecit: fac illis Domine, sicut Madian & Sisara, sicut Iabin in torrente Cyson disperierunt in Endor, facti sunt ut stercus terræ. Pone Principes eorum sicut Oreb, & Zeb, & Zebæ, & Salmana. Deinde ad intemeratam Virginem conuersus, suppliciter has preces effudit: O gloriosissima & beatissima Virgo, mater summi Regis, cæli, terræ, maris Regina, sospitatrix, tutela & aduocata nostra, suppliciter ac submissè misericordiam tuam exploramus atque exoramus, ut fidelibus & Christianis tuis adsis: qui pro honore & sanctissima fide vnigeniti filii tui pugnare totis viribus non desistunt. Quibus etenim nulla est alia spes, nullaque fiducia, nisi in suprema potentia misericordiaq; summi Regis regum filii tui, & precibus, ope atque auxilio tui numinis, tuæque Deitatis. Tu enim sola es, quæ nos ab immanitate feritateque impiissimæ sæuissimæq; gentis Meumethanæ tueri, eripereque potes; quia nihil est, quod apud filium tuum impetrare non valeas. Omnia enim tibi ex arbitrio tuo conceduntur. Quare age, ô Regina & imperatrix, protege & succurre (res enim festinatione indiget) contere brachium peccatoris & hostis maligni: debilita & enerua eius virtutē, tolle potentiam, obcæca lumen oculorum, colliga pedes eius, & manus, ne fera pessimaque gens nobis dominetur.

Argumentum.

Venetorum violentia paulo ante oppugnationem exorta, fuit Barbaris augurium quasi victo-

Miracula.

riæ futuræ indicium, quod flatus ille ventorum
 summa magis perflabat, & in urbem versus erat,
 stationesque Christianorum euertebat, sed va-
 num, vti exitus docuit. Nam cum extrema no-
 ctis pars esset, ecce vis illa ventorum ad ima & in-
 feriora conuersa est. diuino numine, vt creditur,
 Turcas ipsos plurimum agitare cœpit & vsque ad
 solis ortum, adeò vt turpiter & cum strage ma-
 xima à Christianis retrò detrusi sint: quo vento-
 rum in eos verso impetu & animos abiecerunt, &
 Scodrensis victoriam adiudicârunt. Præterea
 miraculo fides manifesta accessit. Per totam no-
 ctem illam visi sunt cerei passim per stationes &
 munitiones in cuspide lancearum & hastilium &
 trabearum ardere; quos in signum victoriæ non
 nisi diuinitus præmissos fuisse, credendum est.
 Quæ ex re Scodrenses erecti non ad terrorem ho-
 stium, sed ad preces conuersi redemptorem su-
 um & intemeratam matrem, S. Marcum & Ste-
 phanum supplici voce inuocabant. Tum quisque
 virorum & fæminarum intendebat officio sibi de-
 putato & rebus omnibus necessariis certus, quòd
 Barbarus aperto Marte ante lucem de more vr-
 bem sit aggressurus. Et cum vtrique starent ad
 pugnam accincti, Iacobus Moneta ciuis & bel-
 lator egregius, animos militum Scodrensis
 qui cum eo vallum primò ascenderant, pro
 victoria sic exhortatus est, vt illi non
 ad pugnam, sed ad ludum intrepidi
 descendere vide-
 rentur.

Oratio

Oratio Iacobi Moneta ad Scodrenses.

Exploratum atque compertum iam nimirum vobis, milites, esse arbitror, quanti Ottomanus vos, virtutemque vestram faciat: cum is diebus superioribus tot edicta, tot minas in suos ediderit, ut vnumquemque absque vlla exceptione in pugnam contra vos prodire cogat. nam quum eorum ignauiam accuset, ^{*Accusatio & ignauia eorum est testis timoris*} timorem suum indicat, & quanti vos faciat ostendit. Iam non fretus virtute & robore militum, collecta vilissima ex omnibus nationibus colluie, quos omnes gregarios milites & seruilis conditionis censeas, rerum bellicarum prorsus ignaros, expertes, sola multitudine vos perterrefacere putat. Sed quorsum hæc Ottomanus? nam si cum veteranis suis & expertis militibus nos expugnare minime valuerit, quomodo nunc cum abiectissima turba & mechanicorum manu debellare credat? Scitis iam, ô milites, quod quoties nobiscum manus conseruerit, certamenque commiserit, toties à nobis repulsus est, & vsque ad statua maxima clade atque ignominia profligatus. Fortissimus quisque suorum iam interiit: veterani & bellatores eius iam fere omnes cecidère. putatne Ottomanus cum aquariis, lignariis & cocis urbem nostram ingredi? ^{*Ignominia sua Ottomanum retinet.*} Credibile est iam discessurum fuisse, nisi dedecore & ignominia moueretur. Tentat nunc Ottomanus, tentat astutia & sagacitate sua.

Hic est eius ultimus conatus: non amplius oppugnationem tentabit. Vidistis iam ipsum cum sua versutia & calliditate nihil profecisse, ita nec in posterum, (sumus enim curæ Deo) quicquam profuturum confidite. Reliquum est nimirum, ut ii, qui à clade ei superfuerint, hodierna luce à nobis humi prosternantur. Exanimati sunt omnes Barbari, & perterriti, nouerunt enim virtutem vestram, experti sunt iam vires: timent quidem vos, sed vi coactique ad bellum trahuntur. Ecce tanquam belluæ ad occisionem & interitum ruunt. Ottomanus tan-

Timidus & inuitus animus nihil præclari præstare potest.

À laribus & coniugibus &c.

Barbaro non est pietas neque misericordia.

À die præsentis.

quam pecora ad necem impellit. Sed dicat mihi sanæ mentis aliquis, quid præclari animus timidus atque inuitus gerere possit? Quare, ô ciues fortissimi, lares proprios, patriam, quæ hodie ferro defendenda est, respicite. Misere mini coniugum, liberorum vestrorum, quos tanto labore, studio atque cura educastis. Nolite sinere eos iugulari, atque in seruitutem rapi, nulla est enim pietas in Barbaro, nulla profecto misericordia, hic dies & periculis vestris ultimam manum imponet, nolite hosti ignauo ac imbelli cedere. Omnes enim si cesseritis, ad vnum tanquam belluæ trucidabimini: nusquam est vobis fuga, nulla spes alicunde, nec ex alieno præsidio. Incolumitas vestra, patriæ, liberorū, hodie in manu vestra sita est: qui si fortiter animo seque hosti repugnaueritis, victus hostis à vobis abibit. nec putetis Turcas invictos esse: vinci enim possunt, & sæpe à vobis victi fuerunt. Quantum autem Turcæ valerent, eorumque arma, virtus vestra prima ob-

sidione

fidione ostendit. Minor sane est Turcarum *Extenuat*
 potentia, quàm fama feratur. hæc copiae Barba- *potentiam*
 rorum, hæc multitudo, quæ ad hoc bellum *Turca.*
 venit, inermis est atque imbellis, quam tanquam
 pecudum gregem nobis dissipare licëbit. Tu-
 multus, ululatus, multitudinem eorum nolite
 timere. Virtus spectanda est magis quam nu-
 merus. In multitudine exercitus non est victo-
 ria belli, sed diuinitus. Tam facile est D E O in *Victoria est*
 paucis, quam in multis vincere. Causa nostra *diuinitus.*
 D E I est; nos iure pugnamus pro lege D E, pro *Bellum æquũ*
 fide, pro patria, pro aris & focis, pro liberis. *Christiano-*
rum.
 At ii contra, quod nunquam habuere, viat-
 que iniuria perunt. pro libidine enim vnus,
 pro auiditate imperandi, nos vita, patria, bo-
 nisque priuate contendunt. Sed bono quidem,
 ô viri, estote animo: quia D E V S, cuius proui-
 dentia cuncta reguntur: qui nemini vim infer-
 ri, nec iniuste quenquam vexari patitur, ipse ho-
 stes in conspectu nostro hodie conteret: hodie
 nobis de cælo victoriam mitter: cuius quidem
 vt non simus compotes, quid timeamus? quid
 dubitemus? Sumus enim egregia bellato- *A militibus*
 rum manus, multitudoque militum delecta, *Scodresibus.*
 armis exercitata: non desunt nobis milita-
 ria arma, non bellica instrumenta, non qui
 his perite vrantur. Præterea nos locus emi-
 nens & accliuus tuetur. illi in ascensu trepidi,
 & semianimes, more puerorum timido & ti-
 tubanti gradu, iniquitate loci plurimum labo- *A præsentis*
 rabunt. Itaque hodie Barbarus vires nostras *die exulta-*
 sentiet, hodie Christiani virtutem fidemque *tio.*

A facili.

*A militia
Scodrensiū.*

*Beatissima
Virgo.*

*Miraculum
S. Nicolai &
auxilium.*

Christi experientur, quod vera sit, cæterisque potentior hodie Turca vincetur: hodie effrata Ottomanæ rabies proteretur, conculcabiturque: hodie eius superbia ruet, atque cadet. Sumamus igitur armalæto hilarique animo, munimenta viriliter intrepideque conscendamus, in hostem fortiter audacterque irruamus. Hodie hanc pestem, hunc morbum, hanc contagionem à nobis ex vrbe, è regione nostra reiiciamus. Debilis est hostis, nec ab eo vinci poterimus nisi volentes. primo enim congressu profligabitur, in fugam conuertetur. Quid dubii? quid difficultatis? Nam Barbari, qui è tot cladibus superfuerunt partim perterriti & fessi, partim confossi vulneratique sunt. Hi timidi atque inermes, nos vero armati omnes, optimisque lorice, thoracibus, galeis induti atque instructi. Corpora nostra tota ferro teguntur. Quisque nostrum aut hastam ferratam, aut manuabilem catapultam fert. Unus cum mille strenue pugnabit. Quamobrem minime durare poterunt. Iis enim omnia incommoda aduersantur: nobis vero cuncta adiumento sunt, & nos defendunt. Sed in primis beatissima Virgo, diuusque Nicolaus: cuius, ô milites, ecce templum, ecce ædem, quemadmodum tormentis læuissimi perduelliones, diuinique cultus corruptores violârunt, deturbâruntq; Mementote, ô ciues, illud diuinum, non reticendumq; miraculum, quod is sanctus in prima obsidione in Barbaros (vt ipsi attestati sunt) ostendit. nam primum saxum sphericum, quod ipsi Barbari in hoc templum & hanc ædem contorserunt, beatus Nicolaus non sine magno periculo

periculo in eisdem reflexit, ex quo plures interfecti sunt. proinde, ô commilitones mei, ipsum inuocate : est enim mihi quoque venerandus. Ipsi confidite, quia erit nobis adiumento : hic retorquet tela à Barbaris emissâ, in eos : hic tormenta, hic eorûm vires comminuet : hic eos in fugam conuertet : hic nos ab impiissima scelestissimaque gente defendet atque liberabit, quæ hodie pœnas suorum scelerum luet. Quamobrem, ô Christiani & commilitones mei, in hoc die, in quo DEVM propitium habemus, exultate, lætamini, & illi soli pro tanto in nos beneficio gloriam date : hodie fama vestra per vniuersum orbem euolabit, hodie nomen vrbs nostræ vbique propagabitur : hodie palmam & triumphum summa cum laude & gloria ex hostibus diuino fauente numine reportabitis : hodie arma & spolia ab eis arripietis : hodie fidem Catholicam, cuius incolumitas in manibus nostris est, conseruabitis : hodie nomen diui Marci penitus illustrabitur, labores vestri non erunt irriti, merces vestra copiosa erit. nam à Veneto imperio quisque vestrûm summis honoribus & præmiis decorabitur. Christiani omnes vos in cœlum efferent, & æterna gloria celebrabunt. Quare agite, perstringite gladios in Barbaros, sæuite in fures, & orthodoxæ fidei hostes, perfidosque latrones obtruncate, tela & igneos globos & cætera machinamenta bellica contorquete. O mulieres, ô matronæ, saxa sedulo suggerite. O iuuenes, irruite in Turcas : ecce vincuntur, ecce terga dant, aufugiunt.

A presentē die.

A Venetiis.

A Christianis.

E LIBRO TERTIO.

Argumentum.

Pœnitet Tur-
cam Scodra
nominis.
Blasphematur
Deum.

SCodrenses & ipsi strenue sese semper contra hostem gessere, & heroes & Dii ipsi, hostibus postea affirmantibus, per urbem pro Scodrensibus pugnare visi, ut tandem Turca suscepti negotii pœnitentiam in se ipso monstret, querelis suis nephandis, & in hæc verba voce iracunda proruperit. Utinam Scodrae nomen ad aures meas non peruenisset. Frustra veni & omnes conatus mei ad irritum cecidere. Deinde temerario impuroque ore de Deo immortalis questus sit, qui non vota sua secundaret: quod non & sibi, ut olim Alexandro Macedonum regi & Cæsari, imperium urbis concederet, potiri rerum permitteret. Satis ei cælestium curam esse debere, si sibi aduersari vellet. Quibus dictis in tabernaculum suum se proripuit, neminem admittens atque inexorabilem se præbens. Tercio die, conuocato consilio, nouam oppugnationem, omnibus suis reclamantibus, statuit aggredi, credens Christianorum vires omnino fractas aut debilitatas, quam oppugnationem vnus è Consiliariis Ahamathes Begus nomine, qui alios & ætate & rerum gestarum præstantia autoritate & facundia excellebat, oriundus ex Ieurenensorum familia, dissuasit.

Ahamathes

*Ahamathis Begi oratione, qua dissuadet
nouam oppugnationem.*

Summa quidem virtus tua est, inuictissime *A virtute &*
Imperator, laudes tuas quis vnquam enarrare po- *laudibus*
terit? Mens hominum eas non capit, animus *Turca.*
his stupet, lingua hæret, nec ad enumeran-
dum eas tempus omnino suppeteret. Verum
illud ab omnibus pulcherrimum existimari so- *Pulcherrimū*
let: Siquis, serenissime Princeps, à maioribus *est imperiū à*
suis imperio accepto tutari conseruareque in- *maioribus,*
tegre potuerit: hoc autem maius, si illud cum *acceptum*
gloria auxerit, & ampliauerit: maximum ve- *scire conser-*
ro, si ex nihilo, vel ex minimo ad summum *uare, maius*
præclaris gestis perduxerit: hoc extremum vir- *cum gloria*
tuti tuæ ac felicitati ascribendum esse omnes *augere, ma-*
censent. Sed inter omnes ego certissimum hu- *ximum, ex*
ius rei testimonium afferre possum. à maioribus *minimo ad*
enim meis sæpius accepi, qui Asiæ fines relin- *summa per-*
quentes, Ottomanum secuti, has sedes incolue- *ducere.*
runt, maiores tuos, vt primum in Europam
appulerunt, angulum (vt sic dicam) circa Helle-
spontum tantummodo tenuisse: quibus tu postea
diuinitus succedēs, tot regna, tot puincias tot im-
peria, tua singulari & eximia virtute adiunxisti, vt *Tyranni res*
ea cōmemorare longum esset. Quis enim digne *gesta in Euro*
enarrare posset, vt in Europa Thraciam domu- *pa & Impe-*
eris? vt Constantinopolim caput Imperii Orien- *rio orienta-*
talis? Tu Adrianopolim, tu Callipolim, Helle- *li.*
sponti urbem clarissimam, tu Achaïam, Græci-
am, Bœotiam, vbi Thebæ tanti nominis, cepisti. *Theba.*
Attica prouincia, vbi quondam Athenæ ciuitas
præclarissima & mater bonarum omnium atque *Athens.*

præstantissimarum disciplinarum floruit, tibi cessit. Tu vero Trapezuntium imperium expulso Imperatore, expugnasti: tu vtriusque Mysiæ regna superioris inferiorisque, tu Peloponnesum eiectionis dominis, tibi gloriose subegisti. Asiæ verò minoris regna circiter 12. tibi vendicasti: Pontum, Bithyniam, Cappadociam, Paphlagoniam, Ciliciam, Pamphyliam, Lyciam, Cariam, Lydiam, Phrygiam, Nicomediam, Niceam, Prusam, opulentissimam urbem: præter hæc Ioniam, Dorim, Smyrnam, Colophona, Ephesum, Miletum, item Alicarnassum, Pergamum, Ilion, insuper Tanaim, & Tauricam regionem domuisti: Armeniâ quoque maiorem valido exercitu ingressus es. Tu Raguseos stipendiarios tibi effecisti: tu Chium & Cohos tibi supposuisti: tu complures vrbes & ciuitates Parthorum expulso eorum Principe ad pactiones accipiendas compulisti: tu Lesbion insulam præclarissimam, Foliâ veterem & nouam, Merlinum, regno tuo adiunxisti. Tu Iazyges & Vindelicos expugnasti: Tu Domani prouinciam, quæ Sultano paret, euertisti: tu Eubœâ insulam, tu Larissam, Cephalleniam, tu Scandolorium expulso Caramano cepisti: tibi munificentissima Croiæ vrbs tandem in deditionem venit: tu demum Macedoniam intrasti, Thraces euertisti, Triballos delisti, Pœnos expugnasti, Acarnanes atque Ætolos propriis sedibus expulisti. Quid infinitos penè populos, quos fortissimè deuicisti, commemorem? Illud tantum dixisse nunc sat erit, te viginti prouincias, ducentasque

20 Prouin-
cia & 200
vrbes Chri-
stianorum
subiugata.

que vrbes ex manibus Christianorum (vt sic dicam) extorsisse. Præterea, quia longum esset, quod Principes, quot duces, quotque Reges Machomethanæ sectæ domueris, profligaueris, enumerare, in hoc tempus non conteram. Omnia tuæ potentia, tuis expeditionibus adhuc cesserunt. Iam non amplius monumenta prisca Cæsarem, Scipionem, Pyrrhum, Hannibalem, & reliquos vrbis Romæ & exterarum gentium duces, tot laudibus in cælum efferant. Omnes tibi & numero præliorum, & multitudine urbium & prouinciarum captarum absque dubio cedere videntur. Ottomanum profecto nomen ad imperandum *Ottomanū* fatale est. Breui vniuersus terrarum orbis sub *nomen ad* iugatuam veniet: gentes omnes tibi parebunt, *imperandiū* | *fatale est.* Id quod ad Scodra expugnationem pertinet, *Humana fallunt opinio-* non te tantopere cruciet. Omnia mortalia & hu- *nem nostrā.* mana (vt scis) nonnunquam nostram opinionem fallunt: in his plerumque fortuna dominatur. Sed huius rei securus esto: fidem meam maiestati tuæ obstringo, modico temporis intervallo me elaboraturum, vt in tuam ditionem veniat. Nonne Croiam urbem tam munitam, diuque exoptatam, nuperrime in tuam redegi potestatem? Quod autem de integro Scodrensem expugnationem aggredi velis, non is sum, qui in hanc sententiam descendam: sed longe mihi alia mens est, aliusque animus, nam tentare bellum & succumbere, facile est cui libet, vincere autem, & triumphum de hoste referre, id pauci aut rari facere nouerunt. Oportet enim eum, qui de tam magnis arduisque rebus

*Scodrenses nō
ulterius
oppugnādos.* consultat, ira atque atque cupiditate carere. Sco-
drensis verò amplius ad pugnam prouocādus nō
est. Frustrā enim aduersus eum laboraremus. nā
si cum florētissima recentissimaque multitudine
illum expugnare nequiuimus, quomodo nunc
cum paucissimis, & cum his, qui viribus ex-
*Extenuatus
exercitus ty-
ranni.* hausti & debiles facti sunt, vincere poterimus?
Perlustravi castra, tentoria singula exquisiui:
nullum repeti locum, nullum tabernaculum,
quod gemitibus, suspiriis, ululatibus & fletu
vacet: vbique dolor, vbique mors, omnia
*Iactura quā-
ta unius
certaminis.* mæsta, omnia luctuosa. Triginta enim millia
& amplius ex nostris proximo certamine ceci-
dēre. Sauciati & corrupti innumeri: nullus est
qui intactus sit, nullus qui ad rem gerendam mō-
tem conscendere audeat. Omnes perterriti &
exanimati sunt. A quibus enim, quum percon-
tarer, inuictissime Princeps, quisnam tantus
terror eos inuasit, & quænam causa tam fero-
cissimos atq; pertinaces in primum congressum,
in fugam conuerterit, aspectus, aspectus Sco-
drensiū, responderunt: quorum oculi arde-
re, flagrareque visi sunt? Torui atrocesque
vultus & ora furibūda hunc terrorem nostris in-
cusserūt. Quare ab oppugnatione desistendū esse
arbitror. Arte tamen & consilio omnia in oppi-
danum experiunda sunt: nam Scodra oculus est
& totius prouinciæ caput, ac cæterarum urbium
sedem & principatum continet. Ea namque im-
perio Veneti Senatus paret: cuius quidem quātā
sint vires terra marique, quantæque facultates,
tuam Maiestatem non fugit. Soli enim Veneti
tua po-

tuæ potestati cōtinuè resistere, soli Meumethanæ
 legi aduersari audent. Ideò urbem hanc robustis-
 simo milite, machinis omnibus ac tormentis, cæ-
 terisq; militaribus armis rebusque necessariis e-
 gregiè munierunt. Sed super omnia quid de
 militibus Epiroticis referam? Quorum plures *Epirota ma-
gni milites
à prima gen-
te.*
 præcipuè ex multis delecti, hanc urbem acer-
 rimè tuentur. Sunt enim Epirotæ stirps gene-
 rosa, genus regale, sanguis Æacidarum. In hu-
 manis rebus sic institutum est, vt vnusquisque
 semina naturæ suæ sequatur. Animum & vi-
 gorem Pyrrhi, à quo originem trahunt, ad-
 huc retinent. Fuit enim Pyrrhus (vt non igno-
 ras) Rex non immeritò inter primores poti-
 oresque Imperatores celebratus: à quo quidem
 munera, insignia & ornamenta militaria flu-
 xère. Docuit enim primo castrametari, & in I-
 talia Romanis primus bello elephantos ostendit.
 Hic est inquam ille Pyrrhus Epirotarum Impera-
 tor, qui milites instruxit, vt locum castris caperēt,
 com meatus expedirent, ab insidiis cauerent, tē-
 pus pugnae eligerent, aciem instruerent, subfi-
 diis firmarent, qualis vir & omnibus belli artibus,
 & pacis fuerit, plurima antiquorum monumen-
 ta declarant: nulli in certaminibus & præliis se-
 cundus, adeò vt belli fulmen merito dici potu-
 erit. Res igitur est nobis non cum mollibus A-
 siaticis, aut effeminatis gentibus, sed cum da-
 rissimis indomitisque Epiroticis. Scodrésis verò *Scodrensis
fortis.*
 fortis est & audax in bello, serenissime Prin-
 ceps, nosti robur & animum Epiroticum, nos-
 sti cor intrepidum & invictum. fera atque indo-

*Epirotica
gens qualis.*

*Obsidionis
tempus.*

*Oppugnati-
onis vis &
modus.*

*Scodrenses
magis con-
trarii &
diuina ope
adiuti.*

mita gens armis vinci nescit, parere nemini vo-
nisi quem dominum sibi elegit. Imperiū externa
gentis recusat, fidem domino suo seruat, fide-
litas nomen ei peculiare hereditariumque est.
Vnum habet Regem & Imperatorem : vnum
semper Principem Venetum habere vult, ali-
os reicit. Iam tricesimus ferè agitur annus,
ex quo cum Epirota assiduum bellum gerimus:
quem nec domare, nec in ditionem tuam re-
digere possumus. Quanta autem fuerit saui-
tia, quantaq; crudelitas belli huius, quis ignorat?
Iam iam peragitur annus, postquam illum vndiq;
circumuallauimus, dies noctesque excogitando
asperrimè oppugnavimus : muros vrbs vnde-
cim crassissimis tormentis, interuallo triginta-
sex dierum omnes funditus excidimus. O-
mitto multa alia tormenta, machinas bellicas,
omnium telorum genera, globos igneos, &
quicquid in expugnationibus aliarum vrbiū
yllus vnquam excogitauit : hæc omnia in ir-
ritum cecidèrè. Præterea, quicquid potuit
superioribus certaminibus aut vi, aut robore, aut
multitudine fortissimorum militum adiungi, ni-
hil intentatum omisimus : non calliditas Du-
cum, non legionum impetus & ardor in certa-
men acerrimum defuit. Quid enumerem innu-
merabiles ictus tormentorum? Quid alia te-
la more densæ grandinis in hostem immissa? ni-
hil tamen horum Scodrenses ab vrbs custodia
deterruit : quin fortiores & magis animati sem-
per nobis aduersis pectoribus occurrerint.
Credo equidem, illos non humanis viribus, sed
diui

diuina quadam ope inniti. Credo equidem (si
 fas est dicere) Martis prolem esse: nec alios mor-
 tales sub sole robustiores validioresque reperiri
 posse. Hi enim nostras copias infinitas, no-
 stram virtutem, tormenta omnia irrident, &
 loco ludibrii cuiusdam habent, nihil timent:
 vitam pro patriæ defensione exponere, lu-
 sum putant: eam veram & solidam gloriam
 esse existimant. Loco suo dum pugnant, non
 mouentur: vel tuentur illum, vel ibidem
 trucidantur. Vere sunt viri, vere bellicosi,
 summis præmiis, summis honoribus exor-
 nandi, toto orbe semper celebrandi, & in
 cælum summis laudibus efferendi. Igitur, quos
 virtus armorum superare nequiuerit, ingenii vi-
 ribus expugnare tentemus. nam semel à pa-
 rente meo, inuictissime Princeps, dum me
 moribus & disciplina instrueret, hoc præ-
 clarum dictum & accepi & memini: quod si
 quis pomum aut adamanta in medio stragu-
 li strati humi capere velit, ita vt partes ex-
 tremas straguli ipsius minime tangat, ne-
 cesse est, vt paulatim ab vltimis fimbriis vs-
 que ad pomum, vel adamanta paulatim in-
 uoluat, donec illud facili manu tangere pos-
 sit. Non aliter tibi faciendum esse censeo,
 vt si Scodram munitissimam urbem in pote-
 statem tuam redigere velis, vt in primis eam
 castellis pluribus circumualles, & ad obsi-
 dionem ipsius frequentem & diligentē custodiā
 adhibeas: pontem super Bolianam validissi-
 mum construi iubeas, ita vt vtrique in ripa

*Vitam pro
 patria pone-
 re, lusum pu-
 tant.*

*Scodrens.
 laus.*

*Egregia ad-
 hortatio à
 simili ad ex-
 pugnandam
 Scodram.*

turres sint munitissimæ. Quo peracto, vrbes proximæ capiendæ sunt, loca finitima subiuga tua mittenda, deinde facili negotio Scodra vndique cincta & circumuallata in tuam ditionem veniet. Est enim totius prouinciæ caput, quod iam quasi fatum & debilitatū est. Cætera loca, veluti membra exhausta, attrita, & veluti manca, omnes vires suas amiserunt. Nonne ciues Croiæ domiti fame, statim in ditionem tuam venerunt? Quare sine vlla tuorum cæde compos voti eris.

Argumentum.

*Tyrannus
maledicit
vrbi, terra,
populo &
agro.*

*Scodra inui-
cta prodigiū
interitus Ty-
ranni.*

Relicto Ahamathe ad obsidionem vrbis cum quadraginta millibus, Mahumetes cum exercitu suo totidem militum Byzantium rediit, execratus omnem regionem Epiroticam, omnes incolas, & omnia loca sigillatim, fruges, fata, & quicquid fructiferum vbique extaret: ante omnia Scodram urbem, & omnes eius & ciues, & habitatores: quod cum tot Reges, tot Principes, tot populos, facili expeditaque manu subegisset, nusquam tamen tantas clades, tantam militum suorum cædem, tantum dedecus, & ignominiam accepisset. Ideo fortunam suam vehementer inculcavit: quam cum semper habuisset propitiam & fauentem, in hoc tamen bello tam aduersam & sæuam expertus fuisset, vt sibi persuasum fuisset, hoc fuisse veluti prodigium quoddam sui imperii, vel sui interitus. Nec hæc prædictio eum fefellit: nam haud multum temporis intercessit, cum in expeditionem Asiaticam proficisceretur,

vitam

vitam cum morte commutauit. Sed tamen interim inter Venetos & illum pax conclusa fuit. Sub his conditionibus, vt Scodra Ottomano cederet, saluis ciuibus, & omnibus eorum bonis, & vt eis liberum esset, vel sub Ottomano degere, vel abire quocunque eos voluntas ferret. Sed his auditis, maluerunt se Venetis tradere quam Ottomanæ Tyrannidi, sic persuadente Florio Ionima, vt urbem plane relinquant.

*Oratio Florii Ionima, vt Scodrenses
urbem relinquant.*

Neminem vestrum, ciues optimi, latere puto, quam iniqua & iniusta & intoleranda sit Barbarorum dominatio: quorum natura efferata est, & nos non iustis de causis, sed odio natiuo & exitiabili persequuntur. Iam agitur annus tricesimus, ex quo nos exitiali, pernicioso & assiduo bello exagitant, sua sponte, non lacesciti, non vlla iniuria prouocati: agros nostros depopulati sunt: omnia diuina, & humana fœde contaminârunt. his malis, & iacturis non contenti, insuper terram nostram & diris oppugnationibus, & durissima obsidione capere & excindere, & nomen nostrum penitus perdere conati sunt: sed nos diuino auxilio, & nostra fortitudine semper victores euasim⁹: illi turpiter victi cum maxima strage, & suorum cæde abierunt. Quis explicare infandum eorum odiū in nos posset? Omnia pollicetur, sed nulla eorum verbis fides habenda. Omni ratione conarentur cupiditatem suam exaturandi odii explere. Nam tempore, quo Meumethes ipse, qui

*Barbarorum
dominatio
iniusta &
intoleranda.
Enumeratio
malorum,
qua Turca
per triginta
annos illis
intulerunt.*

Turca perfidi.

nunc nos opprimere conatus est, cum omnibus copiis suis ad expugnationem Croiæ venisset, quam tunc ipse Scanderbegus tenebat, Meumethem Græculum nouæ Romæ præfectum, cū 70000. equitum, ad depredandum agrum nostrum misit: qui multa loca diripuit, incendit atq; deuastauit, complures Christianos cum armentis cœpit. Demum urbem ipsam circumuallando hostiliter gladiatorieque agmine infesto oppugnauit: cum maxima tamen clade atque ignominia à nobis depulsus, abiit. Successit deinde & aliud tetrius, acerbiusque bellum cum ipsis Barbaris, cui Sulimanus Bassa, vir quidem strenuus, legionum nouæ Romæ Imperator, tam potentissimo, tamque composito atque instructo exercitu præfuit, qui maximam perniciem atque calamitatem vrbi nostræ intulit. nam longa & dura nos obsidione circumuallauit, eoque compulsi, ut tria millia ex nostris foeda atq; horrenda siti extinguerentur, quanquam & ipse etiam grauiissima clade accepta à nobis abiit. Nuperrimè vero Meumethes ipse valde inflatus, atq; succensus, copiis omnibus & viribus suis in nos irruens, vniuersum ferme agrum euertit, urbem nostram quam arctissime vndique cinxit, illamque omni vi, arte, atque ingenio, non militi parcendo, non sumptibus, neque laboribus, annum fere die, noctuque oppugnauit. Tandem ipse suscepta à nobis grauiissima, multiplicique strage, mœstus atque dolens, relicta vrbe obsessa, turpiter discessit. Nunc vero postquam fallax, perfidusque Ottomanus, qui sanguinem nostrum, libero-

berorumque nostrorum tanquam tigris truculenta sitibundus appetit, cum vrbe nostra ita positus est, ut de tot iniuriis, contumeliisque, quas à nobis semper passus est, ultionem suscipiat, nos pluris facere, charosque habere dissimulat: hortaturque, ac rogat, ne à patria, ne à laribus discedamus: ne agros & bona nostra, quæ iam dudum aui, proavi, atavique nostri tot sudoribus, totque laboribus compararunt, tam facile relinquamus. Itaque callidissimus, versipellisque hostis miseratione se moveri simulat, sed sub hac ficta specie, dolor interdum suppressitur: & qui ultisci cupit, fronte obducta ultionem sæuissimam parat: hoc est, quod Barbarus immanis machinatur, occultis dolis agit, ut nos irretitos gravissimo supplicio afficiat, & id, quod semper in alios, quos hoc pacto in fraudem induxit, efficiat. Quod si suis ex insita immanitate non pepercit, quomodo nos, à quibus tot cædes, totque mala atque dâna passus est, innoxios servabit? absque dubio nos durioribus tormentis afficiet. Ideo nullis parcit blâditiis, ut quod iam pridem de nobis concepit ex arbitrio suo expleat. Sed ubi fides? ubi humanitas? ubi aliqua saltem (ut aiunt) umbra ingenitæ miserationis apud Barbarum? Qui si posset, membra nostra, nostrorumque liberorum dentibus cõmanducaret atque dilaceraret. Arduum & longe difficile est inter nos, & Barbaros vitæ consortionem fieri, à quibus & fide, moribus, & natura lōge distamus, qui ad ultionem veluti sæuissimæ feræ cõpelluntur. Quibus oculis nos intuebuntur, & nos vicissim eos, cū meminerint tot suorum à nostris trucidatos? Quid animi nobis erit, cum parentes nostros, aut fratres, aut liberos

*Scodrenses
& Barbari
non possunt
cohabitare
propter multa.*

crudelissime ab ipsis cæsos in memoriam reuocabimus? quo tandem stomacho hostis hostem contueri poterit? nonne bilis turgescet, totumq; corpus horrescet, cum urbem nostram manibus vndique, templis atque ædificiis deformatam cōspiciemus? hoc non oblitteratum esse debet, domos solo æquatas, agrum omni ex parte vastatum, atque desolatum: vineas & arbores cæsas, segetes depopulatas atque incensas: culta omnia combusta, atque penitus subuersa. accedet maioris doloris & indignationis causa. Quo animo Barbaros ouantes ingredi urbem nostram intueri poterimus? qui domos nostras commodè habitabunt, nos vero derelicta vrbe, in agris humiles casas & tuguria, more pastorum, extruere cogemur. Vix foro nostro communi, templis, sepulchrisque maiorum nostrorum carebimus. Quid cum mysteria sacrata religionis nostræ, tanquam surdi & muti absque vlllo sonitu accedemus? Nonne cor eorum, qui fideles sunt, magnopere dñi elletur, afflictabitur? Quæ præterea cum Barbaris nobis vitæ commercia esse poterunt? non mos idē, non ratio, nō oratio, nō leges, non iura, nō instituta, non eadem religio, non legitima connubia. Quid dicam de victu? de habitu? de cōsuetudine quotidiana? de cōciliabulis? de amicitia ac familiaritate? à quibus in his rebus tantum distamus, quantum homines à belluis. Nam cum antiquissima iura, & æquitatis, & continentia, omnes gentes semper obseruauerint, semperque corporeas voluptates plurimum detestatæ sint, hi leges nephandas promulgârunt, qui-

Notæ.

quibus omnia summæ turpitudinis plena sibi permiserunt : non stupra, non turpissimæ corporis voluptates, nulla denique flagitia ab illis prohibentur. Meumethemillum omnis diuini

Mahumetes describitur.

& humani iuris nephandum auctorem sequuntur : qui ab orbe condito vnus inuentus est, qui omnem religionem, omnes virtutes exterminauerit, & omnia flagitia & scelera induxerit. nil

Belua & Turca conueniunt.

ergo à belluis differunt, quin peiores habentur, quia illæ tantum naturæ præscripto detinentur : hi vero sensu & appetitu efferato, in omnia nephanda præcipientes eunt. Quapropter ô ci-

A contagione.

ues mei amantissimi, si non vobis, saltem liberis atque posteris vestris consulite, ne eos omnino perdatis : nam vicinitate ac contagione morbi contrahuntur, corpora inficiuntur, pereuntque.

Patiemini ne filios vestros in tanta labe, vitiorum corruptione, morumque dissolutione ali, educarique? Creditisne vos in tam graui peste ac

A salute corporis & anima.

scelerum sentina, eos bonos probosque euasuros? Vultis tandem & vos, & eos, vna & anima & corpore interire? Fugitne vos ô Patres & aliud tetrum, horrendumque Barbarorum fla-

Ab indignitate rei Christiana.

gitium? Eos Christianorum infantes, atque im- puberes à matrum complexu rapere, & ab oculis præsentiaque parentum asportare? vxores in

conspectu maritorum violare? filias corrumpere? viros vtcunque libuerit vexare? in seruitium trahere? & illos tanquam pecudes habere? Quis

enim his hæc prohibebit? Quis eorum vim compescet? apud quem conquereremur? quem iu-

Praoccupatio.

Desperandum non esse.

D. Marcus.

Laudatur Venetum Imperium.

Prima miseria.

dicem adhibebimus? cuius auxilium opemve implorabimus? Ipsi vero rei, & ipsi iudices. Erit certe pro ratione voluntas. Quamobrem ô ciues, ô matronæ, ô pueri, dum licet moras tollamus: fugiamus infelicem miseramque patriam, crudelem & perditam gentem. Fortasse aliquis vestrum occurreret, quonam vertemus iter? quo nos conferamus? quis nos recipiet? quis opitulabitur? In his non desperandum: nam cum simus orthodoxæ fidei obnoxii, Christumque profiteamur, pro cuius fide catholica tam diu pugnavimus, tantas strages & calamitates passi sumus, nihil est quod sperare non debeamus, quia D E V S immortalis iustos nunquam deserit. Præterea nobis occurreret D. Marcus, quæ piis precibus veneramur, colimus, in cuius tutela nos maioresque nostri semper fuimus, eiusque pias partes sectati sumus, ab eius Reipub. nunquam defecimus, pro ea tamdiu in assiduis Barbarorum bellis elaborauimus, tot & tanta perpeffi sumus. Nam postquam in Senatus Veneti ditionem sponte venimus, tot arma hostilia, tot incursiones, tot bella atque obsidiones nos maioresque nostri passi sumus, ut nullo pacto Venetum Imperium relinqueremus, quia nunquam alterius dominationem sensimus. Primum enim Balsa in agrum nostrum irrupit, qui vtriusque Myfiæ, Græciæ, & totius nouæ Romæ imperium tenebat, urbemque nostram in ditionem petiit: cui cum maiores nostri se dedere noluisent, eos longa obsidione oppressit: sed tandem ipso mortuo, vrbs ab obsidione

reli-

ne liberata est. Deinde princeps ille Stephanus *Secunda.*
 profectus à finibus inferioris Mysiæ, ingenti mul-
 titudine urbem vndique cinxit: sed post tres men- *Tertia.*
 ses ipse ab vrbe discedens, Maserechum quendam
 copiis suis præfecit, qui duos annos ciuitatem no- *Quarta.*
 stram opprimens, obsessam tenuit: & iam extre-
 ma rerum inopia laborans se dedidisset, nisi inte-
 rim maximus exercitus ex finitimis gentibus, &
 totius prouinciæ populis coactus fuisset: qui ca-
 stra hostium aggressus ita fudit, & profligauit, vt
 ipse Maserechus vix cum paucissimis euaserit. Po- *Quinta.*
 stea Georgius Vuchus ipsius Stephani nepos, in-
 numeras copias contra nos duxit, qui urbem op-
 pugnans circumuallauit: qui tandem icto fœ-
 dere cum Principe nostro discessit. Multis post
 annis Ioannes Regulus, supradicti Balsæ conso- *Sexta.*
 brinus, qui cum diutius antea commoratus
 fuerat, se in Apuliam contulit. Deinde quorun-
 dam Regulorum suppetiis Epirum intrauit, vrbi-
 que nostræ bellum inferre cœpit: sed è regno ex-
 pulsus, vix in Dauniam euadere potuit. Post Ste- *Septima.*
 phani interitum iterum Georgius eius nepos
 in Epirum rediens, aduersus urbem nouum
 bellum excitauit, sed statim cum eo fœdus i-
 ctum est hac lege, vt in eius ditionem Antibar-
 rium & Driuastrum ciuitates cederent. Non mul-
 to post hos, dux Stephanus, ipsius Balsæ socer, ex *Octaua.*
 superiore Mysia profectus, ingenti numero mili-
 tum totum agrum diripuit atque incendit: sed
 demum cum toto exercitu profligatus, amissis
 Antibario, Driuastroque, vniuersoque agro, tur-
 piter aufugit. Postremo vero temporibus nostris

Nona.

Altomanus cum ingēti multitudine nos inuasit: qui cum agrum depopulatus esset, & Bolianam traiecisset, fugatus à nostris propè oppidum quod Suaciū vocatur, cum fratre suo captus, Venetias victus missus est. Non omitam Scanderbegū, quem Epirotarū Principem, vna cum maioribus suis, in annos centum in Macedonia & Epiro re-

*Scanderbegi
laus.**Decima.*

gnasse ferunt. Hic est ille, qui tot & tanta præclara facinora pro fide catholica aduersus Turcas gefisse dicitur: quum ætate & viribus floreret, collecta magna multitudine militum, in agrum Scodrensem irrupit, & urbem vexare cœpit: sed tandē cum Senatu Veneto fædus iniit, & totius prouinciæ Imperator declaratus, ciuitate Veneta donatus est.

Vndecima.

Præterea Lechas Duchainus, diuturno bello vrbi infestus fuit: & post varias cædes in æquas pactiones descendit. Acerbior postremo pestis in nos impetum fecit. Nam 28 anni aguntur, ex quo Ottomanus nos assiduis incursionibus & bellis vexare cœpit. Quot clades, quot vulnera, quot damna passi sumus, longum profecto esset per censere. Quare Patres grauissimi, cū tot & tanta pro fide catholica, & pro Veneto Imperio, nos maioresq; nostri perpessi simus, vitam intrepide exposuerimus, & tandem patriam liberosq; pariter amiserimus, læto animo, hilariq; fronte ad sanctissimum Christianorum cætum proficiscamur, antiquam, vberrimamq; Italiam, terram omnium terrarum alumna, eandemque parentem numine Deū electam, Venetias omniū bonorum portum saluberrimū, urbem terrarum Principem, fidei pacisque domicilium tutissimum petamus, quæ vt diuino numine fundata est, ita per-

*Italia lau-
datur.**Venetia lau-
datur.*

petuum

petuum imperium habitura. Ibi nos maxima præ-
 mia, maximaque munera expectant. Ibi aurea co-
 rona nobis parata est. Conferamus nos tute in-
 trepideq; ad beatum Marcum, patronum & pro-
 tectorem nostrum: ad quem omnes fessi & miseri
 confugere consueverunt: qui neminem reiicit, ne-
 mini ad se proficiscenti iter præcludit: sed omnes
 & præsertim de se bene meritos, benignis-
 sime suscipit, ac omni opo fouet,
 amplectitur.

F I N I S.

RECEIVED

[The page contains faint, illegible markings or bleed-through from the reverse side.]

2144

21

Pontanus z Breitenberka, Jiří Barthold,

Scanderbegus

Hanovia 1609

Eur. 594

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10408074-6

VD17 23:249136K